

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

СЛЕСАР ВЯЧЕСЛАВ МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 336.71:336.

ДИСЕРТАЦІЯ

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ ЗЕЛЕНИХ ПРОЄКТІВ

Спеціальність 072 – Фінанси, банківська справа та страхування
Галузь знань – 07 – Управління та адміністрування

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі управління
та адміністрування

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____В. М. Слесар

Науковий керівник: **Примостка Людмила Олександрівна**, доктор економічних
наук, професор

Київ – 2026

АНОТАЦІЯ

Слесар В.М. Банківське кредитування зелених проєктів. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Київ, 2026.

Дисертацію присвячено поглибленню теоретико-методичних засад банківського кредитування зелених проєктів та розробленню практичних рекомендацій його розвитку в Україні, спрямованих на підвищення ефективності фінансування, мінімізацію екологічних і фінансових ризиків. В умовах зростання глобальних екологічних викликів та досягнення цілей сталого розвитку банківське кредитування зелених проєктів набуває все більшої актуальності. Розвиток зеленого кредитування в Україні потребує гармонізації національного регуляторного середовища з вимогами ЄС, впровадження ESG-принципів в банківську діяльність та адаптації кращих міжнародних практик фінансування сталого розвитку.

В дисертаційному дослідженні отримано нові науково обґрунтовані результати, що мають теоретичне та прикладне значення. Наукова новизна одержаних результатів полягає в розвитку теоретичних засад та удосконаленні науково-методичних підходів до банківського кредитування зелених проєктів на основі інтеграції ESG-критеріїв у кредитний процес, створенні цифрового контуру ESG-інтеграції, поглибленні економічної сутності, принципів та класифікації інструментів зеленого кредитування, обґрунтуванні аналітичного інструментарію оцінювання інституційної зрілості банківського кредитування зелених проєктів.

В роботі удосконалено науково-методичний підхід до інтеграції ESG-принципів у банківське кредитування зелених проєктів, який, на відміну від існуючих, передбачає не фрагментарне врахування нефінансових чинників, а їх наскрізне включення у всі складові кредитного процесу: кредитну політику

банку, оцінювання позичальника, структурування кредитного продукту, договірні умови, моніторинг, портфельну аналітику та звітність. Це дозволяє розглядати ESG-інтеграцію як цілісний процес трансформації кредитної діяльності банку, спрямований на підвищення якості кредитного аналізу, прозорості кредитування та відповідності кредитних рішень банку цілям сталого розвитку.

Дослідження еволюційного розвитку концепції «зеленої» економіки через призму трансформації фінансових механізмів її забезпечення дозволило обґрунтувати необхідність переходу від декларативного екологічного підходу до інституційно оформленої моделі фінансового забезпечення сталого розвитку, що потребує стандартизації процедур екологічного кредитування з врахуванням принципів таксономії ЄС, ESG-критеріїв та національних пріоритетів у сфері декарбонізації та функціональної ролі банківського зеленого кредиту в системі «зелених» фінансів.

Поглиблено визначення функціональної ролі банківського зеленого кредиту в системі зелених фінансів за рахунок доповнення класичних економічних функцій кредиту (перерозподільна, відтворювальна, емісійна) екологічною, соціальною та інституційною функціями. Екологічна функція полягає у фінансовому забезпеченні відтворення екологічного капіталу, природоохоронних заходів, енергоефективності та ресурсозбереження. Соціальна функція пов'язана з підтримкою зайнятості населення, підвищенням якості життя та розвитком екологічно чутливих регіонів. Інституційна функція спрямована на модернізацію банківських продуктів, інтеграцію ESG-критеріїв у кредитний процес, посилення відповідності банків цілям сталого розвитку. Визначено, що специфіка зеленого кредитування полягає у поєднанні фінансової ефективності з екологічною відповідальністю, що дозволяє розглядати його як інструмент трансформації традиційної кредитної моделі та формування системного підходу до кредитного забезпечення сталого розвитку.

Систематизовано та розширено класифікацію інструментів кредитування зелених проєктів, які згруповано за функціональним призначенням на

інструменти прямого кредитування, опосередкованої підтримки та мобілізації капіталу. На відміну від трактування зеленого кредитування як уніфікованого інструменту фінансування екологічних ініціатив, запропонована класифікація враховує різну економічну природу зелених проєктів, джерела їх фінансування та погашення кредиту, рівень кредитного ризику, характер забезпечення, потребу в інституційній підтримці та залежність від механізмів розподілу ризиків. Це дозволило чіткіше окреслити роль банківського кредитування як базового елементу системи зеленого фінансування, а також обґрунтувати необхідність поєднання кредитних, гарантійних, грантових, компенсаційних і ринкових інструментів для підвищення доступності кредитування зелених проєктів.

В дисертації удосконалено структурно-функціональну типологію моделей кредитування зелених проєктів в Україні, яка включає моделі децентралізованої генерації, енергоефективної модернізації, роздрібного зеленого кредитування, змішаного фінансування з державною підтримкою та квазіпроєктного фінансування. В запропонованій типології враховано джерела фінансування та погашення кредиту, рівень кредитного ризику, характер забезпечення, потребу в інституційній підтримці та залежність від механізмів розподілу ризиків. Це дозволяє банкам реалізувати диференційований підхід до прийняття кредитних рішень, точніше структурувати зелені кредитні продукти, адаптувати умови кредитування до ризикового профілю проєкту, фінансової спроможності позичальника та очікуваного екологічного результату.

Удосконалено процедуру селективного відбору зелених проєктів для банківського кредитування, яка, на відміну від традиційної практики, орієнтованої переважно на екологічний ефект, передбачає застосування багаторівневих фільтрів – фінансового, проєктного, ESG та ризикового. Такий підхід дозволяє відбирати кредитні заявки, прийнятні для бізнес-моделі банку, та враховувати сукупність фінансово-економічних, технічних, правових та інституційних параметрів. Обґрунтовано, що проходження зазначених фільтрів формує об'єктивну інформаційну основу для ухвалення кредитного рішення та

трансформує потенційний попит на кредитування екологічних ініціатив у фактичні обсяги банківського портфеля зелених кредитів. Доведено необхідність запровадження уніфікованих критеріїв оцінювання екологічної ефективності зелених проєктів у практиці банківської експертизи, що знижує ризики «зеленого камуфляжу» (*greenwashing*), підвищує прозорість фінансування в екосфері та посилює довіру банків, позичальників та інвесторів до результатів зеленого кредитування.

Розвинуто аналітичний інструментарій оцінювання інституційної зрілості банківського кредитування зелених проєктів за рахунок побудови композитного індексу (індекс інституційної зрілості банківського кредитування зелених проєктів). Структура композитного індексу включає продуктову, фінансово-параметричну, ризик-шерінгову, інституційно-стратегічну компоненти та компоненту інформаційної відкритості. На відміну від підходів, орієнтованих переважно на оцінювання загальних ESG-практик банку або аналіз його нефінансової звітності, запропонований композитний індекс дозволяє всебічно оцінити функціональну спроможність банку формувати, підтримувати та масштабувати зелене кредитування як окремий напрям кредитної діяльності. Практичне значення індексу полягає у можливості порівняння банків за рівнем зрілості зеленого кредитування, виявленні слабких компонентів кредитної моделі та визначенні управлінських пріоритетів щодо розвитку зеленого кредитного портфеля банку.

Набули подальшого розвитку методичні засади створення цифрового контуру ESG-інтеграції, який охоплює збір і верифікацію ESG-даних позичальника, автоматизований ESG-скоринг, закріплення ESG-KPI в кредитному договорі, цифровий моніторинг їх виконання, тригери раннього реагування, портфельні ESG-дашборди та підготовку регуляторно сумісної звітності. Це дозволяє реалізовувати ризик-орієнтований цифровий підхід до ESG-моніторингу банківського кредитування зелених проєктів, який поєднує ESG-критерії, GIS-технології, IoT-сенсори, автоматизований ESG-скоринг, AI-аналітику, аналітичні панелі та регуляторно сумісну звітність. На відміну від

традиційних поглядів, де цифровізація зводиться до технічної автоматизації окремих процедур, в запропонованому підході цифрові інструменти формують інфраструктуру доказового зеленого кредитування, забезпечуючи моніторинг даних, контроль результатів і прозорість управління ESG-ризиками. Це дає змогу підвищити точність оцінювання екологічних і кредитних ризиків, мінімізувати ризик greenwashing, забезпечити прозорість зеленого кредитного портфеля та посилити відповідність банківського кредитування вимогам європейської інтеграції, міжнародних фінансових організацій і потребам післявоєнного відновлення України.

В дослідженні ідентифіковано ключові проблеми розвитку зеленого банкінгу в Україні на макро-, мезо- та мікрорівнях. Визначено, що на макрорівні вони проявляються у недостатній інституційній сформованості екологічного регулювання, відсутності уніфікованих стандартів ESG-кредитування, обмеженості державної підтримки та фрагментарності взаємодії між державою, регулятором, міжнародними фінансовими організаціями й банківським сектором. На мезорівні стримувальними чинниками є недостатня розвиненість інфраструктури зеленого фінансування, обмеженість ринку верифікаторів зелених проєктів, слабкість галузевих стандартів, нестача довгострокових ресурсів і недостатня координація між банками, громадами, бізнесом та міжнародними партнерами. На мікрорівні розвиток зеленого банкінгу стримується недостатньою екологічною та ESG-компетентністю банків, слабкою інтеграцією екологічного менеджменту у банківські процеси, обмеженим досвідом оцінювання екологічного ефекту проєктів і недовірою бізнесу до зелених фінансових інструментів. За результатами аналізу обґрунтовано напрями активізації зеленого банкінгу через удосконалення регуляторних, інституційних, методичних, інфраструктурних і продуктових механізмів його розвитку.

Отримали подальший розвиток періодизація, визначення бар'єрів та напрямів розвитку банківського кредитування зелених проєктів в Україні. Періодизація ґрунтується на врахуванні зміни ролі банків, державної підтримки,

міжнародних фінансових організацій, механізмів верифікації зеленого ефекту та інструментів розподілу ризику, що дозволило обґрунтувати сучасний етап як перехід від фрагментарного фінансування окремих енергоефективних і відновлюваних енергетичних проєктів до поступового формування інституційно організованої моделі зеленого кредитування. Виокремлено ключові бар'єри розвитку зеленого кредитування: дефіцит довгострокових ресурсів, високі воєнні та макрофінансові ризики, недостатню капіталізацію позичальників, відсутність уніфікованих критеріїв оцінювання зелених проєктів, інформаційну асиметрію та обмеженість механізмів підтвердження екологічного результату. Обґрунтовано напрями розвитку банківського кредитування зелених проєктів, що передбачають стандартизацію критеріїв відбору, формування національної таксономії зелених проєктів, розвиток інструментів управління ризиками зеленого кредитування, залучення довгострокового капіталу, посилення ролі міжнародних фінансових організацій та цифровізацію процедур оцінювання, моніторингу і звітності.

Обґрунтовано принципи формування адаптивної системи стимулювання банків до розвитку зеленого кредитування в умовах євроінтеграції, цифровізації та післявоєнної відбудови України. Така система має поєднувати економічні стимули, зокрема компенсацію процентних ставок, часткові гарантії, податкові стимули, зелені облігації та інструменти змішаного кредитування, із нормативними механізмами, що передбачають інтеграцію екологічних і кліматичних ризиків у банківське регулювання, кредитну політику та систему розкриття інформації. Доведено, що використання цифрових платформ моніторингу й звітності дає змогу підвищити прозорість зеленого кредитування, посилити довіру міжнародних фінансових організацій та адаптувати банківські продукти до викликів відновлення енергетичної інфраструктури, розвитку розподіленої генерації та підвищення енергоефективності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання запропонованих підходів Національним банком України, органами державної влади, банківськими установами та міжнародними

фінансовими організаціями під час формування політики розвитку зеленого фінансування.

Ключові слова: сталий розвиток, зелена економіка, зелені фінанси, фінансові інструменти, банки, банківський сектор, еко-кредитування, ESG-ризики, ESG-принципи, зелені облігації, кліматичні ризики, зелений банкінг, соціальна відповідальність, зелені кредити, фінансові технології

ANNOTATION

Sliesar V.M. Bank Lending for Green Projects. – Qualification scientific work as a manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 072 «Finance, Banking and Insurance». – Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, 2026.

The dissertation is devoted to the study of the theoretical and methodological foundations and practical aspects of bank lending for green projects in the context of the transformation of the financial sector and the transition to the principles of sustainable development. The research has generated new scientifically substantiated results of both theoretical and practical significance. The scientific novelty of the obtained results lies in the further development of theoretical provisions and the improvement of methodological approaches to bank lending for green projects through the integration of ESG criteria into the lending process, the systematization of the economic essence and principles of green lending, the substantiation of mechanisms for assessing environmental risks and the impact of projects on sustainable development, as well as the enhancement of bank credit risk management instruments in the context of achieving sustainable development goals and supporting the post-war

reconstruction of Ukraine. The study presents a scientifically substantiated approach to the standardization of environmental lending procedures, taking into account the principles of the EU Taxonomy, ESG criteria, and national decarbonization priorities. It also substantiates the functional role of green bank lending within the green finance system by supplementing the classical economic functions of credit (redistributive, reproductive, and emission functions) with an environmental function aimed at ensuring the reproduction of environmental capital and financing environmental protection measures.

The study substantiates green project lending as a comprehensive mechanism for stimulating the environmental transformation of the economy through a shift in the priorities of the banking sector. The scientific approach to defining the functional role of green bank credit within the green finance system has been further developed by complementing the classical economic functions of credit (redistributive, reproductive, and emission functions) with environmental, social, and institutional functions. The environmental function consists in providing financial support for the reproduction of environmental capital, environmental protection measures, energy efficiency, and resource conservation. The social function is associated with supporting employment, improving quality of life, and promoting the development of environmentally sensitive regions. The institutional function is aimed at modernizing banking products, integrating ESG criteria into the lending process, and strengthening the alignment of banking activities with sustainable development goals. It has been demonstrated that the distinctive feature of green lending lies in combining financial efficiency with environmental responsibility, which makes it possible to consider it as an instrument for transforming the traditional lending model and establishing a systemic approach to financing sustainable development.

The procedure for the selective screening of green projects for bank lending has been improved. Unlike the traditional approach, which focuses primarily on environmental impact, the proposed procedure involves the application of multi-level filters, namely financial, project, ESG, and risk filters. This approach enables the selection of loan applications that are compatible with the bank's business model while

taking into account a combination of financial, economic, technical, legal, and institutional parameters. It has been substantiated that passing these filters creates an objective information basis for credit decision-making and transforms potential demand for green financing into actual volumes of bank lending. The necessity of introducing unified criteria for assessing the environmental performance of green projects in banking due diligence has been demonstrated. Such criteria reduce the risks of greenwashing, enhance transparency in environmental financing, and strengthen the confidence of banks, borrowers, and investors in the outcomes of green lending.

The classification of loan types and financing instruments for green projects has been systematized and expanded. Unlike approaches that primarily regard green lending as a standardized environmentally oriented banking product, the proposed approach takes into account the diverse economic nature of green projects, their sources of financing and loan repayment, the level of credit risk, the nature of collateral, the need for institutional support, and dependence on risk-sharing mechanisms. Green project financing instruments have been grouped according to their functional purpose into direct lending instruments, indirect support instruments, and capital mobilization instruments. This approach has enabled a clearer definition of the role of bank lending as a fundamental component of the green finance system and substantiated the expediency of combining lending, guarantee, grant, compensation, and market-based instruments to improve access to financing for green projects.

The structural and functional typology of green project lending models in Ukraine has been improved. The proposed typology includes models of decentralized generation, energy-efficiency modernization, retail green lending, blended lending with government support, and quasi-project financing. The typology takes into account sources of financing and loan repayment, the level of credit risk, the nature of collateral, the need for institutional support, and dependence on risk-sharing mechanisms. This has made it possible to substantiate a differentiated approach to structuring green lending products and adapting lending conditions to the project's risk profile, the borrower's financial capacity, and the expected environmental outcome.

Key challenges to the development of green banking in Ukraine have been identified at the macro-, meso-, and micro-levels. At the macro level, these challenges are manifested in the insufficient institutional development of environmental regulation, the absence of unified ESG lending standards, limited government support, and fragmented interaction among the state, the regulator, international financial institutions, and the banking sector. At the meso level, constraining factors include the underdevelopment of green finance infrastructure, the limited market for green project verifiers, weak industry standards, a shortage of long-term financial resources, and insufficient coordination among banks, local communities, businesses, and international partners. At the micro level, the development of green banking is constrained by insufficient environmental and ESG competencies within banks, weak integration of environmental management into banking processes, limited experience in assessing the environmental impact of projects, and a lack of business confidence in green financial instruments. Based on the analysis, directions for promoting green banking have been substantiated through the improvement of regulatory, institutional, methodological, infrastructural, and product-related development mechanisms.

The analytical toolkit for assessing the institutional maturity of bank lending for green projects has been further developed through the construction of the Composite Institutional Maturity Index of Bank Lending for Green Projects. The structure of the Composite Index comprises product, financial-parametric, risk-sharing, institutional-strategic, and information disclosure components. Unlike approaches primarily focused on evaluating a bank's general ESG practices or analyzing its non-financial reporting, the proposed index enables the assessment of a bank's functional capacity to establish, maintain, and scale green lending as a distinct area of lending activity. The practical value of the index lies in its ability to compare banks according to the maturity level of their green lending practices, identify weak components of their lending models, and determine managerial priorities for the development of green loan portfolios.

The scientific and methodological approach to integrating ESG principles into bank lending for green projects has been improved. Unlike existing approaches, it does

not involve the fragmented consideration of non-financial factors but rather their comprehensive integration into the bank's lending policy, borrower assessment, loan product structuring, contractual terms, monitoring procedures, portfolio analytics, and reporting. This approach makes it possible to regard ESG integration as a holistic process of transforming a bank's lending activities aimed at improving the quality of credit analysis, enhancing lending transparency, and ensuring the alignment of banking decisions with sustainable development goals.

A risk-oriented digital approach to ESG monitoring of bank lending for green projects has been further developed. The proposed approach integrates ESG criteria, GIS technologies, IoT sensors, automated ESG scoring, AI-driven analytics, analytical dashboards, and regulatory-compliant reporting. Unlike approaches in which digitalization is limited to the automation of individual procedures, the proposed framework considers digital tools as the infrastructure of evidence-based green lending. This makes it possible to improve the accuracy of environmental and credit risk assessment, minimize the risk of greenwashing, ensure the transparency of green loan portfolios, and strengthen the alignment of bank lending practices with the requirements of European integration, international financial institutions, and the needs of Ukraine's post-war recovery.

The scientific and methodological approach to the periodization, identification of barriers, and determination of development directions for bank lending to green projects in Ukraine has been further refined. The proposed periodization is based on changes in the role of banks, government support mechanisms, international financial institutions, green impact verification mechanisms, and risk-sharing instruments. This approach has made it possible to substantiate the current stage as a transition from fragmented financing of individual energy-efficiency and renewable energy projects toward the gradual establishment of an institutionally organized model of green lending. The key barriers to the development of green lending have been identified, including a shortage of long-term financial resources, high military and macro-financial risks, insufficient capitalization of borrowers, the absence of unified criteria for evaluating green projects, information asymmetry, and limited mechanisms for

verifying environmental outcomes. Directions for the development of bank lending for green projects have been substantiated, including the standardization of project selection criteria, the establishment of a national taxonomy of green projects, the development of green lending risk management instruments, the attraction of long-term capital, the strengthening of the role of international financial institutions, and the digitalization of assessment, monitoring, and reporting procedures.

An approach to the formation of an adaptive system for stimulating banks to expand green lending under conditions of European integration, digitalization, and the post-war reconstruction of Ukraine has been substantiated. Such a system should combine economic incentives, including interest rate compensation, partial guarantees, tax incentives, green bonds, and blended finance instruments, with regulatory mechanisms aimed at integrating environmental and climate risks into banking regulation, lending policies, and disclosure systems. It has been demonstrated that the use of digital monitoring and reporting platforms enhances the transparency of green lending, strengthens the confidence of international financial institutions, and facilitates the adaptation of banking products to the challenges of restoring energy infrastructure, developing distributed generation, and improving energy efficiency.

The practical significance of the obtained results lies in the possibility of applying the proposed approaches by the National Bank of Ukraine, public authorities, banking institutions, and international financial organizations in the process of formulating green finance development policies.

The dissertation emphasizes the importance of enhancing the effectiveness of the bank lending system for green projects as one of the key instruments for ensuring sustainable economic development and environmental transformation. The proposed approaches are based on the comprehensive consideration of financial, environmental, social, and institutional factors influencing lending decisions and risk management processes. The study also examines the prospects for the development of green lending in Ukraine within the context of European integration, which requires the harmonization of the national regulatory environment with EU requirements, the

implementation of ESG principles in banking activities, and the adaptation of international best practices in sustainable finance.

The results of the dissertation research may be useful for researchers, academic staff, banking professionals, participants in the sustainable finance market, and public regulatory authorities. The author believes that further research in the field of bank lending for green projects should focus on improving mechanisms for integrating ESG principles into the lending process, developing instruments for the assessment and management of climate and environmental risks, and enhancing the effectiveness of the institutional framework for green finance. Important directions for future research include the development of effective mechanisms for scaling up green lending both at the micro level (the level of an individual bank and its loan portfolio) and at the macro level (the level of public policy, the regulatory environment, and the financial system as a whole).

Keywords: sustainable development, green economy, green finance, financial instruments, banks, banking sector, eco-lending, ESG risks, ESG principles, green bonds, climate risks, green banking, social responsibility, green loans, financial technologies.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях України:

1. Примостка Л.О., Слесар В.М. Розвиток ринку зелених облігацій. *Вісник економіки* Західноукраїнського національного університету 2023 р. (№3). URL: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.055>
2. Слесар В.М. «Міжнародний досвід адаптації до кліматичних змін та можливості імплементації в Україні» *Ефективна економіка* №11 2024. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.11>

3. Слесар В.М. Класифікація та інструменти управління ризиками еко-кредитування. *Актуальні питання економічних наук.* (5) 2024. doi.org/10.5281/zenodo.14293533 URL: [https://a-economics.com.ua /index. php/ home/article/view/77](https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/77)

4. Слесар В.М. Особливості еко-кредитування вітчизняними банками. *«Успіхи і досягнення у науці (Серія «Соціальні та поведінкові науки»)»*: журнал. 2025. № 2(12) 2025. С. 1112-1127 URL: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-2\(12\)-1112-1126](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-2(12)-1112-1126)

В інших виданнях:

1. Перехід до «зеленого» банкінгу: роль фінансових регуляторів в збірнику наукових статей та фінансових установ. XV Міжнародна науково-практична дистанційна конференція *Science innovations: problems and prospects. Proceedings of the 15th International scientific and practical conference.* CPN Publishing Group. Tokyo, Japan. 2022. Pp. 336-342. (21-23.09.2022 p.) URL: <https://sci-conf.com.ua/xv-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-science-innovations-and-education-problems-and-prospects-21-23-09-2022-tokio-yaponiya-arhiv/>.

2. Розвиток зеленого кредитування. Scientific research in the modern world. Proceedings of the 12th International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Toronto, Canada. 21-23.09.2023 p. Pp. 424-428 URL: <https://sci-conf.com.ua/xii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-scientific-research-in-the-modern-world-21-23-09-2023-toronto-kanada-arhiv/>.

3. Зелений банкінг у системі екологічного менеджменту. Економіка, фінанси, банківська справа та освіта: актуальні питання розвитку, досягнення та інновації: Матеріали IX Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Одеса, 4 - 5 квітня 2024 року)/ за ред. д-ра екон. наук проф. Д.В. Завадської. Одеса: ОНЕУ, 2024. С.227-229; URL: https://www.researchgate.net/publication/382086754_Ekonomika_finansi_bankivska_sprava_ta_osvita_aktualni_pitanna_rozvitku_dosagnenna_ta_innovacii_Odesa_4-5_kvitna_2024_r

4. Розвиток «зеленого» банкінгу. Сучасні гроші, банківські послуги та фінансові інновації в умовах інтеграції України в ЄС. Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції студентів, аспірантів, молодих вчених і провідних фахівців. Київ, 16 квітня 2024 р.: Дніпро: Середняк Т. К., 2024, С. 287-288. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3ea36db1-d0fe-4288-8552-9c10ca88086c/content>

5. Еко-кредитування вітчизняними банками. Фінансові інструменти сталого розвитку економіки: матер. 6-ої міжнар. наук.-практ. конференції (Чернівці, 18 квітня 2024 р.). Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. С.243-245; URL: https://www.researchgate.net/publication/380513338_2024_Conference_CHERNIVTSI

6. Зелений» банкінг – стратегічний імператив. Актуальні проблеми обліково-аналітичного процесу в управлінні підприємницькою діяльністю: Матеріали XII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 24 жовтня 2024 р., м. Мукачево. 394 с. URL: <https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/11/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8.pdf>

7. Інституційні засади взаємодії податкової та банківської політики у фінансуванні «зелених» проєктів (Харків 14 листопада 2025 р.), «Трансформація обліку та бізнес-консалтингу в умовах невизначеності: сучасні тренди, виклики, міжнародний досвід» матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14 листопада 2025 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. Харків, 2025. 506 с. URL: <http://btu.kharkov.ua/nauka/konferentsiyi/>

8. Потенціал цифрового банкінгу у прискоренні повоєнної реконструкції економіки України (Київ 25 листопада 2025 р.) Сучасні гроші, банківські послуги та фінансові інновації в умовах інтеграції України в ЄС: матеріали VII всеук. наук.-практ. інтерн. конф. студ. аспір., молод. вчених і пров. фахівців. Київ, КНЕУ. 2025. 348 с. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/53489>

ЗМІСТ

ВСТУП	19
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ЗЕЛЕНИХ ПРОЄКТІВ	30
1.1 Становлення зеленої економіки в Україні та світі	30
1.2 Зелений банкінг у системі екологічного менеджменту й ефективного фінансування еко-проєктів	44
1.3 Механізми банківського кредитування зелених проєктів	66
Висновки до розділу 1	79
РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ЗЕЛЕНИХ ПРОЄКТІВ В УКРАЇНІ	84
2.1. Стан і тенденції розвитку банківського кредитування зелених проєктів в Україні	84
2.2. Моделі, умови та обмеження банківського кредитування зелених проєктів в Україні	110
2.3. Інституційно-організаційні засади банківського кредитування зелених проєктів в Україні	142
Висновки до розділу 2	167
РОЗДІЛ 3. БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ ЗЕЛЕНИХ ПРОЄКТІВ НА ЗАСАДАХ ESG-ІНТЕГРАЦІЇ	170
3.1. Регуляторні засади та проблемні розриви ESG-інтеграції у банківське кредитування зелених проєктів	170
3.2. Інструменти та адаптивна архітектура ESG-інтеграції у банківське кредитування зелених проєктів	184
3.3. Напрями розвитку та механізми масштабування банківського кредитування зелених проєктів в Україні	202
Висновки до розділу 3	218
ВИСНОВКИ	223
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	227
ДОДАТКИ	252

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ І СКОРОЧЕНЬ:

ЮНЕП – Екологічна Програма ООН

РКЗК – Рамкова конвенція ООН зі зміни клімату

ЮНДЕСА – Департамент з економічних і соціальних питань ООН

НБУ – Національний банк України

ЦСР – Цілі Сталого Розвитку

ISMA – Міжнародна асоціація ринків капіталу

GBP – Принципи «зелених облігацій»

IRENA – Міжнародне агентство з відновлюваної енергетики

ПГ – парникові гази

ВДЕ – відновлювані джерела енергії

СЕС – сонячні електростанції

ВЕС – вітрові електростанції

BESS – система накопичення електричної енергії на базі акумуляторних батарей

ЄБРР – Європейський банк реконструкції і розвитку

ЄІБ – Європейський інвестиційний банк

IFC – Міжнародна фінансова корпорація

IFI – Міжнародна фінансова установа

МФО – Міжнародна фінансова організація

UIRD – індекс ставок за депозитами фізичних осіб

ESG – екологічні, соціальні та управлінські фактори

AGLA – скоригований обсяг зеленого кредиту

ПЗБКЗП – Індекс інституційної зрілості банківського кредитування зелених проєктів

ICAAP – внутрішній процес оцінки достатності капіталу

ILAAP – внутрішній процес оцінки достатності ліквідності

ВСТУП

Актуальність теми дисертаційного дослідження полягає в тому, що в умовах впровадження принципів сталого розвитку банківське кредитування зелених проєктів відіграє важливу роль в соціально-економічному розвитку більшості країн світу. Сучасні виклики, зокрема фінансова глобалізація та складна макроекономічна ситуація, актуалізують значення такого кредитування в Україні. Останніми роками спостерігалось помірне зростання обсягів банківських кредитів, спрямованих на підтримку екологічних ініціатив. Втім, й швидке та недостатньо контрольоване розширення цього напрямку кредитування може спричинити низку проблем, серед яких – дисбаланс між товарними і кредитними ринками, а також зростання фінансових ризиків. Сучасна банківська система функціонує в умовах високої конкуренції, ускладнення структури фінансового ринку та змін у підходах до організації кредитних процесів. При цьому учасники ринку екологічного кредитування в Україні виявились не готовими до глибоких трансформацій, а надмірна активність банків в цьому сегменті створила додаткові загрози для стабільності окремих фінансових установ та всієї банківської системи. В зв'язку з цим, нагальною є потреба в науковому обґрунтуванні ефективних механізмів розвитку зеленого кредитування в Україні, а також удосконаленні його регулювання в контексті забезпечення фінансової стабільності.

Банківське кредитування зелених проєктів відіграє ключову роль в реалізації цілей сталого розвитку, що набуває все більшої актуальності в умовах глобальних екологічних викликів. Ця тема є предметом досліджень як іноземних, так і українських авторів, чиї дослідження суттєво поглиблюють розуміння основних аспектів зеленого кредитування.

Внесок іноземних авторів в досліджувану тему є вагомим. Зокрема, Амартія Сен в своїх роботах підкреслює значущість економічного й соціального аспектів сталого розвитку з акцентом на ключову роль банківських установ як посередників у фінансуванні екологічно стійких ініціатив. Такі дослідники як,

Пол Гінс, Йокен досліджують інструменти стимулювання банків до кредитування зелених проєктів, такі як зелені кредити, зелені облігації та субсидії. Майкл Грюнбергер аналізує використання ESG-індикаторів для оцінки ефективності зелених інвестицій та ризиків, пов'язаних із такими проєктами. Марк Карні, колишній голова Банку Англії, звертає увагу на кліматичних ризиках, що впливають на фінансову стабільність, та пропонує інтегрувати ці ризики у фінансові моделі банків. Дж. Вебер акцентує на необхідності інтеграції екологічних ризиків у банківське ризик-менеджмент, зазначаючи, що ігнорування таких ризиків може призвести до фінансових втрат. Босе та інші аналізують роль зеленого банкінгу, і наголошують на необхідності регуляторних стимулів для банків, таких як податкові пільги та субсидії, для фінансування зелених ініціатив в країнах, що розвиваються, де частка зелених інвестицій становить лише 5% від загального обсягу. Йозеллі Л. пропонує концепцію транснаціональних кліматичних ініціатив, які еволюціонували від простих угод до складної мережі, що охоплює пом'якшення наслідків кліматичних змін та адаптацію. Йохан Рокстром, розробивши концепцію "планетарних меж", окреслює необхідність впровадження екологічних стандартів у банківські стратегії.

Значну увагу дослідженню проблем формування та розвитку «зеленої» економіки приділяли вітчизняні науковці, зокрема: В. Геєць, В. Гура, С. Батажок, Л. Богріновцева, Г. Бортніков, Б. Буркинський, О. Вовченко, М. Житар, О. Колодізєв, І. Краснова, О. Кузьменко, В. Лавренюк, О. Любіч, В. Лях, А. Мартинюк, А. Павленко, О. Поліщук, Л. Примостка, І. Сидор, Н. Циганова, Я. Чайковський, О. Чмир та ряд інших.

Вагомий внесок в формування теоретичних засад та практичних підходів до екологічно орієнтованих проєктів, зокрема щодо його сутності та сфер застосування, здійснено як науковцями, так і фахівцями практиками. Водночас, низка важливих аспектів, зокрема роль кредитування у вирішенні екологічних проблем в економіці, його потенціал розвитку в Україні, а також формалізація концептуальних основ даного механізму в інтересах економічного зростання і

підвищення добробуту населення, залишаються недостатньо вивченими. Відкритими залишаються питання ідентифікації та мінімізації ризиків, вдосконалення механізмів регулювання кредитної діяльності в екологічному напрямі, а також підвищення її ефективності в межах банківського сектору. Особливої уваги потребують проблеми доступності «зелених» кредитів широкого кола споживачів та підвищення рівня їх фінансово-правової обізнаності. Сукупність зазначених чинників, а також недостатній рівень опрацювання питань, пов'язаних з розвитком кредитування зелених проєктів в умовах трансформаційної економіки, зумовили вибір теми дисертаційного дослідження, визначили його об'єкт, предмет, мету та основні завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано згідно з науково-дослідними темами кафедри банківської справи і страхування Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана «Управління ефективністю фінансового бізнесу у парадигмі сталого розвитку» (0122U002328), «Розвиток фінансових екосистем: інновації, digital-технології, регулювання» (0122U002018), у яких автором сформульовано пропозиції стосовно ринкової поведінки учасників, ключових показників ефективності функціонування банківського кредитування в Україні.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є поглиблення теоретико-методичних засад банківського кредитування зелених проєктів та розроблення практичних рекомендацій щодо його розвитку, підвищення ефективності, мінімізацію екологічних і фінансових ризиків.

Задля досягнення поставленої мети визначено такі *завдання*:

- узагальнити теоретичні підходи до визначення сутнісного змісту зеленої економіки та банківського кредитування екологічно орієнтованих проєктів як складової сталого фінансування;
- дослідити еволюцію конвенції зеленого банкінгу та визначити його місце в системі екологічного менеджменту й фінансового забезпечення сталого розвитку;

- проаналізувати міжнародний досвід організації та регулювання зеленого кредитування і визначити можливості його адаптації до умов України;
- оцінити сучасний стан і тенденції розвитку банківського кредитування зелених проєктів в Україні з урахуванням макроекономічних і воєнних викликів;
- ідентифікувати ключові бар'єри та інституційні обмеження, що стримують розвиток зеленого кредитування, зокрема у сфері регулювання, доступу до фінансування та стандартизації підходів;
- дослідити систему екологічних та фінансових ризиків в процесі кредитування зелених проєктів та обґрунтувати напрями їх мінімізації на рівні банків і держави;
- розробити вдосконалення механізму зеленого кредитування, зокрема через інтеграцію ESG-критеріїв, цифрових інструментів та стандартів оцінки проєктів;
- обґрунтувати напрями формування інституційної архітектури зеленого кредитування, включаючи роль держави, банків, міжнародних фінансових організацій та цифрових платформ;
- сформулювати практичні рекомендації щодо стимулювання розвитку зеленого кредитування в Україні, зокрема через економічні, регуляторні та фінансові інструменти, орієнтовані на масштабування фінансування екологічних проєктів.

Об'єкт дослідження – діяльність банківських установ у сфері кредитування зелених проєктів в умовах трансформації економіки та впровадження принципів сталого розвитку.

Предмет дослідження – сукупність економічних відносин, що виникають в процесі банківського кредитування зелених проєктів та управління пов'язаними екологічними та фінансовими ризиками.

Методи дослідження. В процесі дослідження застосовувались як загальнонаукові, так і спеціальні методи, що забезпечили комплексний підхід до розгляду проблеми. Зокрема, монографічний метод використовувався для уточнення змісту поняття «зелена» економіка на основі аналізу наукових праць

вітчизняних і зарубіжних дослідників. Порівняльний метод дав змогу зіставити підходи до реалізації принципів зеленої економіки. Статистичний метод, включаючи зведення, групування, порівняння та аналіз динаміки, був використаний для оцінки рентабельності підприємств, що діють в межах зеленої економіки. Для візуалізації кількісних результатів застосовувався графічний та табличний методи. Метод порівняння слугував для виявлення переваг розвитку фінансових інструментів в цьому сегменті. Крім того, методи індукції та дедукції використовувались під час формування зеленої економіки та імплементації результатів дослідження в практичну площину.

Інформаційною базою дослідження слугували: нормативно-правові акти, що регулюють, банківську діяльність, енергозбереження, охорону навколишнього природного середовища, впровадження принципів ESG та сталого фінансування, Міжнародні стандарти; **офіційна статистика та звітність: дані НБУ** щодо обсягів кредитування, у тому числі секторів, пов'язаних з «зеленими» ініціативами, звіти Державної служби статистики України, Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, Міністерства енергетики; **аналітичні та наукові джерела:** дослідження міжнародних організацій (OECD, UNEP FI, IFC, World Bank, IMF, EBRD, GIZ), зокрема в частині фінансової підтримки екологічних проєктів та банківських ініціатив у сфері сталого розвитку, статті з наукових журналів та **досвід зарубіжних країн:** практики впровадження зеленого банкінгу у ЄС, США, Канаді, Китаї та інших країнах.

Наукова новизна отриманих результатів. В дисертаційному дослідженні отримано нові науково обґрунтовані результати, які мають теоретичне та практичне значення. Наукова новизна полягає в розвитку теоретичних положень та удосконаленні методичних підходів до банківського кредитування зелених проєктів, шляхом інтеграції ESG-критеріїв в кредитний процес, систематизації економічної сутності та принципів зеленого кредитування, обґрунтуванні механізмів оцінювання екологічних ризиків і впливу проєктів на сталий розвиток, а також удосконаленні інструментів

управління кредитним ризиком банків в умовах реалізації цілей сталого розвитку та післявоєнної відбудови України. Найбільш вагомими результатами проведеного автором дослідження виносяться на публічний захист, зокрема:

удосконалено:

- науково-методичний підхід до інтеграції ESG-принципів у банківське кредитування зелених проєктів, який, на відміну від існуючих, передбачає не фрагментарне врахування нефінансових чинників, а їх наскрізне включення у всі складові кредитного процесу: кредитну політику банку, оцінювання позичальника, структурування кредитного продукту, договірні умови, моніторинг, портфельну аналітику та звітність. Це дозволяє розглядати ESG-інтеграцію як цілісний процес трансформації кредитної діяльності банку, спрямований на підвищення якості кредитного аналізу, прозорості кредитування та відповідності кредитних рішень банку цілям сталого розвитку;

- структурно-функціональну типологію моделей кредитування зелених проєктів в Україні, яка включає моделі децентралізованої генерації, енергоефективної модернізації, роздрібного зеленого кредитування, змішаного фінансування з державною підтримкою та квазіпроєктного фінансування. На відміну від поширеного трактування зеленого кредитування як уніфікованого інструменту фінансування екологічних ініціатив, в запропонованій типології враховано джерела фінансування та погашення кредиту, рівень кредитного ризику, характер забезпечення, потребу в інституційній підтримці та залежність від механізмів розподілу ризиків. Це дозволяє банкам реалізувати диференційований підхід до прийняття кредитних рішень, точніше структурувати зелені кредитні продукти, адаптувати умови кредитування до ризикового профілю проєкту, фінансової спроможності позичальника та очікуваного екологічного результату;

- методичний підхід до створення цифрового контуру ESG-інтеграції, який охоплює збір і верифікацію ESG-даних позичальника, автоматизований ESG-скоринг, закріплення ESG-KPI в кредитному договорі, цифровий моніторинг їх виконання, тригери раннього реагування, портфельні ESG-дашборди та

підготовку регуляторно сумісної звітності. На відміну від існуючих підходів, де цифровізація зводиться до технічної автоматизації окремих процедур, в запропонованому підході цифрові інструменти формують інфраструктуру доказового зеленого кредитування, забезпечуючи моніторинг даних, контроль результатів і прозорість управління ESG-ризиками. Це дає змогу підвищити точність оцінювання екологічних і кредитних ризиків, забезпечити прозорість зеленого кредитного портфеля та посилити відповідність банківського кредитування цілям сталого розвитку;

– аналітичний інструментарій оцінювання інституційної зрілості банківського кредитування зелених проєктів за рахунок побудови композитного індексу (індекс інституційної зрілості банківського кредитування зелених проєктів). Структура композитного індексу включає продуктову, фінансово-параметричну, ризик-шерінгову, інституційно-стратегічну компоненти та компоненту інформаційної відкритості. На відміну від підходів, орієнтованих переважно на оцінювання загальних ESG-практик банку або аналіз його нефінансової звітності, запропонований композитний індекс дозволяє оцінити функціональну спроможність банку формувати, підтримувати та масштабувати зелене кредитування як окремий напрям кредитної діяльності. Практичне значення індексу полягає у можливості порівняння банків за рівнем зрілості зеленого кредитування, виявлення слабких компонентів кредитної моделі та визначення управлінських пріоритетів щодо розвитку зеленого кредитного портфеля банку;

дістало подальшого розвитку

– визначення функціональної ролі банківського зеленого кредиту в системі зелених фінансів за рахунок доповнення класичних економічних функцій кредиту (перерозподільна, відтворювальна, емісійна) екологічною, соціальною та інституційною функціями. Встановлено, що специфіка зеленого кредитування полягає у поєднанні фінансової ефективності з екологічною відповідальністю, що дозволяє розглядати його як інструмент трансформації традиційної кредитної

моделі та формування системного підходу до кредитного забезпечення сталого розвитку;

– процедуру селективного відбору зелених проєктів для банківського кредитування, яка, на відміну від традиційного фокусування на екологічному ефекті, передбачає застосування багаторівневих фільтрів – фінансового, проєктного, ESG та ризикового, що дозволяє: 1) відбирати кредитні заявки, прийнятні для бізнес-моделі банку; 2) враховувати сукупність фінансово-економічних, технічних, правових та інституційних параметрів. Це в комплексі формує об'єктивну інформаційну основу для ухвалення кредитного рішення та трансформує потенційний попит на кредитування екологічних ініціатив у фактичні обсяги кредитування;

– науково-методичний підхід до періодизації, визначення бар'єрів та напрямів розвитку банківського кредитування зелених проєктів в Україні. Періодизація ґрунтується на врахуванні зміни ролі банків, державної підтримки, міжнародних фінансових організацій, механізмів верифікації зеленого ефекту та інструментів розподілу ризику, що дозволило обґрунтувати сучасний етап як перехід від фрагментарного фінансування окремих енергоефективних і відновлюваних енергетичних проєктів до поступового формування інституційно організованої моделі зеленого кредитування. Виокремлено ключові бар'єри розвитку зеленого кредитування: дефіцит довгострокових ресурсів, високі воєнні та макрофінансові ризики, недостатню капіталізацію позичальників, відсутність уніфікованих критеріїв оцінювання зелених проєктів, інформаційну асиметрію та обмеженість механізмів підтвердження екологічного результату. Обґрунтовано напрями розвитку банківського кредитування зелених проєктів, що передбачають стандартизацію критеріїв відбору, формування національної таксономії зелених проєктів, розвиток інструментів управління ризиками зеленого кредитування, залучення довгострокового капіталу, посилення ролі міжнародних фінансових організацій та цифровізацію процедур оцінювання, моніторингу і звітності;

– ідентифікація ключових проблем розвитку зеленого банкінгу в Україні на макро-, мезо- та мікрорівнях. Визначено, що на макрорівні вони проявляються у недостатній інституційній сформованості екологічного регулювання, відсутності уніфікованих стандартів ESG-кредитування, обмеженості державної підтримки та фрагментарності взаємодії між державою, регулятором, міжнародними фінансовими організаціями й банківським сектором. На мезорівні – це недостатня розвиненість інфраструктури зеленого фінансування, обмеженість ринку верифікаторів зелених проєктів, слабкість галузевих стандартів, нестача довгострокових ресурсів і недостатня координація між банками, громадами, бізнесом та міжнародними партнерами. На мікрорівні – недостатня екологічна та ESG-компетентність банків, слабка інтеграція екологічного менеджменту у банківські процеси, обмежений досвід оцінювання екологічного ефекту проєктів і недовіра бізнесу до зелених фінансових інструментів. Це дозволило обґрунтувати напрями активізації зеленого банкінгу через удосконалення регуляторних, інституційних, методичних, інфраструктурних і продуктових механізмів його розвитку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні науково обґрунтованих практичних рекомендацій, спрямованих на забезпечення ефективності банківського еко-кредитування. Окремі висновки та рекомендації автора використані в практичній діяльності АТ «ПРАВЕКС БАНК» (довідка № 343 від 15.04.2025); відділу енергоменеджменту управління житлово-комунального господарства і відділу проєктного та інвестиційного менеджменту виконавчого комітету Коростенської міської Ради (довідка № 02-16-01 від 13.06.2025). Частина результатів дослідження і пропозиції враховані кафедрою банківської справи та страхування при викладанні дисциплін бакалаврського та магістерського рівня «Операції та технології банківського бізнесу», «Кредитний менеджмент у банку», «Фінансовий менеджмент у банку», «Ризик-орієнтоване управління фінансовими установами», що дало змогу підвищити якість підготовки фахівців при викладанні дисциплін за програмами підготовки бакалаврів за спеціальністю 072 – «Фінанси, банківська справа, страхування та

фондовий ринок» та магістрів за спеціальністю D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» відповідно до фахового спрямування (довідка від 23. 03.2026).

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано згідно з науково-дослідними темами кафедри банківської справи і страхування Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана «Управління ефективністю фінансового бізнесу у парадигмі сталого розвитку» (0122U002328), «Розвиток фінансових екосистем: інновації, digital-технології, регулювання» (0122U002018), у яких автором сформульовано пропозиції стосовно ринкової поведінки учасників, ключових показників ефективності функціонування банківського кредитування в Україні.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є результатом самостійного дослідження автора. Усі наукові положення, результати, висновки та практичні рекомендації, наведені в дисертації, отримані автором особисто. Основні положення дисертаційного дослідження відображено в наукових публікаціях автора.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення роботи оприлюднено на 8-ти міжнародних науково-практичних та всеукраїнських науково-практичних інтернет-конференціях, зокрема: «Перехід до «зеленого» банкінгу: роль фінансових регуляторів» (Токіо 21-23.09.2022 р.), «Розвиток зеленого кредитування» (Торонто 21-23.09.2023 р.), «Зелений банкінг у системі екологічного менеджменту» (Одеса, 4–5 квітня 2024 року), «Розвиток «зеленого» банкінгу» (Київ, 16 квітня 2024 р.), «Еко-кредитування вітчизняними банками» (Чернівці, 18 квітня 2024 р.), «Зелений» банкінг – стратегічний імператив» (Мукачєво, 24 жовтня 2024 року), «Інституційні засади взаємодії податкової та банківської політики у фінансуванні «зелених» проєктів» (Харків 14 листопада 2025 року), «Потенціал цифрового банкінгу у прискоренні повоєнної реконструкції економіки України» (Київ листопада 2025 року).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 12 наукових праць загальним обсягом 4,0 д. а., з них: 4 – у наукових фахових виданнях України категорії «Б»; 8 – в інших виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 267 сторінок друкованого тексту, з них 207 сторінок основного тексту. Робота включає 31 рисунок, 45 таблиць, 4 формули та 11 додатків на 13 сторінках. Список використаних джерел налічує 219 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ЗЕЛЕНИХ ПРОЄКТІВ

1.1 Становлення зеленої економіки в Україні та світі

В сучасному світі на рівні міжнародних угод та національного регулювання сформувався пріоритет переходу до «зеленої» економіки, спрямованої на стимулювання використання відновлювальних джерел енергії і охорону навколишнього середовища. «Зелені» проєкти набувають все більшого поширення в глобальних масштабах, а постійне удосконалення механізмів стимулюючого та обмежуючого характеру сприяє активізації зеленого переходу. Важливою складовою цього глобального процесу є пошук джерел фінансування «зелених» проєктів. Екологічна Програма ООН (ЮНЕП) запропонувала в 2008 році переорієнтацію на «зелену» економіку, здатну стимулювати відновлення глобальної економіки, сприяти зростанню рівня зайнятості та активізувати зусилля в подоланні зміни клімату й бідності та погіршення властивостей довкілля. В ЮНЕП визначено п'ять найважливіших напрямів, які потребують особливої уваги суспільства: «...енергоефективність будівництва; перехід до відновлювальних джерел енергії; сталого розвитку транспорту; екологічної інфраструктури планети (прісних вод, лісів, ґрунтів, коралових рифів); розвитку сталого сільського господарства, у тому числі органічного виробництва» [1].

Глобальна стратегія переходу до «зеленої» економіки стала відповіддю на тривале зростання негативного впливу діяльності людства на довкілля, систематичне погіршення екологічних систем і ландшафтів, невпинне зменшення біологічного різноманіття та вичерпаність природних ресурсів, що визначило тенденцію до підвищення значення ролі екологічного дослідження в світовій економіці. Домінування моделі «braun» економіки протягом століть призвело до виснаження природних ресурсів та погіршення екологічної ситуації

в окремих країнах, що негативно вплинуло на добробут населення та загострення екологічних проблем в глобальних масштабах. Країни експлуатували свої надра на свій розсуд: одні припиняли видобуток і розроблені родовища лишали майбутнім поколінням, а інші повністю їх виснажували. Деякі країни вирішили забезпечувати себе ресурсами не лише цивілізованими (торгівельними чи дипломатичними), а й загарбницьким шляхом, що не припустимо нормами міжнародного права в XXI столітті. Ці проблеми актуалізувалися ще в 1970-1980 роках, коли проводилось багато досліджень щодо невизначеності впливу енергетичних та ресурсних обмежень на наступні покоління. Всі ці дослідження сформували розуміння, що природні ресурси вичерпні і виявитись це може в середині XXI століття.

На відміну від традиційної економіки, «зелена» економіка, має низку відмінностей, що визначає необхідність проведення теоретичного аналізу змістовного наповнення цього поняття. Для цього звернемося вивчення процесу еволюції та становлення концептуальних засад «зеленої» економіки.

Термін «зелена» економіка вперше з'явився в доповіді на замовлення уряду Об'єднаного Королівства (1989), підготовленій економістами-екологами (Д. Піарс, А. Маркандія, Є. Барбієр) [2] з метою висвітлення наукових позицій стосовно забезпечення сталого розвитку та його визначення. Цей термін використовувався для опису реалізації екологічної політики для підтримки економіки, а з 1990 по 1994 роки вектор уваги спрямувався на глобальні екологічні проблеми, пов'язані зі зміною клімату, вирубкою тропічних лісів, виснаженням озонового шару та природних ресурсів. В цей період сформувався висновок про необхідність перегляду традиційної економічної моделі розвитку в напрямку екологічної трансформації суспільства, так званого «зеленого переходу».

Дискусії з питань виникнення та практичного втілення «зелених» проєктів в економічну політику країн, які відбулись в 1992-2005 роках, передбачали досягнення цілей світового сталого розвитку. Сприяти цьому мала орієнтація на низьковуглецевий розвиток, яка визначена необхідністю зміни способу та

структури виробництва і споживання, подальшим соціально-економічним розвитком, що унеможливлювало завдання шкоди оточуючому середовищу через зниження ступеня забруднення та зменшення масштабів погіршення ресурсів і скорочення відходів.

З початку 1990-х років в світовому масштабі почало формуватися розуміння проблеми глобальних екологічних змін та усвідомлення того, що це вимагає об'єднання зусиль для запобігання глобальної кліматичної катастрофи. Така ситуація викликала потребу світової спільноти активно долучатись до процесу боротьби зі зміною клімату, що представлено «Основними глобальними кліматичними ініціативами». В подальшому відбулися заходи та були прийняті документи, спрямовані на формування глобалізаційної доктрини вирішення проблеми змін клімату: саміт “Планета Земля” у Ріо-де-Жанейро (1992р.), де було схвалено план дій зі сталого розвитку “Порядок денний на XXI століття”; Декларацію з навколишнього середовища та розвитку, Рамкову конвенцію ООН зі зміни клімату (РКЗК); введення в дію Кіотського протоколу (16 лютого 2005р.), який визначив зобов’язання розвинених країн щодо скорочення вуглецевих викидів; Копенгагенський саміт (2009р.), який посилив розуміння доцільності переходу країн до нової глобальної еко-політики, яка жорсткіше примушує їх брати на себе більші зобов’язання щодо скорочення викидів парникових газів (ПГ); Канкунська конференція (2010р.), де було ухвалено рішення заснувати Зелений кліматичний фонд (*Green Climate Fund*) з метою надання фінансової підтримки найменш розвиненим та найбільш уразливим країнам для боротьби зі зміною клімату; 21-й Конференція сторін РКЗК (м. Париж 12 грудня 2015р.), де прийнято Паризьку безстрокову угоду. Ця угода підштовхнула світ до активніших переговорів щодо запобігання змін клімату, змусила всі країни оголосити свої очікувані національні внески (ОНВВ) в зменшення викидів парникових газів. Водночас, понад 55% світових викидів CO₂ припадає на таких гігантів, як Китай, Індія, Індонезія, Японія, росія, Німеччина, Канада, Бразилія, Іран, Саудівська Аравія та Південна Корея, що робить їх участь вирішальною, хоч і без жорсткої відповідальності.

В умовах антикризової політики, яка була запроваджена для подолання глобальної фінансової кризи 2008-2009 років, поняття «зелена економіка» асоціювалося з дослідженням «зеленого» стимулювання галузей, де державні інвестиції спрямовуються на сприяння формуванню основ «зеленої» економіки, що дозволило запровадити пакети «зелених» стимулів низкою національних урядів. Оприлюднена ООН заява (червень 2009 р.) щодо підтримки «зеленої» економіки як засобу розв'язання багатьох суспільних проблем [3], сприяла формуванню розуміння, що економічне відновлення на основі світової «зеленої» економіки буде поворотним моментом ефективної міжнародної відповіді на обширні проблеми, які постали перед людством.

На зростання наукового інтересу до проблеми формування «зеленої» економіки вплинула ухвалена Генеральною Асамблеєю ООН резолюція 64/236 (березень 2010 р.) [4], де зазначено, що «зелена» економіка в тісному зв'язку з парадигмою сталого розвитку та ліквідації бідності стала однією з двох ключових проблем Саміту «Ріо+20». Це зумовило появу наукових і прикладних публікацій, викликану увагою світової спільноти до «зеленої» економіки та її інструментів.

Визначення «зеленої» економіки цитоване в численних публікаціях, яке прозвучало в Доповіді ЮНЕП «Ініціатива зеленої економіки» та було опубліковане в листопаді 2011 року [5]. За визначенням ЮНЕП, «зелена економіка» — це «...економіка, яка приводить до поліпшення добробуту і соціальної справедливості за істотного зниження економічних ризиків для навколишнього середовища та дефіциту природних ресурсів...»[6]. Представники ЮНЕП вважають, що збільшення доходів і рівня зайнятості в межах розвитку «зеленої» економіки має забезпечуватись за рахунок державного та приватного інвестування, спрямованого на підтримку: зменшення вуглецевих викидів та забруднення оточуючого середовища; зростання ефективності використання ресурсів; попередження втрати біорізноманіття; розширення екосистемних послуг.

Саміт країн Латинської Америки та Карибського регіону з питань охорони довкілля (2013 рік), що проходив під егідою ЮНЕП, запропонував визначення «зеленої» економіки як системи економічної діяльності, що охоплює процеси виробництва і споживання, орієнтовані на екологічну стійкість і розподіл, що забезпечить підвищення добробуту людей протягом тривалого періоду, захищаючи майбутні покоління від екологічних ризиків та екологічного дефіциту.

Департамент з економічних і соціальних питань ООН (ЮНДЕСА) пропонує власне визначення: «...«зелена» економіка – це економіка, яка приводить до поліпшення добробуту людей і скорочення нерівності, не піддаючи наступні покоління значним екологічним ризикам та екологічному дефіциту. Вона приносить довгострокові соціальні вигоди для короткострокових заходів, що спрямовані на пом'якшення екологічних ризиків. «Зелена» економіка є позитивною складовою загальної мети сталого розвитку» [7, с. 53]. Як переконані представники Міжнародної торгової палати, «...«зеленою» є економіка, в якій взаємодоповнюють одне одного економічне зростання та екологічна відповідальність, що підтримує прогрес соціального розвитку» [8].

Стратегія «зеленої» економіки Південної Африки стверджує, що перехід до неї – це позитив, який обіцяє підвищення економічної активності, впровадження чистих технологій з мінімальним вуглецевим слідом і ледь не бездоганний вплив на природу. На конференції «Rio+20» цю ідею обґрунтували, заявивши, що «зелена» економіка – це своєрідна лінза, яка допомагає одночасно дивитись і на економічний зиск і на екологічну відповідальність. Тобто це не просто вибір між грошима і планетою, а ймовірність настання майбутнього, де прогнозується, хоч й теоретично, позитивний результат [9].

Отже, в найбільш загальному сенсі «зелена» економіка трактується як комплекс заходів – система суспільно-економічних відносин, що охоплює виробництво, розподіл, обмін та споживання, які базуються на основі еколого-орієнтованої діяльності. Це економічна основа для реалізації принципів сталого розвитку з врахуванням ефективного використання запасів та

енергоспоживання, зниження рівня викидів CO₂, зменшення шкідливого впливу на оточуюче середовище і розвиток соціально інтегрованого суспільства.

Підвищений інтерес до вирішення проблем становлення «зеленої» економіки сформувався й в науковому середовищі. Зарубіжні науковці – Девід Пірс, Аніл Марканді, Едвард Барб'є [2], Моллі Скотт Като [10], Мішель Коммон [11], Сігрід Стагл, Робін Ханел [12], Міріам Кеннет [13], Індже Ропке [14], Роберт А. Ісаак [15], Джейкобсон Марк Захарі [16], Аллен Кемерон [17], Гжегош Пешко [18], Джон Елкінгтон [19], Герман Дейлі [20] та інші досліджували сутність, історію становлення та специфіку формування моделей «зеленої» економіки в різних країнах світу.

Значну увагу дослідженню проблем формування та розвитку «зеленої» економіки приділяли також і вітчизняні науковці, зокрема: Людмила Примостка [21], Ірина Краснова [22], Надія Циганова [23;24], Владислав Лавренюк [25], Богдан Луців, Ярослав Чайковський [26], Оксана Вовченко [27], Світлана Батажок [28], Юлія Худолій [29], Андрій Мартинюк [30], Борис Буркинський [31], Валерій Геєць [32], Олександр Чмир [33] та інші.

Вивчення наукових поглядів показало, що хоч концепція «зеленої» економіки формується вже понад три десятиліття, вона й досі залишається предметом активних дискусій і невпинно еволюціонує, трансформуючись під впливом викликів часу (табл. 1.1).

Викликає інтерес вивчення «зеленої» економіки як запоруки сталого розвитку сучасними вітчизняними науковцями. Зокрема, О. Маковоз та Т. Передерій, які вважають, що «...розроблення детального плану дій у сфері впровадження зеленої економіки, який повинен бути узгодженим з Національною стратегією сталого розвитку, буде надійним фундаментом щодо стимулювання ресурсоефективної діяльності. Сталий розвиток забезпечується збалансованістю трьох компонентів: економічного, соціального та економічного...» [39].

Заслугує на увагу позиція Л. Горбач, О. Рубан та Я. Гуменюк, які вважають, «... що у контексті глобалізації стале виробництво та зелена економіка

стають визначальними аспектами для забезпечення сучасного розвитку країн та глобальної економічної системи.

Таблиця 1.1

Трактування поняття «зелена економіка»

Науковці	Трактування
Програма ООН з навколишнього середовища (UNEP) [6]	«...економіка, яка призводить до покращення добробуту людей та соціальної справедливості, одночасно значно зменшуючи екологічні ризики та екологічний дефіцит ...»
Бистряков І. К. [34]	« ...інструмент керування процесами, які пов'язані із забезпеченням гармонійних відносин між екологією людини та екологією простору, в якому вона функціонує ...»
Гончаренко М. Ф., Пархоменко Н. М., Лучин О. М. [35]	«...економіка з низькими викидами вуглецевих сполук, ефективно застосування ресурсів та відповідність інтересам всього суспільства ...»
Шабранська Н. І. [36]	« ...стратегічний напрям у пріоритетному розвитку галузей, які скеровані на збереження ресурсів, навколишнього середовища та покращення добробуту людей...»
Марчук Л. П. [37]	«...тип економіки, пріоритетами якого є соціальні та екологічні цінності, що базуються на економічних досягненнях суспільства...»
Галушкіна Т.П., Мусіна Л.А., Потапенко В.Г. [38]	«Зелена» економіка базована на основних положеннях екологічної економіки, але розвиває її і виходить далеко поза її межі, прагнучи одночасного досягнення соціальної та екологічної справедливості як окремих аспектів єдиного цілого».
	«Зелена» економіка шукає рішення, яке одночасно дозволяє боротися з бідністю, глобальними змінами клімату, зниженням біорізноманіття та знищенням видів у межах забезпечення справедливості».
	«Зелена» економіка порушує та досліджує питання, яким чином створення дефіциту стало означати створення вартості в умовах обмежених ресурсів Землі та як теорія зростання призвела до сьогодишньої економічної мети – збільшення масового споживання».

Джерело: Сформовано на основі [6; 34; 35; 36; 37; 38]

Встановлено, що зелена економіка є ключовим напрямом у стратегіях країн з-за умов глобалізації, де заходи для збереження ресурсів та зменшення викидів вуглецю стають необхідними для досягнення сталого розвитку...» [40].

«Зелена» економіка як механізм сталого розвитку ЮНЕП, на думку В.Г. Потапенка, «...підвищує добробут людей і забезпечує соціальну справедливість, при цьому істотно знижує ризики для навколишнього середовища та збіднення населення ...» [41]. Як вважають фахівці центру Разумкова, «зелена» економіка

– це напрям структурних реформ, який покликаний «підвищити обізнаність про реальне екологічне, енергетичне та соціально-економічне становище світу, виявивши ідеологічні варіанти для кращого розуміння дилеми «економічне зростання vs захист довкілля» та знайти оптимальні шляхи та більш ефективні інструменти для вирішення проблеми, з якими стикнулося суспільство...» [32].

Метою «зеленої» економіки є створення ефективної системи, що сприяє економічному та соціальному розвитку за умов мінімізації антропогенного навантаження на довкілля та раціонального використання природних ресурсів, одночасно забезпечуючи належний рівень добробуту населення, на забезпечення «відповідно до глобальних ЦСР зрушення у бік сталого виробництва та споживання за одночасного включення екологічних питань у процес прийняття рішень ...» [42]. Основні принципи «зеленої» економіки – сталий розвиток, міжпоколінна справедливість, ефективність ресурсів, низьковуглецевість, екосистемна цілісність і соціальна інклюзивність. Її завдання – створення «зелених» робочих місць, декарбонізація промисловості, розвиток чистої енергетики, зміна споживчих патернів та інтеграція екологічних чинників в усі рівні економічного та політичного управління.

Аналіз змісту термінів і трактувань, що використовуються в наукових і практичних дискусіях, дозволяє констатувати, що основна увага акцентується на зменшенні негативного впливу на навколишнє середовище, підтримці соціальної справедливості та гарантуванні високого рівня добробуту населення.

Формування концептуальних засад «зеленої» економіки в глобальному масштабі вплинуло на розробку політик у більшості держав світу, зосереджуючи увагу на різноманітних аспектах її ролі в соціально-економічному розвитку. В

2015 році ООН було ухвалено основоположний документ “Порядок денний в галузі сталого розвитку до 2030 року”, де визначено 17 глобальних Цілей сталого розвитку (ЦСР), також відомих як Глобальні цілі. Цей документ, який прийняли 193 країни, став універсальним заклик до дій, спрямованих на скорочення бідності, захист планети та забезпечення того, щоб до 2030 року усі люди жили в мирі і достатку. ЦСР мають комплексний характер та спрямовані на

забезпечення збалансованого розвитку трьох основних складових: економічної, соціальної та екологічної. Стратегія досягнення цілей сталого розвитку, розроблена ООН, поширює економічно привабливу екологічну політику «зеленого» зростання, обґрунтовану в документі.

Визнання актуальності «зеленої» економіки світовою спільнотою, імплементація ЦСР до 2030 року та виконання зобов'язань Паризької угоди обумовили необхідність переорієнтації значних обсягів міжнародних фінансових ресурсів на досягнення цих стратегічних цілей. В процесі досягнення поставлених глобальних цілей значну відіграють принципи «зеленої» економіки, до яких, згідно з напрацюваннями ООН, належать:

- державна підтримка та субсидування секторів «зеленої» економіки, зокрема відновлюваної енергетики, поводження з відходами, екологічно орієнтованого сільського господарства;
- впровадження екологічного оподаткування для підприємств, які здійснюють найбільший негативний вплив на довкілля, з метою стимулювання переходу до екологічно безпечних технологій;
- удосконалення нормативно-правової бази в сфері охорони навколишнього середовища, зокрема через посилення правових механізмів захисту довкілля та підтримку громадських природоохоронних ініціатив;
- сприяння реалізації місцевих екологічних проєктів та залучення інвестицій в природоохоронні заходи.

Керуючись цими принципами корпоративний сектор на глобальному рівні бере активну участь в покращенні екологічного стану планети, сприяє зростанню рівня соціального добробуту, утвердженню рівності та не дискримінації, а також формує політику соціальної відповідальності щодо працівників. Отже, узагальнюючи, доцільно визначити зелену економіку як модель господарювання, що базується на принципах сталого розвитку та передбачає забезпечення економічного зростання за умов раціонального використання природних ресурсів, мінімізації кредитних ризиків і скорочення соціальної

нерівності. Така модель орієнтована на досягнення довгострокової екологічної стійкості та врахування інтересів майбутніх поколінь.

Важливою особливістю концепції «зеленої» економіки є її міждисциплінарний характер, що охоплює широкий спектр сфер, серед яких провідне місце посідають фінанси. Йдеться, зокрема, про впровадження інструментів зеленого фінансування, таких як екологічно орієнтовані інвестиції, випуск «зелених» облігацій, надання пільгового кредитування та субсидій для реалізації екологічно сталих, енергоефективних проєктів. В низці країн для бізнесу, працюючого з відновлювальними джерелами енергії, передбачені податкові пільги, а за забруднення навколишнього середовища підприємствам зі шкідливими викидами збільшують податки. Більшість великих корпорацій і фондів стимулюють «зелену» економіку через інвестиції і вкладення. Міжнародні банки все більше фінансують відновлювальні джерела енергії і для корпоративних клієнтів, що виробляють продукцію викопного палива, і для тих, хто її споживає.

На взаємозв'язку фінансів зі сталим розвитком наголошують й вітчизняні науковці Б. Луців, О. Дзюблюк, Я. Чайковський, акцентуючи, «...що фінансовою політикою минулого століття були привнесені такі поняття як зелене фінансування (екологічне фінансування), стале фінансування, кліматичне фінансування та фінансування з низьким викидом вуглецю... » [26]. Взаємозв'язок компонентів сталого розвитку й сталих фінансів наочно проілюстровано на рис. 1.1.

Світові тренди «зеленої» економіки, які розвиваються вже кілька десятиліть в різних сферах суспільства, а також Цілі сталого розвитку все активніше та масштабніше інтегруються в економічне та соціальне життя нашої країни.

Процес переходу до «зеленої» економіки в Україні відбувається еволюційним шляхом, що супроводжується прийняттям відповідних нормативних документів (табл. 1.2).

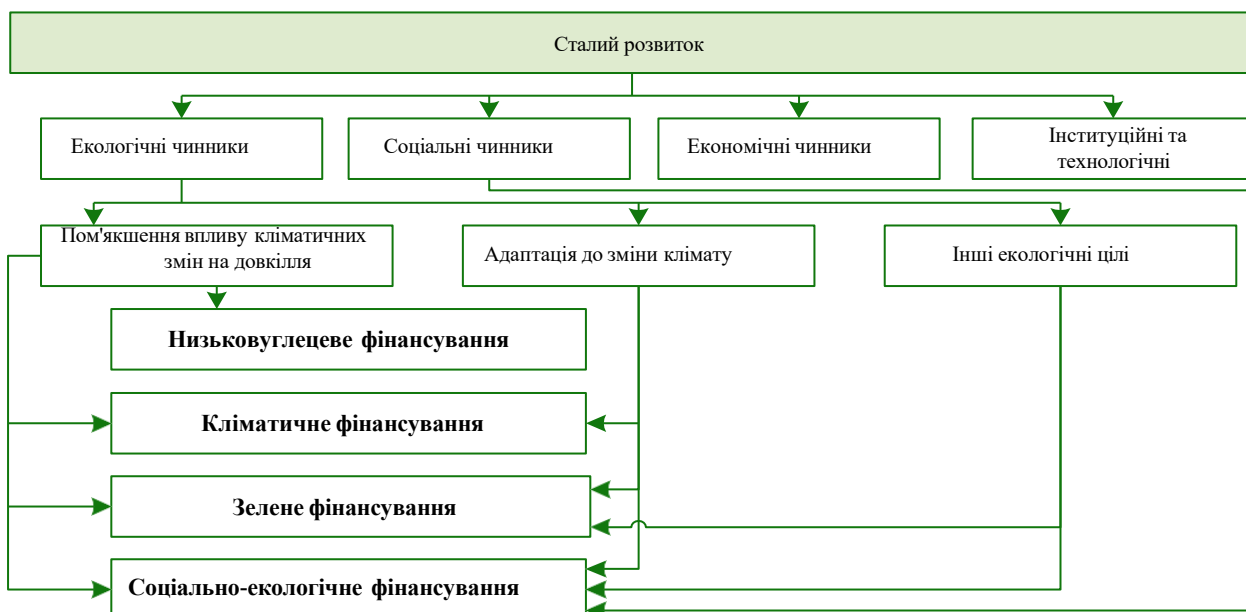

Рис. 1.1. Взаємозв'язок елементів сталого розвитку та стійких фінансів
Джерело: побудовано на основі [26]

Таблиця 1.2

**Основні нормативні документи щодо переходу до
«зеленої» економіки в Україні**

Роки	Назва документа
2016	Ратифікація Паризької угоди
2018	Розроблення Стратегії низьковуглецевого розвитку України до 2050 року
2019	Цілі Сталого Розвитку: Україні Національна Доповідь https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf?utm_source=chatgpt.com
2020	«Про Стратегію національної безпеки України» від 14.09.2020 р. № 392/2020 [43]
2021	Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року 20.10.2021 р. [44]
2024	Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України
2025	Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів Уряд схвалив план виконання Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року [45]
2025	Біла книга з управління ESG ризиками у фінансовому секторі 30.06.2025 https://bank.gov.ua/ua/news/all/shvaleno-bilu-knigu-z-upravlinnya-esg-rizikami-u-finansovomu-sektori?utm_source=chatgpt.com [46]

Джерело: складено автором на основі [43;44; 45; 46]

В контексті досягнення цілей сталого розвитку Україна спрямовує свої зусилля на підтримку Європейського Зеленого Курсу, важливою ціллю якого

планується до 2050 року досягнення кліматичної нейтральності на європейському континенті. Для впровадження даного напрямку Кабінет Міністрів України в березні 2021 року затвердив Національну економічну стратегію на період до 2030 року, що передбачає на цей період залучити близько 102 млрд євро капітальних інвестицій, які сприятимуть покращенню екологічної стійкості та переходу до енергоефективних технологій. Це підтверджує зобов'язання України в напрямку сталого розвитку, зокрема, і зменшенням впливу на клімат (табл.1.3) [26].

Таблиця 1.3.

**Сума інвестицій, необхідна для втілення оновленого
національного внеску України до Паризької угоди на 2020-2030 роки**

Сектор	Капітальні інвестиції (млрд євро)
Всього	102
Енергетика та промислові процеси (за винятком споживчих витрат)	93
Промисловість	37
Виробництво енергії й тепла	26
Будівлі (за винятком споживчих витрат)	16
Опалення	16
З врахуванням термомодернізації будівель	13
Транспорт (за винятком споживчих витрат)	3
Приватні автомобілі	3
Сектор сільського господарства	2,3
Землекористування	3
Відходи	2

Джерело: складено автором на основі [26]

Українські науковці пропонують за прикладом ЄС та США проблемами сталого розвитку більше опікуватись на рівні уряду. В унісон з сьогоденням варто посилювати роль міждисциплінарного співробітництва в біоекономіці, посиляючись на аналітичні міждисциплінарні розробки в галузі економіки, екологічних дисциплін та соціальних наук. Для ефективнішого запровадження сталого розвитку, на думку експертів, варто посилити проведення держаної

політики шляхом «...координації зусиль не лише органів виконавчої влади, але й широкого кола громадських організацій, «зеленого» бізнесу, експертного середовища та засобів масової інформації» [47].

Разом з тим, процес впровадження «зеленої» економіки в Україні супроводжується низкою бар'єрів, серед яких домінують інституційні обмеження, нестача фінансування, технологічна відсталість та низький рівень екологічної свідомості; обмежений рівень обізнаності серед суб'єктів господарювання та населення щодо аспектів «зеленої» модернізації економіки та підвищення енергоефективності; наявність застарілих нормативно-правових актів і наявні адміністративні бар'єри, що ускладнюють реалізацію заходів із «зеленої» трансформації; висока капіталомісткість впровадження технологій енерго- та ресурсозбереження, що стримує їх широке впровадження.

Серед основних бар'єрів на шляху впровадження заходів з енергоефективності та екологічної модернізації в Україні виокремимо такі:

- недостатнє усвідомлення управлінським персоналом переваг впровадження енергоефективних технологій як інструменту зниження витрат та підвищення конкурентоспроможності;
- тривалий строк окупності інвестицій у відновлювані джерела енергії, що стримує залучення приватного капіталу;
- відсутність належного практичного досвіду та дефіцит кваліфікованих кадрів у сфері екологічного менеджменту та реалізації відповідних проєктів; – обмежений рівень обізнаності та зацікавленості споживачів в продукції й послугах з підвищеною екологічною цінністю;
- високі витрати, пов'язані з виробництвом екологічно орієнтованої продукції, що знижує її доступність на ринку;
- складність у доступі до фінансових ресурсів для здійснення зеленої модернізації, зокрема через надмірну регуляцію процедур отримання кредитів та недосконалість механізмів підтримки;
- низький рівень екологічної культури та свідомості серед працівників підприємств;

– в країні бракує належної інфраструктури для переробки окремих категорій відходів, що унеможлиблює замкнене виробництво та сталий розвиток.

Подолання цих викликів вимагає цілісного підходу, спрямованого на вдосконалення політики сталого розвитку, підтримку інновацій, формування зелених ринків та активне залучення зацікавлених сторін на всіх рівнях. Однак не зважаючи на існування певних бар'єрів, в Україні відбувається зростання зеленого бізнесу.

В багатьох випадках розвиток зеленого бізнесу зумовлений прагненням суб'єктів господарювання до формування позитивного екологічного іміджу, що відповідає сучасним вимогам сталого розвитку. Разом з тим, як показує практика, подолання наявних інституційних та фінансових бар'єрів в основному здійснюється представниками бізнесу самотійно, без системної зовнішньої підтримки, а основним джерелом фінансування діяльності в сфері зеленого бізнесу залишаються власні інвестиції його ініціаторів та учасників. Державна підтримка в цій сфері має фрагментарний характер, проте спостерігається тенденція до поступового її зростання. Значний вплив на активізацію процесів розвитку зеленого бізнесу здійснюють міжнародні організації, які виступають як джерела фінансування, експертної підтримки та нормативного орієнтиру.

Проведене дослідження показало, що перехід до «зеленої» економіки – це не альтернатива, а необхідність. Напрацювання вітчизняних вчених підтверджують, що її впровадження в Україні не лише сприяє екологічній стійкості, а й стає каталізатором модернізації економіки, залучення інвестицій та покращення добробуту громадян. Але без системної політичної волі, партнерства з бізнесом і громадськістю, вона залишиться модним терміном в стратегіях, а не реальністю в політиці. Ключовими завданнями державної політики в сфері зеленої модернізації економіки є такі: – формування національної концепції та державної програми зеленої модернізації економіки України з врахуванням чинних інституційних і правових реалій; – приведення нормативно-правового поля у відповідність до екологічних та економічних стандартів Європейського Союзу в контексті виконання положень Угоди про

асоціацію; – розвиток механізмів державно-приватного партнерства як інструменту стимулювання процесів зеленої трансформації економіки.

Розглянуте дозволяє дійти висновку, що досягти сталого розвитку можливо лише через глибоку трансформацію системи цінностей, пріоритетів та механізмів прийняття рішень. Сталий розвиток забезпечується за рахунок гармонізації трьох ключових компонентів: економіки, екології та соціальної справедливості – через впровадження інноваційних технологій, відповідального управління ресурсами та переосмислення моделей споживання. Становлення «зеленої» економіки – це не лише глобальний тренд чи реакція на екологічні виклики, а глибинна трансформація економічної моделі розвитку. В світі це проявляється через поступовий відхід від потребуючого значних ресурсів та забруднюючого зростання на користь економіки, що базується на ефективному використанні ресурсів, декарбонізації, екологічній справедливості та інноваціях у сфері сталого розвитку.

В Україні цей процес іде повільніше, в більшості випадків з запізненням, з огляду на наявні соціально-економічні виклики, війну, дефіцит інвестицій та слабку інвестиційну спроможність. Проте формування зеленої економіки для України – це питання виживання: відновлення енергетичної безпеки, сталий розвиток регіонів, екологічна реабілітація територій після бойових дій.

1.2 Зелений банкінг у системі екологічного менеджменту й ефективного фінансування еко-проектів

Фінансування «зеленої» економіки спрямоване на підтримку екологічно відповідальних проєктів, а також зменшення негативного впливу на навколишнє середовище, що потребує значних фінансових ресурсів та пошуку їх джерел. Одним з головних механізмів такого фінансування є зелений банкінг, який об'єднує принципи екологічного менеджменту у фінансовій діяльності,

залучаючи інвестиції у відновлювані джерела енергії, енергоефективні технології, проекти зі збереження біорізноманіття та скорочення викидів парникових газів. Банки, керуючись принципами зеленого банкінгу, не лише кредитують екологічні ініціативи, а й формують політику відповідального кредитування, заохочуючи бізнес до дотримання стандартів сталого розвитку та ESG-критеріїв.

Фінансування еко-проектів здійснюється за допомогою спеціальних фінансових інструментів, таких як зелені облігації, екологічні кредити, а також фонди сталого розвитку. Одним із важливих завдань такого підходу є мінімізація екологічних ризиків в процесі інвестування та забезпечення довгострокових економічних вигід не лише для бізнесу, а й для суспільства в цілому. В умовах настання глобального потепління та екологічної нестабільності зелений банкінг стає важливою складовою державної політики та стратегії корпоративної соціальної відповідальності, сприяючи гармонізації економічного розвитку з екологічними потребами планети.

Розвиток наукового розуміння відповідальних фінансів привів до появи різноманітних напрямів досліджень діяльності фінансових установ, спрямованих на максимізацію економічної ефективності з одночасним дотриманням принципів сталого розвитку. Проблематика «зеленого» банкінгу широко розглядається в працях зарубіжних учених: D. Miach, S.M. Rahman, M. Mamoop [48]. Вивченню фінансових аспектів та аналізу діяльності банків як екологічно відповідального банківського бізнесу присвятили свої дослідження Н. Капур [49] і Р. Гупт, К. Тара й Р. Кумар, Т. Баумс і А. Чан [50]. Розвиток системи «зеленого» банкінгу досліджується в роботах О. Веклич [51], Б. Луціва, О. Дзюблюка, Я. Чайковського [26], І. Краснової, В. Лавренюка [52], Л. Кучер, А. Кучер [53] та інших вітчизняних науковців, що висвітлюють характер «зеленого» банкінгу, механізми та інструменти його впровадження, ситуацію щодо такої діяльності в українському банківському секторі. Праці С. Салюк, І. Баришевської присвячені питанням «зеленого» банкінгу в умовах діджиталізації [54]. Концепція «зеленого» банкінгу охоплює два основні напрями: – інтеграцію екологічних

стандартів в процесі банківської діяльності; – надання фінансових послуг суб'єктам, що реалізують проєкти, спрямовані на раціональне використання природних ресурсів та мінімізацію негативного впливу на довкілля.

«Зелений» банкінг розглядається і як самостійне явище, і як складова ширших фінансових практик, таких як соціально відповідальне інвестування (Socially Responsible Investment, SRI), екологічне, соціальне та управлінське інвестування (інвестування за критеріями ESG - Environmental, Social and Governance), стале інвестування (Sustainable Investment, Si). Його реалізація передбачає впровадження банківських продуктів і процесів, орієнтованих на економічну та екологічну стійкість, що сприяють збереженню навколишнього природного середовища. Незважаючи на відмінності між цими підходами, їх об'єднує спільна методологічна ознака – інтеграція нефінансових факторів в управління активами та кредитні відносини. Важливим елементом «зеленого» банкінгу є ініціативи з ідентифікації та оцінки екологічних ризиків, спрямованих на стимулювання екологічно безпечних інвестицій та обмеження фінансування проєктів, які мають негативний вплив на довкілля.

Починаючи з 2000-х років, в зарубіжній науковій літературі спостерігається зростання інтересу до дослідження соціально орієнтованої банківської діяльності. В цей період еволюція парадигми сталого розвитку сприяла формуванню концепції сталого банкінгу (sustainable banking), що розглядається як система наукових поглядів на банківську діяльність, засновану на принципах соціальної відповідальності. Зокрема, в праці N. Biswas [55] сталий банкінг трактується як форма фінансового посередництва, що функціонує не лише на основі економічних чинників, але й враховує неекономічні аспекти – соціальні, етичні та екологічні.

Деякі дослідники [51; 56] розглядають концепт зеленого банкінгу крізь призму відповідної теорії, що акцентує увагу на необхідності поєднання економічної доцільності з ефективними ринковими механізмами, спрямованими на розв'язання актуальних екологічних викликів, зокрема зміни клімату, забруднення повітря та втрати біорізноманіття. Згідно з підходом прихильників

зеленого банкінгу, інвестиції в проекти, що враховують природні закономірності та екологічну сталість, мають вищий потенціал довгострокової рентабельності, тоді як ігнорування екологічних наслідків у фінансовому плануванні може призвести до економічних збитків в перспективі.

Вивчення праць зарубіжних авторів показало, що світова спільнота зацікавлена у розвитку сталого, відповідального банкінгу. Поряд з цим, окремі науковці досліджують феномен «етичного» банкінгу, який трактується як форма банківської діяльності, що ґрунтується на принципах економічної стійкості, екологічної та соціальної відповідальності, дотримання етичних норм і прозорості [57;58;59]. В свою чергу, К. Меттенхайм та О. Буцбах [60] визначають «альтернативний» банкінг як тип банківської позики, що поєднує досягнення фінансових результатів із забезпеченням соціальних та екологічних вигід, розглядаючи його як протипау традиційним комерційним моделям.

Ряд науковців розглядає еколого-орієнтований банківський бізнес в межах концептуальної рамки теорії «зеленого» банкінгу, що передбачає досягнення балансу між економічною вигодою та впровадженням ефективних ринкових стратегій, спрямованих на подолання актуальних екологічних викликів, зокрема змін клімату, погіршення якості повітря та втрати біорізноманіття. Прихильники цієї концепції наголошують, що довгострокові економічні проекти, які враховують природні закономірності та екологічні чинники, характеризуються високою економічною діяльністю, тоді як ігнорування екологічних наслідків процесі реалізації таких проектів призводить до їх збитковості.

В окремих наукових працях дослідники акцентують увагу на концепції етичного банкінгу (ethical banking), що трактується як форма банківської діяльності, яка ґрунтується на принципах економічної стійкості, екологічної відповідальності, соціальної інклюзії, етичності та прозорості. Водночас в дослідженнях О. Butzbach та К. Mettenheim [60] представлено підхід до альтернативного банкінгу (alternative banking) як нової моделі функціонування банківських установ, що поєднує досягнення економічної ефективності з позитивним соціальним впливом і екологічними перевагами.

В процесі наукового осмислення відповідальної банківської діяльності відбулось формування низки дослідницьких напрямів, які зосереджуються на аналізі практик фінансових інститутів, для яких досягнення максимальної економічної вигоди будь-якими засобами не є основною метою (рис.1.2).

Рис. 1.2. Напрями розвитку відповідального банківського бізнесу

Джерело: сформовано автором на основі [60]

На думку дослідника Р.М. Лалона (Університет Дакки, Бангладеш), концепція «зеленого» банкінгу поступово трансформується з популярного терміну на рівні риторики у стійкий глобальний тренд. Це проявляється як у розвитку теоретико-методологічних засад екологічно орієнтованої банківської діяльності, так і в активізації міжнародної співпраці в цій сфері сталого фінансування [61].

При цьому термін «зелений банкінг» (green banking) є усталеним в науковій літературі та широко використовується для окреслення банківських практик, спрямованих на підтримку екологічної стійкості (табл. 1.4.)

Незважаючи на різноманіття дослідницьких підходів, всі вони констатують екологічну складову як невід’ємний компонент соціально відповідального банківництва. Підсумовуючи позиції зарубіжних [61–65] та вітчизняних провідних науковців можемо стверджувати, що зелений банкінг (green banking) доцільно розглядати як сучасний стратегічний імператив, орієнтований на впровадження екологічно безпечних банківських практик.

Таблиця 1.4

Підходи до тлумачення «зеленого» банкінгу (green banking) зарубіжними авторами

Джерела	Зміст «зеленого» банкінгу
Raad Mozib Lalon [61]	«Зелений» банкінг - будь-яка форма банківської справи, від якої країна і нація отримує екологічні вигоди. Традиційний банк стає «зеленим» банком, направляючи свої операції на поліпшення навколишнього середовища. «Зелений» банкінг також включає розробку інклюзивних банківських стратегій, які забезпечать економічний розвиток і екологічний ефект
Sarita Bahl [62]	«Зелений» банкінг - новий стратегічний імператив, в рамках якого відбувається розвиток еколого-орієнтованих (Eco-friendly) банківських операцій, спрямованих на захист довкілля
Hardeep Singh, Bikram Pal Singh [63]	«Зелений» банкінг як концепція - проактивне і «розумне» мислення (smart thinking), засноване на розумінні того, що сьогоднішні дії з охорони навколишнього середовища можуть принести користь нашим майбутнім поколінням
Neeru Kapoor, Meenu, Jaitly, Rishi Gupta [49]	«Зелений» банкінг - поєднання операційних поліпшень, технологій і звичок клієнтів в банківському бізнесі, спрямоване на підвищення дбайливого ставлення до навколишнього середовища та зменшення вуглецевого сліду
Broto Rauth Bhardwaj, Aarushi Malhotra [64]	«Зелений» банкінг - інноваційна стратегія банку, заснована на впровадженні технологій, процесів і продуктів, які призводять до істотного скорочення вуглецевого сліду, а також сприяють сталому розвитку банківського бізнесу
Mark G. Dotzour, Sunshine Manning [65]	«Зелений» банкінг - модель банківської діяльності, яка створює можливості для пом'якшення негативного впливу на середовище проживання людини, а також дозволяє приватному сектору стати економічним бенефіціаром природоохоронної діяльності стійкості, екологічної відповідальності, соціальної інтеграції, етики та прозорості.

Джерело: систематизовано автором на основі [49,61-65]

Узагальнюючи основні положення концепції «зеленого» банкінгу (green banking), слід констатувати, що її сутність полягає в гармонізації економічних інтересів з впровадженням ефективних ринкових стратегій, спрямованих на вирішення ключових екологічних викликів, зокрема зміну клімату, погіршення якості повітря та втрату біорізноманіття. В основі концепції лежить визнання того, що довгострокові економічні проєкти, які враховують природні закономірності та екологічні фактори, є фінансово життєздатними та прибутковими, тоді як ініціативи, реалізовані без врахування їх екологічних наслідків, супроводжуються підвищеними ризиками збитковості.

В 2009 році в результаті консолідації зусиль 28 фінансових установ було засновано Глобальний банківський альянс за цінності (Global Alliance for Banking on Values), який спрямовує діяльність банківських організацій в русло екологічно відповідального бізнесу. В 2012 році сформовано Мережу сталого банкінгу (Sustainable Banking Network) як неформальну платформу для співпраці між банківськими регуляторами та галузевими асоціаціями, зацікавленими у впровадженні екологічно стійких підходів до регулювання фінансової сфери.

В межах Фінансової ініціативи Програма ООН з навколишнього середовища (UNEP FI) в 2015 році була створена спеціалізована робоча група, яка розробила «дорожню карту» для банківських установ та інституційних інвесторів з метою формування сприятливих ринкових умов розвитку «зеленого» банкінгу. Того ж року було створено Коаліцію з інвестування в «зелену» інфраструктуру (Green Infrastructure Investment Coalition), що об'єднала зусилля представників державного сектору, міжнародних організацій та фінансових інституцій для координації дій у сфері фінансування екологічно орієнтованих проєктів. В 2017 році, за ініціативою європейських банків, в Франкфурті-на-Майні було започатковано спільноту Стійких фінансових ініціатив (Sustainable Finance Initiative), яка покликана сприяти розвитку інституційної інфраструктури для формування сталого фінансового сектору [66].

Слід підкреслити, що «зелений» банкінг є складовою більш загальної системи «зелених» фінансів, так як і банківська система є складовою фінансової системи. Це передбачає активну взаємодію фінансово-банківських установ із державними та міжнародними екологічними організаціями, що сприяє створенню позитивного інвестиційного клімату для екологічно орієнтованих бізнес-проєктів. Важливим напрямом розвитку є застосування спеціальних механізмів оцінки екологічної ефективності інвестицій, що дозволяє визначати ступінь їх впливу на навколишнє середовище, сприяти вибору найбільш екологічно відповідальних ініціатив. Зелені банківські продукти, орієнтовані на підтримку еко-проєктів, забезпечують не лише зниження екологічних ризиків,

але й створюють сприятливі умови для довгострокового розвитку секторів з низьким вуглецевим слідом.

Механізм «зеленого» банкінгу в більшості країн світу, на відміну від України, впроваджується вже тривалий час, демонструючи позитивний вплив як на розвиток банківського сектору, так і на загальну макроекономічну стабільність країни. Поширенню цього підходу значною мірою сприяє розробка спеціальних інструментів фінансування зелених проєктів (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Інструменти фінансування зелених проєктів

Джерело: сформовано автором на основі [26;67]

Такий набір фінансових інструментів реалізації цілей переходу до «зеленої» економіки успішно функціонує в міжнародній практиці і формується залежно від застосування тих чи інших фінансових та управлінських засобів. Як зазначають Я. Чайковський, Б. Луців та О. Дзюблюк, «ці інструменти призначені забезпечити фінансову підтримку проєктів з енергоефективності та збереження природних ресурсів» [26]. До групи «зелених» облігацій належать такі види облігацій, як «кліматичні», «блакитні», «лісові», «облігації на збереження природи» та інші [68]. Особливістю частини «зелених» позик є їх спрямування на капіталомісткі екологічні та інфраструктурні проєкти, що зумовлює відносно

тривалі строки кредитування. До таких позик, зокрема, належить фінансування заходів у сферах енергоефективності, відновлюваної енергетики, екологічної модернізації та охорони довкілля.

Концепція «зеленого» банкінгу як інтегрального елементу системи зелених фінансів знаходить практичне втілення через механізм фінансування екологічно чистих технологій і продуктів, а також завдяки поширенню відповідних фінансових практик в різних країнах світу (табл.1.5).

Таблиця 1.5

«Зелені» банківські інструменти у розрізі країн світу

Країна	«Зелені» гранти	Гарантії повернення частини коштів з «зелених проєктів»	«Зелені» кредити»	«Зелені» акції
Ангола	+	-	+	-
Бенін	-	+	+	+
Бразилія	-	-	+	-
Камбоджа	-	+	+	+
Чилі	-	+	+	+
Індонезія	+	-	+	+
Казахстан	-	-	+	+
Республіка Корея	+	+	+	+
Киргизька республіка	+	-	-	-
Мексика	+	+	+	-
Монголія	+	-	+	-
Португалія		+	+	+
Руанда	+	+	+	+
Уганда	+	+	+	+
Україна	-	-	+	-
США	+	+	+	+
В'єтнам	+	-	-	-
Замбія	+	+	+	+

Джерело: згруповано автором на основі [66]

Як бачимо, міжнародна практика демонструє широкий спектр фінансових інструментів, що використовуються в межах «зеленого» банкінгу, однак не всі з них можуть бути використані в Україні, тому особливу увагу доцільно приділяти тим фінансовим інструментам, які є релевантними та ефективними в умовах української фінансової системи. Так, в міжнародній практиці важливим інструментом «зеленого» фінансового ринку є випуск цінних паперів,

забезпечених активами, зокрема емісія «зелених» облігацій для акумулювання ресурсів, необхідних для фінансування великих інфраструктурних проєктів. Однак, вітчизняні банки, згідно діючого законодавства, не мають такої можливості. Тому розширення напрямів банківської діяльності за рахунок надання банкам дозволу на емісію «зелених» облігацій суттєво б розширило інструментарій фінансування механізмів «зеленого» банкінгу.

У вітчизняній банківській системі поступово формується сегмент «зеленого» банкінгу зі специфічним інструментарієм та відповідними банківськими продуктами, однак його розвиток наразі перебуває на початковій стадії. Широке впровадження різноманітних фінансових інструментів механізму реалізації «зелених» фінансів в зарубіжних країнах сприяє активному поширенню концепції «зеленої» економіки. Застосування цього механізму як складової системи «зелених» фінансів проявляється передусім через надання кредитних ресурсів, спрямованих на фінансування екологічно орієнтованих програм, впровадження ресурсоефективних та екологічно чистих технологій, розвиток екологічних продуктів, а також стимулювання екологічної банківської діяльності.

Український сектор «зеленого» фінансового ринку перебуває на етапі становлення, відтак слід здійснювати аргументований відбір інструментів механізму «зеленого» банкінгу з врахуванням специфіки національної економіки, її структурної побудови та рівня фінансового розвитку [69]. «Зелений» банкінг з власними банківськими інструментами та продуктами вже з'явився в українській банківській системі і на нашу думку представляє собою екологічну парадигму банківської діяльності та особливий вид сучасної бізнес-моделі банку [70 –74], але ще не встиг достатньо розвинутись, щоб бути на рівні світового. Механізм реалізації «зеленого» банкінгу, як інтегральної складової «зелених» фінансів, полягає у наданні кредитних ресурсів для фінансування екологічно орієнтованих програм, впровадження інноваційних зелених технологій, підтримки виробництва та споживання екологічних продуктів, а також у розширенні практик екологічно відповідального банківництва. З огляду

на те, що частка банківських активів в загальній структурі активів фінансового сектору України перевищує 90%, саме банкам як провідним фінансовим інституціям належить ключова роль в забезпеченні економіко-соціального супроводу екологічної трансформації держави [75]. Як свідчить зарубіжний досвід, широке застосування інструментів механізму «зеленого» банкінгу направлене на досягнення цілей переходу до «зеленої» економіки.

Опрацювання наукових досліджень та практичної діяльності банків показало, що в межах функціонування механізмів вітчизняного «зеленого» банкінгу для суб'єктів підприємницької діяльності використовуються відповідні умови кредитування та підходи, спрямовані на стимулювання екологічно орієнтованої господарської активності. До спеціальних умов надання «зелених» кредитів належать:

- пільгові кредитні ставки, нижчі за середньо-ринкові з метою фінансування екологічно орієнтованих програм, розробки «зелених» технологій та продуктів, придбання в лізинг екологічно безпечного обладнання, а також для забезпечення «зелених» приватних інвестицій в проекти «зеленого» будівництва з використанням нейтральних матеріалів;

- подовжені строки кредитування – для реалізації масштабних інфраструктурних програм, спрямованих на покращення екологічного стану навколишнього середовища;

- цільові кредити – на придбання сертифікатів, що підтверджують право на викиди забруднюючих речовин, з метою інтеграції вітчизняного бізнесу до ринкових механізмів регулювання викидів [76].

В межах парадигми «зеленого» банкінгу реалізується концепція «зеленого» кредитування. Актуалізація феномену «зелених» кредитів зумовила появу широкого спектра підходів до їх визначення. В науковій та прикладній літературі термін «зелений» кредит трактується як багатогранне поняття. Аналіз наукових концепцій свідчить про те, що «зелені» кредити можуть інтерпретуватись в різних термінах: як «екологічно чисті», «сталі», «відповідальні» чи навіть як «інвестиції в пом'якшення наслідків зміни

клімату». Частина визначень має загальний характер, інші є вузькоспеціалізованими та технічно деталізованими, що зумовлює їх часткове дублювання, суперечності та неоднозначності. Подібно до складності уніфікованого окреслення всіх характеристик «зеленого» кредиту, складною залишається і розробка універсального дефінітивного підходу. Зараз в міжнародному дискурсі існує значна кількість трактувань цього поняття, сформульованих в різних нормативно-аналітичних документах. Попри відсутність єдиного міжнародно визнаного визначення, доцільним видається покладання на концептуальні рамки, розроблені провідними міжнародними економічними та фінансовими організаціями.

Згідно з визначенням Міжнародного валютного фонду, «зелені» кредити – інвестиції спрямовані на зниження обсягів викидів парникових газів та забруднення атмосферного повітря без істотного впливу на рівень виробництва та споживання неенергетичних товарів [77]. В цьому контексті ключову роль відіграють банківські установи в забезпеченні фінансування екологічно орієнтованих проєктів, що зумовлює необхідність оперативного вирішення наявних проблем в сфері екологічного кредитування та підвищення його ефективності. Перехід до цифрової економіки відкриває нові можливості для інтеграції інформаційних технологій з традиційними інструментами «зеленого» банкінгу, формуючи синергію між цифровими рішеннями та фінансовими механізмами сталого розвитку. В цьому контексті особливого значення набуває розробка уніфікованих принципів, стандартів і регламентів для впровадження системи «зеленого» банкінгу та екологічного менеджменту як на національному, так і на міжнародному рівнях, що, ймовірно, відіграватиме визначальну роль в подальшій еволюції цієї сфери.

Призначення інструментів «зеленого» фінансування полягає в стимулюванні суб'єктів господарювання до переорієнтації їх діяльності у напрямі екологізації та впровадження принципів розвитку збереження природи [69;75;76]. Поряд з цим, важливим напрямом «зеленого» банкінгу є надання кредитів населенню з метою придбання або будівництва житла із застосуванням

екологічно безпечних матеріалів (в рамках програм «зеленої» іпотеки), придбання енергоефективного та ресурсозберігаючого обладнання для побутового використання, використання екологічного транспорту з низьким рівнем шкідливих викидів в атмосферу (табл.1.6).

Таблиця 1.6

Характеристика фінансових інструментів «зеленого» банкінгу

Фінансовий інструмент	Характеристика
Зелені іпотечні кредити	Банки пропонують нижчі відсоткові ставки клієнтам, які купують нові енергоефективні будинки та / або інвестують у модернізацію, енергоефективні заходи. Банки також можуть пропонувати покриття витрат на перехід будинку із використання традиційної на зелену енергію
Позики на енергомодернізацію будинків	Банки пропонують клієнтам нижчу ставку, яка мотивує домогосподарства до встановлення новітніх енергоощадних технологій та систем, що використовують відновлені джерела енергії. Для цього різні банки співпрацюють з виробниками та постачальниками таких технологій, а також екологічними громадськими організаціями
Зелені позики на комерційне будівництво	Пріоритетне кредитування надається компаніям, що будують будинки, які менше споживають енергії, продукують відходи та забруднення порівняно з традиційними
Зелені автокредити	Такі низько відсоткові кредити заохочують клієнтів купувати автомобілі з високою економічною та екологічною ефективністю
Зелені банківські кредитні картки	Власники кредитних карток, погоджуються робити пожертви екологічним громадським організаціям біля 0,5% від кожної покупки, переказу, тощо

Джерело: створено на основі [78]

Для таких споживчих «зелених» кредитів важливо запроваджувати пільгові умови кредитування та продовження термінів погашення. Крім екологічних ефектів, така банківська діяльність має й соціальний ефект, сприяючи трансформації екологічного світогляду населення та залучення приватних осіб до на побутовому рівні до зеленого переходу. Вважаємо, що інструменти «зеленого» банкінгу доцільно впроваджувати на українському ринку поетапно, з огляду на його поточний стан та рівень готовності. Окремі з них, зокрема зелені позики та кредити на енергоефективність, вже активно застосовуються в банківській практиці. Водночас для забезпечення сталого розвитку «зеленого» фінансування необхідно активізувати впровадження таких інструментів, оскільки в Україні існує лише обмежене законодавче регулювання

пільгового «зеленого» кредитування, яке гальмує його повноцінне функціонування.

Отже, можемо констатувати, що в сучасній науковій літературі спостерігається розмаїття підходів до визначення сутності «зеленого» банкінгу. В цьому контексті варто розглянути позицію фахівців інституту вищої освіти в Індії, які трактують «зелений» банкінг як сукупність процесів і банківських продуктів, спрямованих на забезпечення економічної та екологічної стійкості банківської діяльності. Згідно з визначенням Асоціації банків Індії, «зелений» банкінг є діяльністю традиційного банку, що здійснюється з врахуванням соціальних та екологічних чинників з метою збереження навколишнього природного середовища. В межах Програми фінансової ініціативи Програми ООН з навколишнього середовища (UNEP–FI) передбачено, що стійкий банк оцінює вплив своєї операційної діяльності, послуг і фінансових продуктів як на поточне так і на майбутнє покоління. Функціонування такого банку як суб'єкта господарювання базується на принципах сталості, що передбачає впровадження заходів зі зменшення споживання енергії, скорочення утворення відходів, розвиток електронного документообігу, покращення умов праці, а також реалізацію соціальних ініціатив.

Другою ключовою складовою реалізації стратегії сталого розвитку є виконання банком функцій фінансового посередника, зокрема через оцінку інвестиційних проєктів на відповідність екологічним і соціальним стандартам. В цьому контексті застосовуються спеціалізовані фінансові інструменти, зокрема «зелені» кредити, соціальні та екологічні облігації, онлайн-банкінг та інші інноваційні продукти, спрямовані на підтримку екологічно відповідального фінансування. Згідно з наведеними вище визначеннями, поняття стихійного банкінгу є ширшим за зелений банкінг, оскільки охоплює не лише екологічні аспекти, а й соціальні та економічні складові, що сприяють реалізації цілей сталого розвитку.

Реалізація цих функцій і завдань потребує прийняття спеціальних управлінських рішень, які об'єднано поняттям зеленого менеджменту. Для

оцінки розвитку «зеленого» банкінгу науковці пропонують використовувати інструментарій у вигляді так званої «сітки зрілості зеленого менеджменту», яка дозволяє визначити ступінь інтеграції екологічних підходів в управлінські практики фінансових установ [50]. Оцінювання ефективності впровадження зеленого менеджменту в банківські установи здійснюється шляхом проведення опитування та обчислення зелених індексів за окремими структурними підрозділами. На основі отриманих результатів формується матриця, в якій відображається динаміка «зеленого» зростання як окремих відділень, так і банку в цілому (табл. 1.7).

Таблиця 1.7

Стадії зрілості зеленого менеджменту (приклад Індії)

Стадії еволюції	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Стадія 4	Стадія 5
Критерії зеленого банкінгу	Невизначеність	Пробудження	Інформування / просвіта	Мудрість	Визначеність
Розуміння і ставлення керівництва		Департамент 1			Департамент 5
Рішення проблем		Департамент 1,2			
Поточний статус заходів в сфері зеленого банкінгу	Департамент 1,4			Департамент 3,4	
Ініціативи в сфері зеленого банкінгу					Департамент 4,5
Позиціонування банку як «Зеленого банку»		Департамент 1,2,3 ... (всі)			

Джерело: систематизовано автором на основі:[66]

Послідовність етапів організаційної зрілості при впровадженні екологічно орієнтованих практик в межах банківської установи представлений в форматі процесу становлення «зеленого» банкінгу, як визначено на основі наукового опитування за стадіями:

– стадія «Невизначеність» характеризується відсутністю чіткого розуміння сутності «зеленого» банкінгу. На цьому етапі працівники банку та його структурні підрозділи не обізнані з поняттями «зелені» продукти та послуги, а економічний менеджмент розглядається як периферійне явище;

– стадія «Пробудження» відображає початкове усвідомлення значущості екологічної відповідальності. Попри це, інституція ще не демонструє готовності інвестувати фінансові або часові ресурси в реалізацію відповідних ініціатив;

– стадія «Дії» (або впровадження) передбачає перехід до практичних кроків, спрямованих на інтеграцію зелених підходів у внутрішні банківські процеси. Це може включати розробку внутрішніх політик, запуск пілотних програм або часткове впровадження екологічних стандартів;

– стадія «Мудрість» означає стабільний розвиток екологічного напрямку: «зелений» банкінг поступово закріплюється як елемент операційної діяльності, а окремі практики масштабуються;

– стадія «Визначеність» є кульмінаційною фазою, коли екологічна складова інтегрується до стратегічного управління банком. Екологічні критерії системно враховуються при прийнятті рішень, формуванні продуктового портфеля та оцінки ризиків [50].

Узагальнюючи розгляд функціональної ролі зеленого банкінгу в системі екологічного менеджменту, варто констатувати, що він, на переконання науковців, виступає ключовим інструментом інтеграції екологічних критеріїв в фінансові процеси, сприяючи формуванню стійкої фінансової екосистеми. Екологічний менеджмент в банківській діяльності передбачає розроблення стратегічного підходу, ухвалення комплексу управлінських рішень і їх практичне впровадження в межах зеленої банківської політики. Через відсутність усталеної термінології в науковій та практичній літературі, такі поняття як зелений банкінг і стійкий банкінг іноді ототожнюються та використовуються як синоніми, хоча їх змістові межі мають відмінності [79].

Щодо еволюції зеленого банкінгу, фінансовий експерт у сфері сталого розвитку Марсель Джук (Marcel Jeusken) обґрунтовано пропонує виокремлювати низку етапів трансформації банківських установ в напрямі впровадження принципів стійкості та зеленого банкінгу (табл. 1.8). Предметом наукового зацікавлення є функціонування «зеленого» банкінгу як цілісного напрямку

діяльності банківських установ, що ґрунтується на принципах екологічної та соціальної відповідальності.

Таблиця 1.8

Етапи розвитку сталого «зеленого» банкінгу

Етап	Назва	Характеристика
1 етап	оборонний банкінг (Defensive banking)	На даному етапі банки не зацікавлені в розвитку зеленого напрямку і навіть, навпаки, намагаються його виключити зі своєї діяльності, так як це пов'язано з додатковими витратами;
2 етап	превентивний банкінг (Preventive banking).	На цьому етапі фінансові організації змушені впроваджувати екологічні аспекти і ризик-менеджмент в свою операційну діяльність під тиском держави і громадськості;
3 етап	наступальний банкінг (Offensive banking).	На цьому етапі банк не тільки розвиває свою діяльність як звичайного юридичної особи з урахуванням екологічних і соціальних аспектів, але також активно впроваджує різного роду зелені інструменти фінансування, а результати діяльності в сфері екологічного та соціального банкінгу публікуються у вигляді щорічних звітів;
4 етап	стійкий банкінг (Sustainable banking).	Це сама просунута стадія, коли вся діяльність банку як юридичної особи та фінансової установи відповідає цілям сталого розвитку. Пріоритетом є не отримання максимального прибутку, а максимізація корисності банку як стійкого інституту

Джерело: складено автором на основі [50]

Особливу увагу приділено аналізу практик «зеленого» банківництва в Канаді в дослідженнях О. Веклич [51]. На основі глибокого аналізу операційної діяльності «зелених» банків Канади було виокремлено ключові напрями їх функціонування, зокрема: впровадження сталих операційних практик, розвиток сталого кредитування, запровадження «зелених» банківських продуктів і послуг, а також залучення до діяльності місцевих громад. Результати проведених досліджень засвідчують, що «... банківський сектор Канади розуміє важливу роль, яку він може відіграти у сприянні впорядкованому переходу до економіки з меншим вмістом вуглецю, підтримуючи підходи до співпраці між державними і приватними секторами» [51]. Банківські установи Канади задекларували прагнення досягти вуглецевої нейтральності в межах національної економіки до

2050 року, взявши на себе відповідні стратегічні зобов'язання щодо сприяння переходу до нульових чистих викидів [80].

Таким чином, взаємодія внутрішніх та міжнародних чинників, на переконання науковців, сприяє розвитку «зеленого» банкінгу в різних країнах. Банківський сектор країн, що розвиваються, дедалі більше усвідомлює необхідність інтеграції екологічних принципів у фінансову діяльність. З одного боку, цей процес зумовлюється впровадженням ринкових інновацій, дотриманням добровільних екологічних стандартів та розширенням співпраці між державними та приватними структурами; з іншого – підтримується на рівні державної політики шляхом створення сприятливого нормативного та інституційного середовища.

Узагальнюючи результати досліджень науковців вважаємо, що «зелений» банкінг слід розглядати не лише як інструмент екологічного менеджменту, але й як ключовий чинник забезпечення фінансової стійкості в умовах трансформацій сучасного світу. Він створює нові перспективи для суб'єктів господарювання, державних інституцій і громадянського суспільства, сприяючи формуванню низьковуглецевої економіки та впровадженню принципів сталого розвитку. Завдяки скоординованій взаємодії всіх учасників фінансової системи «зелений» банкінг має потенціал стати каталізатором екологічних трансформацій на глобальному рівні.

Ключову роль в становленні «зеленого» банкінгу відіграє цифровізація банківських послуг, сприяючи підвищенню ефективності банківської діяльності та поширенню екологічно орієнтованих фінансових практик. Застосування фінансових технологій (Fin Tech) забезпечує скорочення обсягів паперового документообігу, оптимізацію процесів кредитування, а також розширення доступу до екологічних фінансових продуктів. Зокрема, онлайн-банкінг, мобільні застосунки для моніторингу викидів CO₂, а також платформи для інвестування в проєкти сталого розвитку слугують важливими інструментами залучення ширшого кола клієнтів та інвесторів до екологічно відповідальної фінансової діяльності.

Аналіз наукових підходів до розвитку зеленого банкінгу дозволяє окреслити низку критеріїв, які не лише забезпечують фінансову стабільність банківських установ, а й виступають засобами формування стійкої економіки, орієнтованої подолання глобальних екологічних викликів. Інтеграція економічних, соціальних та екологічних пріоритетів в банківські стратегії створює основу для формування збалансованої фінансової моделі, яка сприятиме гармонійному розвитку суспільства та збереженню природного середовища для майбутніх поколінь. Проведений огляд показав, що дослідники акцентують увагу на тому, що розвиток зеленого банкінгу також сприяє трансформації традиційної банківської системи в бік більшої екологічної відповідальності. Важливу роль у цьому процесі відіграє екологічне кредитування, яке передбачає надання пільгових позик на реалізацію екологічно чистих ініціатив. Банки пропонують знижені процентні ставки для компаній, що впроваджують енергоефективні технології, використовують відновлювані джерела енергії або запроваджують стратегії зменшення викидів вуглецю. Такі підходи стимулюють бізнес до екологічних інновацій і сприяють поступовій декарбонізації економіки.

Одним із ключових напрямів трансформації фінансового сектору в контексті сталого розвитку виступає активізація сталого інвестування (sustainable investing), що передбачає концентрацію фінансових ресурсів банківських установ та інституційних інвесторів на підтримці суб'єктів господарювання, які дотримуються екологічних, соціальних та управлінських стандартів (ESG-критеріїв). В глобальному масштабі спостерігається зростання кількості екологічно орієнтованих інвестиційних фондів, діяльність яких спрямована на фінансування екологічно відповідального бізнесу. Особливої актуальності набуває стратегія «відповідального інвестування» (impact investing), основною метою якого є не лише отримання фінансового прибутку, а й досягнення позитивного соціального та екологічного ефекту.

Важливою складовою розвитку зеленої банківської діяльності є інтеграція екологічних стандартів у внутрішні процеси функціонування банківських

установ. До таких практик належать впровадження енергоефективних технологій в будівлях, перехід на електронний документообіг, зменшення енергоспоживання, раціоналізація логістичних процесів та реалізація принципів корпоративної екологічної відповідальності. Значна кількість провідних фінансових установ на міжнародному рівні вже задекларувала намір досягнення вуглецевої нейтральності в рамках власної операційної діяльності до 2050 року, що свідчить про їх прихильність до ідеології сталого розвитку.

Проведене дослідження надає підстави певних висновків та узагальнень. Так, «зелений» банкінг є специфічною екологічною орієнтованою сферою банківської діяльності, спрямованою на впровадження та підтримку екологічно безпечних технологій з метою мінімізації шкоди довкіллю. Його функціонування реалізується через операційну діяльність банків, заохочує до реалізації екологічних проєктів через кредитування на засадах екологічної та соціальної відповідальності [82].

«Зелений» банкінг функціонує у двох взаємозв'язаних вимірах:

- по-перше, як інструмент внутрішнього банківського менеджменту, спрямований на мінімізацію негативного впливу на довкілля та зниження операційних витрат шляхом впровадження екологічно орієнтованих практик у щоденній діяльності банківських установ;

- по-друге, як механізм екологічного кредитування, що передбачає надання кредитних ресурсів для реалізації проєктів в сфері охорони довкілля, розвитку «зелених» технологій, фінансування екологічно безпечних товарів і послуг, а також підтримки широкого впровадження екологічної банківської діяльності [51]. Цей напрям реалізації «зеленого» банкінгу розглядається науковцями як економічний компонент національної екологічної політики та є ефективною і перспективною складовою системи «зеленого» фінансування [82].

Зелений банкінг посилює інвестиційну спроможність фінансових установ у впровадженні екологічного менеджменту, активізує процес «зеленого» трансферу технологій, а також стимулює залучення інвестицій в проєкти з високим природоохоронним потенціалом. Водночас, ефективне функціонування

цього сегменту потребує удосконалення нормативно-правової бази, підвищення рівня прозорості та відповідальності банків, а також розвитку системи екологічної експертизи при ухваленні кредитних рішень. Таким чином, зелений банкінг є невід'ємною складовою сучасної фінансової інфраструктури, здатною забезпечити синергію між економічною ефективністю, екологічною стійкістю та соціальною відповідальністю в межах переходу до моделі сталого розвитку.

Попри досягнутий прогрес, процес розвитку «зеленого» банкінгу й надалі супроводжується низкою суттєвих викликів. Однією з ключових проблем залишається обмежений рівень поінформованості суб'єктів господарювання та населення щодо потенційних вигід і можливостей, які надає екологічне фінансування. Водночас, складність процесу реалізації екологічних проєктів зумовлюється відсутністю уніфікованих підходів до оцінки їх екологічної ефективності, що створює додаткові бар'єри для банківських установ та інвесторів. Для ефективного подолання зазначених проблем потрібна активізація та поглиблення міжнародного співробітництва, удосконалення нормативно-правової бази, а також запровадження чіткіших та суворіших вимог до екологічної звітності та прозорості фінансових інституцій.

Водночас, очевидно, що ефективний розвиток «зеленого» банкінгу потребує цілісного підходу та міжсекторальної співпраці. Його належне функціонування можливе за умови наявності державної підтримки, яка повинна включати створення сприятливого нормативно-правового середовища, запровадження податкових стимулів для екологічно відповідального бізнесу, а також реалізацію програм співфінансування зелених ініціатив. В окремих країнах вже впроваджено спеціальні механізми підтримки банківських установ, орієнтованих на сталий розвиток, що сприяє активізації процесу переходу до екологічно збалансованої економіки.

Міжнародна практика, як підтверджують дослідження, свідчить про те, що найбільш ефективні моделі «зеленого» банкінгу реалізуються в країнах, де існує чітко визначена державна стратегія сталого розвитку. Так у Федеративній Республіці Німеччина функціонує банк KfW, основною діяльністю якого є

фінансування енергоефективних і кліматично нейтральних проєктів. В Сполучених Штатах Америки прикладом успішної реалізації механізмів публічно-приватного партнерства в сфері зеленого фінансування є Connecticut Green Bank. В Китайській Народній Республіці спостерігається активне залучення державних банків та спеціалізованих фондів до стимулювання інвестицій в низьковуглецеві технології. Такі приклади демонструють, що за умови належної інституційної організації та інтеграції в загальну економічну політику, механізми зеленого фінансування можуть бути ефективними інструментами переходу до стійкої економіки.

Ще одним ключовим чинником в розвитку зеленого банкінгу є активна участь центральних банків та фінансових регуляторів. Зокрема, вони відіграють провідну роль у формуванні нормативно-правових вимог щодо розкриття інформації про екологічні ризики, впровадженні стандартів оцінки сталих інвестицій та стимулюванні фінансових установ до екологічно відповідальної поведінки. Як приклад, Банк Англії та Європейський центральний банк здійснюють розробку регуляторних підходів до врахування кліматичних ризиків в діяльності фінансового сектору з метою підвищення його стійкості до викликів, зумовлених глобальними змінами клімату та екологічною нестабільністю.

Поряд з цим, перспективним напрямком модернізації «зеленого» банкінгу виступає інтеграція фінансових технологій (Fin Tech). Застосування інструментів штучного інтелекту, технологій розподіленого реєстру (блокчейну) та аналітики великих даних сприяє точнішій оцінці екологічних наслідків інвестиційної діяльності, мінімізації екологічних і фінансових ризиків, а також підвищенню ефективності розподілу ресурсів.

«Зелений» банкінг поступово інтегрується в глобальну фінансову систему, відіграючи ключову роль не лише в забезпеченні економічної стабільності, але й у збереженні природно-ресурсного потенціалу в довгостроковій перспективі. Очікується подальша еволюція цього напрямку через розширення спектра фінансових інструментів, активізації міжнародної співпраці та впровадження інноваційних технологічних рішень. В цьому контексті зелений банкінг слід

розглядати як потенційну основу формування моделі економічного розвитку, яка поєднує фінансову результативність з екологічною відповідальністю, сприяючи досягненню цілей сталого розвитку на глобальному рівні.

1.3. Механізми банківського кредитування «зелених» проєктів

В сучасних умовах нестабільного соціально-економічного середовища розвиток механізму банківського кредитування в Україні відбувається під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх (політичних та економічних) чинників. У відповідь на виклики середовища банківські установи формують індивідуальну кредитну політику, адаптуючи механізм кредитування з врахуванням наявних моделей та практик в сфері кредитно-фінансової діяльності.

В сучасній банківській практиці виокремлюють чотири основних моделі кредитування: [83]

- продукт-орієнтована модель;
- ризик-орієнтована модель;
- клієнт-орієнтована модель;
- соціально-орієнтована модель.

Четверта модель характеризується ознаками екологічного, «зеленого» або альтернативного банкінгу, що робить її актуальним об'єктом для наукового дослідження в контексті сучасних фінансових і екологічних тенденцій. З врахуванням складності процесів, притаманних сфері сталого фінансування, а також значущої ролі традиційних фінансових посередників в її реалізації, доцільно проаналізувати інструментарій зеленого фінансування, який використовується банківськими та іншими фінансово-кредитними установами.

Попри відсутність на даний час єдиної загальноприйнятої класифікації інструментів фінансування «зелених» проєктів, доцільно виокремити три основні категорії таких інструментів: – інструменти прямого фінансування, до

яких належать акції, кредитні лінії, позики та гранти; – інструменти опосередкованої підтримки, що не передбачають безпосереднього надання фінансування, однак сприяють реалізації проєктів через передачу знань, зниження ризиків або інституційну підтримку (гарантії та технічна допомога); – інструменти мобілізації приватного капіталу, що спрямовані на акумулювання додаткових фінансових ресурсів для «зелених» ініціатив шляхом емісії «зелених» облігацій, створення структурованих фондів.

Такий поділ дає змогу систематизувати наявні фінансові механізми відповідно до їх функціонального призначення та ступеня участі у фінансуванні екологічно орієнтованих проєктів.

Не зважаючи на широкий спектр фінансових інструментів, доступних у банківській сфері, доцільно зосередити увагу на кредитуванні як одному з ключових механізмів фінансового забезпечення. Питання функціонування механізмів та інструментів банківського кредитування присвячено значну кількість наукових праць вітчизняних дослідників. Значну теоретичну та практичну цінність в даному напрямку мають наукові здобутки М. Савлука [84], М. Крупки [85], Л. Примостки [86], І. Краснової, В. Лавренюка [87], Я. Чайковського [88], О. Вовченко [89], С. Батажок [90], Т. Майорової [91] та інших.

Система банківського кредитування інноваційного розвитку підприємств, на думку провідних вітчизняних вчених, характеризується наявністю суттєвих внутрішніх суперечностей і розбіжностей, особливо в контексті визначення сутності й структури сучасного механізму кредитування різних галузей економіки. В сучасній економічній літературі «зелені» фінансові інструменти розглядаються науковцями з різних підходів: як прибуткові активні операції фінансового ринку, як елементи формування позитивного іміджу корпоративної культури, а також як інструменти реалізації екологічної відповідальності кредитно-фінансових установ.

На сучасному етапі розвитку зеленої фінансової системи, як стверджують науковці, одним з найпоширеніших інструментів виступають кліматичні (екологічні, «зелені») облігації. Основною особливістю випуску цього виду

боргових цінних паперів є обов'язкове врахування екологічної оцінки проєкту поряд із традиційними параметрами – купонною ставкою, ціною розміщення та строком обігу. Першим емітентом кліматичних облігацій в 2007 році став Міжнародний банк реконструкції та розвитку. В подальшому до випуску екологічних облігацій долучились як комерційні, так і некомерційні банки, уряди окремих країн, а також міжнародні організації. З метою забезпечення уніфікації та підвищення прозорості ринку кліматичних облігацій в 2009 році була створена неурядова організація Climate Bonds Initiative. Спочатку кошти, залучені через ці облігації, спрямовувались переважно на фінансування проєктів, пов'язаних із протидією зміні клімату. Згодом сфера їх застосування розширилась та охопила широкий спектр екологічно орієнтованих ініціатив. Ринок «зелених» облігацій невпинно зростає. За даними Climate Bond Initiative, складав в 2020 році 1,1 трлн дол. США (64,7 % загальносвітового обсягу ринку сталого фінансування). «Зелені» облігації використовує 71 країна світу. Кількість емітентів становить 1428. Найбільшими гравцями на ринку «зелених» облігацій, який випустив з 2009 року по 2021 роки цінних паперів цього виду на суму 211,7 млрд дол. були США, на другому місці Китай, на третьому – Франція (рис.1.4).

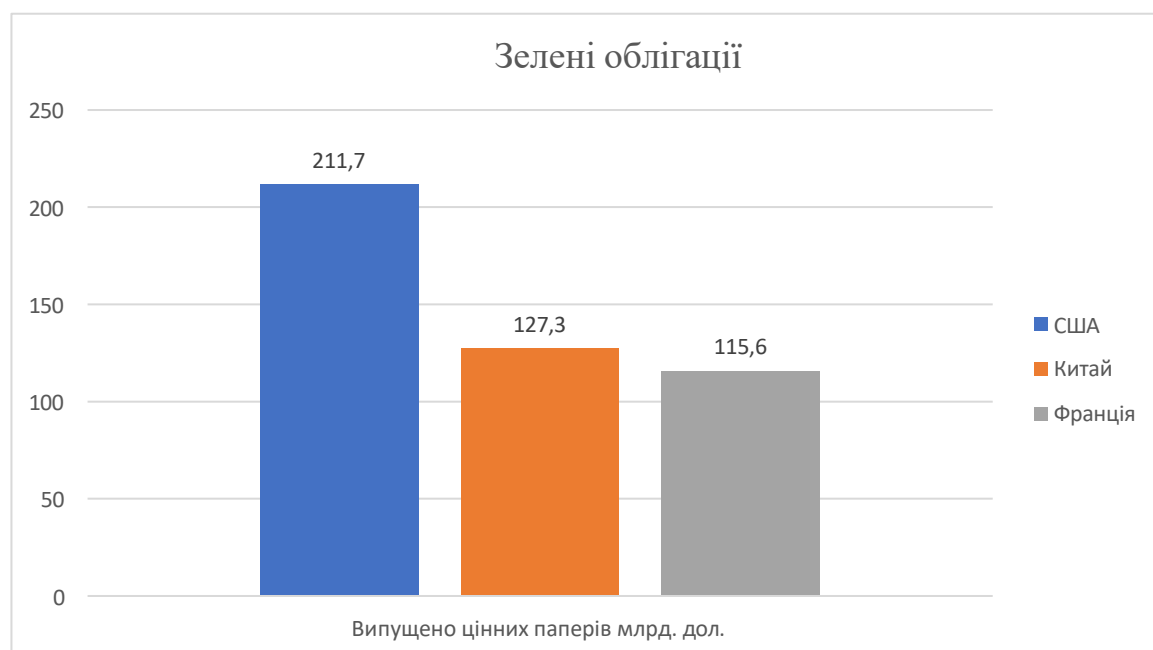

Рис.1.4. Випущено цінних паперів за 2009–2021 роки
Джерело: сформовано автором на основі [92]

Країни світу відрізняються не лише обсягом випущених акцій, а й специфікою запуску ринку зелених облігацій (табл. 1.9).

Таблиця 1.9

Специфіка запуску ринку «зелених» облігацій

Країна	Специфіка
ФРАНЦІЯ	Випуск суверенних зелених облігацій під державні цільові проекти
ПОЛЬЩА	Випуск суверенних зелених облігацій для видачі кредитів через банківську систему
ВЕЛИКОБРИТАНІЯ	Спеціально утворений державний інвестиційний банк (GIB) стимулює ринок зелених облігацій
НІМЕЧЧИНА	Банк-емітент з державним капіталом надає зелені кредити під низький відсоток
КИТАЙ	Розвиток власної «зеленої» біржі Оцінка «еко-чистоти» проекту не за певною нормою, а в порівнянні з іншими проектами на певній території
ІНДІЯ	Надання зелених кредитів компаніям, що звітують за використанням залучених коштів щоквартально
АВСТРАЛІЯ	Випуск зелених облігацій у національній валюті
ФІДЖИ	
НІГЕРІЯ	

Джерело: Узагальнено автором на основі [93]

Випуск супроводжується зобов'язанням звітувати про екологічний ефект. Іноді межа між «зеленим» і «зелено-подібним» дуже тонка – що відкриває поле для greenwashing. Також потрібна оцінка третьої сторони: Second-Party Opinion, сертифікація, верифікація або рейтинг.

Важливий вплив на розвиток даного інструменту виявляють міжнародні фінансові організації (табл.1.10).

Таблиця 1.10

Допомога міжнародних фінансових організацій

Міжнародна фінансова організація	Допомога
Світовий банк	надання технічної допомоги урядам країн у випуску суверенних зелених облігацій
Міжнародна фінансова корпорація	надання допомоги урядам країн у розробці керівних принципів та процедур для ринку зелених облігацій
Європейський інвестиційний банк	надання допомоги в створенні рамок для зелених облігацій та критеріїв «зеленості» проектів
Зелений кліматичний фонд	надання країнам, що розвиваються, фінансування під випуск зелених облігацій

Джерело: Узагальнено автором

Значна частина «зелених» інвестицій спрямована на розвиток енергетичного сектора, будівництва та модернізацію транспортної інфраструктури. В цілому ці сегменти займають 80% ринку «зелених» облігацій.

Сферою фінансування «зелених» облігацій виділяється транспорт, сільське і лісове господарство, будівництво і промисловість, контроль переробки відходів, енергетика, водні ресурси і мультисектор.

«Зелені» облігації, на думку науковців, можна вважати низько-ризикованим фінансовим інструментом, який є затребуваним серед інституційних інвесторів, таких як банки, інвестиційні компанії, пенсійні фонди. Переваги «зелених» облігацій порівняно зі звичайними борговими інструментами забезпечують їх активне впровадження. Це чітко спостерігається в країнах Північної Європи, які ще в 2019 році займали 7% світового і 19 % європейського ринку зелених облігацій. Найпопулярнішими сферами інвестування виділяються проєкти, спрямовані на розвиток альтернативних джерел енергії, низьковуглецевого транспорту, енергоефективності [94].

Науковцями досліджувались принципи «зелених» облігацій (GBP) Міжнародної асоціації ринків капіталу (ICMA), що являються рекомендаціями щодо найефективніших методів їх застосування, які були розроблені консорціумом інвестиційних банків: Bank of America Merrill Lynch, Citi, Crédit Agricole Corporate та Investment Bank, JPMorgan Chase, BNP Paribas, Daiwa, Deutsche Bank, Goldman Sachs, HSBC, Mizuho Securities, Morgan Stanley, Rabobank та SEB.

Принципи «зелених облігацій» (GBP) включають чотири компоненти: «– використання надходжень для фінансування або рефінансування, повністю, або частково, зелених проєктів, які відповідають встановленим вимогам; – оцінка та відбір проєктів залежить від індивідуального характеру проєктів та критеріїв відбору; – управління надходженнями у деяких випадках відокремлюються на окремі рахунки; – звітність з залученням зовнішнього стороннього верифікатора або може бути самозвітною та опублікованою щонайменше раз на рік» [95].

В звіті представлена успішна практика зарубіжних держав та надані рекомендації для України.

Стандарт ЄС щодо «зелених» облігацій (EU Green Bond Standard, EU GBS) – добровільна рамка, розроблена Європейською комісією, щоб підвищити довіру інвесторів і прозорість ринку «зелених» облігацій. Аналіз Стандарту ЄС щодо «зелених» облігацій надає оцінку наскільки Стандарти ЄС та інших країн відповідають умовам України, розкриває переваги і недоліки Стандарту ЄС щодо «зелених» облігацій (табл.1.11).

Таблиця 1.11

Переваги і недоліки Стандарту ЄС щодо «зелених» облігацій

Переваги Стандарту ЄС	Недоліки Стандарту ЄС
Послідовний стандарт щодо використання зелених облігацій державним та приватним сектором для залучення коштів на ринках капіталу на фінансування амбітних з точки зору екології інвестиційних проектів	Відсутність гнучкості через 100% узгодження показника «Використання надходжень» від облігації з вимогами Європейської Таксономії
Добровільний стандарт щодо зелених облігацій, при цьому Стандарт ЄС щодо зелених облігацій є еталоном «найякісніших» зелених облігацій на європейському ринку цінних паперів	Відсутність обов'язкової верифікації Звіту про вплив
Стандартизація дорогих і складних процедур верифікації та звітування	Розгубленість та втома емітентів через виникнення дублювання Плану дій ЄС та нового Стандарту ЄС щодо зелених облігацій
Доступність для будь-якого емітента зелених облігацій, зокрема для емітентів з-поза меж ЄС	Відсутність очевидної цінової переваги для емітентів через пригніченість новою процедурою, залучення нових зовнішніх сторін, зміни платформи документації, супутні витрати
Зниження рівня невпевненості щодо того, що є «зеленою» інвестицією, за рахунок ув'язування цього Стандарту з Таксономією ЄС	Можливість вільно емітувати облігації як «зелені» без дотримання будь-яких нормативних критеріїв внаслідок добровільного характеру Стандарту

Джерело: узагальнено автором на основі [95].

Вивчення стандартів ЄС, Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), Китаю, Великої Британії дозволили розробити рекомендований

Стандарт для України. Всі ці пропозиції дали змогу розробити державну політику запровадження ринку зелених облігацій в Україні (табл.1.12).

Таблиця 1.12

Варіанти формування державної політики запровадження ринку зелених облігацій в Україні

Варіант 1	Статус «кво» – залишення існуючої ситуації без змін, формування та розвиток політики ситуативним способом
Варіант 2	Внесення змін в існуючу нормативно-правову базу, розробка окремих нормативно-правових актів компетентними державними органами
Варіант 3	Схвалення Концепції запровадження ринку зелених облігацій в Україні та затвердження плану заходів щодо її реалізації відповідним розпорядженням КМУ

Джерело: Узагальнено автором

Доцільним є поглиблене вивчення науковцями альтернативних інструментів зеленого банкінгу, зокрема таких як «зелені» інвестиційні рахунки та інвестиційні портфелі з екологічною спрямованістю.

Одним із потенційних прикладів може слугувати запровадження індивідуальних інвестиційних рахунків (ІІР) третього типу. На сьогодні даний інструмент не набув значного поширення, проте банківські установи розглядають можливість його впровадження з умовою мінімального інвестиційного горизонту в 10 років.

При цьому кошти, акумульовані на таких рахунках, не обов'язково, як вважають окремі дослідники, повинні спрямовуватись виключно на інфраструктурні проєкти з довгостроковим періодом окупності[96].

Наступним прикладом інструментів зеленого фінансування є «зелений депозитний рахунок» (Green Deposit Account), запропонований банком HSBC Singapore для бізнес-клієнтів з метою сприяння екологічних ініціатив. До таких ініціатив відносяться проєкти у сфері відновлюваних джерел енергії, підвищення енергоефективності та збереження біорізноманіття. Основною метою цього інструменту є підтримка реалізації екологічно доцільних та суспільно значущих проєктів. Аналіз практик корпоративного сектору, досліджуваний науковою спільнотою, свідчить про наявність численних інвестиційних платформ, орієнтованих на фінансування сталих ініціатив. Одним з прикладів є

американська платформа Earth Folio, яка надає інвесторам можливість формувати інвестиційні портфелі зі спрямуванням на досягнення соціальних, управлінських та екологічних цілей [97].

Діяльність у сфері відповідального інвестування здійснюється інвестиційною корпорацією Open Invest. Функціонування електронної платформи Open Invest передбачає відкриття брокерського рахунку, внесення на нього коштів та визначення інвестором пріоритетного напрямку вкладень, зокрема у сфері соціальної рівності, охорони довкілля тощо. Технічна інфраструктура платформи забезпечує можливість фінансовим консультантам формувати індивідуальні інвестиційні портфелі та здійснювати їх подальше управління [98].

Одним із ключових інструментів зеленого фінансування виступає зелене кредитування, яке розглядається зарубіжними та вітчизняними науковцями як вагомий фінансовий механізм підтримки реалізації природоохоронних заходів. У сфері екологічного спрямування особливого поширення набули пільгові форми кредитування, що сприяють активізації інвестиційної діяльності в екологічно орієнтовані проекти [99;100].

Фінансова підтримка у вигляді кредитування з нульовою або низькою відсотковою ставкою становить значний інтерес для споживачів природних ресурсів, що підтверджується науковими дослідженнями. Такий механізм фінансування реалізується в межах державно-приватного партнерства із залученням комерційних банків, оскільки екологічні ризики залишаються малопривабливими для більшості вітчизняних банківських установ. В контексті екологічного фінансування кредит виконує низку важливих функцій: перерозподільну (переміщення ресурсів між секторами економіки), відтворювальну (акумуляування та капіталізація вільних грошових ресурсів), емісійну (забезпечення потреб грошового обігу в платіжних засобах), а також контрольно-стимулюючу (підвищення ефективності використання ресурсів). Таким чином кредит сприяє активізації економічної діяльності, прискорює

виробничі процеси та реалізацію продукції, водночас стимулюючи підвищення результативності господарської діяльності.

Кредит також виконує важливу соціальну функцію, що постійно вивчається та висвітлюється в науковій літературі, яка полягає у сприянні створення робочих місць через полегшення процесу започаткування нових підприємств, а також у підвищенні добробуту населення шляхом розширення доступу до споживчого кредитування. Вагомим є також його екологічний вимір, що реалізується через фінансування проєктів спрямованих на підвищення ефективності використання енергетичних ресурсів, впровадження енергоощадних технологій та розвиток альтернативних джерел енергії [101, с. 216].

Зміст екологічної функції кредиту полягає в забезпеченні фінансування заходів з відтворення екологічного капіталу з метою покращення стану навколишнього природного середовища та забезпечення сталого економічного розвитку. Аналіз даної функції дає змогу виявити потенціал фінансових інструментів у збереженні екосистеми для майбутніх поколінь [101, с. 216].

Дослідженням складових даного питання опікуються науковці та фінансові установи.

Специфіка менеджменту екологічного кредитування зумовлюється підвищеним рівнем ризику, який банківські установи оцінюють в межах аналізу кредитоспроможності позичальників. Надання екологічних кредитів часто супроводжується використанням державних механізмів підтримки, зокрема субсидуванням, а також потребує належного забезпечення у формі ліквідної застави, гарантій або поруки.

Від обґрунтованості розрахунку відсоткової ставки за екологічними кредитами значною мірою залежить рівень прибутковості та ліквідності банківських установ, а також стабільність їх відносин з позичальниками. Враховуючи негативний вплив на еко-систему України, спричинений військовими діями не лише науковці мають пояснення щодо нестачі довгострокових фінансових ресурсів та високого рівня ризикованості

фінансування екологічних ініціатив. Розв'язання екологічних проблем може вирішитись після закінчення війни, про що стверджують науковці різних напрямів, за рахунок: підвищення плати за викиди, що стимулюватиме підприємства до перегляду екологічної стратегії та економічним стимулюванням оновлення застарілих технологій шляхом модернізації.

Лише тоді екологічне банківське кредитування виступить одним із важливих інструментів збереження довкілля, протидії зміні клімату та сприяння економічному зростанню шляхом інвестування в екологічно чисті технології. Банківське екологічне кредитування сприяє досягненню цілей сталого розвитку, забезпечуючи збереження навколишнього природного середовища та підтримання екологічної рівноваги. Даний тип кредитування виступає специфічною формою фінансування, яка надається з метою реалізації природоохоронних проєктів екологічно орієнтованих ініціатив на «...певні природоохоронні заходи, заходи з технічної модернізації виробництва для покращення екологічної безпеки, випуск екологічно безпечної продукції, заходи з раціонального та розумного використання природних ресурсів, у тому числі корисного використання надр, вигоди з використання вторинної сировини, придбання енергоефективного обладнання ...» [102; 103].

Різноманітність форм кредитування знаходить своє відображення в класифікації кредитів, що здійснюється відповідно до визначених ознак (табл. 1.13).

Зелена іпотека – форма житлового кредитування, що передбачає фінансування будівництва або придбання житла, яке відповідає встановленим екологічним та енергоефективним стандартам. Кредитні кошти також можуть бути спрямовані на реконструкцію існуючих житлових об'єктів з метою підвищення їх енергоефективності та екологічного класу. В країнах Європейського Союзу розвиток цього інструменту фінансування підтримується в рамках Ініціативи енергоефективної іпотеки (Energy Efficient Mortgages Initiative, EEMI)[106].

Таблиця 1.13

Класифікація еко-кредитів

Класифікаційна ознака	Вид кредиту
За об'єктом позики:	– кредит на придбання енергоефективного обладнання та / або матеріалів; – кредит на придбання відновлюваних джерел енергії; – кредит на придбання електромобілів та супутніх товарів; – «теплі кредити».
За формою забезпечення:	– забезпечені; – незабезпечені; – частково забезпечені.
Залежно від розміру:	– невеликі; – середні; – великі.
Залежно від мети:	– промислові; – інвестиційні; – сільськогосподарські, споживчі
Залежно від кількості учасників:	– простий; – синдиковані.
Залежно від терміну:	– короткострокові; – середньострокові; – довгострокові.
Залежно від відсоткової ставки:	– фіксовані; – плаваючі

Джерело: сформовано автором на основі [103; 104; 105]

Ініціатива енергоефективної іпотеки (Energy Efficient Mortgages Initiative, EEMI) виступає як глобальна ринкова платформа, спрямована на мобілізацію фінансових ресурсів та впровадження найкращих практик в фінансовому секторі з метою досягнення цілей сталого розвитку. Основний акцент EEMI зосереджений на формуванні нової фінансової екосистеми, що передбачає консолідацію зусиль всіх зацікавлених сторін та встановлення системно стабілізаційних рамок для стимулювання інвестування в енергоефективні будівлі та модернізацію житлового фонду із застосуванням енергозберігаючих технологій [107]. Дана ініціатива сприяла розробці плану дій (EeMAP), необхідного для розвитку зеленої іпотеки. Мотиваційним чинником виступає необхідність дотримання принципів зеленого фінансування відповідно до вимог міжнародних кредиторів.

Застосування інструментів зеленого фінансування банками та іншими фінансовими установами супроводжуються використанням низки аналітичних

показників (індексів, рейтингів, коефіцієнтів ефективності, класифікацій), які слугують для оцінки відповідності фінансових проєктів критеріям сталого розвитку, визначення рівня екологічних та кліматичних ризиків, а також аналізу результативності діяльності фінансових установ в сфері зелених фінансів.

В процесі оцінювання зелених (стійких) інвестиційних проєктів банківські та фінансові інституції активно залучають спеціалізованих експертів з питань сталого фінансування. Зокрема, компанія Sustainalytics надає аналітичні послуги, здійснює дослідження та формує рейтинги за критеріями екологічних, соціальних і управлінських чинників (Environmental, Social and Governance – ESG). Крім того, компанія пропонує емітентам облігацій (позичальникам) послуги з ліцензування ESG-рейтингів, що сприяє підвищенню привабливості та їх фінансових інструментів для залучення ресурсів в форматі сталих кредитів.

У світовій практиці простежується стале зростання зацікавленості до інструментів зеленого інвестування. Водночас активні процеси цифровізації економіки сприяють інтеграції інформаційних технологій з традиційними інструментами зеленого банкінгу. Попри це, значна частина фінансових установ перебуває на початковому етапі ознайомлення з потенціалом сталого та екологічного менеджменту, а також із наявними екологічними фінансовими інструментами. В зв'язку з цим, розроблення уніфікованих принципів, стандартів і регламентів діяльності у сфері зеленого фінансування та екологічного менеджменту на національному і міжнародному рівнях набуває особливої важливості для подальшого розвитку цього напрямку.

Фінансовий механізм формування зеленої економіки (ФМФЗЕ), що підтверджено дослідженнями не лише вітчизняних, а й зарубіжних вчених, відіграє визначальну роль у зменшенні сукупного еколого-деструктивного впливу на довкілля. Його впровадження орієнтоване на забезпечення сприятливих екологічних умов життєдіяльності населення як у коротко-, так і в довгостроковій перспективі. Крім того, ФМФЗЕ сприяє підвищенню рівня екологічної свідомості суспільства та створює умови для одержання економічної вигоди від виробництва та реалізації екологічно безпечної продукції та

послуг[108]. Аналіз наукових джерел, як вітчизняних так і зарубіжних, засвідчує, що фінансовий механізм трактується як сукупність фінансових інструментів, які використовуються в практичній площині для регулювання економічних процесів і об'єктів управління на різних рівнях господарської системи (табл. 1.14).

Таблиця 1.14

Погляди вітчизняних вчених на розуміння поняття «фінансовий механізм»

Вчені	Визначення
Г. Г. Кірейцев, Н. Е. Заєць	Фінансовий механізм є сукупністю систем фінансового забезпечення, фінансового регулювання, системи інструментів, стимулів та важелів
О. П. Кириленко	Фінансовий механізм як сукупність конкретних форм й методів забезпечення розподільчих та перерозподільних відносин, утворення доходів, фондів грошових коштів
О. М. Ковалюк	Фінансове управління економікою та її фінансовий механізм реалізують себе за рахунок сукупності управлінських функцій, основними серед яких є прогнозування, планування, стимулювання, координація, організація, регулювання та контроль
О. Т. Левандівський	Фінансовий механізм – це сукупність методичних, організаційних, нормативних та правових форм, методів, інструментів, важелів та положень, на основі яких розробляють заходи, що за умови відповідного нормативно-правового та інформаційного забезпечення визначають функціонування фінансово-економічних відносин у державі, практичне застосування яких направляється для досягнення визначених цілей та завдань, у процесі формування, розподілу й використання цільових централізованих і децентралізованих фондів грошових ресурсів
В. М. Опарін	Фінансовий механізм - це сукупність фінансових методів, форм

Джерело: Сформовано автором на основі [109]

На думку науковців і фахівців-практиків, ефективне функціонування даної системи можливе за умови комплексної реалізації чотирьох ключових складових: – фінансових методів, які охоплюють фінансове та оперативне управління, фінансове планування, забезпечення, регулювання й контроль; – фінансових інструментів, до яких належать прибуток, доходи, амортизаційні відрахування, ціни та інші категорії; нормативно-правового та інформаційного забезпечення, що реалізується через систему нормативних, законодавчих і розпорядчих актів; – економічних важелів, які включають систему оподаткування, обов'язкові збори, відсоткові ставки за кредитами, нормативи фінансування. Досліджені та узагальнені компоненти у взаємозв'язку створюють умови для практичної реалізації фінансового механізму.

Механізми банківського кредитування «зелених» проєктів сприяють розвитку екологічно сталих ініціатив в бізнесі та забезпечують перехід до більш сталого економічного розвитку. Вони включають спеціалізовані фінансові продукти, такі як зелені облігації та еко-кредити, що спрямовані на підтримку проєктів, які мають позитивний вплив на навколишнє середовище. Банки, в свою чергу, можуть використовувати різноманітні інструменти для зниження ризиків і залучення додаткових інвестицій в ці проєкти, зокрема через створення сприятливих умов для партнерства з міжнародними фінансовими установами та екологічними фондами.

Такі механізми не лише покращують фінансову стабільність екологічних ініціатив, але й формують нові стандарти для бізнесу, що сприяють сталому розвитку. Проте для ефективного функціонування, як вважають вітчизняні та зарубіжні вчені, необхідно створювати сприятливе законодавче середовище та стимулювати банківський сектор до активного використання «зелених» фінансових інструментів.

Висновки до розділу 1

1. В умовах глобальних викликів в сфері енергетики, зокрема вичерпності та обмеженості традиційних викопних ресурсів, залежності від імпорту паливно-енергетичних матеріалів, а також зростання техногенного навантаження на довкілля, доведено об'єктивну необхідність переходу до екологічно орієнтованої економічної моделі. Такий перехід передбачає активне впровадження відновлюваних джерел енергії, підвищення енергоефективності та зменшення вуглецевого сліду енергетичного сектору.

2. Термін «зелена» економіка інтерпретується по різному в наукових, політичних та практичних вимірах – від акценту на екологізації виробництва й зменшення техногенного навантаження до інтеграції соціальної справедливості та ресурсоефективності в економічну модель. Така різноплановість трактувань зумовлена необхідністю уніфікації понятійного апарату, яка не лише сприяє

точності академічних досліджень, а й забезпечує основу для формування ефективної державної політики в сфері сталого розвитку. Розуміння та чітке визначення терміну «зелена економіка» є ключем до гармонізації наукових дискурсів і впровадження узгоджених практичних рішень. На сучасному етапі сталий розвиток не може бути досягнутий без кардинального переосмислення суспільних цінностей, перегляду пріоритетів і трансформації механізмів прийняття рішень. Лише глибинні зміни у свідомості та управлінських підходах здатні забезпечити гармонійний баланс між економічним зростанням, екологічною відповідальністю та соціальною справедливістю.

3. Глобальний перехід від ресурсозатратних економічних моделей до «зелених» інновацій став не лише тенденцією, а й стратегічною необхідністю. Цей процес, заснований на принципах декарбонізації, ресурсозбереження та екологічної справедливості, формує нову парадигму економічного розвитку – більш стійку, справедливу й орієнтовану на майбутні покоління.

4. «Зелений» банкінг поступово перетворюються на систему утворюючий компонент екологічного менеджменту, що забезпечує фінансову підтримку проєктів орієнтованих на зниження антропогенного впливу, збереження природних ресурсів і трансформацію економіки в напрямку сталості. Його впровадження свідчить про еволюцію банківської системи від класичної моделі прибутковості до концепції відповідального інвестування. В контексті екологічного менеджменту, зелений банкінг виступає каталізатором посилення екологічної відповідальності суб'єктів господарювання, адже фінансування еко-проєктів передбачає впровадження критеріїв сталості у внутрішні політики банків, екологічний скринінг позичальників, моніторинг ризиків та оцінку екологічного впливу.

5. На підставі оцінки впливу стимулюючої політики перехід до зеленої економіки в Україні набуває не лише стратегічного, але й критичного значення в умовах воєнного часу та пост конфліктного відновлення. Оцінка впливу стимулюючої політики демонструє, що інтеграція екологічних пріоритетів в державну економічну та енергетичну стратегію може стати ключовим

інструментом для вирішення низки системних проблем. В короткостроковій перспективі це дозволить зменшити залежність від імпорتنих енергоносіїв і підвищити енергетичну незалежність держави, що критично важливо в умовах геополітичної нестабільності. В довгостроковій – забезпечить екологічне відновлення постраждалих від бойових дій територій, сприятиме підвищенню якості життя населення та формування нової парадигми розвитку, заснованої на принципах сталості, інноваційності та соціальної відповідальності. «Зелений» перехід є не просто бажаним вектором, а невідкладною умовою модернізації України в XXI столітті.

6. В той час як європейські країни активно впроваджують технології сталого розвитку, адаптуючи фінансові та регуляторні інструменти під потреби зеленої економіки, в Україні реалізація подібних підходів наразі значно ускладнена. Основними стримуючими чинниками виступають війна, економічна турбулентність, інституційна вразливість та хронічна нестача інвестицій в екологічні напрями. Водночас, саме зелена економіка має потенціал стати ключовим інструментом для відновлення країни в пост-воєнний період – завдяки створенню нових робочих місць, розвитку екологічно безпечної інфраструктури та інтеграції України до спільного європейського зеленого простору. Адаптація найкращих міжнародних практик, з врахуванням національного контексту, повинна стати одним з пріоритетів державної політики в сфері сталого розвитку.

7. Для визначення основних напрямів ефективного впровадження принципів зеленої економіки вимагає системного підходу до реформування державного управління, заснованого на політичній волі, між-секторній співпраці та активній участі громадського суспільства. За відсутності таких умов зелена трансформація залишатиметься на рівні декларацій, без реального впливу на економічну модель розвитку. Водночас реалізація ключових принципів зеленої економіки – між-поколінної справедливості, низьковуглецевого зростання, інклюзивності, еко-системного балансу та раціонального використання ресурсів – є передумовою для формування сталого і справедливого суспільства.

8. Банківське кредитування «зелених» проєктів є важливим механізмом в забезпеченні переходу до сталої економіки, оскільки сприяє фінансуванню ініціатив, спрямованих на підвищення енергоефективності, розвиток відновлюваних джерел енергії, скорочення шкідливих викидів та адаптацію до кліматичних змін. До основних інструментів банківського фінансування у сфері екологічно сталих проєктів належать: «зелені» облігації як джерело довгострокового залучення капіталу; пільгові кредити для екологічно орієнтованих ініціатив; механізми співфінансування спільно з міжнародними фінансовими організаціями; ESG-інструменти для комплексної оцінки екологічної, соціальної та управлінської складових проєкту. Фінансові інструменти зеленого банкінгу (зелені облігації, цільові кредити на ВДЕ, енергозберігаючі технології, «зелені» депозити та ін.) є ефективними механізмами акумулювання капіталу для екологічно орієнтованих ініціатив. Їх застосування сприяє розвитку кліматично нейтральних секторів економіки, включно з ефективністю, циркулярною економікою та сталою мобільністю.

9. Кредитна політика банків у сфері «зеленого» фінансування передбачає інтеграцію екологічних критеріїв в процес прийняття рішень, включаючи: екологічну діяльність проєкту, вплив на скорочення викидів парникових газів, оцінку ефективності використання природних ресурсів. Формування системи управління ризиками при «зеленому» кредитуванні вимагає окремого підходу, що включає врахування екологічних ризиків у загальній структурі ризик-менеджменту банківських установ. Мультиплікативний ефект зеленого фінансування полягає не лише в стимулюванні нових інвестицій, а й у трансформації банківського сектору в сторону ESG-орієнтованої моделі функціонування. Це вимагає не лише фінансової, а й управлінської зрілості інститутів, формування відповідної інфраструктури та цифрових платформ для верифікації «зеленості» активів.

10. Для підвищення ефективності зеленого банкінгу в національному масштабі необхідне поєднання зусиль держави, банківського сектору та міжнародних фінансових інституцій. Це передбачає адаптацію регуляторної бази

до вимог екологічного інвестування, стимулювання попиту на «зелені» продукти споживачів та розробку інструментів ризик-менеджменту, які враховують кліматичні й екологічні ризики. Нормативно-правова база у сфері «зеленого» фінансування потребує подальшого вдосконалення, зокрема шляхом: встановлення чітких стандартів щодо визначення проєктів як «зелених»; запровадження стимулюючих інструментів (податкові пільги, державні гарантії). Ключовими бар'єрами розвитку банківського кредитування екологічних проєктів в Україні є: недостатній обсяг фінансових ресурсів; невідповідність ESG- критеріям; низький рівень розвиненості інституційної структури в сфері сталого фінансування.

11. В перспективі зелений банкінг відіграватиме стратегічну роль в реалізації національних планів кліматичної нейтральності, декарбонізації та адаптації до змін клімату, зокрема шляхом інтеграції принципів сталості в механізми прийняття фінансових рішень та формування нової банківської етики, заснованої на еколого-соціальній відповідальності. Міжнародна практика свідчить про ефективність створення спеціалізованих «зелених» банків та кредитно-гарантійних механізмів, що дозволяють знизити ризики для комерційних банків при фінансуванні екологічно орієнтованих ініціатив.

Основні висновки, положення та результати розділу опубліковані в працях автора [21, 70, 71, 72, 73,74] за списком використаних джерел, наведеними в дисертації.

РОЗДІЛ 2

РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ЗЕЛЕНИХ ПРОЄКТІВ В УКРАЇНІ

2.1 Стан і тенденції розвитку банківського кредитування зелених проєктів в Україні

Банківське кредитування зелених проєктів в Україні поступово переходить від фрагментарних практик фінансування енергоефективності та відновлюваної енергетики до більш системного сегмента сталого фінансування. На даний час український ринок і далі перебуває на етапі інституційного становлення. Повноцінна національна система класифікації «зелених» активів ще формується, а тому в сучасних умовах саме кредити на енергоефективність формують найбільш вимірювану основу зеленого кредитування, розподілену систему виробництва енергії, накопичення енергії, модернізацію теплопостачання, водної інфраструктури та інші проєкти відновлення з екологічним ефектом. Такий підхід узгоджується з логікою євроінтеграції України, переходом до ESG-регулювання та впровадження підходів ЄС до сталого фінансування.

Формування банківського кредитування зелених проєктів в Україні відбувається в умовах стійкого глобального зростання ролі та масштабів розвитку сектору відновлюваної енергетики, що створює довгострокову матеріальну основу для розвитку зеленого фінансування.

За даними IRENA, сукупна встановлена потужність відновлюваних джерел енергії у світі зросла з 3 396 ГВт у 2022 р. до 4 448 ГВт у 2024 р., причому найбільша частка припадає на Китай, США та Індію [110]. Така динаміка засвідчує, що відновлювані джерела енергії (ВДЕ) вже стали не другорядним, а визначальним елементом структурної перебудови світової енергетичної системи, а отже, створюють стійкий попит на спеціалізовані фінансові й кредитні

інструменти (табл.2.1). Для України наведений міжнародний контекст має не лише інформаційне, а й прикладне значення.

Таблиця 2.1

Динаміка встановленої потужності відновлюваних джерел енергії у світі та країнах-лідерах у 2022–2024 рр., МВт

Країни	2022 рік		2023 рік		2024 рік	
	Обсяг ВІЕ, МВт	% від світового обсягу	Обсяг ВІЕ, МВт	% від світового обсягу	Обсяг ВІЕ, МВт	% від світового обсягу
Світ в цілому	3396323	100	3869705	100	4443000	100
КНР	1156126	34,04	1453701	37,57	1817956	40,92
США	356413	10,49	387549	10,01	427886	9,63
Індія	163209	4,81	175929	4,55	204485	4,60

Джерело: складено за даними [110]

Примітка. Показники за 2022-2024 роки наведено за офіційними статистичними профілями IRENA. За 2025 рік офіційні річні дані IRENA по країнах станом на 22.03.2026 у відкритому доступі не опубліковані.

По-перше, це свідчить про те, що попит на фінансування відновлюваної енергетики та заходів з енергоефективності формується як складова довгострокової світової тенденції, а не як тимчасова реакція на кризові явища. По-друге, розвиток банківського кредитування зелених проєктів в Україні закономірно орієнтується на ті сегменти, які у світовій практиці характеризуються найвищим потенціалом масштабування, зокрема на сонячну енергетику, накопичення енергії та суміжну інфраструктуру. Зауважимо, що на відміну від провідних світових лідерів, український ринок формується під вирішальним впливом воєнних ризиків, потреб відновлення та обмежень ресурсної бази банківського сектору. В межах дослідження банківське кредитування зелених проєктів пропонується трактувати не лише у вузькому значенні фінансування класичних природоохоронних або кліматичних ініціатив, а у розширеному прикладному аспекті. Відповідно, у широкому розумінні банківське кредитування зелених проєктів розуміємо як кредитну підтримку проєктів, що забезпечують зниження енергоємності, скорочення викидів,

розвиток розподіленої генерації, підвищення енергетичної автономності, модернізацію критичної інфраструктури та зменшення екологічного навантаження. Така інтерпретація зумовлена тим, що в українських умовах воєнного періоду екологічний, енергетичний і відновлювальний ефекти дедалі частіше поєднуються в межах одного інвестиційного рішення. Саме тому прикладний вимір зеленого кредитування в Україні формується на стику кліматичної, енергетичної та відновлювальної логіки фінансування.

Зауважимо, що важливим інструментом оцінки прогресу країни в досягненні цілей сталого розвитку є індекс зеленого зростання, який інтегрує показники раціонального використання ресурсів, збереження природного капіталу, розвитку зелених економічних можливостей та соціальної інтеграції. Динаміка даного індексу оцінює зовнішнє екологічне середовище макрорівня, в якому розвивається банківське зелене кредитування в Україні. Водночас згаданий індекс не є прямим індикатором стану кредитного ринку, а насамперед окреслює інституційно-економічні умови, в межах яких банки, держава та інші фінансові посередники спроможні або не спроможні забезпечувати масштабування зелених інвестицій [111] (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Індекс зеленого зростання та його компоненти в Україні (2019–2024 рр)

Роки	Загальний Індекс (General Index)	Індекс ефективного і стійкого використання ресурсів (Efficient and sustainable resource use (ESRU))	Захист природного капіталу (Natural capital protection (NCP))	Можливості зеленої економіки (Green economic opportunities (GEO))	Соціальної інтеграції (Social inclusion (Si))
2019	51,3	45,02	62,57	69,62	35,31
2020	57,17	54,54	62,11	27,29	70,58
2021	57,31	56,03	65,4	20,75	72,06
2022	57,41	56,05	65,95	39,47	74,75
2023	58,91	55,86	72,78	39,62	74,78
2024	49,16	42,98	71,06	24,80	77,13

Джерело: сформовано автором за матеріалами Міжнародної експертної групи з індексу зеленого зростання[111]

Аналіз наведених даних дозволяє узагальнити кілька важливих для подальшого дослідження закономірностей (рис.2.1).

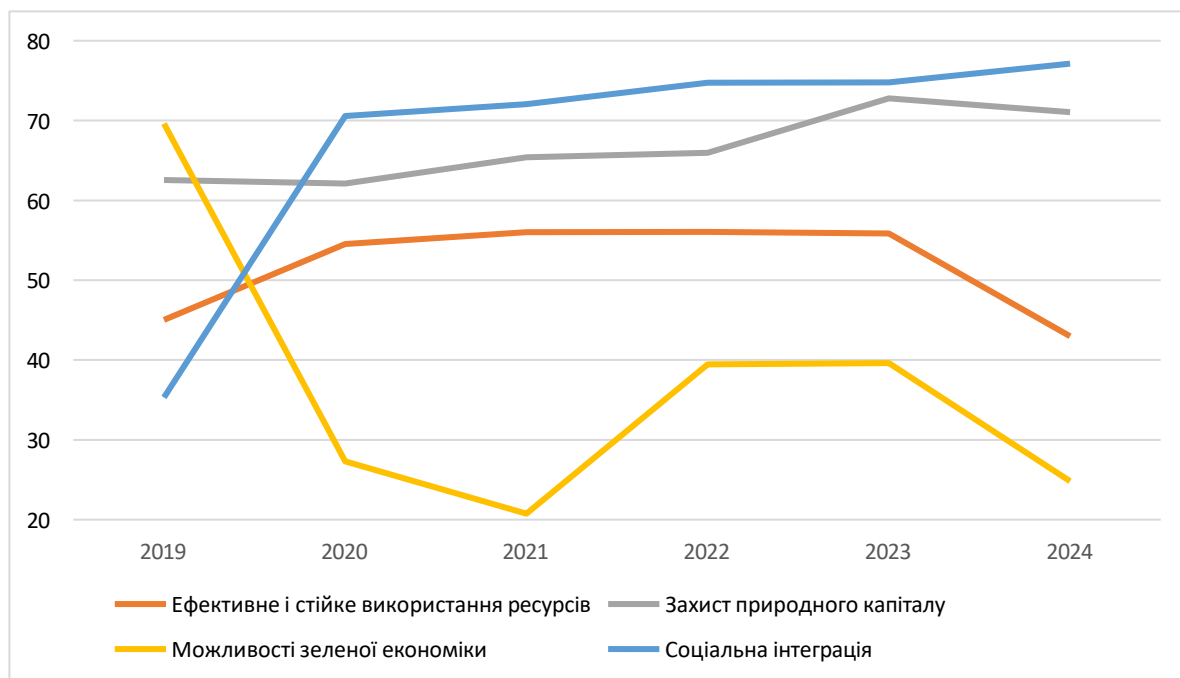

Рис 2.1. Компонентна динаміка індексу зеленого зростання України в 2019–2024 рр

Джерело: побудовано автором за матеріалами Міжнародної експертної групи з індексу зеленого зростання [111]

По-перше, загальний індекс зеленого зростання України впродовж 2019–2024 років демонстрував помірну позитивну динаміку, а саме зростання – з 51,3 у 2019 році до 58,91 у 2023 році та зниження до 49,16 у 2024 році. Це відображає тенденцію до поступового зростання пріоритетності цілей сталого розвитку. Разом з тим показник, зафіксований у 2024 році на рівні нижче 50 балів засвідчує загострення системних проблем в реалізації екологічної політики та недостатню ефективність економічних інструментів її підтримки. Слід зауважити, що зазначений індекс сам по собі не відображає фактичного стану банківського фінансування зелених проєктів, внаслідок чого виникає інформаційний розрив між макроекономічними цілями та практичними механізмами їх реалізації.

По-друге, найбільш проблемним компонентом є складова «можливості зеленої економіки» (GEO), яка після різкого зниження у 2020–2021 роках до 20,75 лише частково відновилася у 2022–2023 роках до 39,62 у 2023 році. Проте в 2024 році знову простежується значне зниження до 24,80. Така тенденція

дозволяє стверджувати, що, попри загальний прогрес у сфері зеленого зростання, економічні механізми масштабування екологічно орієнтованих інвестицій залишаються слабкими. По-третє, контраст між динамікою GEO та показником соціальної інтеграції (SI) (зростання з 35,31 до 74,78 за той самий період і до 77,13 в 2024 році) свідчить про розбіжність між суспільним запитом на екологічну трансформацію та реальними фінансовими можливостями її підтримки. Населення характеризується доволі високим рівнем екологічної свідомості, проте банківська система поки не сформувала достатньої кількості доступних інструментів, здатних забезпечити реалізацію такого запиту на практиці.

Отже, макроекологічний контекст фіксує структурний розрив між цілями зеленого розвитку та інституційно оформленими каналами їх фінансування, серед яких банківське кредитування залишається однією з найслабших, але водночас стратегічно важливих ланок. Таким чином, динаміка індексу зеленого зростання України засвідчує не стільки лінійний прогрес у розвитку зеленої економіки, скільки нерівномірність її інституційного та фінансового забезпечення. Якщо зростання інтегрального показника та компонента соціальної інтеграції відображає загальне підвищення уваги до цілей сталого розвитку, то слабка динаміка компонента «можливості зеленої економіки» свідчить про обмеженість реальних економічних механізмів масштабування зелених інвестицій. В цьому контексті банківське кредитування виступає не єдиним, але одним із ключових каналів трансформації екологічних цілей у фінансовому забезпеченні інвестиційних рішень. Відтак виявлений структурний розрив між макроекологічними орієнтирами та економічними можливостями їх реалізації формує вихідну аналітичну рамку для оцінки стану зеленого кредитування в Україні.

Для цілей даного дослідження наведений макроекологічний контекст має принципове значення, оскільки дозволяє розглядати зелене кредитування не як вузьку нішу спеціалізованих банківських продуктів, а як складову інвестиційного механізму структурної модернізації економіки. В сучасних

умовах України розвиток кредитування проєктів енергоефективності, розподіленої генерації, накопичення енергії та модернізації інфраструктури набуває не лише екологічного, а й макроекономічного значення, оскільки прямо пов'язаний із відновленням виробничої активності, зниженням енергетичних витрат бізнесу та посиленням стійкості економічної системи.

Відмітимо, що визначальним фактором середовища для розуміння ролі банківського кредитування в економіці України є його тісний зв'язок з макроекономічною динамікою. Наукові дослідження підтверджують, що зростання обсягів банківського кредитування нефінансових корпорацій має прямий вплив на ключові макроекономічні показники.

Зокрема, кореляційно-регресійний аналіз, проведений Кременем В.М. та співавторами [112], засвідчив, що «...збільшення кредитування призводить до зростання ВВП, промислового виробництва, експорту, капітальних інвестицій та середньомісячної заробітної плати». Водночас, як зазначають Дубина М. та співавтори [113], «...стабільність національної валюти та загальне макрорфінансове середовище залишаються визначальними передумовами розвитку кредитних відносин». У цьому контексті розвиток кредитного ринку, зокрема його зеленого сегмента, доречно розглядати як один із механізмів забезпечення довгострокового економічного зростання.

Динаміка взаємозв'язку між обсягами банківського кредитування та ВВП України протягом 2010 – 2025 років наочно ілюструє дану закономірність (рис. 2.2). Розраховані зазначеними авторами коефіцієнти парної кореляції підтверджують високий ступінь зв'язку між кредитуванням нефінансових корпорацій та основними макроекономічними індикаторами, що обґрунтовує системну значущість розвитку кредитного ринку, зокрема його зеленого сегмента, для забезпечення сталого економічного зростання.

В 2010-2025 р.р. динаміка ВВП України характеризується загальною тенденцією до зростання, особливо після 2016 року, що відображає поступове відновлення економічної активності та адаптацію до кризових і воєнних викликів. Банківське кредитування також демонструє позитивну динаміку, однак

його темпи є повільнішими та менш стабільними. В докризовий та кризовий періоди (2010-2025 р.р.) кредитна активність характеризувалась відсутністю суттєвого зростання, а подальше її зростання не відповідало масштабам розширення ВВП. Ключовою тенденцією стало стійке зниження співвідношення кредитів до ВВП, що свідчить про послаблення ролі банківського сектора в фінансуванні економічного розвитку. Є індикатором десинхронізації фінансового та реального секторів, формування обережної кредитної моделі в умовах підвищених ризиків та переорієнтацією економіки на альтернативні джерела фінансування, включаючи державні програми та міжнародну підтримку.

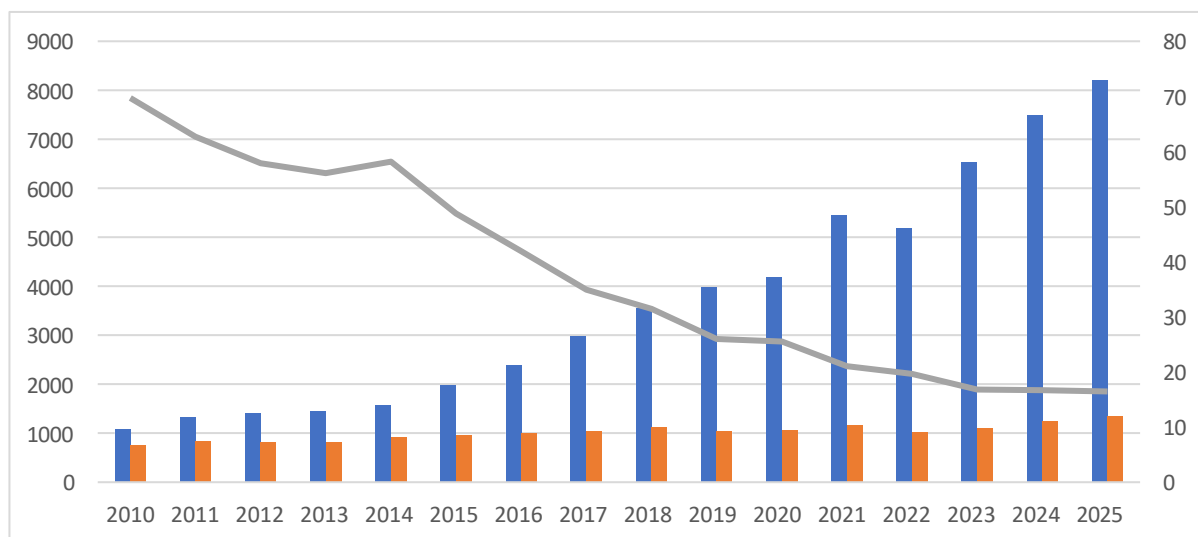

Рис 2.2. Взаємозв'язок банківського кредитування та макроекономічного розвитку України (2010–2025 рр.)

Джерело: складено автором за даними Світового банку та Національного банку України; співвідношення кредитів, наданих підприємствам, до ВВП [114; 115]

Для цілей зазначеного дослідження наведений макроекономічний взаємозв'язок має принципове значення, оскільки дозволяє розглядати зелене кредитування не як вузьку нішу спеціалізованих банківських продуктів, а як складову інвестиційного механізму структурної модернізації економіки. В сучасних умовах України розвиток кредитування проєктів енергоефективності, розподіленої генерації, накопичення енергії та модернізації інфраструктури набуває не лише екологічного, а й макроекономічного значення, оскільки прямо

пов'язаний із відновленням виробничої активності, зниженням енергетичних витрат бізнесу та посиленням стійкості економічної системи.

У 2024–2026 роках зелений вектор банківського кредитування в Україні почав визначатись не лише кліматичним порядком денним, а й воєнною потребою в енергетичній стійкості. За оцінкою Світового банку, оприлюдненою в межах четвертої швидкої оцінки завданої шкоди (RDNA5), пряма шкода Україні досягла 195 млрд доларів США, а серед найбільш постраждалих секторів досліджено житловий, транспортний, енергетичний, торгівлю і промисловість та освіту (рис. 2.3).

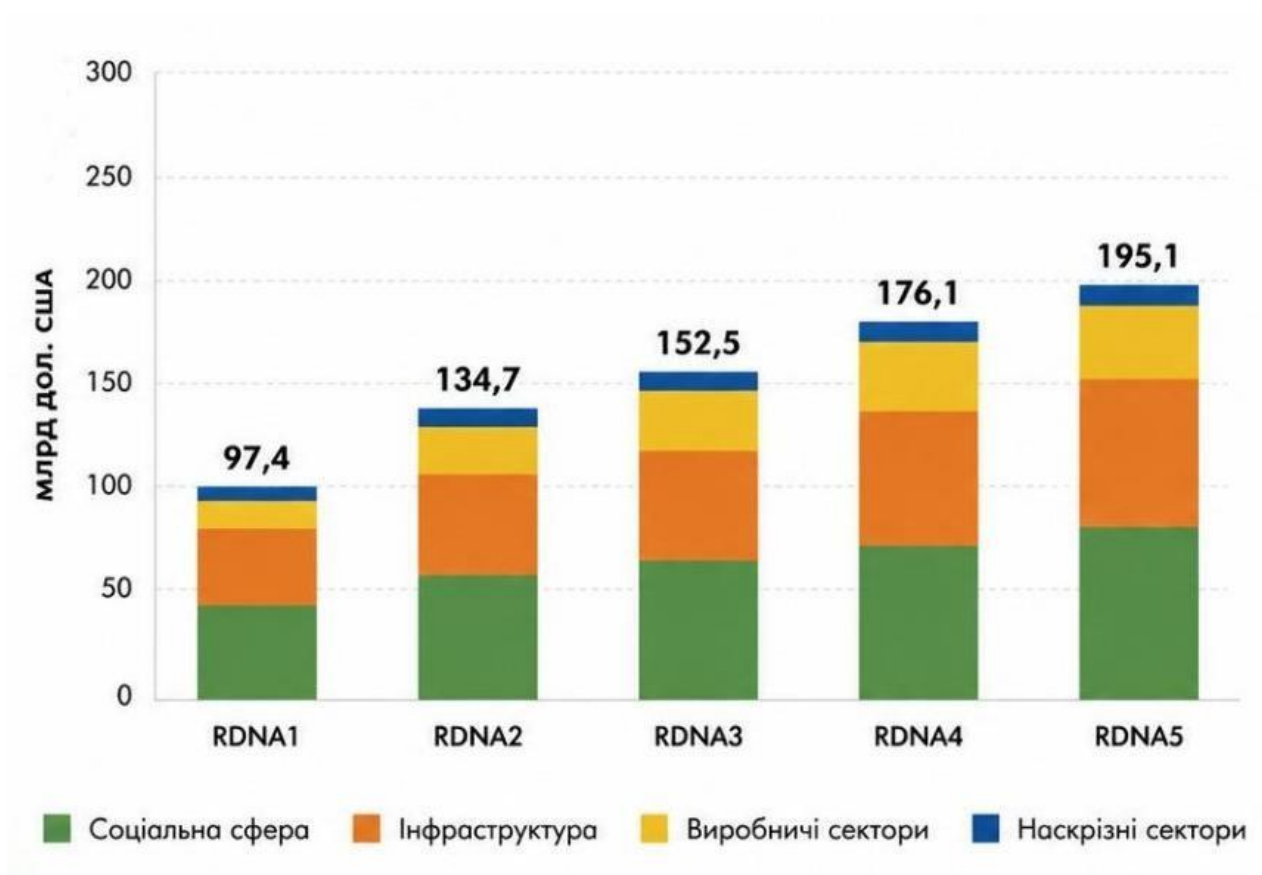

Рис.2.3. Завдана шкода Україні (млрд доларів США)

Джерело: сформовано автором на основі [116; 117]

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що фінансування відновлення енергетики, теплопостачання водної інфраструктури та енергоефективної модернізації доцільно розглядати як таке, що одночасно належить до сфери відновлювального і зеленого фінансування.

Зокрема, відбувається функціональна конвергенція відновлювального та зеленого кредитування, що є однією із специфічних рис сучасного етапу розвитку українського фінансового ринку.

Важливо, що сам банківський сектор в цей період продемонстрував достатню кредитну спроможність для розширення зеленого сегмента. За наявними даними, у 2024 році чистий гривневий кредитний портфель бізнесу в Україні зріс на 21 %, а населення – на 40 %. У 2025 році кредитна активність не лише зберіглась, а й посилилась. Темпи річного приросту чистих гривневих кредитів суб'єктам господарювання пришвидшилися до 35,6 %, а прибуток банківської системи за 2025 рік становив 126,8 млрд гривень. Наведене дозволяє стверджувати, що внутрішні фінансові ресурси для масштабування зеленого кредитування в банків загалом були наявні, а головні обмеження полягали не стільки в браку ліквідності, скільки у високій ризиковості проєктів, інституційній невизначеності, проблемах заставного забезпечення та недостатній проєктній підготовці позичальників.

Характерною є також еволюція регуляторного середовища. Майже три чверті великих банків України, опитаних у травні 2024 року, вже відчували вплив кліматичних змін на свою діяльність, а близько двох третин банків, опитаних у квітні 2025 року, повідомили про вплив ESG-ризиків у ширшому розумінні. В 2025 році НБУ схвалив Білу книгу з управління ESG-ризиками у фінансовому секторі, а у 2026 році продовжив вбудовувати ESG-підходи в рекомендації з корпоративного управління. Зауважимо, що зелене кредитування дедалі менше сприймається як спеціалізований продукт і дедалі більше – як елемент системи ризик-менеджменту, корпоративної трансформації банків та їх адаптації до європейських стандартів сталого фінансування. Узагальнення ключових індикаторів середовища розвитку зеленого кредитування наведено в таблиці 2.3.

Варто відмітити, що ключовою передумовою зростання банківського кредитування зелених проєктів є їх економічна доцільність для позичальників.

Аналіз даних міжнародних фінансових інституцій та галузевих джерел дозволяє систематизувати економічний ефект від впровадження зелених

проектів в Україні за трьома рівнями: мікроекономічним (підприємства, домогосподарства), мезоекономічним (галузі, інфраструктура) та макроекономічним (національна економіка).

Таблиця 2.3

**Ключові індикатори середовища розвитку банківського
кредитування зелених проєктів в Україні**

Показник	Значення	Період / дата	Аналітичне значення
Пряма шкода Україні за RDNA4	176 млрд дол США	станом на 31.12.2024, оприлюднено 25.02.2025	Формує масштаб попиту на відновлення та зелену модернізацію
Чистий гривневий кредитний портфель бізнесу	+21%	2024 рік	Свідчить про відновлення кредитної активності банків
Чистий гривневий кредитний портфель населення	+40%	2024 рік	Розширює базу для роздрібних енергетичних продуктів
Приріст чистих гривневих кредитів бізнесу	+35,6% р/р	кінець 2025 року	Підтверджує посилення кредитного потенціалу сектору
Прибуток банківської системи	126,8 млрд грн	2025 рік	Підвищує внутрішню спроможність банків фінансувати інвестиційні проєкти
Частка банків, що повідомили про вплив ESG-ризиків	близько 2/3	квітень 2025 року	Засвідчує інституціоналізацію ESG-підходу
Частка великих банків, що відчували вплив кліматичних змін	майже 3/4	травень 2024 року	Підтверджує перехід кліматичного ризику в площину банківського менеджменту

Джерело: сформовано автором за матеріалами НБУ, Світового банку [114;115;116]

На мікроекономічному рівні найбільш вимірюваним ефектом є скорочення операційних витрат на енергопостачання. За даними аналітичного центру VoxUkraine, підприємства, які встановлюють сонячні електростанції для власних потреб, досягають скорочення витрат на енергію на 20–40% щорічно [118].

Зазначений ефект зумовлюється використанням моделі генерації для самоспоживання, яка створює умови для зниження залежності бізнесу від ринкової кон'юнктури у сфері ціноутворення на електроенергію та сприяє стабілізації витрат на виробництво.

Для підприємств із цілодобовим виробничим циклом критичним є впровадження систем накопичення енергії (акумуляторних батарей). Важливою

тенденцією є стрімке здешевлення цих технологій. За останні шість років вартість систем накопичення потужністю 1 МВт знизилась з 1 млн євро до 150–170 тис євро [119]

Таким чином, розширюється доступ до реалізації відповідних проєктів для суб'єктів середнього та малого бізнесу.

Можна зазначити, що терміни окупності зелених проєктів є ключовим параметром для оцінки кредитоспроможності позичальників. На основі аналізу реальних кейсів визначено наступні узагальнені показники: сонячні електростанції для бізнесу окуповуються за 3–5 років [120]; системи накопичення енергії – за 3–4,5 роки [121]; заміна насосного обладнання в теплопостачанні (на прикладі м. Рівне – за 2 роки [122]).

Особливо показовим є ефект для бюджетної сфери через механізм енергосервісних контрактів (ЕСКО). В рамках ініціативи з встановлення СЕС на об'єктах охорони здоров'я та водопостачання у 18 містах України очікується генерація 16 млн кВт год чистої електроенергії на рік, зниження споживання енергії з традиційних джерел на 10–30% щорічно та економія місцевих бюджетів у розмірі до 85 млн грн після завершення контрактів за оцінками міжнародних програм технічної допомоги.

Зважаючи на те, що в ЕСКО-моделі інвестиції здійснюються приватними підрядниками, варто звертати увагу на те, що повернення коштів відбувається за рахунок досягнутої економії та унеможливорює бюджетні витрати на початковому етапі.

Таким чином, на мезоекономічному рівні масштабні інвестиції у відновлювану енергетику забезпечують системний ефект для енергетичного сектору. Проєкт будівництва вітроелектростанцій потужністю 147 МВт (компанія ОККО Груп) забезпечуватиме генерацію 380 ГВт год електроенергії щорічно та скорочення викидів CO₂ на 245 тис тонн на рік [123].

Крім того інший проєкт – модернізація гідроелектростанцій Укргідроенерго – дозволить генерувати додатково 223 ГВт год зеленої електроенергії на рік та скоротити викиди CO₂ на 96 тис тонн [124].

Суттєвою тенденцією сучасного етапу розвитку є активізація інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання у сфері відновлюваної енергетичної генерації.

За даними VoxUkraine, у 2024 році близько 20% українських компаній інвестували у відновлювані джерела енергії, тоді як у 2023 році цей показник становив лише 6%, ще близько 40% підприємств планують здійснити такі інвестиції в найближчій перспективі [118].

Дослідження свідчать про формування стійкого інвестиційного попиту на зелені технології. На макроекономічному рівні за оцінками Міжнародної фінансової корпорації (IFC), енергетичний сектор України за оптимістичного сценарію реформ здатний залучити до 39 млрд доларів приватних інвестицій до 2033 року [125].

Для досягнення цілей Національного енергетичного та кліматичного плану Україні необхідно до 2030 року встановити 24 ГВт год розподіленої сонячної генерації та 5,6 ГВт год систем накопичення [126]. З огляду на руйнування енергетичної інфраструктури внаслідок воєнних дій (за оцінкою RDNA4 Світового банку) пряма шкода енергетичному сектору є однією з найбільших [127], кожен введений мегават нової генерації має стратегічне значення для національної безпеки. Розподілена генерація, що фінансується через банківське кредитування, дозволяє знизити навантаження на магістральні мережі, забезпечити енергопостачання критичної інфраструктури (лікарні, водоканали) та створити основу для інтеграції України до європейського енергетичного ринку.

Проведений аналіз дозволяє узагальнити ключові параметри економічного ефекту зелених проєктів в Україні (табл. 2.4). Зазначений ефект виступає фундаментальною передумовою для зростання попиту на кредитні ресурси. Економічна результативність зелених проєктів, що виявляється у строках окупності 3-5 років, скороченні операційних витрат на 20-40% і позитивному впливі на фінансовий стан позичальників, є вагомим підставою для нарощення банківського фінансування в цьому сегменті.

Таблиця 2.4

Економічний ефект зелених проєктів в Україні

Рівень ефекту	Показник	Типовий діапазон значення /	Джерела
Мікро-	Скорочення витрат на енергію (бізнес)	20–40%	[128]
	Окупність СЕС для бізнесу	3–5 років	[129]
	Окупність систем накопичення енергії	3–4,5 року	[129]
	Окупність насосного обладнання (ЖКГ)	2 роки	[122]
Мезо-	Генерація від одного ВЕС-проєкту	380 ГВт.год/рік	[130; 131]
	Скорочення CO ₂ (один ВЕС-проєкт)	245 тис тонн/рік	[130; 131]
	Частка бізнесу, що інвестує в ВДЕ (2024)	20% (зростання з 6% у 2023)	[128]
Макро-	Потенціал приватних інвестицій (до 2033)	\$39 млрд	[132]
	Необхідна потужність розподіленої СЕС (до 2030)	24 ГВт	[133]
	Необхідна ємність BESS до 2030)	5,6 ГВт·год	[133]

Джерело: узагальнено автором за матеріалами [122;128 –133]

Отже, досліджуваний економічний ефект зелених проєктів має для банківського сектору подвійне значення. З одного боку, простежується формування кредитного попиту з боку позичальників, оскільки знижуються поточні витрати та підвищується операційна стійкість. З іншого боку, спостерігається саме прогнозована економія ресурсів, скорочення витрат на енергопостачання, стабілізація виробничого циклу та відносно прийнятні строки окупності створюють підґрунтя для позитивної оцінки кредитоспроможності таких проєктів. В межах наведеного підходу зелені інвестиції дедалі більше переходять із категорії репутаційно орієнтованих у категорію економічно раціональних активів, здатних формувати прогнозований грошовий потік для обслуговування боргу.

Аналіз динаміки банківського кредитування зелених проєктів у 2022–2025 роках дає змогу виокремити чотири послідовні етапи, які відображають трансформацію цього сегмента від фрагментарного виживання до інституціоналізованої системи фінансування стійкості (рис. 2.4).

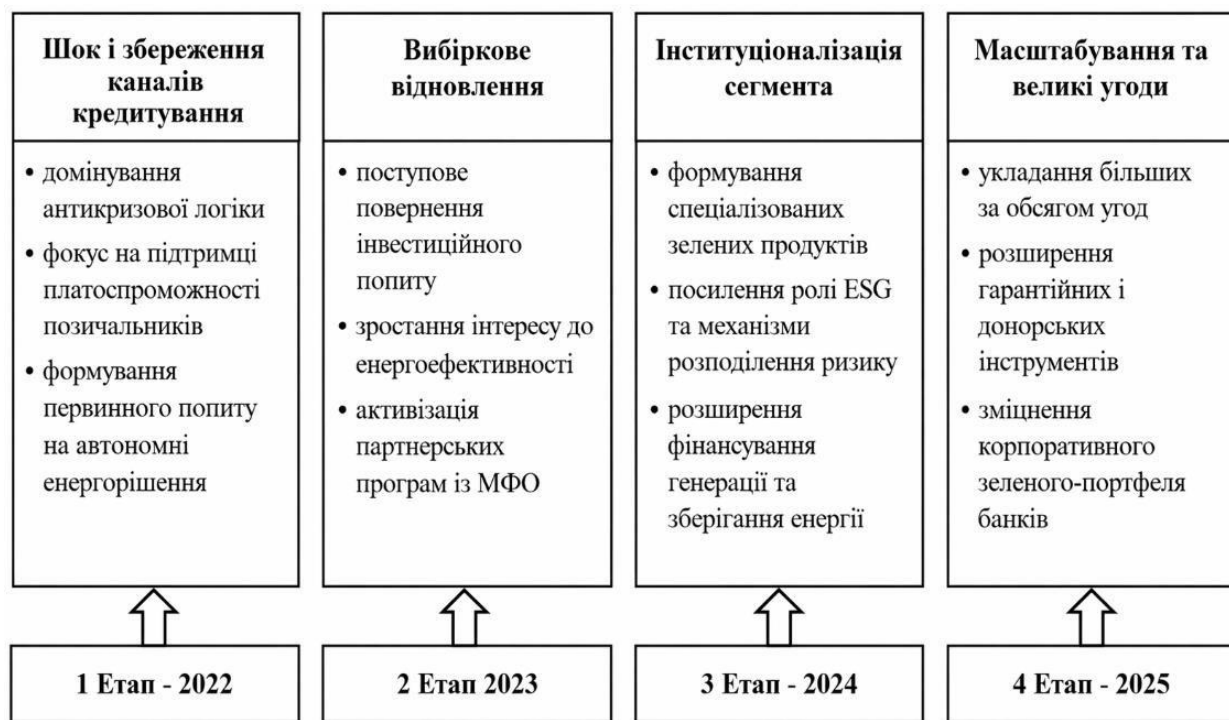

Рис. 2.4. Етапи розвитку банківського кредитування зелених проєктів в Україні у 2022–2025 р.р.

Джерело: Розроблено автором на основі узагальнення аналітичних матеріалів Світового банку, IFC, EBRD, НБУ та Climate Policy Initiative [134-139]

Визначена періодизація дозволяє простежити зміну умов функціонування вказаного сегмента під впливом воєнних, макроекономічних та інституційних чинників, а також виявити особливості адаптації банківської системи до нових викликів. Варто відмітити, що перший етап (2022 рік) характеризувався глибоким шоком для банківської системи, спричиненим повномасштабною війною.

В зазначений період спостерігалось різке послаблення попиту як на корпоративне, так і на роздрібне кредитування, що було зумовлено високим рівнем невизначеності, погіршенням платоспроможності позичальників та загальним зростанням економічних ризиків. За даними НБУ, чисті гривневі кредити бізнесу зросли лише на 0,5% , тоді як валютні корпоративні кредити скоротились на 23,9% у доларовому еквіваленті. Визначальним фактором кредитування стали державні програми підтримки, насамперед «Доступні кредити 5-7-9%». На кінець року заборгованість за досліджуваною програмою становила 96,1 млрд грн, що дорівнювало майже третині валового працюючого

гривневого корпоративного портфеля банків. У вказаний період власне «зелене» кредитування не могло масштабуватись як звичайний ринок. Його виживання забезпечували переважно державні банки та існуючі лінії міжнародних фінансових організацій. Зокрема, у звітності АБ «УКРГАЗБАНКУ» за 2022 рік зазначено, що портфель коштів міжнародних фінансових організацій на 1 січня 2023 року становив 3,4 млрд грн. В зв'язку із зазначеним, можемо розглядати банк як одного з провідних суб'єктів впровадження моделі стійкого банкінгу в Україні.

Характерною ознакою другого етапу (2023 рік) був перехід від антикризового утримання до вибіркового відновлення. В зазначений період почали проявлятися ознаки поступової стабілізації. За даними НБУ, з червня по грудень 2023 року чисті гривневі корпоративні кредити зросли на 7,7%, хоча в цілому за рік гривневий корпоративний портфель показував невелике зниження на 0,7%.

Водночас кредитування знову почало спиратися не лише на державні програми, а й на поступове зниження ставок та відновлення економічної активності. Саме даний період доцільно вважати точкою переходу до нової моделі «зеленого» кредитування в Україні – не через масове фінансування ВДЕ у довоєнному розумінні, а через зелено-стійку реконструкцію. На рівні окремих банків показовим є АБ «УКРГАЗБАНК»: у 2023 році його портфель проєктів сталого розвитку збільшився на 550 млн грн, з яких 520 млн грн було спрямовано на підтримку місцевих громад, зокрема на реконструкцію критичної інфраструктури, медицину та енергоефективну модернізацію освітніх закладів.

На третьому етапі, що припав на 2024 рік, спостерігалась інституціоналізація сегмента з різким пожвавленням кредитування, внаслідок чого відповідні тенденції набули чіткішого й системного характеру. Тому досліджуваний період розглядається як переломний, оскільки банківське кредитування почало переходити від фази часткової адаптації до етапу більш стійкого функціонального відновлення, що супроводжувалось посиленням

інституційних механізмів підтримки та помітним пожвавленням кредитної діяльності.

За річним звітом НБУ, чистий гривневий корпоративний кредитний портфель зріс на 21% за рік, а роздрібний – на 40% [140]. За оглядом банківського сектору, у IV кварталі 2024 року [141] частка кредитів МСП у портфелі чистих гривневих кредитів бізнесу досягла 60,2%. Така тенденція важлива, оскільки саме МСП є основним носієм проєктів з енергоефективності, малої генерації, локальної модернізації та технологічного оновлення. В даний період стрімко посилилась роль міжнародних механізмів зниження ризику. Відмічено, що у вересні 2024 року ЄБРР повідомив про потребу допомоги українським банкам в розблокуванні 690 млн євро нового кредитування. Особливо показовим був запуск фонду підтримки енергетичної безпеки (ESSF), яка передбачала портфельні розподіли ризиків, як інструменти для кредитування децентралізованої генерації та енергоефективності.

Перехід до масштабування та укрупнення кредитних угод відбувся, як передбачено в 2025 році, що відповідало четвертому етапу розвитку банківського кредитування. В даний період кредитна активність поступово змістилась від окремих, переважно локальних проєктів до реалізації більших за обсягом та складніших за структурою угод, насамперед у сфері енергетики. В результаті відбулось укрупнення сегмента, що супроводжувалось зростанням ролі довгострокового фінансування, парламентських механізмів з міжнародними інституціями та концентрацією ресурсів в стратегічно важливих напрямках. За оприлюдненою інформацією ЄБРР про результати 2025 року, через українські банки-партнери було спрямовано 1,2 млрд євро, лише портфельні механізми розподілу ризиків у 2025 році становили 504 млн євро і мали підтримати до 1,6 млрд євро нового кредитування. Загалом відомо, що з 2022 року такі механізми дозволили забезпечити понад 2,4 млрд євро нового кредитування через більш як 30 тис субкредитів, переважно для МСП. Тому зрозуміло, що паралельно з'явилися і великі проєктні кейси. У квітні 2025 року IFC повідомила про 157 млн євро пакета проєктного боргового фінансування для приватного вітрового

проєкту в Україні. Отже, те що у 2025 році банківське кредитування зелених проєктів в Україні перейшло від дрібних енергоефективних угод до середніх і великих інфраструктурних зелених угод стало одним із найважливіших маркерів.

Проведений аналіз дозволяє сформулювати важливий науковий висновок, що у 2022–2025 роках банківське кредитування зелених проєктів в Україні пройшло еволюцію від фрагментарного фінансування виживання до інституціоналізованого сегмента кредитування, що сприяє екологічній стійкості, де ключову роль відіграють не лише банки як кредитори, а й міжнародні фінансові організації, гарантійні інструменти, державні програми та регуляторна адаптація до ESG-підходів. Тому об'єктом аналізу в сучасних умовах є вже не просто «зелені кредити» у вузькому сенсі, а *інституційно-мережева модель фінансування зелених проєктів*, у якій банк виконує функцію каналу алокації капіталу, міжнародні фінансові організації – функцію де-ризикування, держава – функцію інституційного та програмного стимулювання, а позичальник – функцію реалізації проєктів.

Як виявилось, найбільш репрезентативним сегментом зеленого кредитування у 2024–2025 роках стали кредити на енергетичні проєкти, що пов'язано з воєнною потребою в забезпеченні енергетичної стійкості та розподіленої генерації. За даними НБУ, за період із 1 червня 2024 року до 31 березня 2025 року банки отримали 4 086 заявок від бізнесу на кредитування відновлення енергетичної інфраструктури на загальну суму 83,9 млрд грн і розпочали фінансування на 16,7 млрд грн. Уже станом на 25 травня 2025 року кількість заявок зросла до 4 500, їх загальна сума – до 86,4 млрд грн, а обсяг започаткованого фінансування – до 18,2 млрд грн. Станом на 1 грудня 2025 року загальне фінансування проєктів відновлення енергетики та підтримки енергонезалежності сягнуло 33,5 млрд грн, з них 31,3 млрд грн – бізнесу та 2,2 млрд грн – населенню.

Дослідження динаміки розвитку банківського кредитування зелених проєктів в Україні дозволяє зробити кілька важливих висновків. По-перше, в

Україні сформувався суттєвий і динамічно зростаючий попит на інвестиційне кредитування зелених проєктів, про що свідчить сукупний обсяг поданих заявок, який в межах досліджуваного періоду перевищив 86 млрд грн, що свідчить про високий відкладений попит на модернізацію та відновлення енергетичної інфраструктури. По-друге, між обсягом сформованого попиту та масштабами його фактичного фінансового забезпечення зберігається суттєвий розрив, що станом на травень 2025 року підтверджується профінансованими лише близько 21,1% від суми поданих заявок (18,2 із 86,4 млрд грн). Вказане свідчить про посилені підходи банків до андеррайтингу, високу ризиковість зелених проєктів в умовах війни та недостатню якість підготовки окремих кредитних заявок, що ускладнює їх відповідність чинним вимогам банківського кредитування. По-третє, друга половина 2025 року характеризувалась помітним прискоренням темпів фінансування зелених енергетичних проєктів. Зокрема, якщо за період із червня 2024 року до травня 2025 року обсяг започаткованого фінансування становив 18,2 млрд грн, то впродовж наступних близько шести місяців до нього додалось ще 15,3 млрд грн. Зауважимо, що прискорення темпів фінансування дозволяє стверджувати про підвищення інституційної спроможності банківського сектору до роботи з такими проєктами, що виявляється в адаптації внутрішніх процедур, накопиченні досвіду їх оцінювання та розвитку механізмів співпраці з міжнародними фінансовими інституціями, які через гарантійні інструменти та механізми розподілу ризиків сприяють активізації фінансування.

Станом на 1 січня 2026 року валовий портфель «енергетичних» кредитів юридичним особам досяг 23,4 млрд грн, а фізичним особам – 1,9 млрд грн. Крім того, НБУ повідомив, що за цими кредитами було забезпечено фінансування проєктів бізнесу з розбудови генерації потужністю 1,342 ГВт, а також проєктів із зберігання енергії та генерації тепла – на 543 МВт. Для цілей дисертаційного дослідження зазначений фактор має ключове значення, оскільки йдеться вже не про окремі пілотні ініціативи, а про формування відчутної кредитної підсистеми фінансування енергетичної стійкості, яка виконує функцію зеленого переходу в умовах війни. Узагальнену динаміку фінансування наведено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

**Динаміка банківського фінансування енергетичних / зелених
проектів в Україні**

Показник	Значення	Дата / період	Коментар
Фінансування проєктів відновлення енергетичної інфраструктури	10,5 млрд грн	червень–грудень 2024 року	Перший етап масштабування після підписання меморандуму з 20 банками
Кількість банків-учасників меморандуму	20 банків	червень 2024 року	Охоплювали понад 85% чистих активів сектору
Отримані заявки від бізнесу	4 086 заявок на 83,9 млрд грн	01.06.2024–31.03.2025	Високий відкладений попит на енергетичне фінансування
Започатковане фінансування	16,7 млрд грн	01.06.2024–31.03.2025	Реальна трансформація попиту в кредитний портфель
Отримані заявки від бізнесу	4 500 заявок на 86,4 млрд грн	01.06.2024–25.05.2025	Подальше зростання попиту
Започатковане фінансування	18,2 млрд грн	01.06.2024–25.05.2025	Близько 21,1% від суми заявок
Загальне фінансування енергетики та енергонезалежності	33,5 млрд грн	01.06.2024–01.12.2025	Різке прискорення у другій половині 2025 року
в т.ч. бізнесу	31,3 млрд грн	станом на 01.12.2025	Домінування корпоративного сегмента
в т.ч. населенню	2,2 млрд грн	станом на 01.12.2025	Формування роздрібного зеленого сегмента
Валовий портфель «енергетичних» кредитів юрособам	23,4 млрд грн	станом на 01.01.2026	Уже сформований окремий сегмент корпоративного портфеля
Валовий портфель «енергетичних» кредитів фізособам	1,9 млрд грн	станом на 01.01.2026	Підтвердження розширення кредитування домогосподарств

Джерело: сформовано автором за матеріалами НБУ [141]

Важливим доповненням до кількісних показників є аналіз структури розподілу зелених кредитів за типами проєктів, який фіксує пріоритети банківського фінансування в розрізі окремих секторів екологічної трансформації. Станом на квітень 2025 року найбільша частка припадала на сегмент СЕС, генерацію та зберігання енергії» (45%), далі – на енергоефективність у бізнесі (25%), зелений транспорт та логістику 15%, енергоефективність житла (ЖКТ) 10%, тоді як проєкти у сфері водопостачання,

очищення та поводження з відходами становили лише незначну частку 5% (рис.2.5).

Рис. 2.5. Розподіл зелених кредитів за типами проєктів (станом на квітень 2025)

Джерело: Сформовано автором

Запропонована структура не є випадковою, оскільки вона відображає базові закономірності сучасного етапу становлення й розширення зеленого кредитування в Україні, зумовлені одночасним впливом інституційних трансформацій, підвищених воєнних і фінансових ризиків, а також поступового формування практичних механізмів банківського фінансування екологічно орієнтованих проєктів.

По-перше, домінування енергетичного сегмента ($45\% + 25\% = 70\%$ сукупно) підтверджує висновок про функціональну конвергенцію відновлювального й зеленого кредитування. Банки фінансують насамперед ті проєкти, які безпосередньо підвищують енергетичну стійкість бізнесу та країни в цілому – від сонячних електростанцій до накопичувачів енергії та заходів з енергоефективності на підприємствах. Така концентрація кредитних ресурсів є раціональною відповіддю банківської системи на критичну потребу в заміщенні

централізованої генерації, що зазнала руйнувань, та на підвищення енергетичної автономії суб'єктів господарювання.

По-друге, диспропорція між бізнес – та житловим сегментами (25% проти 10% відповідно) свідчить про те, що зелене кредитування в Україні поки що зберігає яскраво виражений корпоративний вектор. Домогосподарства, попри наявність спеціалізованих роздрібних продуктів (Ощадбанк «Моя енергонезалежність», ПриватБанк «ЕнергоГрант»), залишаються значно менш охопленими. Це вказує на нереалізований потенціал роздрібно-зеленого кредитування, який стримується як високими вартісними бар'єрами обладнання (сонячні панелі, теплові насоси, акумуляторні системи), так і недостатньою розвиненістю механізмів державної компенсації для населення порівняно з бізнес-сегментом.

По-третє, незначна частка проєктів у сфері водопостачання, очистки та поводження з відходами (5%) є тривожним індикатором, що засвідчує структурну недосконалість сучасної моделі зеленого кредитування. Попри те, що саме цей сектор є одним із найбільш постраждалих внаслідок воєнних дій (за оцінками RDNA4) і критично важливим для екологічної безпеки, його кредитне охоплення залишається мінімальним. Дана ситуація підтверджує те, що банківське фінансування поки що зосереджене на проєктах із відносно швидкою окупністю та чіткою заставною базою (енергетичне обладнання має ліквідний ринок і може виступати забезпеченням), уникаючи більш капіталомістких і довгострокових інвестицій у комунальну та природоохоронну інфраструктуру, де окупність може сягати десятиліть, а заставний механізм є складнішим.

Таким чином, структурний аналіз засвідчує, що сучасна модель зеленого кредитування в Україні є енергоцентричною та корпоративно орієнтованою. Її подальша еволюція залежна від того, наскільки вдасться: – знизити бар'єри для роздрібно-зеленого сегмента через розширення державних програм компенсації та податкових стимулів; – створити фінансові інструменти для довгострокових інвестицій у водну та відходопереробну інфраструктуру, зокрема через механізми державно-приватного партнерства та цільові міжнародні гарантійні

програми; – забезпечити масштабування пілотних проєктів у нових технологічних напрямках (воднева енергетика, CCUS) до рівня, що має системне значення для екологічної трансформації економіки

Отже, діапазон екологічних програм, які отримують кредитну підтримку, поступово розширюється. Окрім традиційних напрямів – відновлюваної енергетики та енергоефективності – банки починають фінансувати проєкти з впровадження нових технологій, зокрема водневих рішень, уловлювання та зберігання вуглецю, а також покращення систем управління відходами. Проте ці напрями наразі залишаються переважно пілотними й не формують значущої частки в загальному портфелі зелених кредитів. Таким чином їх масштабування вимагатиме додаткових стимулів, насамперед розвитку відповідних державних програм підтримки, адаптації міжнародних фінансових інструментів до специфіки нових технологій та зменшення бар'єрів для банківського входження в такі проєкти.

Окрему роль в розвитку зеленого кредитування відіграє міжнародне фінансове партнерство. На конференції відновлення України 2025 у Римі українські банки уклали понад 10 угод із міжнародними інституціями майже на 1,5 млрд євро. Зокрема, Креді Агріколь Україна підписав угоду з IFC на 100 млн євро для нарощування кредитування середнього та великого бізнесу, у тому числі в енергетиці, Банк Львів погодив із ЄІБ 60 млн євро для фінансування МСП, Кредобанк і Піреус Банк підписали листи про наміри щодо гарантій ЄІБ на 30 млн євро для підтримки нових кредитів МСП, зокрема у сфері сталого розвитку та зелених інвестицій.

Крім того, у жовтні 2025 року Укрексімбанк уклав з ЄБРР дві угоди з розподілу ризиків на 200 млн євро, з яких 100 млн євро прямо орієнтовано на компанії та муніципалітети, що реалізують проєкти з виробництва енергії, накопичення енергії та енергоефективності. Таке фінансове партнерство демонструє, що міжнародні інституції переходять від загальних ліній підтримки до цільового структурування зелених-портфелів через гарантії, розподіл ризиків і змішане фінансування.

На макрорівні масштаби окресленої динаміки підтверджують і дані міжнародних фінансових організацій. ЄБРР повідомив, що у 2025 році розгорнув в Україні рекордні 2,9 млрд євро фінансування, з яких понад 1,2 млрд євро було спрямовано на енергетичну безпеку, а через банки-партнери (PFIs) – 1,2 млрд євро, включно з 504 млн євро інструментів розподілу ризику, що мають підтримати до 1,6 млрд євро нового кредитування через українські банки. ЄІБ, зі свого боку, прозвітував про 1,5 млрд євро нового фінансування для України у 2025 році на енергетику, інфраструктуру, МСП та євроінтеграцію. Таким чином, міжнародні ресурси фактично виконують функцію каталізатора для внутрішнього банківського зеленого кредитування.

Разом з тим розвиток зеленого кредитування відбувався в умовах жорсткіших монетарних умов НБУ в грудні 2024 – березні 2025 року тричі підвищував облікову ставку загалом на 2,5 в п. – до 15,5%, а в липні 2025 року зберіг її на згаданому рівні. Попри дану ситуацію, НБУ прямо зазначив, що такі умови мали нейтральний вплив на кредитування завдяки високій конкуренції банків за якісних позичальників, а кумулятивний приріст чистих гривневих кредитів бізнесу з початку 2025 року становив близько 20%. Отже, вирішальним обмеженням для зеленого кредитування були не стільки процентні ставки як такі, скільки воєнний ризик, пошкодження застав, нестача довгих ресурсів без гарантій і відсутність стандартизованої зеленої таксономії.

Узагальнення ключових тенденцій розвитку банківського кредитування зелених проєктів наведено в табл.2.6.

Водночас системні бар'єри залишаються суттєвими. *Перший бар'єр* викликаний високою воєнною та кредитною ризиковістю, яка знижує готовність надавати кредити навіть за наявності ліквідності.

Другий спричинений інституційною неповнотою, хоча Україна вже затвердила дорожню карту сталого фінансування 2025–2030 на рівні НКЦПФР, а уряд декларує імплементацію Регламенту ЄС 2020/852 через стратегію розвитку МСП до 2027 року, повноцінна операціоналізація зеленої таксономії у банківському кредитному процесі ще не завершена.

Таблиця 2.6

Ключові тенденції розвитку банківського кредитування зелених проєктів в Україні

Тенденція	Прояв в Україні	Економічний ефект
Переорієнтація від «класичної» ВДЕ до енергетичної стійкості	Пріоритет кредитування децентралізованої генерації, накопичувачів, тепла, енергоефективності	Підвищення стійкості економіки та зниження енергетичних втрат
Інституціоналізація ESG	Біла книга НБУ, ESG-рекомендації, інтеграція ESG у корпоративне управління банків	Зниження інформаційної асиметрії та доступ до міжнародного капіталу
Переважання корпоративного сегмента	31,3 млрд грн бізнесу проти 2,2 млрд грн населенню станом на 01.12.2025	Швидший мультиплікативний ефект через інвестиційні проєкти МСП і компаній
Зростання ролі міжнародних гарантій	ІФС, ЄБРР, ЄІБ, розподіл ризиків та гарантійні механізми	Компенсація воєнних ризиків і здешевлення ресурсу
Формування роздрібного екологічного кредитування	Продукти для домогосподарств на сонячні панелі, теплові насоси, акумулятори	Розвиток енергетичної автономії домогосподарств
Євроінтеграційна конвергенція	Орієнтація на Регламент ЄС 2020/852 та дорожня карта сталого фінансування 2025–2030	Підвищення сумісності українського ринку з європейськими стандартами

Джерело: узагальнено автором

Третій виникає через коротку ресурсну базу та високу залежність від міжнародних гарантій. *Четвертий* викликаний нестачею стандартизованих методик оцінки екологічного ефекту проєктів, що ускладнює портфельний моніторинг екологічних активів.

Узагальнюючи проведений аналіз, можна стверджувати, що сучасна модель банківського кредитування зелених проєктів в Україні перебуває на етапі прискореного становлення, для якого характерні одночасно високий потенціал і виразні структурні обмеження. З одного боку, посилення енергетичних ризиків, потреба у відновленні інфраструктури, наявність відкладеного інвестиційного попиту та активізація міжнародних механізмів гарантування створили умови для швидкого розширення сегмента. З іншого боку, розвиток цього ринку досі стримується воєнною ризиковістю, неповнотою інституційної таксономії,

обмеженою спроможністю багатьох позичальників до підготовки якісних інвестиційних проєктів, а також дисбалансом між корпоративним та роздрібним сегментами. Внаслідок цього зелене кредитування в Україні нині функціонує переважно як енергоцентричний і корпоративно орієнтований механізм фінансування стійкості, тоді як його подальша еволюція має відбуватись у напрямі ширшої секторальної диверсифікації, поглиблення регуляторної визначеності та інтеграції державних, банківських і міжнародних інструментів розподілу ризику. Саме поєднання банківського капіталу, державних програм компенсації, міжнародних гарантій та імплементації європейської зеленої таксономії формуватиме основу для масштабування зеленого кредитування в Україні як інструмента повоєнної модернізації економіки.

Банки фінансують передусім ті проєкти, які характеризуються відносно швидкою окупністю, зрозумілим грошовим потоком та наявністю ліквідної заставної бази. За таких умов енергетичні та енергоефективні ініціативи закономірно концентрують основний обсяг кредитного попиту, тоді як довгострокові, капіталомісткі та більш складні за структурою інфраструктурні проєкти в сферах водного господарства, управління відходами та природоохоронної модернізації відсуваються на периферію банківського фінансування.

Отже, структурний аналіз показав, що сучасна модель зеленого кредитування в Україні сформувалась як відповідь на воєнну й енергетичну вразливість економіки. Домінування енергетичного сегмента підтверджує висновок про функціональну конвергенцію відновлювального та зеленого кредитування. Водночас диспропорція між корпоративним і роздрібним сегментами свідчить про нереалізований потенціал фінансування домогосподарств, а незначна частка проєктів у сфері водопостачання, очищення та поводження з відходами – про структурну незбалансованість нинішньої моделі. Тому, в цілому розглянута конфігурація свідчить, що сучасна модель зеленого кредитування в Україні є насамперед енергоцентричною та корпоративно орієнтованою. Тому, подальший розвиток зазначеного сегмента

пов'язується не лише зі збільшенням обсягів кредитування, а й із розширенням його функціональної спрямованості та секторального охоплення.

У 2022 році, в умовах повномасштабної війни, попит на корпоративне та роздрібне кредитування істотно знизився, тоді як основним чинником підтримання кредитної активності стали державні програми фінансової підтримки. Впродовж зазначеного періоду зелене кредитування не розвивалось за логікою масштабування. Безперервність і відносну стійкість зеленого кредитування підтримували переважно державні банки та діючі інструменти міжнародних фінансових організацій. У 2023 році відбувся перехід від виживання до вибіркового відновлення. Кредитування почало спиратись не лише на державні стимули, а й на поступове зниження ставок, адаптацію економіки та формування нової моделі зеленого фінансування, зорієнтованої на відновлення критичної інфраструктури та енергоефективну модернізацію. В 2024 році сегмент увійшов у фазу інституціоналізації та різкого пожвавлення. Зросли чисті гривневі корпоративні й роздрібні кредити, посилилась роль МСП як носія локальних енергоефективних і технологічних проєктів, а міжнародні механізми розподілу ризику почали відігравати системну роль. У 2025 році спостерігався перехід до масштабування та більших за розміром енергетичних угод, включно з проєктним фінансуванням інфраструктурних зелених ініціатив. Таким чином, у 2022–2025 роках банківське кредитування зелених проєктів в Україні пройшло еволюцію від фрагментарного антикризового фінансування до сегмента, в якому ключову роль відіграють банки, міжнародні фінансові організації, гарантійні інструменти, державні програми та ESG-регуляторні імперативи.

Набули подальшого розвитку теоретико-аналітичні положення щодо банківського кредитування зелених проєктів, зокрема обґрунтовано його сучасну функціональну природу в Україні як механізму фінансування не лише екологічного переходу, а й забезпечення енергетичної стійкості та повоєнного відновлення. Крім того, виокремлено етапи розвитку цього сегмента впродовж 2022-2025 років, визначено його структурні характеристики, до яких віднесено домінування енергоорієнтованих проєктів, корпоративну спрямованість, вагому

роль міжнародних гарантійних інструментів, а також збереження суттєвих інституційних бар'єрів для секторальної диверсифікації.

2.2 Моделі, умови та обмеження банківського кредитування зелених проєктів в Україні

Результати попереднього підрозділу дають підстави перейти від загальної характеристики стану і тенденцій банківського кредитування зелених проєктів в Україні до аналізу його внутрішньої організаційно-економічної будови. Якщо в підрозділі 2.1 було доведено, що сучасний сегмент зеленого кредитування в Україні має енергоцентричний, корпоративно орієнтований та значною мірою де-ризикований характер, то в цьому підрозділі увагу зосереджено вже на його внутрішній банківській архітектурі – моделях фінансування, параметрах кредитних продуктів, механізмах розподілу ризику та інституційних обмеженнях. З огляду на це, подальший аналіз доцільно зосередити не стільки на повторному відтворенні динаміки розвитку сегмента, скільки на з'ясуванні того, які моделі банківського зеленого кредитування вже сформувались в Україні, якими є характерні умови їх функціонування та з яких причин окремі напрями зеленого фінансування масштабуються швидше порівняно з іншими.

В сучасних українських умовах банківське кредитування зелених проєктів доцільно розглядати як сукупність кількох функціонально відмінних моделей, що відповідає підходам сучасної наукової літератури, де зелений фінансовий сектор інтерпретується як структурно диференційована система інструментів та каналів фінансування сталого розвитку [142; 143].

Слід зазначити, що перша модель передбачає фінансування об'єктів децентралізованої генерації для суб'єктів господарювання та муніципального сектору, включаючи сонячні електростанції, газопоршневі та когенераційні

установки, системи накопичення енергії й обладнання для виробництва теплової енергії.

Таким чином, зазначений сегмент сформувався як найбільш динамічний елемент системи, що узгоджується з висновками досліджень, відповідно до яких інвестиції у відновлювану енергетику та децентралізовану генерацію є ключовим драйвером розвитку зеленого фінансування [143] на основі концентрації темпів зростання та визначення подальших напрямів її розвитку. В сучасних умовах згаданий сегмент фактично формує базову основу українського зеленого кредитування, про що свідчать як масштаби фінансування енергетичних проєктів, так і домінування корпоративного попиту у структурі залучення відповідних кредитних ресурсів.

За період від 1 червня 2024 року до 1 грудня 2025 року банки профінансували проєкти енергетики та енергонезалежності на 33,5 млрд грн, з яких 31,3 млрд грн припало на бізнес, а 2,2 млрд грн – на населення; на 1 грудня 2025 року валовий портфель «енергетичних» кредитів юридичним особам уже становив 21,8 млрд грн, а фізичним особам – 1,7 млрд грн, а загалом профінансовані проєкти дали близько 1,3 ГВт нової генерації та 0,5 ГВт потужностей зберігання енергії і теплогенерації.

Варто зазначити, що друга модель орієнтована на фінансування енергоефективної модернізації, де повернення кредитних ресурсів забезпечується переважно не за рахунок виручки від продажу електроенергії, а через економію операційних витрат суб'єкта господарювання.

В підрозділі 2.1 обґрунтовано, що впровадження енергоефективних рішень здатне забезпечити скорочення енерговитрат суб'єктів господарювання на 20-40%, тоді як строки окупності частини таких проєктів перебувають в межах 2-5 років, що формує належні передумови для їх розгляду банками як фінансово прийнятних об'єктів кредитування.

Отже, згадана модель найбільшою мірою відповідає класичним підходам банківського кредитного аналізу, адже вона дозволяє інтерпретувати економічний ефект як економічно вимірюваний результат, трансформований в

прогнозований грошовий потік, що формує підґрунтя для оцінки кредитоспроможності проєкту.

Таким чином, розвиток зеленого кредитування в Україні відбувається переважно в площині фінансування інвестицій, де екологічна складова не відокремлюється від економічної доцільності, а безпосередньо підкріплюється вимірюваними вигодами для позичальника.

Наступна третя модель розвивається в роздрібному сегменті банківського кредитування та орієнтована передусім на фінансування домогосподарств, об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ) і малого бізнесу. Роздрібне зелене кредитування формується переважно за моделлю компенсаційно-стимулюючого типу, що узгоджується з концепціями змішаного фінансування, в межах яких держава відіграє ключову роль у зниженні вартості ресурсів для кінцевого позичальника [144].

Узагальнюючи, в розглянутому сегменті зелене кредитування переважно здійснюється через стандартизовані кредитні продукти, орієнтовані на фінансування придбання сонячних панелей, систем накопичення енергії, теплових насосів та іншого обладнання, що дозволяє забезпечити підвищення рівня енергетичної автономності споживачів.

Наприклад, програма Ощадбанку «Моя енергонезалежність» передбачає надання кредиту в національній валюті від 10 тис грн до 480 тис грн строком від 12 до 120 місяців; для клієнта в перший рік ставка становить 0%, в другий – 5%, в третій – 7%, а з четвертого року застосовується формула $UIRD\ 3M + 7\%$. Аналогічно продукт ПриватБанку «Джерела енергії» передбачає суму від 100 тис грн до 480 тис грн, строк від 12 до 60 місяців, аванс від 0%, ставку для клієнта 0% річних із компенсацією та базову ставку $UIRD\ 3M + 7\%$, а разова комісія становить 1,5% від суми кредиту. Підсумовуючи, наведені параметри засвідчують, що роздрібне зелене кредитування в Україні формується переважно за моделлю компенсаційно-стимулюючого типу, в межах якої частина ринкової вартості кредитного ресурсу для кінцевого позичальника пом'якшується за рахунок державних інструментів підтримки та партнерських програм. Варто

відмітити, що четверта модель – це *кредитування енергетичних і зелених проєктів бізнесу в поєднанні з державною програмою «Доступні кредити 5–7–9%»* та/або міжнародними гарантійними інструментами. Зазначена модель на сучасному етапі відіграє визначальну роль в розширенні масштабів відповідного сегмента, що підтверджується дослідженнями, які підкреслюють роль державних і квазідержавних інструментів у мобілізації приватного капіталу до зелених інвестицій [145]. За даними НБУ, ще в червні 2024 року 20 банків, на які припадало понад 85% чистих активів сектору, підписали меморандум про кредитування відновлення енергетичної інфраструктури; за сім місяців 2024 року це дало 10,5 млрд грн профінансованих проєктів, а надалі обсяг започаткованого фінансування зріс до 16,7 млрд грн на 31 березня 2025 року, 18,2 млрд грн на 25 травня 2025 року і 33,5 млрд грн на 1 грудня 2025 року. Показовим, є те, що рівень конверсії поданих заявок у фактично профінансовані проєкти становив близько 21,1% (18,2 млрд грн фінансування при 86,4 млрд грн обсягу заявок). Зазначене співвідношення, з одного боку, підтверджує високий рівень попиту на відповідний фінансовий ресурс, а з іншого, відображає жорсткі підходи банків до відбору потенційних позичальників і комплексної оцінки кредитних ризиків.

Підсумовуючи зазначимо, що п'ята модель репрезентує фінансування масштабних інвестиційних проєктів, в яких класичне банківське кредитування доповнюється гарантійною підтримкою, програмами міжнародних фінансових організацій, механізмами розподілу ризиків та, в окремих випадках, окремими ознаками квазіпроєктного фінансування [146]. Зазначена модель, попри обмежену масовість застосування виступає найбільш показовою в контексті еволюції зеленого кредитування – від епізодичних операцій до фінансування складних інфраструктурних проєктів з підвищеним рівнем структурної складності.

Однак сама наявність кількох моделей зеленого кредитування, як видно з табл. 2.7 ще не пояснює, чому одні зелені напрями кредитуються активніше, ніж інші.

Таблиця 2.7.

Основні моделі банківського кредитування зелених проєктів в Україні

Модель	Типові позичальники	Основні об'єкти фінансування	Джерело погашення	Ключова особливість
Децентралізована генерація	МСП, корпоративний сектор, муніципалітети	СЕС, когенерація, генерація тепла, BESS	Виручка / економія витрат / операційна стійкість	Найшвидше масштабування
Енергоефективна модернізація	Бізнес, ОСББ, комунальні оператори	Утеплення, модернізація обладнання, теплопостачання	Економія витрат	Найкраще узгоджується з класичною банківською логікою
Роздрібне зелене кредитування	Домогосподарства, дрібний бізнес	сонячні панелі, акумулятори, теплові насоси	Доходи домогосподарства / малого бізнесу	Компенсаційно-субсидійована модель
Енергетичні кредити з державною/партнерською підтримкою	МСП, середній і великий бізнес	енергонезалежність, генерація, енергоефективність	Грошовий потік проєкту + держпідтримка	Висока роль 5–7–9, гарантій, розподілу ризиків
Квазіпроєктне зелене фінансування	Великі компанії, інфраструктурні позичальники	ВЕС, великі СЕС, муніципальні об'єкти	Проєктний грошовий потік / змішане забезпечення	Потребує зовнішнього де-ризикування

Джерело: сформовано автором

Тому, подальший розвиток дослідження потребує переходу від опису типології фінансових продуктів до розкриття внутрішньої логіки банківського відбору проєктів, яка фактично визначає межі та можливості масштабування зеленого кредитування. Надзвичайно важливо, що екологічна спрямованість проєкту не може розглядатись як альтернатива стандартним вимогам банківської оцінки кредитоспроможності та ризиків. В сучасній практиці банківського сектору України «зелений» проєкт розглядається передусім як інвестиційний кредитний кейс, якому притаманні підвищений рівень технологічної складності та виражена інституційна специфіка. В чинній українській практиці банк розглядає «зелений» проєкт передусім як інвестиційний кредитний кейс із підвищеною технологічною та інституційною специфікою. Узагальнюючи,

позитивне кредитне рішення щодо зеленого проєкту впровадження можливе лише за умови одночасного дотримання сукупності ключових критеріїв, серед яких визначальними є наявність прогнозованого грошового потоку або вимірюваного економічного ефекту, прийнятний строк окупності, зрозуміла технічна конфігурація проєкту, належне підтвердження прав власності на активи та/або достатній рівень забезпечення, а також готовність позичальника брати участь у співфінансуванні.

Зрозуміло, що напрями зеленого фінансування, для яких екологічний ефект не має чіткої конвертації в коротко- або середньострокові фінансові результати, характеризуються нижчою динамікою розвитку у сфері банківського кредитування порівняно з проєктами енергетичного самоспоживання та автономізації.

Вважаємо, що українське зелене кредитування є не універсально «зеленим», а вибірково таким, що орієнтується на проєкти із відносно швидкою окупністю, ліквідним обладнанням і зрозумілою заставною логікою.

В даному контексті доцільно наголосити, що банківська прийнятність зеленого проєкту визначається не одним, а сукупністю взаємопов'язаних критеріїв. По-перше ключовою передумовою надання фінансування є проведення технічної верифікації проєкту, що передбачає наявність в банку або залученого технічного партнера комплексного розуміння змісту інвестиції, її очікуваного енергетичного чи екологічного ефекту, технічних характеристик обладнання, строку його експлуатації, та пов'язаних із ним операційних ризиків. По-друге, необхідною умовою є економічна обґрунтованість проєкту, яка виявляється у прийнятному співвідношенні між обсягом інвестиційних витрат, періодом окупності та прогнозованим ефектом у вигляді економії ресурсів або формування доходу. По-третє, проєкт має бути належно структурований в правовому та інституційному вимірах, що передбачає чітке визначення прав на актив, врегулювання земельних відносин, підтвердження умов підключення, наявність необхідної дозвільної документації, укладених договорів поставки, страхового покриття та інших складових, які мінімізують невизначеність і

знижують ризики його реалізації. По-четверте, важливою умовою прийняття позитивного кредитного рішення є відповідність проєкту критеріям оцінки кредитоспроможності позичальника, що передбачає наявність достатньої фінансової стійкості, належної платіжної дисципліни та готовності до участі у співфінансуванні проєкту. Отже, екологічна результативність є важливим чинником його інституційної привабливості, однак не може розглядатись як самодостатня підстава для ухвалення кредитного рішення без відповідності основним вимогам банківського кредитування, зокрема ліквідності, достатності забезпечення, передбачуваності грошових потоків і допустимості кредитного ризику.

Рис. 2.6. Організаційно-економічний механізм банківського кредитування зелених проєктів в Україні

Джерело: побудовано автором

Як представлено на рис. 2.6, зелене кредитування в Україні слід розглядати не як просту двосторонню угоду між банком і позичальником, а як багаторівневу конструкцію, в межах якої ухвалення кредитного рішення визначається взаємодією фінансових, технічних, інституційних та гарантійних складових. Складна, багатокомпонентна структура представленої моделі об'єктивно формує селективний характер функціонування відповідного сегмента. В підсумку, селективний характер банківського фінансування в досліджуваному сегменті

проявляється не лише на рівні загальної кредитної політики, а й безпосередньо закріплюється в конкретних умовах та параметрах надання кредитних ресурсів.

В наявній практиці домогосподарств і суб'єктів малого підприємництва характерними є кредитні ліміти, що, як правило, не перевищують кількох сотень тисяч гривень, тоді як для великого бізнесу фінансування структурується у формі інвестиційних ліній обсягом у мільйони гривень або в межах приблизно 1,1- 15 млн євро в еквіваленті.

Аналіз умов продукту АТ КБ «Приват Банк» «Кредит для енергонезалежності» дозволяє стверджувати про використання диференційованого підходу до фінансування суб'єктів господарювання, що визначається масштабами їх діяльності та характером інвестиційних потреб. Обсяги кредитного фінансування диференціюються залежно від сегмента позичальників: для мікро бізнесу вони становлять до 3 млн грн, для малого бізнесу – до 6 млн грн, тоді як для малого, середнього та корпоративного сегментів межі фінансування варіюються від 1,1 млн до 15 млн євро в гривневому еквіваленті. Максимальний строк користування кредитними коштами сягає 60 місяців, тоді як вимоги до авансового внеску диференціюються залежно від виду обладнання і можуть розпочинатись з 0%, що вказує на достатньо гнучкий підхід банку до конструювання умов фінансування проєктів енергонезалежності. Разом з тим реалізація нової енергетичної програми «5–7–9%» в АТ «Ощадбанк» уже на початку 2026 року ознаменувалась схваленням першого кредиту на енергетичне обладнання під 0% річних, що підтверджує подальший розвиток інституційних засад цього напрямку. Таким чином, виявлено структурну відмінність між моделями зеленого кредитування домогосподарств і бізнесу. В першому випадку домінує компенсаційно-субсидійований механізм здешевлення ресурсу. А в другому – кредитні продукти набувають форми інвестиційних рішень, адаптованих до масштабів діяльності позичальників, часових параметрів фінансування та типу фінансового обладнання. Отже, зелений банківський продукт в Україні функціонує не в форматі однорідного кредиту на екологічні потреби, а як

багатоваріантний інструментарій фінансування, параметри якого визначаються особливостями цільового сегмента, рівнем ризику, вартістю ресурсу та вимогами до позичальника (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Типові параметри діючих продуктів банківського зеленого кредитування

Банк / продукт	Цільова група	Сума	Строк	Ставка / компенсація	Аналітичний висновок
Ощадбанк «Моя енергонезалежність»	Домогосподарства	10 000–480 000 грн	12–120 міс.	0% у 1-й рік; 5% у 2-й; 7% у 3-й; далі UIRD 3m + 7%	Роздрібний сегмент можливий лише за компенсаційної підтримки
ПриватБанк «Джерела енергії»	Домогосподарства	100 000–480 000 грн	12–60 міс.	0% для клієнта; базово UIRD 3M + 7%; комісія 1,5%	Модель нульової ставки поєднується з помірною комісійною монетизацією
Ощадбанк «Альтернативні джерела енергії»	Фізособи / малі інвестиції	100 000–1 000 000 грн	1–6 років	до 19,5%; внесок від 15%; комісія 2,99%	Без широкої компенсації попит концентрується у платоспроможнішому сегменті
ПриватБанк «Кредит для енергонезалежності»	Бізнес	до 3 млн грн / до 6 млн грн / 1,1–15 млн євро	12–60 міс.	5–7–9%, залежно від сегмента	Бізнес-модель масштабується через держпідтримку і градацію за розміром клієнта

Джерело: складено автором за офіційними умовами банківських продуктів

Аналіз наведених параметрів дозволяє сформулювати низку суттєвих висновків. Зокрема, роздрібне «зелене» кредитування в Україні залишається менш вагомим порівняно з корпоративним кредитуванням. Станом на 1 грудня 2025 року в загальному обсязі фінансування енергетики та енергонезалежності переважна участь бізнесу, частка якого становила 93,4% тоді як на населення припадало лише 6,6%, що свідчить про виразну асиметрію в розподілі фінансових ресурсів між відповідними сегментами. Подальший аналіз свідчить, що корпоративний сегмент зеленого кредитування характеризується не лише масштабнішими обсягами фінансування, а й якісно іншою структурою, що проявляється у використанні ширшого набору фінансових інструментів,

застосуванні довших строків кредитування, встановленні вищих лімітів та активнішому поєднанні з гарантійними і компенсаційними механізмами. Крім того, отримані результати дозволяють констатувати домінування корпоративно-інвестиційної складової в структурі зеленого кредитування в Україні, тоді як масовий роздрібний формат такого фінансування ще не сформувався повною мірою. Однак самі параметри кредитних продуктів не є достатнім для пояснення того, чому за наявності попиту банки не забезпечують автоматичного розширення масштабів зеленого кредитування. У зазначеному контексті визначальною передумовою виступає раціонально вибудована архітектура розподілу ризиків. Питання розподілу ризиків потребує самостійного аналітичного опрацювання, оскільки саме цей чинник визначає потенційні межі масштабування зелених проєктів. В умовах війни традиційна кредитна модель «банк – позичальник – застава» втрачає свою ефективність, оскільки не враховує підвищену невизначеність і ризики, притаманні енергетичним та «зеленим» інвестиційним проєктам.

Натомість в Україні сформувалась в умовах війни багатосуб'єктна модель банківського кредитування, у якій функції та ризики розподіляються між основними учасниками процесу: банк забезпечує кредитний відбір і моніторинг, позичальник формує грошовий потік та бере участь у співфінансуванні, держава пом'якшує цінові обмеження через програми типу «5-7-9%», а міжнародні фінансові організації частково приймають на себе кредитний ризик. Така ситуація узгоджується з підходами до розвитку інструментів розподілу ризиків у фінансуванні сталого розвитку [145; 147]. Отже, в 2025 році ЄБРР забезпечив фінансування в Україні через банки-партнери в обсязі 1,2 млрд євро, з яких 504 млн євро припадало на інструменти портфельного розподілу ризиків. Застосування таких інструментів, своєю чергою, розширило можливості для потенційного залучення до 1,6 млрд євро нового кредитування. З початку 2022 року використання зазначених механізмів дозволило мобілізувати понад 2,4 млрд євро нового фінансування через надання більш як 30 тис субкредитів, адресованих переважно суб'єктам малого та середнього підприємництва.

Представлений у липні 2025 року додатковий пакет фінансової підтримки ЄІБ охоплював 100 млн євро для АТ «Укрексімбанк», 70 млн євро для АБ «УКРГАЗБАНК» та 60 млн євро для Банку Львів, що підтверджує спрямування міжнародних фінансових ресурсів на посилення кредитної підтримки суб'єктів малого і середнього підприємництва та стимулювання зелених інвестицій в Україні. Варто підкреслити, що багаторівнева архітектура де-ризикуювання зумовлює потребу розглядати сучасний сегмент зеленого кредитування в Україні ширше ніж лише через характеристики окремих банківських продуктів (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Порівняння моделей зниження ризику у банківському кредитуванні зелених проєктів в Україні

Банк	Базова модель зниження ризику	Інструмент зниження ризику	Джерело де-ризикуювання	Цільовий сегмент	Практичний ефект для зеленого кредитування	Аналітичний висновок
1	2	3	4	5	6	7
Ощадбанк	Державна компенсаційна модель	Компенсація процентної ставки	Державна програма / Національна установа розвитку	Домого сподарства, окремі бізнес-проекти	Для програми «Моя енергонезалежність» ставка для клієнта знижується до 0% у перший рік, 5% у другий, 7% у третій, далі — UIRD 3m + 7%	Основний акцент зроблено на ціновому зниженні бар'єра входу, а не на складних гарантійних механізмах. (Ощадбанк)
ПриватБанк	Комбінована грантово-компенсаційна модель	Пільгове кредитування + грантова компенсація	Програма 5–7–9, грант ЄБРР	Домого сподарства, мікро-, малий, середній і корпоративний бізнес	У межах «ЕнергоГранту» можна отримати компенсацію від ЄБРР до 25% суми кредиту для вразливих категорій і до 15% — для інших; для бізнесу діє сегментоване фінансування проєктів енергонезалежності	Модель поєднує масовість кредитного продукту з частковим покриттям інвестиційних витрат, що підвищує доступність зеленого кредитування (ПриватБанк)
Райффайзен Банк	Ринкова модель із зовнішнім розподілом ризиків	Розподіл ризиків + кешбек	ЄБРР, ЄІБ, DFC/USAID	Бізнес, ФОП, юридичні особи	За програмами розподіл ризиків можливий кешбек до 10% суми кредиту; для сонячних панелей доступне фінансування до 72,7 млн грн під заставу та до 9,5 млн грн без застави	Це найбільш виражена ринкова модель зниження ризику , де ризик знижується не через здешевлення ставки державою, а через партнерські гарантійні механізми. (Райффайзен Банк)

УКРГАЗБАНК	Інституційно-партнерська модель	Гарантії, кредитні лінії, гранти, міжнародні фонди	ЄБРР, ЄІБ, EFSE, GGF, фінанси в русі	Бізнес, МСП, муніципальні та інвестиційні проекти	У 2024–2025 рр. банк залучав механізми: гарантії для МСП на 21,3 млн євро, переговори щодо кредиту ЄІБ до 50 млн євро, дві лінії до 20 млн євро для МСП/ВДЕ/енергоєфективності, грантові угоди та гарантію ЄБРР на 50 млн євро для розширення доступу бізнесу до фінансування	Найбільш розвинена мережева модель зниження ризику, де зелене кредитування підтримується системою багатоканальних міжнародних інструментів.(ukrgasbank.com)
Укрексімбанк	Інвестиційно-структурована модель	Власний внесок + відстрочка тіла + індивідуальне структурування	Внутрішня кредитна модель банку, потенційно міжнародні партнерські механізми	Великі бізнес-проекти, капіталомісткі об'єкти енергонезалежності	Банк декларує фінансування до 200 млн грн, строк до 7 років, власний внесок від 10% та відстрочку погашення основної суми боргу до 12 місяців	Зменшення ризику тут досягається переважно через жорсткішу інвестиційну структуру угоди, а не через масові компенсаційні програми.(eximb.com)

Джерело: сформовано автором

Сучасний етап розвитку кредитування характеризується становленням мережевої архітектури, в межах якої можливість залучення фінансових ресурсів значною мірою зумовлюється здатністю інтегрувати банківський кредит з інструментами державної підтримки, гарантіями міжнародних фінансових організацій, технічною допомогою та, за певних умов, механізми гарантованого фінансування. Суттєвим є те, що міжнародні інституції все частіше фокусують фінансову підтримку не на процесах відбудови в цілому, а передусім на портфелях, орієнтованих на зелений розвиток та енергетичну трансформацію.

В зазначених умовах потенціал масштабування відповідного сегмента варто пов'язувати не лише з наявністю рівня банківської ліквідності, а передусім зі ступенем розвитку інституційної інфраструктури розподілу ризику як ключової передумови ефективного функціонування механізмів розподілу ризиків.

Зауважимо, що результати порівняльного аналізу підтверджують формування в українському банківському секторі щонайменше чотирьох базових конфігурацій зниження ризику, які відрізняються за джерелами компенсації, механізмами розподілу відповідальності та складом залучених інституцій. До них належать державна компенсаційна, грантово-компенсаційна,

ринкова модель розподілу ризиків та інституційно-партнерська модель (рис. 2.7).

Рис. 2.7. Моделі зниження ризику банківського зеленого кредитування

Джерело: складено автором

В межах вітчизняної практики банківського зеленого кредитування доцільно виокремлювати кілька базових моделей, що відображають специфіку організації фінансування та розподілу ризиків. Тому, першу з них доцільно визначити як державну компенсаційну модель, в межах якої ключовим механізмом виступає здешевлення позикового ресурсу для кінцевого позичальника через компенсацію частини процентної ставки. Найбільш виразно реалізація такого підходу простежується в практиці АТ «Ощадбанк». Тоді, як друга модель характеризується грантово-компенсаційною природою, оскільки ґрунтується на поєднанні кредитного інструменту з частковою грантовою підтримкою, що сприяє зменшенню фінансового навантаження на позичальника. Найбільш чітко такий підхід відмічається в практиці ПриватБанку. А третя модель ідентифікується як ринкова модель розподілу ризиків, за якої банк використовує партнерські механізми ЄБРР, ЄІБ та інших міжнародних фінансових інституцій для часткового покриття кредитного ризику і стимулювання попиту на фінансування, що є характерним Райффайзен Банку. І

четверта модель є інституційно-партнерською, оскільки передбачає підтримку кредитування екологічно орієнтованих проєктів через систему міжнародних кредитних ліній, гарантійних інструментів і грантових компонентів. Найбільш повно згадана модель реалізована в АБ «УКРГАЗБАНК». Разом з тим, АТ «Укресімбанк» демонструє інвестиційно-структурний підхід, в межах якого зниження ризику досягається за рахунок вищого власного внеску, довшого горизонту фінансування та індивідуальні умови кредитної угоди.

Отже, сучасний розвиток зеленого кредитування в Україні свідчить про те, що де-ризикування [145;147;148] еволюціонувало від допоміжного елемента кредитного процесу до системо формуючого чинника його масштабування, насамперед в умовах воєнної невизначеності та підвищених ризиків. За таких обставин доступність фінансування визначається вже не виключно процентною ставкою, строками чи заставними вимогами, а комплексною спроможністю банківських установ залучати та ефективно поєднувати гарантійні, донорські й партнерські інструменти підтримки, що забезпечують зниження кредитного ризику та розширюють можливості фінансування зелених проєктів.

Зауважимо, що на макрорівні український сегмент банківського кредитування енергетичних і зелених проєктів демонструє ознаки суттєвого масштабування, однак його структура характеризується селективністю розподілу фінансових ресурсів. За інформацією Національного банку України, впродовж періоду з 1 червня 2024 року по 28 квітня 2025 року банки розглянули 4269 заявок від бізнесу щодо фінансування проєктів на загальну суму 85 млрд грн, тоді як реальний обсяг започаткованого фінансування становив лише 18 млрд грн. Отже, співвідношення фактично профінансованого обсягу до сукупного обсягу поданих заявок становило близько 21,2 %, що дозволяє трактувати дану ситуацію не як прояв слабого попиту, а як результат високої селективності банків в процесі кредитного відбору. Станом на 1 грудня 2025 року загальний обсяг банківського фінансування проєктів у сфері енергетики та енергонезалежності досяг 33,5 млрд грн, причому домінуюча частка даного ресурсу, а саме 31,3 млрд грн, або 93,4%, була спрямована суб'єктам

господарювання, тоді як на фінансування населення припадало лише 2,2 млрд грн, або 6,6%. Виходячи з наданої інформації, валовий портфель відповідних кредитів становив 21,8 млрд грн у сегменті юридичних осіб і 1,7 млрд грн у сегменті фізичних осіб. Така структура свідчить, що, попри динамічне розширення даного напрямку, його залишається корпоративне кредитування, тоді як роздрібний сегмент зеленого кредитування ще не досяг рівня системного розвитку.

Таблиця 2.10

Порівняння параметрів окремих банківських продуктів для фінансування зелених та енергетичних проєктів в Україні

Банк	Продукт / сегмент	Максимальна сума	Максимальний строк	Власний внесок / забезпечення	Цінові умови	Аналітичний висновок
Ощадбанк	енергокредит для бізнесу в межах 5–7–9	до 10 млн грн	до 3 років	не деталізовано в пресрелізі	0% річних, різницю компенсує держава	модель жорстко прив'язана до держсубсидування ставки
ПриватБанк	кредит для енергонезалежності бізнесу	до 6 млн грн без застави; для більших сегментів — від 1,1 млн до 15 млн євро в еквіваленті	3–5 років	від 0% авансу	у межах 5–7–9%	одна з наймасовіших масштабованих моделей, сильна сегментація за розміром клієнта
ПУМБ	фінансування відновлення енергетичної інфраструктури	до 10 млн грн	до 5 років	від 0%	ставка на рівні облікової ставки НБУ у 1-й рік, далі плаваюча в прив'язці до UIRD; без комісії	продукт ринковіший, ніж у держбанків, але з м'якими стартовими умовами

Райффайзен Банк	фінансування енергоефективності / сонячних панелей для бізнесу	до 9,5 млн грн без застави; до 72,7 млн грн під заставу	від 24 міс. до 36 міс.	до 80% вартості обладнання та монтажу	від 15,5% без застави; від 13,5% під заставу; можливий кешбек до 10% у програмах розподілу ризиків	сильна орієнтація на ринкове кредитування з підключенням міжнародного де-ризикування
Укрексімбанк	кредитування проєктів з енергонезалежності	до 200 млн грн	до 7 років	власний внесок від 10%; можлива відстрочка тіла до 12 міс.	індивідуальні умови	продукт для великих та капіталомістких проєктів, ближчий до інвестиційного фінансування

Джерело: складено автором за офіційними матеріалами банків

Наведена табл. 2.10 дає змогу зробити кілька важливих узагальнень. По-перше, в банківському секторі України вже простежується формування щонайменше трьох продуктово відмінних моделей фінансування, а саме: субсидійованої державою моделі, ринкової моделі із застосуванням зовнішніх механізмів де-ризикування та моделі великого інвестиційного кредитування, орієнтованої на капітальні проєкти. По-друге, сама наявність «зеленого» або енергетичного кредитного продукту не свідчить про однаковий рівень його доступності для різних категорій позичальників, оскільки діапазон між верхньою межею 6-10 млн грн, характерною для типових продуктів МСП, і 72,7 – 200 млн грн, притаманною заставним або інвестиційним схемам, відображає принципово різні групи клієнтів за масштабом діяльності та фінансовими можливостями. По-третє збільшення максимально можливого обсягу кредитування, як правило, супроводжується посиленням вимог до структури забезпечення, якості проєктної документації, а також рівня фінансової стійкості й платоспроможності позичальника. Доцільно зазначити, що розвиток зеленого кредитування визначається не лише умовами кредитних інструментів, але й інституційною здатністю банків забезпечувати повний цикл роботи з екологічно орієнтованими проєктами. Приклад АБ «УКРГАЗБАНК» найбільш повно ілюструє реалізацію такого підходу в банківській практиці. За інформацією оприлюдненій банком в

публічній презентації на кінець 2024 року ESG-кредити формували 15,4% його валового кредитного портфеля, а обсяг профінансованих ним проєктів охоплював до 13% усіх об'єктів відновлюваної енергетики в Україні. Крім того, в 2025 році банк залучив від ЄІБ 50 млн євро для фінансування проєктів муніципальної енергетичної незалежності та 70 млн євро на підтримку бізнесу, а також підписав з ЄБРР рамкову угоду, яка передбачає потенційне залучення до 300 млн євро для підтримки економіки й посилення енергетичної стійкості. Зазначене дозволяє розглядати діяльність банку не лише як сукупність окремих кредитних інструментів, а як прояв становлення спеціалізованої інституційної моделі зеленого банкінгу.

Укрексімбанк, в свою чергу, демонструє відмінну траєкторію розвитку зеленого кредитування, що полягає в пріоритетній орієнтації на великі інвестиційні проєкти, а не на масовий роздрібний чи МСП-сегмент. Зокрема, у звіті за дев'ять місяців 2024 року банк повідомив про ухвалення п'яти рішень щодо фінансування енергетичних проєктів на суму близько 20 млн грн, а також про надходження заявки від індустріального парку м. Дніпро на 150 млн грн. Хоча в абсолютному вимірі згадані показники не є значними, вони виразно засвідчують, що для великих державних банків зелене кредитування може розвиватись не як масовий сегмент, а як , а як проєктно-структурований напрям фінансування (табл.2.11).

Отже, результати кількісного аналізу дозволяють стверджувати, що сформована в Україні модель банківського кредитування зелених проєктів є селективною як щодо категорій позичальників, так і щодо типів проєктів, допущених до фінансування. Зауважимо, що за даними НБУ, станом на кінець квітня 2025 року співвідношення між обсягом заявок, поданих суб'єктами господарювання на фінансування енергетичних проєктів, та обсягом фактично розпочатого фінансування становило близько 21,2%, що свідчить про високий рівень кредитної селекції. Водночас структура профінансованих проєктів є асиметричною: станом на 1 грудня 2025 року 93,4% відповідного фінансування припадало на бізнес і лише 6,6% на населення.

Таблиця 2.11

Інституційні маркери спроможності окремих банків до зеленого кредитування

Банк	Кількісний маркер	Значення	Аналітичне значення
УКРГАЗБАНК	частка ESG-кредитів у валовому портфелі	15,4% на кінець 2024 р.	найвиразніша спеціалізація серед публічно ідентифікованих банків
УКРГАЗБАНК	частка профінансованих об'єктів ВДЕ в Україні	до 13%.	ознака не лише продукту, а й галузевої експертизи
УКРГАЗБАНК	лінія ЄІБ на муніципальну енергетичну незалежність	50 млн євро	підтримка довших і складніших проєктів
УКРГАЗБАНК	лінія ЄІБ на підтримку бізнесу	70 млн євро	розширення можливостей зелене/енергетичне фінансування для МСП
УКРГАЗБАНК + ЄБРР	рамка фінансування	до 300 млн євро	висока здатність до масштабування через IFI-партнерства
Укрексімбанк	схвалені енергетичні проєкти	5 рішень, близько 20 млн грн	проєктний, а не масовий характер зеленого кредитування
Укрексімбанк	заявка індустріального парку	150 млн грн	орієнтація на більші інвестиційні угоди

Джерело: складено автором за офіційними матеріалами банків

В сучасних умовах післявоєнного відновлення України особливого значення набувають інструменти державної підтримки житлового кредитування, серед яких ключову роль відіграє програма «є Оселя», ініційована Кабінетом Міністрів України. Її запровадження спрямоване на розширення доступу населення до довгострокових фінансових ресурсів для придбання житла шляхом часткової компенсації відсоткової ставки за іпотечними кредитами.

Сутність програми полягає у формуванні механізму пільгового іпотечного кредитування, в межах якого держава забезпечує зниження вартості кредитних ресурсів до рівня 3% річних для визначених соціально значущих категорій позичальників (військовослужбовці, працівники сектору безпеки і оборони, медичні працівники, педагоги, науковці) та 7% річних для інших категорій громадян. Реалізація програми здійснюється через уповноважені банки, зокрема Ощадбанк, ПриватБанк та УКРГАЗБАНК, що забезпечує інтеграцію державної підтримки з ринковими механізмами кредитування.

З інституційної точки зору, прикладом гібридної моделі фінансування виступає «є Оселя», яка поєднує елементи державного стимулювання попиту з

банківськими процедурами оцінювання кредитоспроможності. Це дозволяє, з одного боку, знизити бар'єри доступу до житлового кредитування, а з іншого – зберегти вимоги до ризик-менеджменту банківських установ. Водночас програма сприяє пожвавленню будівельного сектору, мультиплікативному зростанню суміжних галузей та формуванню довгострокового внутрішнього попиту.

Разом з тим, ефективність програми обмежується низкою факторів, зокрема вимогами до платоспроможності позичальників, обмеженим переліком об'єктів нерухомості, що підпадають під фінансування, а також загальними макроекономічними ризиками. У цьому контексті «є Оселя» доцільно розглядати не як універсальний інструмент вирішення житлової проблеми, а як складову ширшої системи державної політики стимулювання інвестицій та відновлення економіки України.

Програми зеленого кредитування для населення та корпоративного сектору, з врахуванням відмінностей у цільовій аудиторії, обсягах фінансування й оцінки ризику, мають спільну функціональну основу та подібну структурну логіку. Їх побудова, як правило, передбачає визначення цільового призначення кредиту, встановлення критеріїв екологічної прийнятності проєктів, використання фінансових стимулів для позичальників і застосування процедур моніторингу результативності. Разом з тим роздрібні програми переважно орієнтовані на стандартизовані продукти з відносно простою процедурою оцінювання, тоді як корпоративні програми мають складнішу архітектуру, що охоплює індивідуалізований аналіз проєкту, ширший спектр ризиків і вищий рівень інституційного супроводу. Отже, розвиток обох напрямів зеленого кредитування доцільно розглядати як взаємопов'язані складові єдиної системи фінансового забезпечення екологічно орієнтованої трансформації економіки.

Тому, згаданий розподіл підтверджує домінування корпоративного сегмента у фінансуванні енергетичних проєктів та обмежену залученість домогосподарств до зазначених кредитних механізмів. Таким чином, порівняння окремих банківських продуктів дозволяє стверджувати, що в Україні вже

склались щонайменше три функціонально відмінні моделі зеленого кредитування: субсидійована державою модель з нульовою або пільговою процентною ставкою, ринкова модель з використанням зовнішніх механізмів зниження ризику та модель великого інвестиційного фінансування, призначена для капіталомістких проєктів.

З метою узагальнення виявлених відмінностей пропонуємо застосувати авторський Індекс інституційної зрілості банку у сфері зеленого кредитування, що охоплює лімітну, цінову, строкову, ризик-шерінгову та спеціалізаційну складові. Запропонований підхід дозволяє трактувати зелене кредитування не як механічну сукупність окремих кредитних продуктів, а як інституційно неоднорідний сегмент банківського ринку, в межах якого доступність фінансування формується під впливом поєднання параметрів кредитного інструментарію, архітектури розподілу ризиків та ступеня спеціалізації банківської установи. Отже кількісна аналітика дозволяє стверджувати, що, незважаючи на динамічне зростання відповідного сегмента, його фактична основа залишається корпоративно орієнтованою, тоді як роздрібне зелене кредитування поки не сформувалось як системна складова банківського ринку (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

**Кількісні маркери структурних обмежень банківського кредитування
зелених проєктів**

Індикатор	Значення	Аналітичне тлумачення
Частка профінансованих коштів у сумі заявок на 25.05.2025	21,1%	Високий попит, але жорсткий кредитний відбір
Частка бізнесу у фінансуванні енергетики та енергонезалежності на 01.12.2025	93,4%	Домінування корпоративного сегмента
Частка населення у фінансуванні енергетики та енергонезалежності на 01.12.2025	6,6%	Недостатня масовість роздрібного зеленого кредитування
Частка юросіб у валовому «енергетичному» портфелі на 01.12.2025	92,5%	Основна концентрація ризику і зростання – у корпоративному портфелі
Частка фізосіб у валовому «енергетичному» портфелі на 01.12.2025	7,5%	Роздрібний сегмент ще не став системним

Джерело: розраховано автором за даними НБУ.

Проте селективність згаданого сегмента виявляється не лише в структурі позичальників, а й у галузево диференційованому розподілі самих проєктів.

Максимальну ймовірність отримання банківського фінансування мають ті «зелені» проєкти, які поєднують екологічний ефект з економічно обґрунтованим строком окупності, наявністю відносно ліквідного обладнання та можливістю оперативної технічної верифікації. Тому проєкти, пов'язані з децентралізованою генерацією, системами накопичення енергії, підвищенням енергоефективності бізнесу та автономізацією енергоспоживання, характеризуються найвищою ймовірністю отримання кредитного схвалення. Натомість фінансування проєктів у сферах водної інфраструктури, очищення та переробки відходів, а також інших екологічних напрямів із тривалим періодом окупності, залишається обмеженим. Дана ситуація зумовлена тим, що в таких проєктах складніше забезпечити прогнозованість грошових потоків, вибудувати прозорий механізм повернення кредиту та сформуванню ліквідну заставну основу. Тому сучасна модель зеленого кредитування в Україні демонструє функціональну ефективність, проте характеризується виразно звуженою секторальною спрямованістю.

Селективність банківського кредитування зелених проєктів в Україні зумовлюється комплексом взаємопов'язаних факторів, які визначають рівень доступу позичальників до фінансових ресурсів, що відповідає висновкам сучасної наукової літератури, де підкреслюється, що навіть за наявності значного попиту на кліматичне фінансування його фактичне фінансування його фактичне розгортання стримується кредитними ризиками, обмеженою передбачуваністю грошових потоків та недосконалістю інституційного середовища [146;149]. Представлена модель (рис. 2.8) ілюструє поступове скорочення обсягу проєктів в процесі проходження банківських фільтрів, що відображає селективний характер кредитування. Модель відображає логіку трансформації попиту на зелене фінансування через систему банківських фільтрів у фактичні обсяги кредитування.

Рис. 2.8 відображає, що межі банківської прийнятності зелених проєктів формуються насамперед не екологічною значущістю проєкту як такою, а комплексом фінансово-ризикових характеристик, до яких належать строк

окупності, передбачуваність грошових потоків, ліквідність забезпечення та складність ризикового профілю.

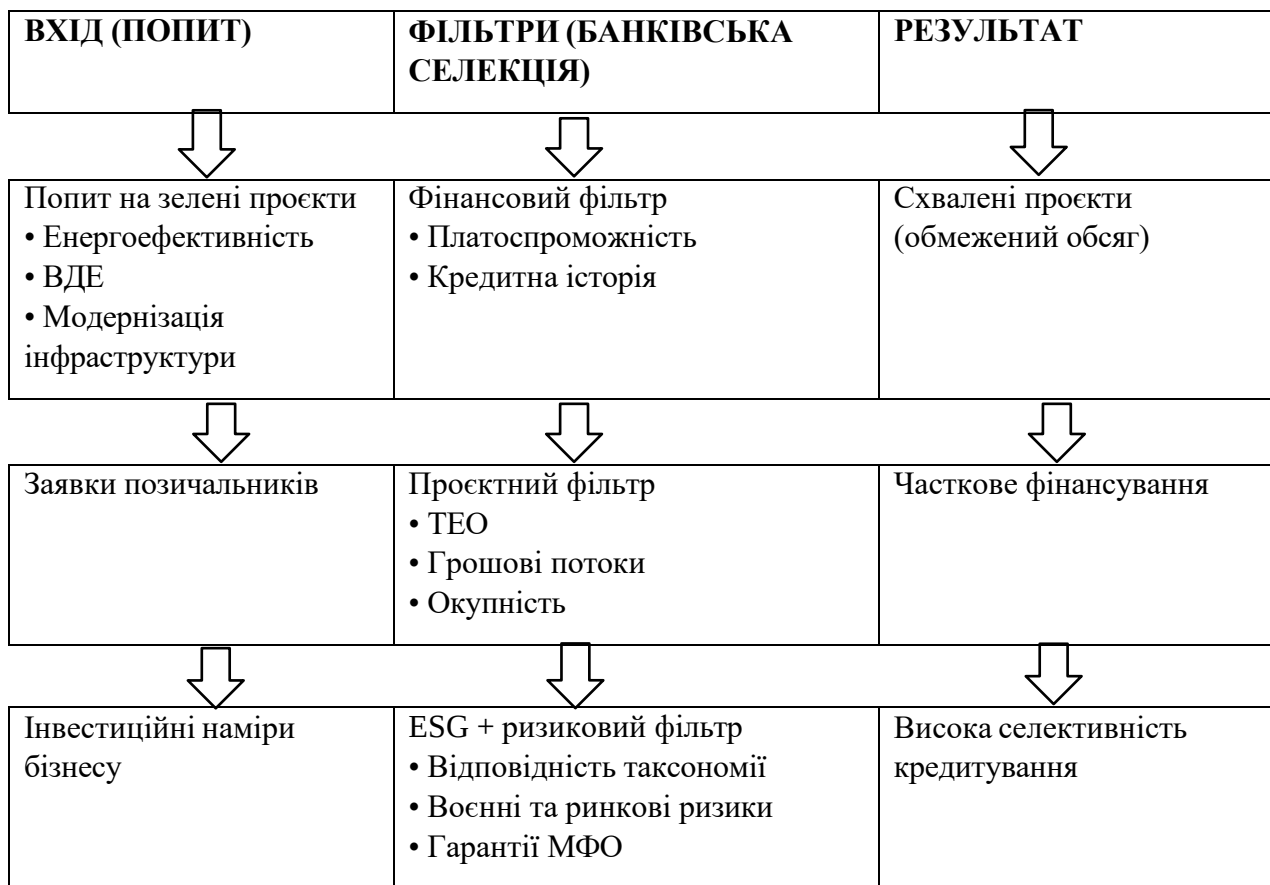

Рис. 2.8 Модель селективності банківського кредитування зелених проєктів в Україні

Джерело: побудовано автором

Примітка: значна частка потенційних проєктів відсіюється на етапі проходження фільтрів, що формує селективний характер банківського кредитування.

Зростання ролі зеленого кредитування пов'язане не лише з розширенням спектра спеціалізованих банківських продуктів, а й з поетапною інтеграцією кліматичних і ширших ESG-ризиків в систему управління банківськими ризиками. зауважимо, що в 2025 році питання кліматичних та інших ESG-ризиків остаточно трансформувалось з елемента репутаційної риторики у вагомий компонент стратегічного управління банківською діяльністю.

Суттєвим також є те, що в 2025 році питання кліматичних і ширших ESG-ризиків остаточно трансформувалось з елемента репутаційного позиціонування у складову стратегічного корпоративного управління. Згідно з даними

Національного банку України [150], майже три чверті великих банків, опитаних в травні 2024 року, вже зазначили вплив змін клімату на свою діяльність, тоді як дві третини банків, опитаних в квітні 2025 року, констатували вплив ESG-ризиків в цілому. Схвалення 30 червня 2025 року Національним банком України Білої книги з управління ESG-ризиками в фінансовому секторі засвідчило поступове наближення національного регуляторного середовища до норм Європейського Союзу. Межі даного дослідження дозволяють розглядати зелене кредитування вже не як вузькоспеціалізований фінансовий продукт, а як елемент ширшої системи ризик-менеджменту, корпоративного управління та інтеграції в міжнародні ринки капіталу. Зазначена трансформація є суттєвою, оскільки вона переводить зелене кредитування з площини допоміжної банківської активності в сферу довгострокової інституційної стратегії. Разом з тим розвиток зеленого кредитування в Україні й надалі обмежується сукупністю фундаментальних чинників. Відмітимо, що даному контексті одним з ключових обмежень розвитку зеленого кредитування є воєнні ризики, які посилюють імовірність пошкодження активів, дестабілізують логістичні ланцюги та негативно впливають на платоспроможність позичальників. Крім того, другим істотним стримувальним чинником залишається неповна стандартизація зеленої таксономії та методичних підходів до оцінювання екологічного ефекту, що зумовлює орієнтацію банків не стільки на фінансування «зелених» активів у вузькому класифікаційному розумінні, скільки на підтримку енергетичних та енергоефективних рішень, які лише частково відповідають принципам сталого фінансування. Тоді як, третім обмеженням розвитку зеленого кредитування є недостатність довгострокової ресурсної бази, що стримує фінансування екологічних інвестицій з тривалим строком окупності без застосування зовнішніх гарантійних інструментів. В свою чергу, четверте обмеження пов'язане з нерівномірною готовністю позичальників до підготовки проєктів, прийнятних для банківського фінансування, зокрема в частині техніко-економічного обґрунтування, технічної документації, фінансового моделювання та належного забезпечення. За таких умов методично доцільним є перехід від характеристики окремих кредитних рішень до

оцінювання інституційної спроможності банків здійснювати зелене кредитування як стійкий сегмент їх діяльності.

Узагальнюючи результати дослідження, доцільно констатувати, що сучасна модель банківського кредитування зелених проєктів в Україні має інституційно гібридний характер. Згадана модель поєднує класичні засади комерційного банківського кредитування з механізмами державної компенсаційної підтримки, міжнародного розподілу ризиків, ESG-орієнтованого ризик-менеджменту та інституційними підходами, пов'язаними з потребами повоєнного відновлення. Сильним боком цієї моделі є її спроможність забезпечувати відносно швидке масштабування фінансування тих зелених проєктів, які характеризуються вимірюваним економічним ефектом і одночасно сприяють підвищенню енергетичної стійкості. Разом з тим, її обмеженнями залишаються звужена секторальна база, домінування корпоративного сегмента та значна залежність від зовнішніх механізмів де-ризикування. За таких умов подальший розвиток зеленого кредитування в Україні доцільно пов'язувати не лише зі збільшенням обсягів фінансування, а насамперед із переходом до більш зрілої інституційної моделі, що передбачає стандартизацію критеріїв віднесення проєктів до зелених, розширення інструментів довгострокового фінансування, активізацію роздрібного сегмента, а також розроблення спеціалізованих рішень для комунальної, водогосподарської та відходопереробної інфраструктури.

Методично доцільним є використання композитного підходу до оцінювання зрілості банківських практик у сфері кредитування зелених проєктів. У цьому контексті науковий інтерес становить дослідження Л. Антонюк, Ю. Стрільчук, В. Лавренюка, Р. Корнилюка, М. Сандул та А. Белінського, у якому запропоновано рамки оцінювання зрілості ESG-практик найбільших банків України. Автори сформуливали ESG Індекс зрілості як композитний показник, що поєднує два субіндекси: перший відображає рівень розкриття ESG-інформації на офіційних вебсайтах банків, другий – ступінь інтеграції ESG-термінології у річну звітність [151]. Такий підхід є цінним для даного дослідження насамперед у методичному аспекті, оскільки підтверджує доцільність побудови композитного

індикатора для оцінювання складних, багатовимірних банківських практик. Водночас безпосереднє перенесення моделі Антонюк та інших на сферу банківського кредитування зелених проєктів було б методично некоректним, оскільки їхній індекс вимірює передусім зрілість ESG-практик і нефінансового розкриття, тоді як у межах даного дослідження предметом оцінювання виступає інституційна зрілість зеленого кредитування, тобто рівень спроможності банку трансформувати ESG-орієнтацію у конкретні кредитні продукти, фінансові параметри, механізми розподілу ризику та масштабовані канали фінансування зелених проєктів.

З огляду на це в межах дисертаційного дослідження пропонується авторський композитивний Індекс інституційної зрілості банківського кредитування зелених проєктів (I_k), призначений для оцінювання не ESG-розкриття як такого, а саме функціональної спроможності банку формувати й масштабувати зелене кредитування. На відміну від ESG Індексом зрілості, запропонований індикатор поєднує кредитно-продуктові, фінансово-параметричні, ризик-шерінгові, інституційно-стратегічні та розкривальні компоненти, що дає змогу оцінювати зелене кредитування як окремий функціональний сегмент банківської діяльності. Формально індекс може бути поданий так:

$$I_k = 0,25P_i + 0,20F_i + 0,20R_i + 0,20I_i + 0,15D_i \quad (2.1)$$

де P_i – продуктова компонента; F_i – фінансово-параметрична компонента; R_i – ризик-шерінгова компонента; I_i – інституційно-стратегічна компонента; D_i – розкривальна компонента.

Найбільшу вагу надано продуктивій компоненті, оскільки саме наявність спеціалізованої продуктової архітектури свідчить про перехід від епізодичного кредитування до інституційно оформленої моделі зеленого кредитування. Інші компоненти відображають параметри доступності, механізми де-ризикування, стратегічну інтеграцію та рівень публічного розкриття відповідного сегмента.

Продуктова компонента відображає ступінь сформованості спеціалізованої лінійки кредитних рішень для зелених або енергетичних проєктів. Її доцільно визначати на основі таких ознак: наявність окремого

продукту для енергонезалежності бізнесу; наявність окремого продукту для домогосподарств або ОСББ; наявність рішень для великого інвестиційного фінансування; сегментна диференціація продуктів. Кожна ознака може оцінюватись за бінарною або бальною шкалою, після чого значення нормується в інтервалі від 0 до 1. Зокрема, ПриватБанк має окремий продукт “Кредит для енергонезалежності” з градацією за сегментами мікро-, малого, середнього та корпоративного бізнесу, що свідчить про високу продуктову зрілість. Ощадбанк, зі свого боку, має як енерго-програму для бізнесу в межах 5–7–9, так і продукти для населення, що також підтверджує наявність сформованої продуктової архітектури.

Фінансово-параметрична компонента відображає доступність і масштабованість зеленого кредитування через сукупність ключових умов кредитування: максимальну суму фінансування, строк кредитування, рівень ставки, наявність пільгового режиму та вимоги до авансового внеску. Для її вимірювання доцільно використовувати нормовану суму часткових індикаторів:

$$F_i = 0,30L_i + 0,25T_i + 0,25C_i + 0,20A_i \quad (2.2)$$

де: L_i – нормований індикатор максимального ліміту кредитування; T_i – нормований індикатор строковості; C_i – нормований індикатор цінової доступності; A_i – нормований індикатор м'якості вимог до авансу.

Практична адаптація цієї компоненти на матеріалах українських банків показує, що Укрексімбанк тяжіє до великого інвестиційного сегмента, оскільки декларує фінансування проєктів енергонезалежності до 200 млн грн зі строком до 7 років і власним внеском від 10%. ПриватБанк у сегменті бізнесу пропонує фінансування до 6 млн грн без застави, а для більших сегментів – від 1,1 млн грн до 15 млн євро в еквіваленті, зі строком до 60 місяців і авансом від 0% залежно від типу обладнання. Ощадбанк у межах нової енерго-програми 5–7–9 декларує максимальну суму до 10 млн грн, строком до 3 років і ставкою 0% річних для першого погодженого кейсу, що формує високу цінову доступність, але меншу строкову гнучкість. Райффайзен Банк пропонує до 9,5 млн грн без застави та до

72,7 млн грн під заставу, зі ставкою від 15,5% без застави і від 13,5% під заставу, що робить його модель більш ринковою, але менш субсидійованою.

Ризик-шерінгова компонента відображає, наскільки банк інтегрований у механізми зменшення ризиків, що є критично важливими для розвитку зеленого кредитування в умовах війни, високої невизначеності та довшого горизонту окупності окремих проєктів. Її можна подати так:

$$R_i = 0,40G_i + 0,35M_i + 0,25K_i \quad (2.3)$$

де: G_i – участь у гарантійних або компенсаційних програмах; M_i – наявність партнерств з міжнародними фінансовими організаціями; K_i – наявність грантових, кешбек або інших механізмів часткової компенсації.

Матеріали українських банків демонструють суттєву диференціацію саме за представленим параметром. ПриватБанк, окрім участі в програмі 5–7–9, у 2025 році запустив спільно з ЄБРР програму “ЕнергоГрант”, що передбачає до 25% компенсації вартості енергоефективного обладнання для громадян при кредиті до 1 млн грн. УКРГАЗБАНК має ще вищий рівень зрілості за цим напрямом: в його презентаційних матеріалах зафіксовано лінії ЄІБ на 50 млн євро для муніципальної енергетичної незалежності та 70 млн євро для підтримки бізнесу, а також рамку з ЄБРР, покликану розблокувати до 300 млн євро фінансування. Саме такі параметри свідчать, що ризик-шерінгова спроможність є не допоміжним, а системним чинником інституційної зрілості банку у сфері зеленого кредитування.

Інституційно-стратегічна компонента показує, наскільки зелене кредитування інтегроване у стратегічну модель банку, а не існує як випадковий продуктивний додаток. Для її оцінювання доцільно враховувати: наявність спеціалізованого ESG/зеленого-позиціонування; публічне декларування сталого фінансування як окремого напрямку; наявність кількісних показників зеленого/ESG-портфеля; окремі інституційні програми чи спеціалізовані партнерства. У цьому аспекті найбільш показовим є УКРГАЗБАНК, який публічно зазначає, що на кінець 2024 року ESG-кредити становили 15,4% його валового кредитного портфеля, а банк профінансував до 13% усіх об’єктів

відновлюваної енергетики в Україні. Такі дані свідчать про наявність не просто зелених-продуктів, а системної спеціалізації, що вирізняє банк серед інших установ. ПриватБанк і Ощадбанк також мають високі значення за цією компонентою завдяки масштабованим програмам і активному позиціонуванню енергетичного кредитування, але їх стратегічна зелена-спеціалізація виглядає менш концентрованою, ніж у профільних чи квазіпрофільних гравців.

Розкривальна компонента є містком між авторським підходом і методологією Л. Антонюк та інших, оскільки відображає ступінь публічного розкриття банком інформації про зелене кредитування у звітності, презентаційних матеріалах і на офіційних ресурсах. На відміну від моделі ESG Індекс зрілості, у даному дослідженні розкривальна компонента не домінує, а відіграє допоміжну роль, оскільки навіть якісне інформаційне розкриття не завжди означає реальну кредитну активність. Водночас низький рівень розкриття ускладнює верифікацію зеленого кредитування і свідчить про слабшу інституційну оформленість такого сегмента в банку. Отже, включення згаданої компоненти є виправданим як з теоретичного, так і з прикладного погляду.

Кожна з компонент нормується в інтервалі від 0 до 1, після чого інтегральний індекс переводиться у шкалу від 0 до 100 балів.

Для демонстрації прикладного потенціалу запропонованого підходу здійснено апробацію ПЗБКЗП на матеріалах банків України, які репрезентують різні моделі зеленого кредитування (табл.2.13).

Значення компонент індексу визначалися за нормованою шкалою від 0 до 1 на підставі відкритих матеріалів банків щодо наявності спеціалізованих продуктів, верхніх лімітів і строків фінансування, участі у програмах розподілу ризиків, публічно задекларованої зеленої/ESG-спеціалізації та рівня розкриття інформації про відповідний сегмент. Інтерпретацію результатів доцільно здійснювати так:

- 0 –25 балів – початковий рівень інституційної зрілості;
- 26 –50 балів – фрагментарна модель зеленого кредитування;
- 51–75 балів – сформована модель середньої зрілості;

–76 –100 балів – висока інституційна зрілість банківського кредитування зелених проєктів.

Така шкала дозволяє не лише ранжувати банки, а й виявляти різницю між субсидійованою, ринковою та інвестиційно-орієнтованою моделями зеленого кредитування.

Таблиця 2. 13

**Апробація Індексу інституційної зрілості банківського кредитування
зелених проєктів на матеріалах банків України**

Банк	Продуктова компонента (P _i)	Фінансово-параметрична компонента (F _i)	Ризик-шерінгова компонента (R _i)	Інституційно-стратегічна компонента (I _i)	Розкривальна компонента (D _i)	ПЗБКЗ П, 0–1	ПЗБКЗ П, 0–100
УКРГАЗБАНК	0,85	0,78	0,95	0,95	0,90	0,885	88,5
ПриватБанк	0,90	0,88	0,85	0,75	0,80	0,842	84,2
Райффайзен Банк	0,75	0,82	0,88	0,70	0,78	0,783	78,3
Ощадбанк	0,80	0,72	0,78	0,72	0,75	0,755	75,5
Укрексімбанк	0,65	0,86	0,70	0,68	0,70	0,717	71,7

Джерело: розраховано автором

Примітка. Розраховано автором на основі відкрито задекларованих параметрів банківських продуктів, програм зниження ризику, публічних стратегічних маркерів та розкриття інформації. Індекс має аналітичний характер і не є офіційним рейтингом банків.

Запропонований індекс показує не «кращий банк», а відносну зрілість моделі зеленого кредитування за відкритими параметрами (табл. 2.14).

Апробація запропонованого індексу засвідчує, що серед розглянутих банків найвищий рівень інституційної зрілості зеленого кредитування демонструє УКРГАЗБАНК – 88,5 балів. Дана ситуація пояснюється поєднанням відносно широкої продуктової бази, вираженої зеленої-спеціалізації, кількісно ідентифікованого ESG-кредитного портфеля та потужної інтеграції в міжнародні механізми зниження ризику. Банк публічно повідомляє, що на кінець 2024 року ESG-кредити становили 15,4% його валового кредитного портфеля, а в липні 2025 року він отримав пакет підтримки, що включав 120 млн євро кредитних ліній ЄІБ та рамку з ЄБРР, здатну розблокувати до 300 млн євро нового

фінансування. Зазначене дозволяє інтерпретувати модель УКРГАЗБАНКУ як інституційно спеціалізовану.

Таблиця 2.14

**Якісна характеристика компонентів Індексу інституційної зрілості
банківського кредитування зелених проєктів в банках України**

Банк	(P_i) Продуктова компонента	(F_i) Фінансово-параметрична	(R_i) Ризик-шерінгова	(I_i) Інституційно-стратегічна	(D_i) Комунікаційна
УКРГАЗБАНК	0,85 Наявні спеціалізовані green/ESG-продукти, робота з бізнесом і муніципалітетами, фокус на ВДЕ та енергонезалежності.	0,78 Сильні параметри фінансування, але публічно менше стандартизованих масових лінійок, ніж у ПриватБанку чи Ощадбанку.	0,95 Найвищий бал через лінії ЄІБ на €50 млн і €70 млн та рамку ЄБРР до €300 млн.	0,95 Дуже висока стратегічна спеціалізація: ESG-кредити 15,4% валового портфеля, до 13% профінансованих ВДЕ-об'єктів.	0,90 Високий рівень публічної презентації зеленого/ESG-напрямку в звітах та інвесторські матеріали.
Приват Банк	0,90 Найбільш сегментована лінійка: окремі рішення для мікро-, малого, середнього та корпоративного бізнесу, а також для населення.	0,88 Високі ліміти: до 6 млн грн без застави, до 15 млн євро для більших сегментів; строк до 60 міс.; аванс від 0%.	0,85 Високий бал завдяки 5–7–9 та «ЕнергоГранту» з компенсацією до 25%.	0,75 Сильна практична присутність у сегменті, але менша зеленої-спеціалізація як корпоративна ідентичність, ніж у Укргазбанку.	0,80 Добре публічне висвітлення продуктів і програм, але менше системних ESG-метрик саме по зеленому-портфелю.
Райффайзен Банк	0,75 Є окремі рішення для енергоефективності та сонячних панелей для бізнесу, але менше сегментної різноманітності.	0,82 Сильні параметри: до 9,5 млн грн без застави та до 72,7 млн грн під заставу.	0,88 Високий бал через розподіл ризиків і кешбек до 10%, що істотно знижує бар'єр входу.	0,70 Є виразний енергоефективний напрям, але без настільки глибокої спеціалізації, як у Укргазбанку.	0,78 Достатньо якісне розкриття умов продуктів, хоча стратегічні зелені-метрики подані стриманіше.
Ощадбанк	0,80 Є продукти і для бізнесу, і для домогосподарств; поєднання роздрібного та підприємницького сегмента.	0,72 Сильна цінова доступність, але нижча гнучкість за строками й лімітами порівняно з банками інвестиційного типу.	0,78 Високий бал завдяки 5–7–9, але менше публічно ідентифікованих міжнародних розподілах ризиків рамок, ніж у УКРГАЗБАНКУ.	0,72 Сильна участь у державних програмах, але зелений-напрямок менше оформлений як окрема стратегічна спеціалізація.	0,75 Добре висвітлення продуктів, особливо для домогосподарств, але слабка системність звітного зеленого розкриття.
Укрексімбанк	0,65 Менш масова продуктова лінійка, зате наявне фінансування великих проєктів енергонезалежності.	0,86 Один із найвищих балів: до 200 млн грн, до 7 років, внесок від 10%, можливість відстрочки тіла до 12 міс.	0,70 Є участь у більших угодах та міжнародних програмах, але менше публічно деталізованих масових механізмів компенсації/гарантування.	0,68 Скоріше інвестиційно-орієнтована, ніж спеціалізована зелена-модель.	0,70 Розкриття є, але менш деталізоване у частині масового зеленого кредитування.

Джерело: узагальнено автором

Згаданий банк має найсильніші позиції за інституційно-стратегічною та ризик-розподільчою компонентами завдяки наявності кількісно ідентифікованого ESG-портфеля, виразної зеленої спеціалізації та широкого партнерства з міжнародними фінансовими організаціями.

ПриватБанк посідає друге місце з результатом 84,2 балів. Його сильна сторона – висока продуктова та фінансово-параметрична зрілість: банк має окремий продукт «Кредит для енергонезалежності» з фінансуванням до 3 млн грн для мікробізнесу, до 6 млн грн для малого бізнесу та від 1,1 млн грн до 15 млн євро в еквіваленті для більших сегментів, строком до 60 місяців і авансом від 0% залежно від типу обладнання. Додатково банк розвиває грантово-компенсаційний напрям, зокрема програму «Енерго Грант» з максимальною сумою до 1 млн грн. ПриватБанку притаманна сильна продуктова й параметрична позиція завдяки сегментованій лінійці рішень для бізнесу та роздрібного сегмента, поєднана з програмами 5–7–9 і грантовими інструментами, зокрема «Енергогрантом» до 25% вартості обладнання. Такий підхід дозволяє трактувати модель ПриватБанку як масштабовану універсальну модель зеленого кредитування.

Райффайзен Банк набирає 78,3 балів і вирізняється насамперед ринковою моделлю фінансування з вираженою зовнішньою підтримкою розподілу ризиків. Банк декларує беззаставні кредити на сонячні панелі для бізнесу до 9,5 млн грн та заставні – до 72,7 млн грн, із можливим кешбеком до 10% у рамках програм розподілу ризиків. Це підвищує його бали за фінансово-параметричною та ризик-шерінговою компонентами, хоча рівень стратегічної зеленої-спеціалізації є нижчим, ніж у УКРГАЗБАНКУ.

Ощадбанк із результатом 75,5 бала демонструє сильну позицію в сегменті субсидійованого зеленого кредитування, особливо завдяки поєднанню державних програм для бізнесу та продукту “Моя енергонезалежність” для домогосподарств. Для фізичних осіб банк пропонує кредит від 10 тис. до 480 тис. грн строком від 12 до 120 місяців, зі ставкою 0% у перший рік, 5% у другий, 7% у третій рік та далі за формулою $UIRD\ 3M + 7\%$. Окремо в межах нової

енергопрограми за 5–7–9 Ощадбанк у лютому 2026 року видав перший кредит під 0% річних, а максимальна сума фінансування заявлена на рівні 10 млн грн строком до 3 років. Тому Ощадбанк демонструє високе значення за ціною доступністю та участю в державному стимулюванні, але його модель більшою мірою спирається на механізм субсидування ставки. Разом з тим вищий ступінь залежності від державного субсидування дещо знижує автономність цієї моделі.

Укрексімбанк отримує 71,7 бала. Його модель менш масова, але сильна за фінансово-параметричною компонентою: банк прямо декларує фінансування проєктів енергонезалежності до 200 млн грн строком до 7 років, із власним внеском від 10% та можливою відстрочкою погашення основного боргу до 12 місяців. Укрексімбанк вирізняється високою лімітною та строковою спроможністю, що наближає його до моделі інвестиційного зеленого фінансування. Зазначене дозволяє трактувати його підхід як інвестиційно-орієнтований, однак нижчі значення продуктової та розкривальної компонент відображають меншу публічну сегментну деталізацію зеленого кредитування порівняно з ПриватБанком чи Ощадбанком. Отже, адаптація індикатора до матеріалів банків дозволяє фіксувати не лише наявність «зелених» кредитів, а й ступінь системності та зрілості банківської моделі зеленого кредитування. Апробація запропонованого підходу на матеріалах українських банків підтверджує, що різниця між ними полягає не лише в розмірі кредитних лімітів, а й в архітектурі всієї моделі.

Узагальнюючі результати апробації індексу підтверджують, що інституційна зрілість банківського кредитування зелених проєктів в Україні визначається не розміром банку самим по собі, а конфігурацією його продуктової лінійки, доступом до механізмів зниження ризику, ступенем стратегічної спеціалізації та якістю публічного розкриття. Такий висновок методично узгоджується з підходом Л. Антонюк та інших [151], які також не виявили прямого зв'язку між розміром банку та рівнем ESG-зрілості, хоча їх модель стосується ширшої сфери ESG-практики, а не безпосередньо зеленого кредитування.

В підсумку запропонований ПЗБКПЗ доцільно трактувати як авторську модифікацію композитного підходу, сформованого в дослідженнях ESG-зрілості банків, адаптовану до особливостей кредитування екологічно орієнтованих проєктів. Його наукова цінність полягає в тому, що він дозволяє перейти від опису окремих продуктів до порівняльного аналізу інституційної спроможності банків, а практична – в можливості використовувати його для ідентифікації сильних і слабих сторін чинної моделі зеленого кредитування в Україні. Отримані результати формують основу для подальшого обґрунтування селективності сегмента, домінування окремих моделей та визначення напрямів його інституційного вдосконалення.

2.3 Інституційно-організаційні засади банківського кредитування зелених проєктів в Україні

Сучасний стан банківського кредитування зелених проєктів в Україні характеризується наявністю значного потенціалу до розвитку, який, однак, обмежується низкою системних проблем інституційного характеру. Незважаючи на поступове формування відповідного сегмента фінансового ринку, його функціонування ще не набуло ознак цілісної та внутрішньо узгодженої системи. Зелене кредитування переважно реалізується як сукупність окремих практик, що формуються під впливом державної підтримки, міжнародних фінансових інституцій та індивідуальних стратегій банків, а не як стабільно відтворюваний інституційний механізм (додаток А табл. А1).

Однією з ключових системних проблем є недостатня нормативно-методична визначеність зеленого кредитування. Відсутність уніфікованих підходів до ідентифікації зелених проєктів, критеріїв їх екологічної відповідності та стандартів оцінювання ефективності призводить до фрагментарності практик у банківському секторі. В результаті банки змушені самотійно формувати

власні методики відбору та оцінки таких проєктів, що ускладнює стандартизацію кредитних продуктів, знижує прозорість ринку та створює ризики неоднорідного трактування екологічних характеристик позичальників.

Нормативно-правове поле зеленого банкінгу в Україні поки що формується не як єдина завершена система, а як сукупність норм зі сфер сталого розвитку, енергоефективності, кліматичної політики, корпоративного управління та фінансового регулювання. Важливим орієнтиром у даному процесі є наближення до стандартів ЄС, зокрема таксономії ЄС, яка встановлює спільне розуміння екологічно сталих видів економічної діяльності та спрямована на зменшення ризику «грінвошингу» й фрагментації ринку сталих інвестицій. [152]

В національному контексті ESG-принципи ще не мають повністю кодифікованого статусу окремого правового режиму, проте поступово інтегруються через документи стратегічного, фінансового та регуляторного характеру. Зокрема, дослідження прогами розвитку ООН щодо зеленої таксономії в Україні наголошує, що стандарти ESG-звітності та розкриття інформації поступово переходять від добровільної практики до необхідної умови доступу до сталого капіталу [153]. У цьому сенсі правова база зеленого банкінгу виконує не лише регуляторну, а й інституційно-координаційну функцію: вона має забезпечити єдині правила ідентифікації, оцінювання та фінансування зелених проєктів.

Національний банк України поступово стає ключовим інституційним центром формування регуляторної архітектури сталого фінансування. У Політиці щодо розвитку сталого фінансування НБУ визначив завдання щодо вдосконалення корпоративного управління банків і небанківських фінансових установ з урахуванням ESG-факторів, а також щодо впровадження підходів до управління екологічними, соціальними та управлінськими ризиками [154]. Це свідчить про перехід від декларативного розуміння зеленого банкінгу до його включення в систему ризик-менеджменту, внутрішнього контролю та стратегічного планування банків.

Особливе значення має Біла книга НБУ з управління ESG-ризиками у фінансовому секторі, схвалена 30 червня 2025 року. У ній НБУ окреслив бачення майбутньої системи управління ESG-ризиками та прямо пов'язав її з наближенням українського фінансового сектору до норм ЄС у межах Європейського зеленого курсу [46]. За даними НБУ, майже три чверті великих банків у травні 2024 року вже відчували вплив кліматичних змін, а дві третини банків у квітні 2025 року повідомили про вплив ESG-ризиків загалом [155]. Отже, ESG-ризики стають фактором фінансової стійкості.

Державні програми підтримки, зокрема «Доступні кредити 5–7–9 %», виконують роль практичного механізму здешевлення кредитних ресурсів і стимулювання інвестиційної активності бізнесу. Нормативною основою цієї програми є постанова Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 року № 28 «Про надання фінансової державної підтримки», яка визначає порядок надання підтримки суб'єктам підприємництва [156]. У редакції програми, затвердженій Міністерством фінансів, зазначено, що її реалізація здійснюється через Фонд розвитку підприємництва відповідно до урядового порядку [157].

Для зеленого банкінгу такі програми мають подвійне значення. По-перше, вони зменшують вартість кредиту для позичальника через компенсаційний механізм, що особливо важливо для енергоефективних, відновлюваних та інфраструктурних проєктів. По-друге, вони частково знижують ризики для банків, оскільки створюють більш передбачувані умови фінансування. Водночас сама наявність програми ще не гарантує повноцінного розвитку зеленого кредитування: без чітких критеріїв віднесення проєктів до зелених, стандартизованої оцінки екологічного ефекту та посткредитного моніторингу такі інструменти можуть залишатися просто бюджетною підтримкою бізнесу, а не елементом системної зеленої трансформації.

Однією з ключових проблем регуляторної архітектури зеленого банкінгу в Україні є фрагментарність нормативного поля. Наявні документи охоплюють окремі аспекти сталого розвитку, ESG-ризиків, енергоефективності та державної фінансової підтримки, однак не формують повністю узгодженої системи

визначення, класифікації та моніторингу зелених проєктів. Це створює ризик неоднакового трактування «зеленості» проєктів банками, позичальниками, державними органами та міжнародними партнерами.

Відсутність національної таксономії сталого фінансування ускладнює формування прозорого ринку зелених кредитів, підвищує ризики інформаційної асиметрії та послаблює довіру інвесторів. У цьому контексті адаптація таксономії ЄС є не формальною вимогою євроінтеграції, а практичним інструментом стандартизації банківського кредитування зелених проєктів. Європейська таксономія забезпечує спільну мову для визначення екологічно сталих видів діяльності, що сприяє масштабуванню сталих інвестицій і захисту ринку від грінвошингу [152]. Для України це означає потребу у створенні власної адаптованої таксономічної рамки, яка враховуватиме не лише європейські критерії, а й умови воєнного та повоєнного відновлення економіки.

Банківський сектор виступає центральною ланкою інституційної структури зеленого кредитування, забезпечуючи трансформацію фінансових ресурсів у інвестиції в екологічно орієнтовані проєкти. В умовах України банки виконують не лише функцію фінансового посередництва, але й роль первинного фільтра відбору придатних для банківського кредитування проєктів, що відповідають як традиційним кредитним критеріям, так і ESG-вимогам. Згідно з положеннями Білої книги НБУ щодо управління ESG-ризиками, банки мають інтегрувати екологічні та кліматичні фактори у процеси кредитного аналізу, що фактично трансформує їх у інститути оцінки сталого розвитку [46]. Наукові дослідження [143; 158] підкреслюють, що саме банки є ключовими агентами масштабування зеленого фінансування, оскільки володіють інфраструктурою управління ризиками та доступом до довгострокових ресурсів.

Держава формує базову інституційну рамку функціонування зеленого кредитування через нормативно-правове регулювання, фіскальні стимули та механізми компенсації вартості фінансування. Ключову роль відіграють Міністерство фінансів України та Міністерство економіки України, які забезпечують реалізацію державних програм підтримки, зокрема програми

«Доступні кредити 5–7–9 %», затвердженої постановою Кабінету Міністрів України №28 від 24.01.2020. Регуляторна функція Національного банку України полягає у впровадженні вимог до управління ESG-ризиками, гармонізації стандартів звітності та поступовому наближенні до європейської таксономії сталого фінансування. У науковій літературі [142;159] підкреслюється, що без активної ролі держави ринок зеленого фінансування не здатен подолати ринкові провали, зокрема високі початкові ризики та інформаційну асиметрію.

Міжнародні фінансові організації виступають критичним елементом інституційної архітектури зеленого кредитування, забезпечуючи як ресурсну підтримку, так і механізми зниження ризиків. Зокрема, Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський інвестиційний банк та Міжнародна фінансова корпорація реалізують програми кредитування через локальні банки, поєднуючи фінансування з гарантійними інструментами та технічною допомогою. Відповідно до звітів цих інституцій [146;148], використання моделей розподілу ризиків дозволяє збільшувати обсяги кредитування та залучати приватний капітал навіть в умовах підвищених макроекономічних і воєнних ризиків. Наукові дослідження [160] підтверджують, що саме IFI відіграють роль «каталізаторів ринку», формуючи стандарти та підвищуючи довіру до зелених фінансових інструментів.

Інститути розвитку є потенційно важливим, але недостатньо реалізованим елементом інституційної структури зеленого кредитування в Україні. Йдеться про спеціалізовані фінансові установи або механізми, які акумулюють довгострокові ресурси та спрямовують їх у стратегічні напрями, зокрема у зелену трансформацію економіки. У контексті України дискусія щодо створення національної установи розвитку або «зеленого банку» лише формується, що обмежує можливості системного фінансування довгострокових проєктів [146]. Водночас міжнародний досвід [144] свідчить, що такі інститути здатні виконувати функцію координації інвестицій та зниження системних ризиків, виступаючи своєрідним «якорем» для приватного капіталу.

Інституційна структура зеленого кредитування в Україні набуває ознак мережевої моделі, у межах якої ефективність фінансування визначається не окремими суб'єктами, а якістю їх взаємодії. Такий підхід передбачає координацію між банками, державними органами, міжнародними партнерами та інститутами розвитку, що дозволяє поєднувати фінансові ресурси, регуляторні стимули та інструменти зниження ризиків. Відповідно до концепції управління мережею [161;162], саме горизонтальні зв'язки між інституціями забезпечують адаптивність системи та її здатність до масштабування. У практичному вимірі це проявляється у формуванні багаторівневих фінансових механізмів (кредит + гарантія + грант), що дозволяють трансформувати потенційний попит на зелені проєкти у реальні кредитні угоди.

Суттєвим обмеженням розвитку є також недостатній рівень інституційної координації між ключовими учасниками процесу. Ефективне функціонування зеленого кредитування передбачає узгоджену взаємодію державних органів, регулятора банківських установ, міжнародних фінансових організацій та позичальників. Проте на практиці відповідні інструменти – податкові стимули, програми компенсації процентних ставок, гарантійні механізми, гарантовані компоненти та технічна допомога – функціонують переважно розрізнено. Це обмежує можливості формування єдиного інституційного середовища, здатного забезпечити масштабування зелених фінансових потоків.

Окремою системною проблемою є висока залежність сегмента від зовнішніх механізмів де-ризикуювання. Значна частина кредитування зелених проєктів в Україні здійснюється за участю міжнародних фінансових організацій, які надають кредитні лінії, гарантії або грантову підтримку. Хоча такі інструменти відіграють важливу роль у зниженні ризиків, вони водночас свідчать про обмежену здатність внутрішньої фінансової системи до самостійного забезпечення необхідного рівня фінансування. Внаслідок цього масштабування сегмента значною мірою залежить від доступності зовнішніх ресурсів, що знижує його стійкість у довгостроковій перспективі.

Не менш важливою є проблема обмеженості довгострокової ресурсної бази банків. Зелені проєкти, як правило, характеризуються значними початковими інвестиціями та тривалими строками окупності, що потребує до довгих і стабільних фінансових ресурсів. Водночас структура пасивів банківської системи України не завжди забезпечує належні передумови для фінансування таких проєктів в необхідних обсягах. Це зумовлює підвищення вимог до забезпечення, обмеження строків кредитування або концентрацію фінансування лише в проєктах із відносно швидким економічним ефектом.

Суттєвим стримуючим чинником виступає також інформаційно-аналітична асиметрія між банками та позичальниками. Оцінювання зелених проєктів вимагає врахування не лише фінансових показників, а й технічних характеристик, екологічного ефекту, відповідності міжнародним стандартам та довгострокових ризиків. Однак значна частина потенційних позичальників, особливо у сегменті малого та середнього бізнесу, не має достатнього рівня підготовки для формування якісної проєктної документації. Це знижує кількість банківсько-придатних проєктів та обмежує попит на відповідні кредитні продукти.

Важливою проблемою залишається і нерівномірна інтеграція ESG-підходів в систему управління ризиками банків. Повноцінний розвиток зеленого кредитування передбачає включення екологічних і кліматичних ризиків в кредитну політику, процедури оцінка позичальників, ціноутворення та моніторинг портфеля. проте рівень такої інтеграції суттєво відрізняється між банками, що призводить до нерівномірності розвитку сегмента та збереження його вибіркового характеру.

Крім того, для української практики характерною є обмежена секторальна диверсифікація зеленого кредитування. Основні обсяги фінансування зосереджені у сферах енергетики, енергоефективності та пов'язаних з ними інвестиційних проєктах, тоді як інші напрями екологічної трансформації залишаються недостатньо охопленими. Це свідчить про те, що інституційні

умови наразі сприяють розвитку лише окремих сегментів, де ризики є більш зрозумілими та контрольованими.

Таким чином, системні проблеми інституційних засад банківського кредитування зелених проєктів в Україні мають комплексний характер і охоплюють нормативну визначеність, фрагментарність інституційної взаємодії, залежність від зовнішніх механізмів підтримки, обмеженість ресурсної бази, інформаційну асиметрію, нерівномірну інтеграцію ESG-підходів та вузьку секторальну структуру фінансування. Сукупна дія згаданих чинників стримує перехід від вибіркового фінансування окремих проєктів до формування повноцінного, стабільного та масштабованого сегмента зеленого банківського кредитування.

Незважаючи на поступове формування сегмента банківського кредитування зелених проєктів в Україні, його інституційна основа залишається неповною та внутрішньо неоднорідною. Наявні практики фінансування екологічно орієнтованих інвестицій функціонують в межах частково сформованого інституційного середовища, що характеризується рядом структурних прогалин, які обмежують можливості стабільного розвитку та масштабування цього сегмента.

Першочерговою інституційною прогалиною є відсутність повноцінної імplementованої системи класифікації зелених активів на національному рівні. Незважаючи на орієнтацію на міжнародні підходи, зокрема європейські стандарти, їх адаптація до українських умов залишається неповною та несистемною. Це призводить до того, що банки змушені використовувати власні внутрішні критерії визначення «зеленості» проєктів, що знижує рівень уніфікації ринку, ускладнює порівняння кредитних портфелів і створює передумови для неоднозначного трактування екологічної складової фінансування.

Другою суттєвою прогалиною є недостатня розвиненість інституцій верифікації та підтвердження екологічного ефекту проєктів. Відсутність системи незалежної сертифікації, стандартизованого моніторингу та посткредитного контролю результатів призводить до зростання ризиків інформаційної асиметрії

та потенційного «зеленого камуфляжу». В таких умовах банки змушені або обмежувати кредитування лише найбільш зрозумілих проєктів, або нести додаткові витрати на проведення власної експертизи, що підвищує вартість кредитного ресурсу.

Наступною інституційною прогалиною виступає фрагментарність державної політики у сфері стимулювання зеленого кредитування. Існуючі інструменти підтримки – програми компенсації процентних ставок, гарантійні механізми, податкові стимули – не формують цілісної системи, а функціонують як окремі, слабо інтегровані елементи. Відсутність довгострокової, послідовної державної стратегії у цій сфері знижує передбачуваність умов для банків та інвесторів, що, в свою чергу, обмежує їх готовність до розширення кредитної активності.

Суттєвою інституційною прогалиною є також нерозвиненість національних механізмів де-ризикуювання. На практиці ключову роль у зниженні кредитних ризиків відіграють міжнародні фінансові організації, які надають гарантії, кредитні лінії або грантову підтримку. Водночас внутрішні інструменти – такі як державні гарантії, страхування зелених інвестицій або спеціалізовані фонди – перебувають на початковому етапі розвитку або не мають достатнього масштабу. Це формує залежність сегмента від зовнішніх ресурсів і обмежує його автономність.

Окрему групу прогалин формує недостатня інтеграція екологічних та кліматичних ризиків у регуляторні та банківські практики. Хоча на рівні стратегічних документів задекларовано необхідність врахування ESG- факторів, їх практична імплементація у внутрішні процедури банків – зокрема в кредитний аналіз, ціноутворення, управління портфеля та розкриття інформації – залишається нерівномірною. Це призводить до того, що зелене кредитування часто не інтегрується у базову бізнес модель банків, а функціонує як окремий напрям діяльності.

Важливою інституційною прогалиною є недостатній рівень розвитку інформаційної інфраструктури ринку. Відсутність єдиних баз даних щодо

зелених проєктів, стандартів розкриття інформації та доступних аналітичних інструментів ускладнює процес прийняття кредитних рішень. Банки змушені працювати в умовах обмеженої інформаційної прозорості, що підвищує ризики та знижує ефективність фінансування.

Не менш суттєвою є проблема інституційної готовності позичальників. Значна частина підприємств не має достатнього досвіду підготовки інвестиційних проєктів, що відповідають вимогам банків і міжнародних стандартів. Відсутність якісних техніко-економічних обґрунтувань, екологічної звітності та фінансових моделей знижує інвестиційну привабливість таких проєктів і обмежує можливості їх кредитування. Таким чином, інституційна слабкість проявляється не лише на стороні банків або держави, а й на рівні реального сектору економіки.

Крім того, слід відзначити відсутність спеціалізованих фінансових інституцій, орієнтованих виключно на підтримку зелених інвестицій. На відміну від ряду європейських країн, де функціонують «зелені банки» або спеціалізовані фонди розвитку, в Україні такі інституції або відсутні, або перебувають на етапі формування. Це обмежує можливості акумулювання ресурсів, концентрації експертизи та формування довгострокових стратегій фінансування екологічної трансформації.

Узагальнюючи, інституційні прогалини банківського кредитування зелених проєктів в Україні мають системний характер і проявляються у відсутності уніфікованих стандартів класифікації, слабкості інфраструктури верифікації, фрагментарності державної політики, обмеженості внутрішніх механізмів де-ризикування, недостатній інтеграції ESG-підходів, нерозвиненості інформаційної бази та низькому рівні інституційної готовності позичальників. Сукупна дія цих факторів стримує формування цілісної інституційної архітектури та обмежує потенціал масштабування зеленого кредитування в Україні. Узагальнення ключових інституційних прогалин, їх наслідків для функціонування сегмента та пріоритетних напрямів усунення представлено в табл. 2.15. Подолання виявлених інституційних обмежень розвитку банківського

кредитування зелених проєктів в Україні потребує формування системи узгоджених механізмів, спрямованих на підвищення цілісності, передбачуваності та масштабності цього сегмента.

Таблиця 2.15

Проблеми інституційного характеру банківського кредитування зелених проєктів в Україні

Інституційна прогалина	Наслідки для розвитку зеленого кредитування	Що робити
Відсутність уніфікованої національної таксономії зелених активів	Неоднорідність підходів банків до визначення «зеленості» проєктів, ускладнення порівняльності портфелів і підвищення ризику різночитань.	Адаптувати національну таксономію до українських умов та закріпити єдині критерії класифікації зелених проєктів.
Недостатній розвиток інститутів верифікації та сертифікації екологічного ефекту	Зростання інформаційної асиметрії, додаткові витрати банків на експертизу, посилення ризику грінвошинг.	Створити систему незалежної верифікації, стандартизованого моніторингу та посткредитного оцінювання результатів.
Фрагментарність державної політики підтримки зеленого кредитування	Податкові, компенсаційні, гарантійні та грантові інструменти не формують єдиного середовища стимулювання.	Запровадити цілісну довгострокову державну стратегію розвитку зеленого фінансування з узгодженими інструментами підтримки.
Слабкість внутрішніх механізмів де-ризування	Висока залежність від міжнародних фінансових організацій і зовнішніх гарантійних інструментів	Розвивати державні гарантії, спеціалізовані фонди, страхування зелених інвестицій та механізми розподілу ризиків.
Недостатня інтеграція ESG-та кліматичних ризиків у банківські процедури	Зелене кредитування часто залишається периферійним напрямом, а не елементом базової бізнес-моделі банку.	Інтегрувати ESG-фактори у кредитну політику, ціноутворення, моніторинг портфеля та корпоративне управління.
Нерозвиненість інформаційної інфраструктури ринку	Обмежена прозорість даних про зелені проєкти, ускладнення	Сформувати єдині стандарти розкриття інформації, бази даних та аналітичні платформи щодо зелених проєктів.
Низька інституційна готовність позичальників	Дефіцит якісно підготовлених, банківсько-придатних проєктів, особливо у секторі МСП.	Розвивати консультаційну, методичну та технічну підтримку для підготовки ТЕО, ESG-звітності та фінансових моделей.
Відсутність спеціалізованих інституцій підтримки зелених інвестицій	Обмежені можливості концентрації експертизи, акумулювання довгих ресурсів і формування цільових продуктів.	Створювати або посилювати спеціалізовані фінансові інституції розвитку, фонди та платформи підтримки зеленого фінансування.

Джерело: сформовано автором

Йдеться не про впровадження окремих інструментів підтримки, а про послідовну трансформацію інституційної архітектури, яка забезпечує взаємодію держави, банківського сектору, позичальників та міжнародних партнерів.

Першочерговим механізмом є формування національної системи класифікації зелених активів, адаптованої до європейських підходів, але з врахуванням структурних особливостей української економіки. Така система має визначати чіткі критерії віднесення проєктів до екологічно сталих, встановлювати порогові значення показників та забезпечувати уніфікацію підходів банків до оцінювання позичальників. Її впровадження дозволить підвищити прозорість ринку, знизити ризики неоднорідного трактування «зеленості» та створити передумови для розвитку стандартизованих кредитних продуктів.

Другим важливим напрямом є розвиток інституцій верифікації та моніторингу екологічного ефекту проєктів. Створення системи незалежної сертифікації, запровадження стандартів розкриття інформації та формування механізмів посткредитного контролю дозволить мінімізувати інформаційну асиметрію між банками і позичальниками. Це також сприятиме зниженню ризиків «зеленого камуфляжу» та підвищенню довіри до відповідного сегмента фінансового ринку.

Ключовим механізмом інституційного вдосконалення є підвищення рівня координації державної політики у сфері зеленого фінансування. Необхідним є перехід від фрагментарного використання інструментів підтримки до формування комплексної системи стимулювання, яка поєднує податкові преференції, програми компенсації процентних ставок, гарантійні механізми та інструменти співфінансування. Важливим елементом такої системи має стати довгострокова стратегія розвитку зеленого кредитування, що забезпечуватиме передбачуваність умов для банків і інвесторів.

Суттєвим напрямом удосконалення є розвиток національних механізмів де-ризикування. Йдеться про створення або розширення інструментів державних гарантій, страхування інвестиції, портфельного розподілу ризиків та

спеціалізованих фондів підтримки зелених проєктів. Розвиток таких механізмів дозволить знизити залежність банківського сектору від зовнішніх джерел фінансування та підвищити його здатність до самостійного масштабування кредитування.

Окрему роль відіграє формування довгострокової ресурсної бази для фінансування зелених інвестицій. В цьому контексті доцільним є розвиток ринку зелених облігацій, стимулювання залучення довгострокових депозитних ресурсів, а також використання інструментів рефінансування з боку центрального банку, орієнтованих на підтримку екологічно сталих проєктів. Це дозволить узгодити строки ресурсів і кредитів та підвищити ефективність фінансування довгоокупних інвестицій.

Важливим механізмом є інтеграція ESG-підходів у систему управління ризиками банків. Це передбачає включення екологічних ризиків в кредитну політику, процедури оцінювання позичальників, моделі ціноутворення та систему внутрішнього контролю. Така інтеграція має здійснюватися на основі методичних рекомендацій регулятора та відповідних стандартів розкриття інформації, що сприятиме підвищенню стійкості банківського сектору та узгодженості його діяльності з принципами сталого розвитку.

Не менш важливим є розвиток інформаційної інфраструктури ринку. Формування єдиних баз даних щодо зелених проєктів, запровадження стандартів звітності та створення аналітичних платформ для оцінювання ефективності інвестицій дозволить знизити рівень невизначеності та підвищити якість прийняття кредитних рішень. Це також сприятиме формуванню прозорого та конкурентного середовища у сфері зеленого фінансування.

Окрему увагу слід приділити підвищенню інституційної спроможності позичальників. Розвиток програм технічної допомоги, освітніх ініціатив, підтримки підготовки техніко-економічних обґрунтувань і фінансових моделей, дозволить збільшити кількість банківсько-придатних проєктів. Це в свою чергу, сприятиме розширенню попиту на зелені кредитні продукти та підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів.

Крім того, доцільним є створення спеціалізованих інституцій, орієнтованих на фінансування екологічних інвестицій, зокрема «зелених банків» або фондів розвитку. Такі структури можуть виконувати функцію акумулювання ресурсів, концентрації експертизи та координації взаємодії між різними учасниками ринку, що сприятиме формуванню більш зрілої інституційної системи. Узагальнюючи, механізми вдосконалення інституційних засад банківського кредитування зелених проєктів в Україні мають комплексний характер і передбачають одночасну трансформацію нормативної, організаційної, фінансової та інформаційної складових відповідного сегмента. Їх реалізація дозволить перейти від фрагментарної моделі функціонування до формування цілісної інституційної архітектури, здатної забезпечити стабільний, передбачуваний і масштабний розвиток зеленого кредитування як ключового інструменту екологічної трансформації економіки. Узагальнення виявлених тенденцій розвитку сегмента зеленого кредитування та наявних інституційних обмежень надає можливість сформулювати логіко-структурну схему банківського кредитування зелених проєктів в Україні, в основі якої лежить комплексне поєднання фінансових, інституційних і аналітичних компонентів (рис. 2.9).

Необхідність розробки запропонованої логіко-структурної схеми обумовлена тим, що в умовах підвищеної невизначеності, властивій сучасній українській економіці, традиційний формат банківського кредитування виявляється недостатнім для забезпечення масштабування зелених інвестицій. В таких умовах прийняття кредитного рішення виходить за межі безпосередньої взаємодії банку та позичальника і набуває характеру результату багаторівневої інституційної координації за участю банківських установ, держави, міжнародних фінансових організацій та інфраструктури технічної підтримки.

Логіко-структурна схема передбачає функціонування чотирьох взаємопов'язаних блоків. Перший блок доцільно визначити як фінансово-ресурсний, оскільки він формує основу ресурсного забезпечення банківського кредитування зелених проєктів. До його складу входять власні ресурси банків, кошти, залучені від міжнародних фінансових організацій, а також інструменти

ринку капіталу, зокрема зелені облігації. Ключовою характеристикою даного блоку є орієнтація на довгострокові та відносно дешеві джерела фінансування, використання яких сприяє розширенню доступу позичальників до кредитних ресурсів на економічно прийнятних умовах.

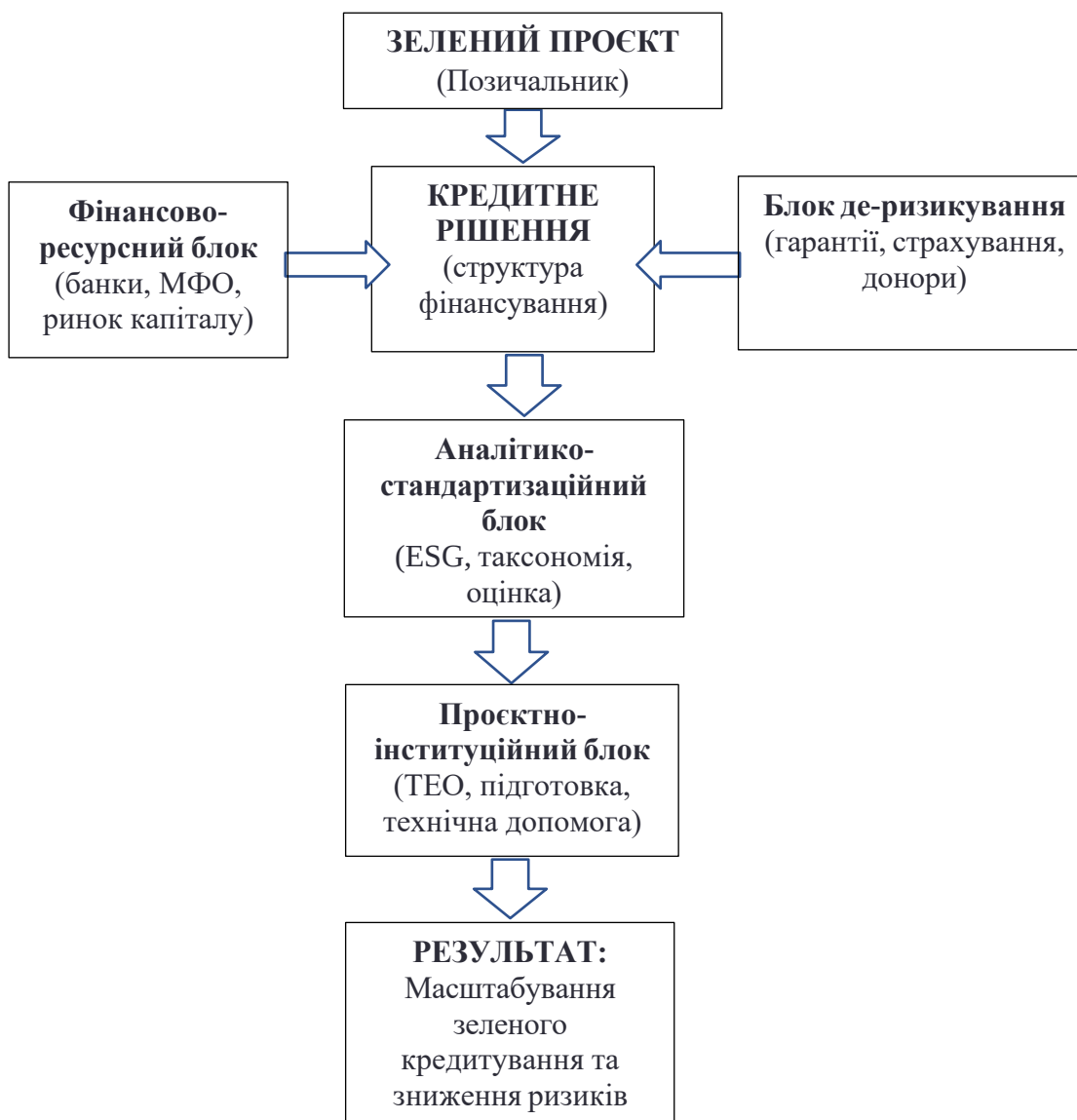

Рис. 2.9. Логіко-структурна схема банківського кредитування зелених проєктів в Україні

Джерело: побудовано автором

Другий блок логіко-структурної схеми – де-ризикування – передбачає інтеграцію інструментів розподілу кредитного ризику, зокрема державних гарантій, портфельних гарантійних механізмів, програм міжнародних фінансових організацій, а також інструментів страхування воєнних ризиків. В

межах даного блоку формується багаторівнева система зниження ризикового навантаження, яка забезпечує можливість розширення банками обсягів кредитування без суттєвого погіршення ризик-профілю кредитного портфеля. Третій блок – аналітично-стандартизаційний – передбачає застосування уніфікованих методичних підходів до ідентифікації та комплексної оцінки зелених проєктів, зокрема на основі адаптованих критеріїв таксономії сталого фінансування та інструментів ESG-аналізу. Функціональна роль даного блоку полягає в зменшенні інформаційної асиметрії між учасниками кредитного процесу, підвищенні рівня прозорості прийняття кредитних рішень, а також обмеженні ризиків недостовірної екологічної інтерпретації проєктів. Четвертий блок – проєктно-інституційний – охоплює інфраструктуру підготовки та супроводу інвестиційних проєктів, включаючи інструменти технічної допомоги, розроблення техніко-економічних обґрунтувань, фінансових моделей та проведення екологічної оцінки. Його функціонування спрямоване на формування інституційних передумов для підвищення якості позичальників, а також на трансформацію потенційного попиту на фінансування у проєкти, придатні для банківського кредитування.

Сукупна взаємодія зазначених блоків формує інтегрований механізм, в межах якого кредитування зелених проєктів постає як результат скоординованого використання фінансових ресурсів, інструментів управління ризиками та інституційної підтримки. Принципова відмінність запропонованої моделі полягає в її спрямованості не лише на фінансування окремих проєктів, а на формування інституційно стійкого сегмента зеленого кредитування, здатного ефективно функціонувати в умовах підвищеної макроекономічної та геополітичної нестабільності. Реалізація запропонованої моделі зумовлює досягнення низки ключових ефектів, зокрема: розширення доступу позичальників до фінансових ресурсів; зниження вартості кредитування завдяки застосуванню механізмів де-ризикування; підвищення якості кредитного портфеля банківських установ; формування передумов для масштабування зелених інвестицій у післявоєнний період. Таким чином, запропонована модель

забезпечує перехід від фрагментарного розвитку зеленого кредитування до його системного функціонування як невід'ємної складової фінансового забезпечення сталого розвитку економіки України. За таких умов подальший розвиток зеленого кредитування потребує переходу від фрагментарних підходів до формування комплексної інституційної архітектури, здатної забезпечити стабільність, передбачуваність і масштабність фінансових потоків у відповідному сегменті.

Інтеграція ESG-критеріїв у кредитні процеси банків відбувається через трансформацію традиційної моделі оцінки ризиків у напрямі врахування екологічних, соціальних та управлінських факторів на всіх етапах кредитного циклу. Зокрема, ESG-параметри інкорпуються у процедури попереднього відбору позичальників, кредитного скорингу, визначення вартості фінансування та подальшого моніторингу проєктів. Такий підхід дозволяє не лише оцінювати фінансову стійкість позичальника, але й враховувати довгострокові ризики, пов'язані з кліматичними змінами та регуляторними трансформаціями. У науковій літературі підкреслюється, що інтеграція ESG у банківські практики сприяє підвищенню якості кредитного портфеля та зменшенню системних ризиків [142;159].

Організаційні моделі банківського кредитування зелених проєктів суттєво залежать від механізмів де-ризикування, які дозволяють компенсувати підвищену невизначеність таких інвестицій. До ключових інструментів належать державні гарантії, процентні компенсації, портфельні гарантійні схеми, а також механізми розподілу ризиків за участю міжнародних фінансових організацій. Їх застосування знижує кредитний ризик для банків та підвищує доступність фінансування для позичальників, особливо в умовах трансформаційних економік. Дослідження показують, що саме поєднання державної підтримки та участі міжнародних інституцій створює мультиплікативний ефект для розвитку зеленого кредитування [144; 145].

Банківські продукти у сфері зеленого кредитування диференціюються залежно від цільових сегментів позичальників, що формує дві базові

організаційні моделі: роздрібну та корпоративну. Роздрібні програми орієнтовані на домогосподарства та малий бізнес і передбачають стандартизовані кредитні продукти з відносно невеликими сумами фінансування та спрощеними процедурами оцінки. Натомість корпоративні програми характеризуються індивідуалізованим підходом, комплексною структурою фінансування та використанням проєктного аналізу. Така сегментація дозволяє банкам ефективно адаптувати кредитні продукти до специфіки різних категорій позичальників і підвищувати масштабованість зеленого фінансування. У наукових працях підкреслюється, що розвиток обох сегментів є критично важливим для формування повноцінного ринку сталого фінансування [143].

Оцінка кредитоспроможності зелених проєктів передбачає поєднання традиційного фінансово-економічного аналізу з оцінкою екологічного ефекту, що створює певну методологічну напругу між комерційною доцільністю та суспільною корисністю. З одного боку, банки орієнтуються на класичні показники ефективності, такі як грошові потоки, строк окупності та рівень ризику. З іншого – враховується «зелений ефект», який може проявлятися у зниженні викидів, підвищенні енергоефективності або екологічній модернізації виробництва. В сучасних дослідженнях наголошується на необхідності інтеграції цих підходів через використання комбінованих моделей оцінки, які дозволяють враховувати як фінансову, так і нефінансову результативність проєктів [158]. Це створює передумови для більш обґрунтованого прийняття кредитних рішень та підвищує ефективність розподілу фінансових ресурсів.

Інституційні механізми відіграють ключову роль у формуванні сприятливого середовища для розвитку зеленого кредитування, особливо в умовах підвищеної макроекономічної та політичної нестабільності. Держава, центральні банки та регуляторні органи можуть впроваджувати політики, спрямовані на зниження кредитних ризиків, зокрема через створення спеціалізованих фінансових інститутів, «зелених» банків або фондів розвитку. Дані інституції акумулюють капітал і спрямовують його у пріоритетні екологічні проєкти, забезпечуючи при цьому часткове покриття ризиків для приватних

інвесторів. Досвід Світового банку свідчить, що наявність державних гарантій та чітких політичних сигналів суттєво підвищує довіру фінансових установ до «зелених» активів [146].

Крім того, важливим елементом є розвиток нормативно-правової бази, яка забезпечує стандартизацію підходів до визначення «зелених» проєктів та їх оцінки. Інституційна підтримка може включати податкові стимули, преференційні регуляторні режими та інтеграцію кліматичних ризиків у банківський нагляд. Організація економічного співробітництва та розвитку наголошує, що узгодженість політик і довгострокова стратегія є критично важливими для залучення приватного капіталу до екологічних інвестицій [162].

Одним із найбільш ефективних способів стимулювання зеленого кредитування є фінансові інструменти підтримки, оскільки вони дозволяють компенсувати частину ризиків і витрат, пов'язаних із реалізацією екологічних проєктів. Державні гарантії, зокрема, знижують кредитний ризик для банків, що сприяє розширенню доступу позичальників до фінансування. Такі механізми широко застосовуються у країнах ЄС, де гарантійні фонди підтримують інвестиції у відновлювану енергетику та енергоефективність [163]. Гранти та субсидії, у свою чергу, дозволяють зменшити початкові капітальні витрати та підвищити фінансову життєздатність проєктів. Вони особливо важливі для інноваційних або високоризикових технологій, де комерційне фінансування обмежене. Європейський банк реконструкції та розвитку активно використовує комбіноване фінансування (змішане фінансування), поєднуючи грантові ресурси з кредитами для стимулювання приватних інвестицій [164]. Визначальну роль у формуванні потоків зеленого фінансування відіграють міжнародні фінансові організації та донорські інституції, особливо в країнах, що розвиваються або перебувають у кризових умовах. Вони забезпечують доступ до довгострокового та відносно дешевого капіталу, а також сприяють передачі знань і технологій. Міжнародний валютний фонд підкреслює важливість координації міжнародної допомоги для підтримки кліматичних інвестицій [165].

Окрім фінансової підтримки, міжнародні партнери формують стандарти та принципи сталого фінансування, які стають орієнтиром для національних ринків. Їх участь також знижує ризики країн та підвищує інвестиційну привабливість. Наприклад, гарантійні інструменти та співфінансування з боку Міжнародної фінансової корпорації сприяють залученню приватних інвесторів до екологічних проєктів [166].

В умовах воєнної нестабільності критичного значення для підтримки інвестиційної активності набуває страхування ризиків, зокрема у сфері зеленого фінансування. Інструменти страхування воєнних ризиків дозволяють захистити інвесторів від втрат, пов'язаних із збройними конфліктами, що є особливо актуальним для України. Такі механізми можуть реалізовуватись через державні агентства або міжнародні організації, які надають політичне страхування [167]. Ризики неплатежів також охоплює інвестиційне страхування, експропріації або змін регуляторного середовища. Це сприяє підвищенню довіри до фінансової системи та стимулює кредитування довгострокових екологічних проєктів. Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій відіграє важливу роль у забезпеченні таких гарантій, що дозволяє зменшити бар'єри для інвесторів [167].

Однією з ключових перешкод для розвитку зеленого кредитування є асиметрія інформації, оскільки фінансові установи часто не мають достатньої інформації про екологічний вплив проєктів та їх реальні ризики. Це призводить до завищення вартості кредитів або відмови у фінансуванні. Вирішення зазначеної проблеми можливе через впровадження стандартизованих ESG-критеріїв (екологічних, соціальних та управлінських), які забезпечують прозорість і порівняння даних [168].

Запровадження обов'язкової нефінансової звітності та розвиток систем рейтингування ESG дозволяє зменшити інформаційні бар'єри та підвищити довіру інвесторів. Європейська комісія активно просуває стандарти сталого фінансування, включаючи таксономію ЄС, яка визначає критерії «зелених» інвестицій [169]. У результаті підвищується ефективність розподілу капіталу та знижується ризик «зеленого камуфляжу» (грінвошингу).

Оцінка інституційної спроможності банківського кредитування зелених проєктів базується на поєднанні кількісних та якісних підходів, що дозволяє врахувати як формальні, так і неформальні інституційні характеристики фінансового сектору. У науковій літературі поширеними є індикативні підходи, що включають аналіз нормативно-регуляторного середовища, рівня інтеграції ESG-принципів, доступності фінансових інструментів та ступеня участі міжнародних фінансових організацій. Водночас сучасні дослідження підкреслюють, що ключовим фактором стає не лише наявність інституцій, а їх ефективність у зниженні інформаційної асиметрії та трансакційних витрат [170].

Системний підхід до оцінки інституційної зрілості передбачає виділення кількох рівнів (додаток Б, табл. Б1): макро (державна політика та регулювання), мезо (банківська інфраструктура та ринки), мікро (процеси кредитного аналізу та управління ризиками). Зокрема, впровадження вимог Національний банк України щодо управління ESG-ризиками формує нову методичну основу оцінки кредитоспроможності позичальників, що трансформує традиційні підходи до ризик-менеджменту [46].

Водночас міжнародна практика демонструє доцільність використання композитних індексів (наприклад, GAR, GBDI), однак їх обмеження полягає у низькій адаптивності до трансформаційних економік. Для України це означає необхідність розробки контекстно-специфічних методик, які враховують воєнні ризики, залежність від державної підтримки та інституційну незрілість ринку.

Представляє певний інтерес запропонований в підрозділі 2.2. композитивний індекс інституційної зрілості банківського кредитування зелених проєктів (І_{КІЗБКЗП}), який інтегрує чотири ключові компоненти: ресурсну забезпеченість, рівень де-ризикуювання, ступінь ESG-інтеграції та інституційно-проєктну готовність. Перший компонент відображає доступ банків до довгострокових і відносно дешевих ресурсів, включаючи фінансування від міжнародних партнерів. Другий компонент оцінює розвиток механізмів розподілу ризиків (гарантії, страхування, портфельні інструменти). Третій компонент характеризує рівень інтеграції ESG-підходів у кредитний процес,

включаючи якість нефінансової звітності. Четвертий компонент визначає здатність генерувати придатні для банківського кредитування проєкти через інституційну підтримку підготовки інвестицій. Згаданий Індекс доцільно розраховувати як агрегований показник з нормалізацією кожного компонента, що дозволяє здійснювати проміжні та галузеві порівняння. Його перевага полягає у врахуванні не лише фінансових, а й інституційних факторів, що формують здатність банків масштабувати зелене кредитування.

Сучасний стан інституційної спроможності банківського сектору України характеризується поступовим формуванням регуляторної та методичної бази зеленого фінансування. Зокрема, Національний банк України визначив стратегічні напрями розвитку сталого фінансування та запровадив підхід до поетапної інтеграції ESG-ризиків у діяльність банків, що свідчить про інституційне закріплення відповідних стандартів [171].

Водночас суттєву роль у формуванні кредитних потоків відіграють міжнародні фінансові організації, зокрема Європейський банк реконструкції та розвитку і Європейський інвестиційний банк, які забезпечують кредитні лінії, гарантії та технічну підтримку. Наприклад, механізми гарантування кредитів дозволяють розблокувати значні обсяги фінансування для банківського сектору України, що підвищує його кредитну активність навіть в умовах високих ризиків [172].

Разом з тим, попри наявність інституційної підтримки, банківський сектор залишається залежним від державних програм субсидування, що може створювати викривлення ринку та стримувати розвиток ринкових механізмів фінансування [173]. Така ситуація вказує на перехідний характер інституційної моделі, де ринок ще не здатний функціонувати без зовнішньої підтримки.

Одним із найбільш критичних проявів інституційної незрілості є дисбаланс між високим попитом на зелене фінансування та обмеженою пропозицією кредитних ресурсів. З одного боку, підприємства демонструють зростаючий попит на фінансування енергоефективних та відновлюваних проєктів, що обумовлено як економічними, так і регуляторними факторами. З іншого боку,

банки залишаються обережними через високий рівень ризиків, недостатню якість проєктної підготовки та обмеженість заставного забезпечення.

Особливо показовим є розрив між кількістю поданих заявок і фактично профінансованими проєктами, що свідчить про низьку якість придатних для банківського кредитування ініціатив та недосконалість інституційної інфраструктури їх підготовки. Як зазначається в міжнародних дослідженнях, саме відсутність належного забезпечення та прозорої інформації є ключовою причиною відмов у кредитуванні [173]. В результаті формується ситуація, де фінансові ресурси формально наявні (через міжнародні фінансові інституції та державні програми), але їх ефективна трансформація у кредити обмежується інституційними бар'єрами. Це означає, що проблема розвитку зеленого кредитування в Україні полягає не стільки у дефіциті капіталу, скільки у дефіциті інституційної якості.

Формування цілісної інституційної архітектури зеленого кредитування передбачає перехід від фрагментарних ініціатив до системно інтегрованої моделі, у межах якої забезпечується узгодженість дій державних органів, фінансових установ, регулятора та міжнародних партнерів. У науковій літературі підкреслюється, що ефективність зеленого фінансування значною мірою залежить від якості інституційного середовища, зокрема від чіткого розподілу функцій між суб'єктами та наявності стабільних механізмів координації [174;175]. В умовах трансформаційної економіки України така архітектура має враховувати підвищений рівень ризиків, обмеженість ресурсної бази банків та необхідність залучення зовнішнього фінансування.

Водночас формування цілісної моделі передбачає створення багаторівневої системи інституційної взаємодії, яка охоплює макрорівень (державна політика та регулювання), мезорівень (банківська система та галузеві інститути) і мікрорівень (конкретні проєкти та позичальники). Як зазначають Mazzucato [176] та Aghion et al. [177], саме узгоджена взаємодія цих рівнів забезпечує здатність фінансової системи підтримувати інноваційні та довгострокові інвестиції, включаючи зелені проєкти.

Гармонізація національної системи зеленого кредитування з європейськими стандартами є ключовою передумовою інтеграції України у глобальний ринок сталого фінансування. Впровадження положень Регламенту ЄС про таксономію сприяє уніфікації підходів до визначення «зелених» видів діяльності, що зменшує ризики «грінвошінгу» та підвищує довіру інвесторів. Наукові дослідження підкреслюють, що стандартизація критеріїв екологічної сталості забезпечує прозорість ринку та знижує трансакційні витрати [178; 179].

Паралельно важливим напрямом є імплементація вимог Директиви щодо корпоративної звітності відносно сталого розвитку, що передбачає розширене розкриття інформації про ESG-ризики та вплив діяльності компаній на довкілля.

Як зазначають Eccles et al. [180], підвищення якості нефінансової звітності сприяє більш точній оцінці кредитоспроможності позичальників та інтеграції ESG-факторів у процес прийняття фінансових рішень. Для українських банків це означає необхідність адаптації внутрішніх процедур оцінки ризиків до європейських вимог.

Однією з ключових перешкод розвитку зеленого кредитування є недостатня кількість банківсько-придатних проєктів, що зумовлено низьким рівнем їх підготовки. У даному контексті особливого значення набуває розвиток інститутів підготовки проєктів (засоби підготовки проекту), які забезпечують розробку техніко-економічних обґрунтувань, фінансових моделей та оцінку екологічного ефекту. За даними Світового банку, інвестиції у підготовку проєктів значно підвищують ймовірність їх фінансування та реалізації [181].

Крім того, такі інститути виконують функцію зниження інформаційної асиметрії між позичальниками та кредиторами. Як зазначають Флайвб'єрг [182] та інші [162; 183], якісна підготовка проєктів дозволяє зменшити ризики недооцінки витрат і переоцінки вигід, що є типовими проблемами інфраструктурних та екологічних інвестицій. В українських умовах розвиток таких інститутів може здійснюватися за участю міжнародних фінансових організацій та держави.

Поглиблення інтеграції між державою, банківським сектором та міжнародними фінансовими організаціями є необхідною умовою масштабування зеленого кредитування в умовах підвищених ризиків. Як свідчить міжнародний досвід, ефективні моделі фінансування передбачають використання механізмів співфінансування, гарантій та розподілу ризиків, що дозволяє зменшити навантаження на банківський сектор [184]. У цьому контексті важливу роль відіграють такі інституції, як Європейський банк реконструкції та розвитку і Європейський інвестиційний банк, які забезпечують як фінансову, так і технічну підтримку.

Водночас інтеграція передбачає не лише фінансову взаємодію, але й координацію політик та стандартів. Як зазначають Humphrey [185] та інші [186], ефективне залучення міжнародного капіталу потребує узгодження національних стратегій розвитку з глобальними цілями сталого розвитку. Для України це означає необхідність формування єдиного стратегічного бачення розвитку зеленого фінансування із залученням усіх ключових стейкхолдерів.

Цифровізація є одним із ключових драйверів підвищення ефективності зеленого кредитування, оскільки дозволяє автоматизувати процеси збору, обробки та аналізу ESG-даних. Впровадження цифрових платформ сприяє зниженню інформаційної асиметрії та підвищенню точності оцінки ризиків [187]. Як зазначають Broby [188] та Nicoletti [189], використання фінтех-рішень у банківській діяльності відкриває нові можливості для інтеграції ESG-факторів у кредитний процес.

Крім того, цифрові інструменти забезпечують можливість постійного моніторингу екологічних показників проєктів, що є критично важливим для оцінки їх відповідності заявленим цілям. Використання технологій великих даних, інтернету речей (IoT) та штучного інтелекту дозволяє банкам отримувати оперативну інформацію про стан реалізації проєктів та своєчасно реагувати на відхилення. У довгостроковій перспективі це сприяє підвищенню прозорості ринку та довіри з боку інвесторів [200; 201; 202].

Висновки до розділу 2

За результатами проведеного дослідження, в роботі було зроблено такі висновки та надано рекомендації:

1. Банківське кредитування зелених проєктів в Україні перебуває на етапі інституційного становлення та трансформації від фрагментарного фінансування до системного сегмента сталого розвитку, що інтегрується в європейську парадигму ESG-регулювання та формується під впливом як глобальних тенденцій, так і специфічних національних викликів .
2. Встановлено, що сучасна модель зеленого кредитування в Україні характеризується функціональною конвергенцією екологічних, енергетичних і відновлювальних цілей, у межах якої фінансування проєктів енергоефективності, розподіленої генерації та модернізації інфраструктури виконує одночасно екологічну, економічну та безпекову функції .
3. Доведено наявність структурного розриву між зростаючим попитом на зелені інвестиції та обмеженими можливостями їх фінансового забезпечення, що зумовлено високими воєнними ризиками, інституційною невизначеністю, недостатньою якістю проєктної підготовки та недосконалістю механізмів оцінки екологічного ефекту .
4. Виявлено, що розвиток банківського кредитування зелених проєктів у 2022–2025 роках має еволюційний характер і проходить чотири етапи — від антикризового виживання до інституціоналізованого масштабування, при цьому ключову роль у розширенні сегмента відіграють міжнародні фінансові організації, гарантійні механізми та державні програми підтримки .
5. Обґрунтовано, що сучасна структура зеленого кредитування є енергоцентричною та корпоративно орієнтованою, із домінуванням проєктів із швидкою окупністю, тоді як подальший розвиток цього сегмента потребує секторальної диверсифікації, розширення роздрібного кредитування та

вдосконалення інституційного середовища, зокрема через імплементацію зеленої таксономії та розвиток механізмів розподілу ризиків .

6. Встановлено, що банківське кредитування зелених проєктів в Україні фактично концентрується у сегменті енергетики та енергонезалежності, на який припадає основний обсяг фінансування (33,5 млрд грн станом на 01.12.2025), що свідчить про енергоцентричний характер розвитку цього ринку.

7. Доведено наявність структурної асиметрії між сегментами позичальників: частка бізнесу у фінансуванні становить близько 93,4%, тоді як населення — лише 6,6%, що підтверджує домінування корпоративно-інвестиційної моделі над роздрібною.

8. Виявлено, що рівень конверсії заявок у фактичне фінансування становить близько 21%, що свідчить не про недостатній попит, а про високу селективність банківського кредитування та жорсткість критеріїв відбору проєктів.

9. Обґрунтовано, що найбільшу ймовірність отримання фінансування мають проєкти з коротким або середнім строком окупності (2–5 років), прогнозованими грошовими потоками та ліквідним обладнанням, тоді як екологічні проєкти з довгим горизонтом окупності залишаються фінансово обмеженими.

10. Встановлено, що ключовою умовою масштабування зеленого кредитування є інтеграція механізмів де-ризикування (державних програм, гарантій МФО, розподіл ризиків), без яких традиційна модель «банк – позичальник – застава» не забезпечує достатнього рівня кредитної активності в умовах воєнних ризиків.

11. Сучасна система банківського кредитування зелених проєктів в Україні перебуває на етапі інституційного становлення та характеризується фрагментарністю і відсутністю внутрішньо узгодженої архітектури, що обмежує її здатність до відтворюваного та масштабованого функціонування.

12. Ключовим стримуючим фактором розвитку сегмента є недостатня нормативно-методична визначеність, зокрема відсутність уніфікованої таксономії зелених активів і стандартизованих підходів до оцінювання екологічного ефекту, що посилює інформаційну асиметрію та ускладнює формування прозорого ринку.

13. Інституційна структура зеленого кредитування в Україні має мережевий характер, однак ефективність взаємодії між її ключовими суб'єктами (банками, державою, міжнародними фінансовими організаціями) залишається недостатньою, що знижує синергію фінансових, регуляторних і ризик-шерінгових інструментів.

14. Висока залежність від зовнішніх джерел де-ризикування та обмеженість внутрішньої ресурсної бази банків свідчать про структурну незрілість системи, внаслідок чого масштабування зеленого кредитування значною мірою визначається доступом до міжнародної підтримки, а не внутрішніми ринковими механізмами.

15. Перехід до системного розвитку зеленого кредитування можливий лише за умови комплексної трансформації інституційної архітектури, що передбачає інтеграцію ESG-підходів у банківські процеси, розвиток механізмів де-ризикування, формування інформаційної інфраструктури та підвищення інституційної спроможності позичальників.

Основні висновки, положення та результати розділу опубліковані в працях автора [183; 201; 202] за списком використаних джерел, наведеними в дисертації.

РОЗДІЛ 3

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ ЗЕЛЕНИХ ПРОЄКТІВ НА ЗАСАДАХ ESG-ІНТЕГРАЦІЇ

3.1 Регуляторні засади та проблемні розриви ESG-інтеграції у банківське кредитування зелених проєктів

Трансформація банківського кредитування в умовах сталого розвитку зумовлює перехід від традиційної моделі оцінювання кредитоспроможності до ESG-орієнтованого підходу, в межах якого екологічні, соціальні та управлінські фактори розглядаються як важливі детермінанти кредитного ризику, вартості фінансування та стійкості кредитного портфеля. Для українських банків така трансформація є особливо актуальною в умовах європейської інтеграції, повоєнного відновлення економіки, потреби в енергетичній стійкості та модернізації підприємств, а також формування регуляторних вимог щодо управління ESG-ризиками в фінансовому секторі.

Інтеграція ESG-принципів у зелене кредитування є важливим напрямом підвищення стійкості банківського сектору України в умовах повоєнного відновлення. Аналіз документів НБУ, ЄБРР та європейських регуляторів свідчить, що рівень розвитку ESG-підходів в українських банках поки поступається європейській практиці. Водночас це створює можливості для впровадження сучасних інструментів управління ризиками та підтримки зеленої модернізації економіки.

У цьому контексті зелене кредитування доцільно розглядати не як окремий банківський продукт, а як механізм трансформації кредитної діяльності банку. Воно поєднує традиційний кредитний аналіз з оцінюванням ESG-факторів, визначенням екологічного ефекту проєкту, моніторингом результатів та розкриттям відповідної інформації. На відміну від традиційного кредитування,

ESG-орієнтований підхід враховує здатність позичальника мінімізувати екологічний вплив, адаптуватися до кліматичних і регуляторних змін, забезпечувати належне корпоративне управління та прозорість реалізації проєкту. За таких умов ESG-фактори стають складовою системи управління кредитним ризиком і процесу прийняття кредитних рішень.

Доцільність такого підходу підтверджують дослідження Івасіва І. [203; 204], Краснової І. та Лещенко Р. [205]. Підтримуємо підхід, відповідно до якого ESG-ризика реалізуються через діяльність позичальника та трансформуються у кредитний, операційний, комплаєнс-, репутаційний ризик і ризик концентрації для банку. Екологічні фактори можуть спричинити додаткові витрати, штрафи та знецінення активів, соціальні — порушення операційної діяльності та репутаційні втрати, а управлінські — непрозорість звітності, слабкий контроль і комплаєнс-порушення. Узагальнення цього підходу подано на рис. 3.1.

Значимо, що ESG-фактори впливають на банк через фінансовий стан і стійкість позичальника. Екологічні ризики здатні спричинити додаткові витрати, штрафи та знецінення активів, соціальні — порушення діяльності й репутаційні втрати, а управлінські — непрозорість звітності, слабкий контроль і комплаєнс-порушення. В підсумку вони трансформуються в кредитний, операційний, репутаційний, комплаєнс-ризик і ризик концентрації, що дає підстави розглядати ESG-фактори як складову системи банківського ризик-менеджменту.

Особливість ESG-інтеграції полягає у трансформації всього кредитного процесу. Поряд з оцінкою ймовірності повернення кредиту банк аналізує екологічний та соціальний ефект проєкту, ризики грінвошингу, достовірність ESG-даних позичальника та їх вплив на якість кредитного портфеля. Тому зелений кредит доцільно розглядати як інструмент фінансування сталого розвитку. Інструменти інтеграції ESG-принципів в зелене кредитування українських банків доречно класифікувати за функціями в кредитному процесі. До них відносимо: стратегічні, оціночні, договірні, моніторингові, цифрові та звітні механізми. Їх комплексне застосування забезпечує інтеграцію ESG-

принципів на всіх етапах життєвого циклу зеленого кредиту від формування стратегії банку до посткредитного моніторингу та портфельної оцінки.

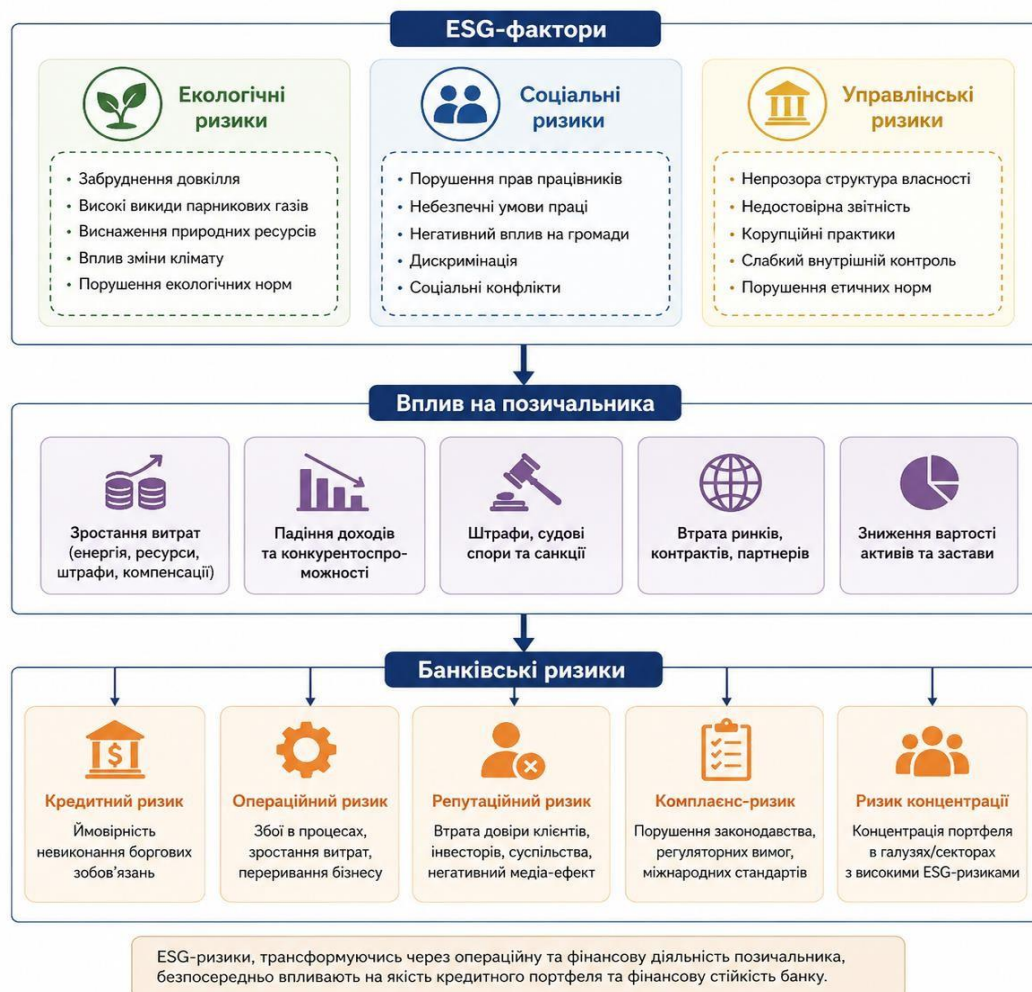

Рис. 3.1. Логіка трансмісії ESG-факторів у банківські ризики при кредитуванні позичальника

Джерело: узагальнено автором на основі [206; 207; 208]

Підсумовуючи, ESG-інтеграцію в зелене кредитування банку пропонуємо трактувати як процес включення екологічних, соціальних та управлінських критеріїв в кредитну діяльність банку з метою фінансування проєктів із підтвердженим сталим ефектом та мінімізації кредитного, репутаційного й регуляторного ризиків. Важливість такого підходу полягає в розгляді ESG-інтеграції не як окремого елемента кредитної процедури, а як наскрізної системи управління зеленим кредитом. Його практична цінність полягає в формуванні прозорих критеріїв відбору проєктів, встановленні ESG-показників, їх

закріпленні у кредитних договорах, диференціації умов фінансування, моніторингу результатів та підготовці регуляторно сумісної ESG-звітності.

Узагальнення наявних підходів дає підстави виокремити кілька концептуальних ознак ESG-орієнтованого зеленого кредитування, що наведені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

**Концептуальні ознаки ESG-орієнтованого зеленого кредитування
банку**

Ознака	Зміст	Значення для банку
Цільова спрямованість	Фінансування проєктів із екологічним, енергетичним, кліматичним або ресурсозберігальним ефектом	Дозволяє відмежувати зелені кредити від звичайних інвестиційних кредитів
Ризик-орієнтованість	Урахування ESG-факторів як джерел кредитного, операційного, репутаційного та регуляторного ризиків	Поглиблює якість кредитного аналізу
Договірна визначеність	Закріплення ESG-зобов'язань позичальника у кредитному договорі	Створює юридичний механізм контролю за виконанням ESG-KPI
Доказовість результату	Використання вимірюваних показників, звітності, цифрового моніторингу та верифікації	Знижує ризик грінвошингу
Динамічність умов	Можливість зміни ставки, графіка платежів або забезпечення залежно від виконання ESG-KPI	Формує економічний стимул для позичальника
Портфельний вимір	Оцінка не лише окремого кредиту, а й структури зеленого кредитного портфеля	Забезпечує управління концентрацією та ESG-ризиками портфеля
Регуляторна сумісність	Узгодження внутрішніх процедур банку з вимогами НБУ та європейськими підходами	Підвищує готовність банку до ESG-нагляду та розкриття інформації

Джерело: сформовано автором

Наведена систематизація (табл. 3.1) дозволяє розглядати ESG-орієнтоване зелене кредитування як багатовимірну категорію, що поєднує продуктивний, ризиковий, договірний, цифровий та звітний аспекти. Її цінність полягає в переході від формального цільового використання коштів до доказового підтвердження сталого ефекту проєкту та його врахування у кредитному процесі.

Погоджуємось з позицією вітчизняних науковців, що інтеграцію ESG-принципів в зелене кредитування українських банків варто розглядати в контексті розвитку регуляторної архітектури сталого фінансування [52; 87; 209]. Якщо раніше ESG-підходи впроваджувались переважно на добровільних засадах або в межах програм міжнародних фінансових організацій, то нині відбувається перехід нормативно орієнтованого управління ESG-ризиками. Це означає інтеграцію екологічних, соціальних та управлінських чинників у корпоративне управління, ризик-менеджмент, внутрішній контроль, портфельне управління та розкриття інформації банку.

Для України така трансформація має особливе значення, оскільки банківський сектор одночасно стикається з воєнними та євроінтеграційними викликами. Воєнні дії посилюють фізичні ESG-ризики через руйнування активів, енергетичну нестійкість, екологічні втрати та зниження вартості застави. Водночас, євроінтеграція актуалізує перехідні ризики, пов'язані з адаптацією бізнесу до стандартів ЄС. Як наслідок повоєнне відновлення потребує масштабного банківського фінансування, яке враховує не лише на економічні, а й на екологічні, соціальні та управлінські критерії сталого розвитку.

З метою подолання цих викликів Національний банк України розробив Білу книгу з управління ESG-ризиками в фінансовому секторі. Документ визначає напрями трансформації продуктів, корпоративного управління, ризик-менеджменту та розкриття інформації фінансових установ, а також передбачає поетапне впровадження ESG-вимог для банків впродовж 2025–2026 років. Емпіричні матеріали НБУ підтверджують, що ESG-ризики вже стали вагомим чинником діяльності банків. За результатами опитувань, в 2024 році близько 75% великих банків відзначили вплив кліматичних змін, а в 2025 році 67% банків повідомили про негативний вплив ESG-ризиків на кредитний портфель [210]. Для України найбільш значущим залишаються фізичні ризики, пов'язані з війною, поряд з перехідними ризиками, зумовленими євроінтеграцією та адаптацією до вимог ЄС.

Методологічна цінність Білої книги НБУ полягає в трансформації ESG-принципів на конкретні управлінські, процедурні та наглядові вимоги до діяльності банків. Це передбачає інтеграцію ESG-підходів в кредитну політику, оцінку клієнтів, моніторинг, звітність і внутрішній контроль. За такого підходу зелений кредит визначається не лише цільовим використанням коштів, а й наявністю ESG-оцінки, вимірюваних показників результативності та механізмів контролю їх досягнення.

Особливо важливо, що НБУ пов'язує ESG-ризики з якістю корпоративного кредитного портфеля та вартістю застави. За даними Білої книги, близько двох третин банків визнають їх вплив на діяльність установ, проте переважно розглядають ESG-ризики як складову кредитного або операційного ризику. Така позиція підтверджує, що банківська система України перебуває на етапі переходу від фрагментарного врахування ESG-факторів до цілісної системи ESG-орієнтованого управління кредитними ризиками. Зазначена система передбачає оцінювання не лише фінансового стану позичальника, а й екологічної результативності проєкту, соціальних ризиків, якості корпоративного управління, достовірності даних та їх впливу на ймовірність дефолту, вартість застави й умови кредитування.

З позиції Білої книги НБУ ключовими напрямками розвитку зеленого кредитування є інтеграція ESG-ризиків в систему корпоративного управління банку, ризик-апетит, кредитний моніторинг, систему даних і розкриття інформації. Відповідальність за ESG-інтеграцію має закріплюватись на рівні органів управління, ризик-менеджменту, кредитних комітетів, внутрішнього контролю та звітності, а не обмежуватись окремими підрозділами. Врахування ESG-факторів у ризик-апетиті банку передбачає визначення допустимої концентрації кредитів у ризикових секторах і встановлення орієнтирів фінансування проєктів із позитивним сталим ефектом.

Важливим напрямом є збір, систематизація та верифікація ESG-даних позичальників. Для зеленого кредитування якість таких даних визначає можливість підтвердження екологічного ефекту проєкту, запобігання

грінвошінгу та формування належної звітності. Для українських банків це залишається складним завданням через недостатній рівень розвитку нефінансової звітності, особливо серед малого та середнього бізнесу.

Не менш важливим є впровадження індикаторів раннього виявлення ESG-ризиків, зокрема невиконання екологічних KPI, порушення екологічних вимог, погіршення енергетичних показників або надання недостовірної інформації. Їх інтеграція в систему кредитного моніторингу дозволяє своєчасно виявляти ознаки ESG-дестабілізації та реагувати на них ще до виникнення фінансових проблем у позичальника.

Ще одним напрямом є розкриття інформації та запобігання грінвошінгу. Даний напрям передбачає не лише декларування зелених кредитів, а й розкриття критеріїв їх ідентифікації, уніфікацію даних і формування галузевого реєстру ESG-інформації, що може виконувати функцію інфраструктури довіри до ESG-даних (табл. 3.2).

Наведена систематизація свідчить, що Біла книга НБУ формує для банків логіку майбутньої ESG-архітектури, яка охоплює весь управлінський цикл: від стратегії та ризик-апетиту до кредитного аналізу, моніторингу, звітності та наглядової оцінки. Для зеленого кредитування це означає, що кожен проєкт має проходити не лише фінансову, а й ESG-оцінку, супроводжуватися відповідними договірними умовами та відображатись в системі моніторингу банку.

Таким чином важливим є дотримання принципу пропорційності. Для МСБ доцільно застосовувати спрощені ESG-процедури, зокрема стандартизовані анкети, обмежений набір ESG-KPI, цифрову подачу документів і спрощену верифікацію. Натомість для великих корпоративних позичальників і проєктного фінансування необхідна поглиблена ESG-оцінка, що охоплює екологічні, кліматичні, соціальні та управлінські аспекти, а також підтвердження відповідності проєкту встановленим зеленим критеріям. Окремого врахування потребує воєнно-поствоєнний контекст України. В пропозиціях до Білої книги НБУ обґрунтовано доцільність виокремлення зеленої таксономії повоєнного

відновлення як адаптованого до українських умов блоку, сумісного з ЄС-таксономією.

Таблиця 3.2

Релевантність положень Білої книги НБУ для розвитку ESG-орієнтованого зеленого кредитування банків

Напрямок регуляторної логіки НБУ	Зміст для банківської діяльності	Прояв у зеленому кредитуванні	Очікуваний ефект
Корпоративне управління	Закріплення відповідальності за ESG-ризиків на рівні органів управління та внутрішнього контролю	ESG-стратегія, ESG-кредитна політика, відповідальність кредитних комітетів	Перехід від декларативного ESG до управлінської відповідальності
Ризик-апетит і ліміти	Урахування ESG-ризиків у допустимих межах ризику банку	Ліміти на галузі з високим ESG-ризиком, цільові параметри зеленого портфеля	Зменшення концентрації ризиків і підвищення стійкості портфеля
Оцінка ESG-профілю клієнтів	Збір, оновлення та аналіз ESG-інформації про позичальників	ESG-анкета, ESG-скоринг, галузеві карти ризику	Поглиблення кредитного аналізу
Верифікація даних	Перевірка достовірності інформації клієнтів	API-перевірка, зовнішній аудит, технічна експертиза	Зниження інформаційної асиметрії
Індикатори раннього реагування	Виявлення погіршення ESG-профілю клієнта до настання фінансових проблем	Раннє попередження ESG-система, тригери невиконання ESG-KPI	Оперативне реагування на ESG-ризиків
ICAAP/ILAAP та стрес-тестування	Урахування ESG-ризиків у внутрішній оцінці достатності капіталу та ліквідності	Внутрішня ESG стресова лабораторія, сценарії фізичного й перехідного ризику	Оцінка впливу ESG на очікувані кредитні втрати
Розкриття інформації	Формування публічної та регуляторної ESG-звітності	Звітність щодо зеленого портфеля, коефіцієнт зелених активів, ESG-довіра даних	Підвищення прозорості та довіри
Запобігання грінвошингу	Недопущення необґрунтованого позиціонування кредитів як зелених	ESG-ковенанти, моніторинг, зовнішня верифікація	Захист репутації банку та довіри інвесторів

Джерело: сформовано автором

Для зеленого кредитування це має практичне значення, оскільки проєкти відновлення інфраструктури, енергетики, водопостачання, житлового фонду та промисловості часто поєднують відновлювальний, соціальний, енергетичний і екологічний ефекти. Без відповідної адаптації таксономічного підходу такі проєкти можуть не відповідати класичним критеріям, попри їх стратегічну важливість для сталого відновлення України.

В практиці українських банків таксономічний підхід може базуватись на поділі проєктів на п'ять груп: з екологічним, енергетичним, адаптаційним, ресурсозберігаючим ефектом та опосередкованим внеском у сталий розвиток. До них належать відповідно проєкти зі скорочення забруднення й викидів, енергоефективності та відновлюваної енергетики, підвищення стійкості до кліматичних, енергетичних і воєнних ризиків, циркулярного використання ресурсів, а також модернізації виробництва, енергетичної автономності та зниження вразливості до зовнішніх шоків. Така класифікація дозволяє систематизувати зелений кредитний портфель і оцінювати його результативність за екологічними, енергетичними та адаптаційними показниками.

Регуляторна основа ESG-інтеграції в зелене кредитування є багаторівневою та охоплює європейські принципи сталого фінансування, білу книгу НБУ, внутрішні ESG-документи банків і кредитні механізми реалізації ESG-принципів в роботі з позичальниками.

Отже, регуляторні передумови ESG-інтеграції в зелене кредитування в Україні відображають перехід від добровільних практик сталого фінансування до системного управління ESG-ризиками. Це вимагає від банків узгодження зелених кредитних продуктів з процедурами ризик-менеджменту, контролю та звітності, від позичальників – підтвердження екологічного ефекту й належного розкриття ESG-інформації, а від регулятора – поступового включення ESG-ризиків до наглядових механізмів та оцінки стійкості фінансових установ.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що Біла книга НБУ формує методологічне підґрунтя для переходу до ESG-орієнтованої кредитної моделі. Разом з тим її практична реалізація залежить від здатності банків інтегрувати ESG-принципи в кредитні процедури, оцінку позичальників, моніторинг, портфельне управління та звітність. Це зумовлює наявність розриву між регуляторними орієнтирами та фактичною готовністю банківського сектору до системної ESG-інтеграції.

Для українських банків цей розрив має стратегічне значення. Попри поступове наближення до європейських підходів управління ESG-ризиками,

значна частина відповідних процедур ще перебуває на етапі формування, а зелене кредитування часто розглядається як окремий продуктовий напрям, а не складова трансформації кредитного процесу.

В даному контексті доречно виокремити п'ять ключових розривів ESG-інтеграції в зеленому кредитуванні: нормативний, методичний, інформаційний, продуктовий та управлінський. Вони пов'язані відповідно з незавершеністю регуляторних вимог, відсутністю єдиних підходів до ESG-оцінювання, недостатньою якістю даних позичальників, обмеженістю зелених кредитних продуктів і неповною інтеграцією ESG-принципів в систему корпоративного управління та ризик-менеджменту банків.

Сутність нормативного розриву полягає в тому, що регуляторна база сталого фінансування в Україні вже формується, однак вимоги до класифікації зелених кредитів, оцінки ESG-ризиків, підтвердження екологічного ефекту, звітності та верифікації ще не є повністю стандартизованими. Це змушує банки самостійно визначати критерії «зеленості» проєктів, ESG-показники та процедури їх перевірки, що зумовлює нерівномірність практик, підвищує ризик грінвошінгу та знижує прозорість ринку.

Методичний розрив проявляється у відсутності єдиних підходів до оцінки ESG-ризиків і результативності зелених проєктів. Хоча банки визнають важливість ESG-факторів, вони часто не мають інструментів для їх кількісного вимірювання та врахування в кредитних рішеннях. Відсутність стандартизованих методик ESG-скорингу, галузевих карт ризиків, матриць суттєвості та механізмів інтеграції ESG-показників у внутрішні рейтинги позичальників обмежує їх вплив на умови кредитування, моніторинг і верифікацію, залишаючи ESG-аналіз переважно допоміжним елементом кредитного процесу.

Інформаційний розрив полягає в недостатній та низькій якості ESG-даних, які банк отримує від позичальників. Найгостріше ця проблема проявляється в сегменті МСП, де підприємства частот не ведуть нефінансової звітності, не оцінюють екологічні показники та не мають достатніх ресурсів для підготовки

ESG-документації. Це посилює інформаційну асиметрію між банком і позичальником, підвищує ризик неправильної класифікації кредитів як зелених, завищення очікуваного ефекту та ускладнює контроль результатів проєкту.

Продуктовий розрив пов'язаний з обмеженою пропозицією зелених кредитних продуктів, які переважно зосереджені на енергоефективності, відновлюваній енергетиці та програмах за підтримки міжнародних фінансових організацій. Хоча такий підхід сприяв становленню ринку, він стримує диверсифікацію зеленого кредитного портфеля. Подолання цього розриву потребує розвитку фінансування проєктів декарбонізації, циркулярної економіки, управління відходами, кліматичної адаптації, модернізації інфраструктури та повоєнного відновлення. Разом з тим розширення продуктової лінійки має супроводжуватись чіткими таксономічними критеріями для мінімізації грінвошінгу.

Управлінський розрив полягає в недостатній інтеграції ESG-принципів в систему корпоративного управління банку, діяльність кредитних комітетів, ризик-апетит, внутрішній аудит, мотивацію персоналу та управлінську звітність. Як зазначалось вище, ESG-фактори не завжди впливають на ставки, ліміти й ковенанти, що підвищує ризик формального характеру ESG-політики. В таких умовах ESG-профіль позичальника може враховуватись лише інформаційно, не впливаючи на кредитні рішення, параметри договорів, внутрішні ліміти чи процедури контролю. Внаслідок цього ESG-інтеграція залишається неповною. Основні проблемні розриви узагальнено в табл. 3.3.

Наведена систематизація свідчить, що проблеми ESG-інтеграції в зеленому кредитуванні мають комплексний характер і не обмежуються нестачею довгострокових фінансових ресурсів. Поряд із ресурсними обмеженнями суттєвими стримувальними чинниками залишаються інституційні та методичні недоліки банків, зокрема відсутність уніфікованих ESG-процедур, недостатня якість даних, низький рівень цифровізації моніторингу та обмежений вплив ESG-оцінки на кредитні рішення.

Таблиця 3.3

**Проблемні розриви ESG-інтеграції у зеленому кредитуванні
українських банків**

Вид розриву	Зміст проблеми	Прояв у банківській практиці	Наслідок для зеленого кредитування	Напрямок подолання
Нормативний	Незавершеність деталізованих вимог до ESG-оцінки, класифікації зелених кредитів і звітності	Різні підходи до визначення зеленого кредиту	Нерівномірність практик, ускладнення порівняння портфелів, ризик формальної ESG-класифікації	Розробка таксономії, стандартизація звітності, формалізація внутрішніх ESG-політик
Методичний	Відсутність уніфікованих моделей ESG-скорингу, екологічного скринінгу та оцінки зеленого ефекту	ESG-аналіз часто має експертний або описовий характер	ESG-фактори не завжди трансформуються у параметри кредитного рішення	Запровадження ESG-скорингу, галузевих карт ризику, матриць суттєвості
Інформаційний	Недостатність і низька достовірність ESG-даних від позичальників	МСП часто не ведуть нефінансової звітності, а дані ґрунтуються на самооцінці	Інформаційна асиметрія, ризик грінвошингу, обмеженість моніторингу	Використання ESG-анкет, API-верифікації, цифрових профілів клієнтів і зовнішньої перевірки
Продуктовий	Обмеженість лінійки зелених кредитних продуктів	Переважає кредитів на енергоефективність і програм, реалізованих за участю МФО	Низька диверсифікація зеленого кредитного портфеля	Розвиток кредитів на декарбонізацію, циркулярну економіку, кліматичну адаптацію та повоєнне відновлення
Управлінський	Неповна інтеграція ESG у корпоративне управління, ризик-апетит, ліміти, кредитні комітети й внутрішній аудит	ESG не завжди впливає на ставку, ковенанти, моніторинг і ліміти	Декларативність ESG-політики та розмивання відповідальності за результат	Формування ESG-ризик-апетиту, запровадження ESG-ковенантів, внутрішнього контролю та ESG-аудиту

Джерело: сформовано автором

Найбільш проблемним є поєднання методичного та інформаційного розривів, коли відсутність належних методик оцінки ESG-ризиків супроводжується дефіцитом достовірних даних про позичальника. За таких умов зростає ризик фінансування проєктів, які не забезпечують зеленого екологічного ефекту. Тому цифрові інструменти збору, верифікації та моніторингу ESG-даних

варто розглядати як необхідну інфраструктуру доказового зеленого кредитування. Разом з тим ключовим залишається управлінський розрив, оскільки саме він визначає, чи трансформуються результати ESG-оцінки в рішеннях щодо ставок, лімітів, забезпечення, резервування та внутрішньої звітності. Отже, ефективність ESG-інтеграції залежить від здатності банку перетворювати ESG-дані на управлінські рішення.

Окремої уваги потребує масштабування ESG-інтеграції у сегменті МСП. Саме малі та середні підприємства є потенційними користувачами кредитів на енергоефективність, локальну генерацію та модернізацію виробництва, однак їх можливості щодо підготовки нефінансової звітності та розрахунку ESG-показників залишаються обмеженими. Тому, доцільним є застосування принципу пропорційності: для МСП – спрощені ESG-анкети, мінімальний набір показників і цифровий формат подання даних, для великих корпоративних клієнтів – поглиблений ESG-аналіз, незалежна верифікація та посилені механізми контролю.

Подолання виявлених обмежень потребує впровадження шкали ESG-зрілості банків у сфері зеленого кредитування. Вона відображає перехід від декларативного врахування ESG-факторів до їх повної інтеграції в кредитну політику, ризик-апетит і бізнес-модель банку. Доречно виокремлювати п'ять рівнів ESG-зрілості: декларативний, проєктний, процедурний, інтегрований і стратегічний. Такий підхід дозволяє оцінити поточний рівень розвитку банку та визначити напрями його подальшої трансформації у сфері зеленого кредитування (рис. 3.2), а основні характеристики відповідних рівнів узагальнено в табл. 3.4.

Слід наголосити, що ключова відмінність між рівнями ESG-зрілості полягає не в кількості зелених продуктів, а в глибині впливу ESG-факторів на управлінські та кредитні рішення банку. Перехід до процедурного рівня передбачає формалізацію ESG-оцінки у внутрішніх документах, до інтегрованого рівня – врахування ESG-ризиків під час визначення кредитного рейтингу, лімітів, ставки, забезпечення, ковенантів і моніторингу. Стратегічний

рівень досягається тоді, коли ESG-цілі інтегруються в бізнес модель банку, систему стратегічного планування, ризик -апетит і розкриття інформації.

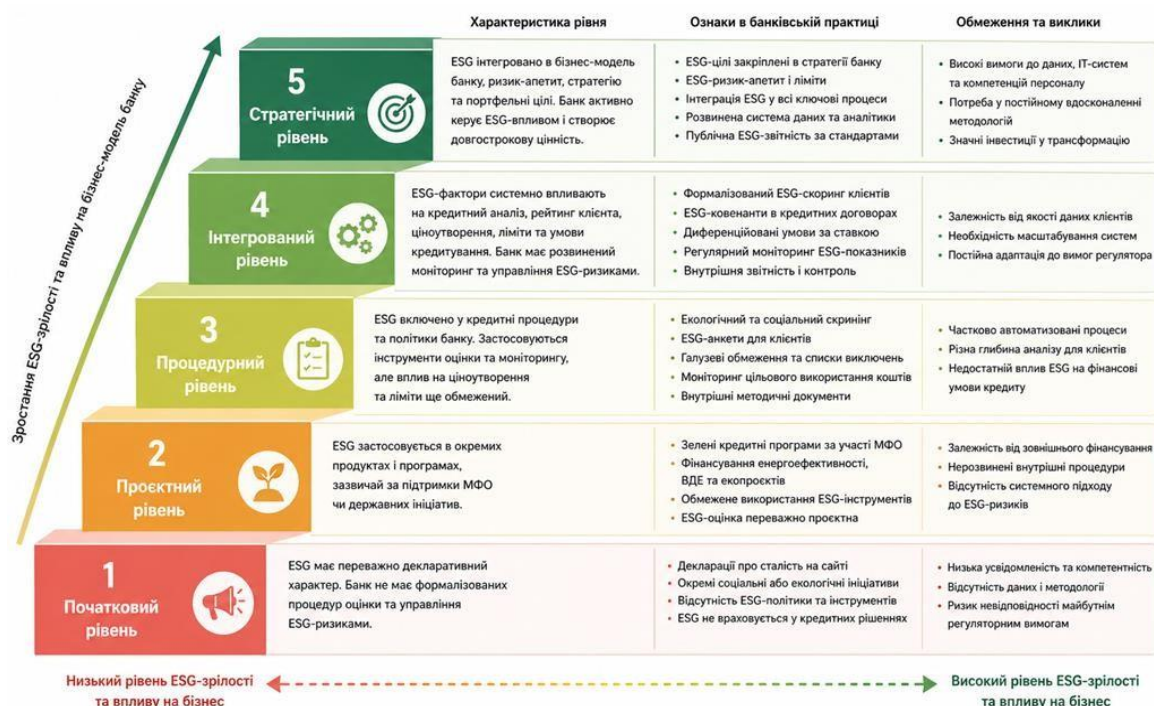

Рис. 3.2. Рівні ESG-зрілості банку у сфері зеленого кредитування

Джерело: сформовано автором на основі рекомендацій NGFS [208], EBA [211], BCBS [212] та Білої книги НБУ з управління ESG-ризиками [46]

Таблиця 3.4

Характеристика рівнів ESG-зрілості банку у сфері зеленого кредитування

Рівень	Характеристика	Ознаки в практиці	Обмеження
5. Стратегічний	Інтеграція ESG у бізнес-модель, ризик-апетит та цілі.	Стратегія, ліміти, розвинена аналітика, публічна звітність.	Високі вимоги до IT, даних та інвестицій.
4. Інтегрований	ESG системно впливає на кредитний аналіз та ціноутворення.	ESG-скоринг, договірні застереження, моніторинг.	Залежність від якості даних, постійна адаптація.
3. Процедурний	ESG включено у внутрішні політики та процедури.	Еко-скринінг, анкети, внутрішні методики.	Часткова автоматизація, обмежений вплив на ціну.
2. Проєктний	ESG-підхід реалізується в окремих продуктах/програмах.	Зелені програми (МФО), проєктна оцінка.	Відсутність системи, залежність від зовнішніх ресурсів.
1. Початковий	Декларативний підхід без формалізованих процедур.	Окремі ініціативи, відсутність політики.	Низька усвідомленість, брак даних та методології.

Джерело: сформовано автором

Проведений аналіз свідчить, що для більшості українських банків пріоритетним завданням є перехід до інтегрованого рівня ESG-зрілості. Це потребує не лише розвитку зелених кредитних продуктів, а й реального впливу ESG-оцінки на параметри кредитних рішень через інтеграцію ESG-підходів у стратегію, оцінку позичальників, договірні умови, моніторинг, портфельне управління та звітність.

Отже, інтеграція ESG-принципів в зелене кредитування має здійснюватися через системну трансформацію кредитного процесу. Подолання нормативного, методичного, інформаційного, продуктового та управлінського розривів потребує розвитку внутрішніх регламентів, ESG-скорингу, цифрових інструментів, диверсифікації продуктів і включення ESG-факторів до системи ризик-менеджменту. Тому подальший розвиток ESG-інтеграції потребує не лише нормативної підтримки, а й формування цілісного інструментарію її практичної реалізації в діяльності банків.

3.2. Інструменти та адаптивна архітектура ESG-інтеграції у банківське кредитування зелених проєктів

Подолання проблемних розривів ESG-інтеграції в зеленому кредитуванні потребує формування цілісної системи інструментів, яка охоплює всі етапи кредитного процесу – від розроблення кредитної політики до моніторингу результатів та портфельної звітності. В практиці банківської діяльності ESG-інструменти повинні функціонувати як взаємопов'язана система, а не як окремі елементи оцінки позичальника або проєкту.

З метою систематизації доцільно виокремити п'ять основних груп інструментів ESG-інтеграції: стратегічні, ідентифікаційно-оціночні, договірно-фінансові, контрольно-моніторингові та звітно-портфельні. Такий підхід забезпечує наскрізне врахування ESG-факторів в процесі зеленого кредитування

та сприяє переходу від формального декларування принципів сталого розвитку до їх практичного впровадження в діяльність банку.

Стратегічні інструменти формують загальну систему управління ESG-ризиками та визначають пріоритети зеленого кредитування. До них належать ESG-стратегія банку, політика сталого фінансування, ESG-орієнтована кредитна політика, ризик-апетит щодо ESG-ризиків, перелік виключених видів діяльності та цільові параметри зеленого кредитного портфеля. Їх основне призначення полягає у визначенні критеріїв відбору прєктів та встановленні меж допустимого рівня ESG-ризиків.

Ідентифікаційно-оціночні інструменти забезпечують формування ESG-профілю позичальника та оцінку потенційного зеленого ефекту проєкту. До цієї групи належать ESG-анкети, екологічний і соціальний скринінг, галузеві карти ризиків, матриці суттєвості, ESG-скоринг та перевірка відповідності таксономії сталого фінансування. Результатом їх застосування є формалізована оцінка ESG-ризиків, яка може враховуватись під час ухвалення кредитного рішення.

Особливе значення має ESG-скоринг, який трансформує якісну та кількісну ESG-інформацію в інтегральний показник ризику. На відміну від традиційної оцінки фінансового стану позичальника, ESG-скоринг враховує екологічні, соціальні та управлінські фактори, що можуть впливати на довгострокову стійкість бізнесу та якість кредитного портфеля банку.

Договірні-фінансові інструменти забезпечують інтеграцію результатів ESG-оцінки в параметри кредитного продукту. До них належать ESG-ковенанти, адаптивне ціноутворення, ESG-чутливі процентні коридори, диференційовані вимоги до забезпечення та умови подання ESG-звітності. Їх застосування дозволяє пов'язати вартість фінансування з фактичним виконанням ESG-зобов'язань позичальника.

Ключовим елементом цієї групи є ESG-ковенанти, які закріплюють в кредитному договорі перелік ESG-KPI, порядок їх підтвердження, вимоги до звітності та наслідки невиконання встановлених зобов'язань. Завдяки цьому

ESG-принципи набувають юридично обов'язкового характеру та стають складовою механізму управління кредитним ризиком.

Контрольно-моніторингові інструменти спрямовані на перевірку фактичного досягнення екологічного або соціального ефекту проєкту. До них належать посткредитний ESG-моніторинг, аудит, зовнішня верифікація, цифровий кабінет позичальника, смарт-облік, фотофіксація результатів та систем раннього реагування на ESG-ризик. Їх застосування дозволяє зменшити інформаційну асиметрію між банком і позичальником та мінімізувати ризик грінвошингу.

На відміну від традиційного моніторингу, який переважно зосереджується на фінансовому стані клієнта, ESG-моніторинг передбачає контроль досягнення визначених ESG-KPI, підтвердження цільового використання коштів і перевірку достовірності поданих даних. Це забезпечує доказовий характер зеленого кредитування та підвищує якість управління ризиками.

П'яту групу становлять звітно-портфельні інструменти, що забезпечують управління зеленим кредитним портфелем на рівні банку. До них належать ESG-звітність, портфельні ESG-дашборди, коефіцієнт зелених активів, температурний показник портфеля, аналіз концентрації ESG-ризиків та внутрішня управлінська звітність.

Застосування цих інструментів дозволяє перейти від оцінки окремих зелених кредитів до управління якістю всього портфеля. Банк отримує можливість оцінювати не лише обсяги зеленого фінансування, а й рівень ESG-ризиків клієнтів, частку проєктів з підтвердженим ефектом, випадки порушення ESG-ковенантів та вплив ESG-факторів на кредитний ризик. Узагальнення інструментів ESG-інтеграції в зелене кредитування наведено в табл.3.5.

Наведена систематизація свідчить, що ESG-інтеграція має здійснюватися як комплексний процес послідовного включення відповідних інструментів у всі стадії кредитування. Ефективність такого підходу визначається не окремими елементами, а рівнем їх взаємної узгодженості та здатністю забезпечувати

безперервний зв'язок між оцінкою ESG-ризиків, умовами фінансування, моніторингом і портфельним управлінням.

Таблиця 3.5

Функціональна систематизація інструментів ESG-інтеграції у зелене кредитування банку

Група інструментів	Основні елементи	Функція у кредитному процесі	Який проблемний розрив долає
Стратегічні	ESG-стратегія, політика сталого фінансування, ESG-кредитна політика, ризик-апетит, список виключень	Визначають цілі, принципи, обмеження та допустимі межі ESG-ризиків	Нормативний, управлінський
Ідентифікаційно-оціночні	ESG-анкета, екологічний і соціальний скринінг, ESG-скоринг, галузеві карти ризику, таксономія	Забезпечують відбір клієнтів і проєктів, оцінку ESG-профілю та зеленого ефекту	Методичний, інформаційний
Договірні-фінансові	ESG-ковенанти, диференційована ставка, ESG-чуйний коридор інтересів, адаптивна маржа	Перетворюють ESG-оцінку на умови кредитного договору та вартість фінансування	Управлінський, продуктовий
Контрольно-моніторингові	Посткредитний ESG-моніторинг, аудит, верифікація, цифровий кабінет, розумне вимірювання, раннє попередження ESG	Контролюють цільове використання коштів і фактичне досягнення ESG-KPI	Інформаційний, методичний
Звітно-портфельні	ESG-звітність, коефіцієнт зелених активів, температурний показник портфоліо, ESG-довіра даних, портфельні дашборди	Забезпечують прозорість, портфельне управління, розкриття інформації та контроль концентрації	Нормативний, управлінський

Джерело: сформовано автором

Таким чином, ESG-інструменти не замінюють традиційний фінансовий аналіз, а доповнюють його, дозволяючи враховувати довгострокові екологічні, соціальні та управлінські ризики, які не завжди відображаються у фінансовій звітності позичальника. Саме поєднання фінансових і нефінансових факторів створює основу для формування стійкої моделі зеленого кредитування та підвищення якості кредитного портфеля банку.

Ефективна інтеграція ESG-принципів в зелене кредитування потребує не лише методичного вдосконалення кредитних процедур, а й формування

цифрової інфраструктури, здатної забезпечувати збір, перевірку, обробку та використання ESG-даних в процесі прийняття кредитних рішень (рис.3.3).

Рис. 3.3. Рівні інтеграції ESG-принципів у зелений кредитний процес банку

Джерело: запропоновано автором на основі [46; 211; 212]

На відміну від традиційного кредитування, де основна увага приділяється фінансовій інформації позичальника, ESG-орієнтоване кредитування вимагає систематичної роботи з нефінансовими показниками, що характеризують екологічні, соціальні та управлінські аспекти діяльності клієнта.

За відсутності цифрових інструментів оцінка ESG-факторів залишається трудомісткою, фрагментарною та залежною від експертних суджень. Це обмежує можливості банків щодо масштабування зеленого кредитування, особливо в сегменті малого і середнього бізнесу. Разом з тим цифровізація сприяє стандартизації ESG-даних, зниженню інформаційної асиметрії, підвищенню швидкості аналізу та формуванню доказової бази щодо досягнення зеленого ефекту.

Авторський підхід передбачає розгляд цифрової ESG-інфраструктури як сукупності взаємопов'язаних фінтех-рішень, які забезпечують рух ESG-інформації від позичальника до кредитного рішення, а надалі – до систем моніторингу, портфельного управління та звітності. В її структурі доцільно

виокремлювати п'ять функціональних контурів: збір і верифікацію ESG-даних, аналітичну обробку ризиків, інтеграцію результатів оцінки в кредитне рішення, цифровий моніторинг та портфельну ESG-аналітику.

Перший контур забезпечує формування цифрового ESG-профілю позичальника. Його основою є цифрова ESG-анкета, яка інтегрується до процесу подання кредитної заявки та дозволяє стандартизувати збір нефінансової інформації. Для підвищення достовірності даних доцільним є використання API-інтеграцій з державними реєстрами, відкритими базами даних, екологічними джерелами та іншими інформаційними ресурсами. Такий підхід сприяє зменшенню залежності від декларативної інформації клієнта та підвищує якість ESG-оцінки.

Другий контур охоплює аналітичну обробку ESG-ризиків. Центральним його елементом виступає автоматизований ESG-скоринг, який перетворює екологічні, соціальні та управлінські показники в формалізовану оцінку ризику. Результати такого скорингу можуть використовуватись під час визначення умов кредитування, формування внутрішнього рейтингу позичальника та оцінки потенційного впливу ESG-факторів на кредитний ризик. Додатковим аналітичним інструментом може бути ESG-стрес-тестування, що дозволяє оцінювати стійкість позичальників до кліматичних, регуляторних або інфраструктурних шоків.

Третій контур забезпечує інтеграцію результатів ESG-оцінки в кредитне рішення. Практична цінність цифровізації проявляється лише тоді, коли результати ESG-аналізу впливають на параметри кредитного продукту. В зв'язку з цим ESG-показники доцільно враховувати під час визначення кредитної маржі, лімітів фінансування умов забезпечення, змісту ковенантів та частоти моніторингу. Такий підхід дозволяє перетворити ESG-фактори з інформаційного елемента на повноцінний компонент кредитного ризик-менеджменту.

Четвертий контур представлений цифровим моніторингом, який забезпечує контроль виконання ESG-зобов'язань впродовж всього строку кредитування. Для цього можуть використовуватись електронні кабінети

позичальників, цифрові сховища документів, фотофіксація результатів проєкту, дані смарт обліку та інші цифрові джерела інформації. Особливого значення набувають системи раннього реагування, які дозволяють своєчасно виявляти відхилення від запланованих ESG-KPI та запобігти ризикам грінвошінгу.

П'ятий контур охоплює портфельну ESG-аналітику та звітність. Його завдання полягає в переході від оцінки окремих кредитів до управління зеленим кредитним портфелем банку. Для цього використовуються показники частки зелених активів, концентрації ESG-ризиків, виконання ESG-KPI, температурного показника портфеля та інші аналітичні індикатори. Отримані результати можуть застосовуватись для внутрішнього управління регуляторного розкриття інформації та підготовки ESG-звітності. Узагальнення цифрових рішень, що забезпечують ESG-інтеграцію в зелене кредитування, наведено в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Цифрові інновації ESG-інтеграції у зелене кредитування банку

Цифрове рішення	Функціональний контур	Зміст рішення	Практичне значення для банку
ESG-анкета 2.0 з вбудованою системою ESRS	Збір ESG-даних	Адаптивна цифрова анкета позичальника з можливістю часткового автозаповнення відкритими даними	Стандартизація ESG-інформації, зменшення навантаження на МСП
API-верифікація даних	Верифікація ESG-даних	Перевірка даних клієнта через державні, судові, санкційні, екологічні та комерційні джерела	Зменшення інформаційної асиметрії та ризику недостовірних даних
Автоматизований ESG-скоринг	Аналітична обробка	Перетворення ESG-параметрів на інтегральну оцінку ризику	Включення ESG-профілю у кредитний рейтинг і кредитне рішення
Внутрішня ESG-стресова лабораторія	Аналітична обробка	Сценарне тестування фізичних, перехідних, регуляторних і воєнно-екологічних ESG-шоків	Оцінка впливу ESG-ризиків на очікувану втрату, ліміти і резерви
ESG-чутливий коридор відсотків	Кредитне рішення	Динамічне коригування кредитного спреда залежно від ESG-KPI та портфельних показників	Перетворення ESG-поведінки позичальника на ціновий стимул
Модель динамічного встановлення лімітів	Кредитне рішення / портфель	Узгодження лімітів на клієнта, галузь або портфель із ESG-ризик-апетитом	Управління концентрацією ESG-ризиків
Зелений кредит цифровий двійник	Моніторинг	Цифрова модель зеленого кредиту, яка відображає KPI, документи, технічні дані, ковенанти і статус проєкту	Доказовий контроль зеленого ефекту та цільового використання коштів

Продовження табл.3.6			
Раннє попередження ESG-система	Моніторинг	Набір тригерів погіршення ESG-профілю або невиконання ESG-KPI	Раннє реагування на ризик грінвошингу і недосягнення ефекту
ESG-довіра даних	Звітність / портфель	Внутрішнє або галузеве сховище стандартизованих ESG-даних	Прозорість портфеля, підготовка до розкриття інформації, довіра інвесторів
Токенізовані зелені кредитні лінії	Пілотний інструмент	Смарт-контракти, що фіксують цільове використання коштів і можуть блокувати транші у разі невиконання KPI	Підвищення прозорості, але потребує правової та технологічної апробації

Джерело: систематизовано автором

Представлена систематизація свідчить, що окремі цифрові інструменти мають найбільшу ефективність лише за умови їх комплексного застосування. ESG-анкета забезпечує збір даних, верифікаційні механізми підвищують їх достовірність, ESG-скоринг формує оцінку ризику, цифровий моніторинг контролює виконання зобов'язань, а портфельна аналітика забезпечує управлінське узагальнення результатів. В сукупності вони формують цілісну цифрову екосистему зеленого кредитування. Структурно-функціональна схема цифрової ESG-інтеграції в процес зеленого кредитування банку наведена на рис. 3.4. Рисунок демонструє послідовність інтеграції ESG-факторів в кредитний процес – від збору та аналізу даних до моніторингу результатів і формування портфельної звітності.

Такий підхід забезпечує безперервний зв'язок між ESG-оцінкою, кредитним рішенням та подальшим управлінням ризиками.

Практична значущість цифрової ESG-інфраструктури полягає в можливості її поетапного впровадження. На початковому етапі банки можуть використовувати цифрові ESG-анкети, базовий ESG-скоринг та електронні канали взаємодії з позичальниками. Подальший розвиток передбачає впровадження автоматизованої верифікації даних, цифрового моніторингу та портфельної ESG-аналітики. Завершальним етапом може стати формування комплексної цифрової ESG-архітектури, інтегрованої з системами управління ризиками та звітності банку.

Разом з тим впровадження цифрових ESG-рішень супроводжується низкою викликів, серед яких ключовими є якість вихідних даних, кібербезпека, прозорість алгоритмів оцінки та нерівномірний рівень цифрової зрілості банків і клієнтів.

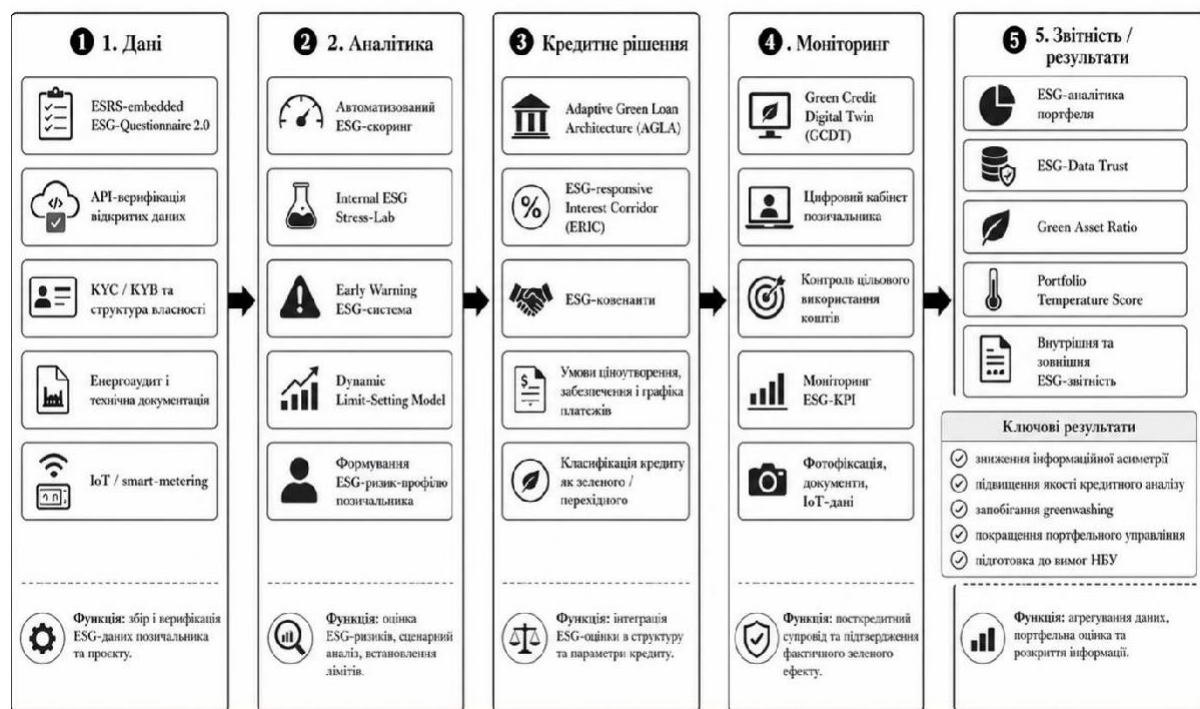

Рис. 3.4. Структурно-функціональна схема цифрової ESG-інтеграції у процес зеленого кредитування банку

Джерело: складено автором на основі [46] Білої книги НБУ щодо управління ESG-ризиками та авторських пропозицій

Тому цифровізація ESG-процесів має поєднуватись з належними механізмами внутрішнього контролю, аудиту моделей та методичної стандартизації.

Отже, цифрові інновації слід розглядати не як допоміжний елемент, а як базову інфраструктурну умову розвитку ESG-орієнтованого зеленого кредитування. Саме вони забезпечують перехід від декларативної оцінки ESG-факторів до їх системного врахування в кредитному аналізі, моніторингу, управлінні ризиками та портфельній звітності банку.

Подальший розвиток ESG-орієнтованого зеленого кредитування потребує переходу від використання окремих ESG-інструментів до формування цілісного

кредитного продукту, в межах якого оцінка ESG-факторів, моніторинг результатів та умови фінансування функціонують як єдина система. Таким механізмом в межах авторського підходу є AGLA (Adaptive Green Loan Architecture) – адаптивна архітектура зеленого кредиту, яка являє собою модульну модель банківського кредитного продукту, що поєднує ESG-ідентифікацію, оцінку ризиків, договірні механізми, цифровий моніторинг та адаптивне ціноутворення.

Необхідність розроблення такої моделі зумовлена тим, що більшість сучасних зелених кредитів базуються переважно на цільовому призначенні коштів. Разом з тим сам факт фінансування екологічного або енергоефективного проєкту не гарантує досягнення зеленого результату. В зв'язку з цим зростає потреба в механізмах, які забезпечують постійне підтвердження зеленого ефекту та врахування ESG-поведінки позичальника протягом всього строку кредитування.

На відміну від традиційної моделі зеленого кредиту, адаптивна архітектура передбачає динамічний взаємозв'язок між виконанням ESG-зобов'язань та параметрами кредитного продукту. В такій системі ESG-фактори впливають не лише на початкове рішення про фінансування, а й на подальші умови кредитування, включаючи моніторинг, договірні вимоги та вартість фінансових ресурсів.

За авторським підходом адаптивну архітектуру зеленого кредиту доцільно визначати як модульну модель кредитного продукту, в межах якої екологічні, соціальні та управлінські показники інтегруються в процес оцінки позичальника, структурування кредиту, моніторингу результатів та управління кредитним портфелем, а фінансові параметри кредиту коригуються залежно від підтвердженого виконання ESG-зобов'язань і зміни рівня ESG-ризиків.

Методичне значення запропонованої моделі полягає в поєднанні трьох ключових складових зеленого кредитування: цільової, ризикової та стимулюючої. Цільова складова забезпечує спрямування коштів на проєкти зі сталим ефектом. Ризикова передбачає врахування ESG-факторів в системі

кредитного ризик-менеджменту. Стимулюючи створює економічну мотивацію для позичальника до виконання погоджених ESG-KPI шляхом зміни умов фінансування. Практична цінність адаптивної архітектури полягає в подоланні основних проблемних ризиків ESG-інтеграції. Чітке визначення ESG-KPI сприяє зменшенню методичного розриву, цифровий моніторинг і верифікація даних знижують інформаційну асиметрію, інтеграція ESG-оцінки в кредитне рішення усуває управлінський розрив, а застосування адаптивного ціноутворення формує новий тип зеленого кредитування продукту. Одночасно модель сприяє узгодженню внутрішніх процедур банку з сучасними підходами до управління ESG-ризиками та розкриття інформації.

Структурно адаптивна архітектура зеленого кредиту включає сім взаємопов'язаних модулів: ESG-ідентифікацію позичальника, визначення зелених KPI, ESG-скоринг, договірне закріплення ESG-зобов'язань, цифровий моніторинг, адаптивне ціноутворення та портфельну ESG-аналітику. Узагальнення функціонального призначення модулів адаптивної архітектури наведено в табл. 3.7.

Наведена структура свідчить, що AGLA є не окремим продуктом у вузькому розумінні, а комплексним механізмом інтеграції ESG-принципів в повний цикл банківського кредитування. Її особливість полягає в послідовному взаємозв'язку між окремими модулями, де результати кожного попереднього етапу використовується на наступних стадіях кредитного процесу.

ESG-ідентифікація формує первинну інформаційну базу щодо екологічних, соціальних та управлінських характеристик позичальника. Визначення KPI забезпечує встановлення вимірюваних показників майбутнього ефекту проєкту. ESG-скоринг переводить отримані дані в формалізовану оцінку ризику. Ковенанти закріплюють відповідні зобов'язання в кредитному договорі. Цифровий моніторинг забезпечує контроль їх виконання. Адаптивне ціноутворення створює економічні стимули для досягнення ESG-результатів, а портфельна аналітика забезпечує узагальнення інформації на рівні кредитного портфеля банку.

Особливістю моделі AGLA є орієнтація не лише на цільове використання кредитних коштів, а й на підтвердження фактичного результату. В традиційному підході основна увага приділяється відповідності проєкту встановленим критеріям на момент видачі кредиту.

Таблиця 3.7

Модулі адаптивної архітектури зеленого кредиту та їх функціональне призначення

Модуль AGLA	Зміст модуля	Основні інструменти	Очікуваний результат
ESG-ідентифікація позичальника	Формування первинного ESG-профілю клієнта	ESG-анкета, KYC/KYB, API-перевірка, аналіз відкритих даних	Визначення прийнятності клієнта для зеленого кредитування
Визначення зелених KPI	Установлення вимірюваних показників екологічного або енергетичного ефекту	Енергоаудит, технічна документація, бізнес-план проєкту	Формування доказової бази майбутнього зеленого ефекту
ESG-скоринг	Оцінка ESG-ризиків позичальника і проєкту	Рейтинг A–D, галузеві карти ризику, матриці суттєвості	Інтеграція ESG-профілю у кредитне рішення
ESG-ковенанти	Договірне закріплення ESG-зобов'язань	Умови цільового використання, KPI, графік звітності, санкції	Юридичне забезпечення виконання ESG-вимог
Цифровий моніторинг	Перевірка фактичного виконання ESG-KPI	Кабінет позичальника, GCDT, смарт облік, фотофіксація	Зниження ризику грінвошингу і недостовірних даних
Адаптивне ціноутворення	Коригування ставки або маржі залежно від ESG-результату	ERIC, ESG-коридор ставки, бонус/штраф до маржі	Економічна мотивація позичальника до ESG-прогресу
Портфельна ESG-аналітика	Узагальнення даних на рівні зеленого кредитного портфеля	Коефіцієнт зелених активів, температурний показник портфоліо, ESG-довіра даних	Управління концентрацією, прозорість і регуляторна готовність

Джерело: сформовано автором

В адаптивній архітектурі ключового значення набуває досягнення погоджених показників ефективності та їх підтвердження за допомогою звітності, цифрового моніторингу або їх зовнішньої верифікації.

З позиції кредитного ризик-менеджменту модель AGLA забезпечує формування прямого зв'язку між ESG-показниками та економічними параметрами кредиту. Для відображення цієї залежності доцільно використовувати спрощену модель адаптивного ціноутворення:

$$R = R_{\text{баз}} + \Delta \text{ESG} + \Delta M, \quad (3.1)$$

де R – фактична процентна ставка за зеленим кредитом;

$R_{\text{баз}}$ – базова ставка, визначена з урахуванням фінансового ризику позичальника;

ΔESG – коригування ставки залежно від виконання ESG-KPI;

ΔM – коригування ставки залежно від якості моніторингу, своєчасності звітності та достовірності поданих даних.

Запропонована модель має методичний характер і демонструє можливість включення ESG-факторів до механізму ціноутворення. Якщо позичальник виконує погоджені ESG-KPI та своєчасно підтверджує результати, кредитна маржа може знижуватись. В разі невиконання ESG-зобов'язань або відсутності належного підтвердження результатів можуть застосовуватись підвищені ставки, додаткові ковенанти або посилений моніторинг. Таким чином, ESG-принципи набувають не лише декларативного, а й економічного змісту.

Важливою перевагою адаптивної архітектури є можливість її диференційованого застосування залежно від категорії позичальника. Для малого і середнього бізнесу доцільним є використання спрощеної моделі, що включає базову ESG-анкету, обмежену кількість KPI, типові ковенанти та цифрове подання документів. Для великих корпоративних клієнтів і проєктного фінансування може застосовуватись розширений варіант моделі з поглибленим ESG-скорингом, зовнішньою верифікацією, стрес-тестуванням та розширеною системою моніторингу.

Застосування принципу пропорційності дозволяє уникнути надмірного адміністративного навантаження на малих позичальників і водночас забезпечити належний рівень контролю за великими або ризиковими проєктами. Це особливо важливо для українських банків, які одночасно повинні забезпечувати

доступність зеленого фінансування та підтримувати прийнятний рівень кредитного ризику.

Отже, адаптивна архітектура зеленого кредиту являє собою практично орієнтований механізм реалізації ESG-принципів в банківському кредитуванні. Її наукова новизна полягає в поєднанні модульної структури продукту, ESG-скорингу, договірних механізмів, цифрового моніторингу, адаптивного ціноутворення та портфельної аналітики в єдину систему управління зеленим кредитом. Такий підхід створює передумови для підвищення якості кредитного портфеля, зниження ризику грінвошінгу та формування доказової бази щодо фактичного досягнення екологічного та соціального ефекту.

Для оцінки практичної придатності адаптивної архітектури зеленого кредиту доцільно розглядати умовний приклад її використання під час фінансування проєкту енергетичної модернізації малого виробництва підприємства. Вибір такого сегмента зумовлений тим, що саме малі підприємства є перспективними споживачами зелених кредитів, але водночас мають обмежені можливості щодо підготовки повної ESG-звітності та впровадження складних систем управління сталим розвитком.

Припустимо, що банк розглядає заяву на фінансування встановлення дахової сонячної електростанції потужністю 150 кВт. Метою проєкту є зменшення витрат на електроенергію, підвищення енергетичної автономності підприємства та скорочення непрямих викидів, пов'язаних із споживанням електроенергії в мережі. З врахуванням воєнних ризиків та нестабільності енергетичної інфраструктури такий проєкт має не лише екологічне, а й економічне та адаптаційне значення.

Основні параметри кредитування можуть передбачати суму кредиту 5млн грн строком на п'ять років із цільовим використанням коштів на придбання та монтаж сонячної електростанції. Джерелом погашення кредиту виступають операційні грошові потоки підприємства та економія витрат на електроенергію.

Першим етапом реалізації моделі AGLA є ESG-ідентифікація позичальника. Для малого підприємства використовується спрощена цифрова

ESG-анкета, що охоплює основні екологічні, соціальні та управлінські характеристики діяльності. Додатково банк здійснює перевірку відкритих джерел інформації та стандартні процедури KYC/KYB. За результатами оцінки позичальнику може бути присвоєний рейтинг В, що відповідає прийнятому рівню ESG-ризиків за умови подальшого моніторингу.

Наступним етапом є формування системи ESG-KPI, які виступають основою для оцінки результативності проєкту. Показники повинні бути вимірюваними, підтверджуваними та безпосередньо пов'язаними з метою кредитування.

Наведені показники (табл. 3.8) дозволяють оцінити не лише факт реалізації проєкту, а й його фактичний, екологічний та економічний ефект. Водночас використання обмеженої кількості KPI відповідає принципу пропорційності та не створює надмірного адміністративного навантаження для малого бізнесу.

Таблиця 3.8

**Приклад ESG-KPI для адаптивного зеленого кредиту на
встановлення сонячної електростанції**

ESG-KPI	Планове значення	Період підтвердження	Джерело підтвердження
Встановлена потужність сонячної електростанції	150 кВт	До 6 місяців після видачі кредиту	Акти виконаних робіт, технічна документація, фотофіксація
Частка власного споживання виробленої електроенергії	Не менше 70 %	Щоквартально	Дані обліку електроенергії, звіт позичальника
Зниження витрат на електроенергію	Не менше 25 %	Через 12 місяців після введення в експлуатацію	Фінансові документи, рахунки за електроенергію
Подання цифрового ESG-звіту	1 раз на квартал	Упродовж строку кредиту	Цифровий кабінет позичальника
Підтвердження цільового використання кредитних коштів	100 % витрат за проєктом	До завершення монтажу	Платіжні документи, договори, рахунки, акти

Джерело: сформовано автором

Після погодження ESG-KPI вони інтегруються до кредитного договору вигляді ESG-ковенантів. У договорі визначаються строки досягнення

показників, порядок подання звітності, механізми підтвердження результатів та наслідки невиконання зобов'язань.

Такий підхід забезпечує юридичне закріплення ESG-вимог та створює підстави для подальшого моніторингу.

Контроль виконання ESG-KPI здійснюється за допомогою моніторингу (табл.3.9).

Таблиця 3.9

Приклад ESG-коридору процентної ставки за адаптивним зеленим кредитом

Умова виконання ESG-KPI	Коригування ставки	Фактична ставка
Усі ESG-KPI виконано, звітність подана вчасно, дані підтверджені	-1,5 в. п.	16,5 %
Основні KPI виконано, але є незначні затримки або уточнення у звітності	0 в. п.	18,0 %
KPI частково не виконано або відсутнє належне підтвердження даних	+1,5 в. п.	19,5 %
Виявлено нецільове використання коштів або недостовірну інформацію	Перегляд умов кредиту / втрата зеленого статусу	Індивідуальне рішення банку

Джерело: сформовано автором

Позичальник подає документи через електронний кабінет, а банк отримує можливість контролювати реалізацію проєкту на основі фотофіксації, технічної документації, даних обліку електроенергії та інших підтвердних матеріалів. В разі фактичних результатів від запланованих показників система моніторингу формує сигнал для додаткової перевірки або перегляду умов фінансування.

Особливістю моделі AGLA є використання адаптивного ціноутворення. Якщо позичальник своєчасно виконує ESG-KPI та підтверджує досягнення погоджених результатів, банк може застосувати зниження кредитної маржі. В разі невиконання показників або відсутності підтвердження результатів можуть використовуватись підвищена маржа, додаткові вимоги до звітності чи посилений моніторинг. Таким чином створюється економічний стимул досягнення фактичного зеленого ефекту. Узагальнений порядок реалізації адаптивного зеленого кредиту наведено в табл. 3.10.

Представлений приклад демонструє, що адаптивна архітектура зеленого кредиту може застосовуватись навіть для відносно простих проєктів МСБ.

Таблиця 3.10

Етапи практичної реалізації адаптивного зеленого кредиту в українському банку

Етап реалізації	Дія банку	Дія позичальника	Результат
Первинна ESG-ідентифікація	Оцінює ESG-профіль клієнта, перевіряє відкриті дані	Заповнює цифрову ESG-анкету, надає документи	Присвоєння ESG-рейтингу
Визначення KPI	Узгоджує вимірювані показники зеленого ефекту	Подає технічну документацію, кошторис, очікувані показники	Формування ESG-KPI
Кредитне рішення	Визначає ставку, строк, забезпечення, ESG-коридор	Погоджує умови фінансування	Структурування кредиту
Договірне закріплення	Включає ESG-ковенанти до договору	Бере зобов'язання щодо звітності та виконання KPI	Юридична визначеність ESG-вимог
Цифровий моніторинг	Контролює документи, KPI, звітність, відхилення	Завантажує звіти та підтвердні дані	Доказова база зеленого ефекту
Коригування ставки	Застосовує знижку або надбавку до ставки	Отримує фінансовий стимул або санкцію	Адаптивне ціноутворення
Портфельна аналітика	Агрегує результати за зеленими кредитами	—	Управління якістю зеленого портфеля

Джерело: сформовано автором

Її впровадження не потребує складної технологічної інфраструктури на початковому етапі та може базуватись на поєднанні цифрової ESG-анкети, обмеженого набору KPI, типових ESG-ковенантів та електронного документообігу. Саме така інфраструктура має принципове значення для підготовки банків до майбутніх вимог ESG-розкриття (табл. 3.11).

Практична перевага запропонованого підходу полягає в переході від оцінки намірів позичальника до контролю фактичних результатів реалізації проєкту. Банк отримує можливість пов'язати умови фінансування з виконанням ESG-зобов'язань, зменшити ризик грінвошингу та сформувати доказову базу щодо досягнення екологічного ефекту. Для позичальника така модель створює

додаткові стимули до виконання погоджених показників і підвищує доступність фінансування проєктів сталого розвитку.

Отже, практичне застосування моделі AGLA підтверджує можливість інтеграції ESG-принципів в повний цикл банківського кредитування без істотного ускладнення процедур для позичальника.

Таблиця 3.11

Інституційні учасники ESG-екосистеми зеленого кредитування в Україні

Учасник екосистеми	Функціональна роль	Інструменти впливу на зелене кредитування	Очікуваний результат
Національний банк України	Формування регуляторної рамки та наглядових орієнтирів	Біла книга, вимоги до ESG-ризиків, SREP, розкриття інформації	Перехід банків від добровільних ESG-практик до системного управління ESG-ризиками
Банки	Безпосереднє фінансування зелених проєктів	ESG-скоринг, AGLA, ковенанти, цифровий моніторинг, портфельна аналітика	Формування якісного зеленого кредитного портфеля
Держава	Зниження ризику і вартості зеленого фінансування	Гарантії, компенсації ставок, програми відновлення, податкові стимули	Розширення доступу бізнесу до зелених кредитів
Міжнародні фінансові організації	Ресурсна, методологічна та технічна підтримка	Кредитні лінії, гранти, гарантії, стандарти, екологічна та соціальна комплексна перевірка	Передача міжнародних стандартів і здешевлення ресурсу
Позичальники	Реалізація зелених проєктів і виконання ESG-KPI	ESG-звітність, цифрові дані, виконання ковенантів	Досягнення фактичного екологічного, енергетичного чи соціального ефекту
Незалежні верифікатори	Підтвердження достовірності зеленого ефекту	Енергоаудит, технічна експертиза, екологічний аудит, сертифікація	Зниження ризику грінвошингу
Цифрові платформи	Забезпечення обігу та стандартизації ESG-даних	ESG-довіра даних, API-інтеграції, цифрові кабінети, XBRL-звітність	Порівнюваність, прозорість і доступність ESG-інформації
Інвестори та донори	Надання капіталу для зеленого фінансування	Зелені фонди, змішане фінансування, вимоги до звітності	Залучення додаткових ресурсів у зелене відновлення

Джерело: сформовано автором

Поєднання ESG-ідентифікації, системи KPI, цифрового моніторингу, адаптивного ціноутворення та портфельної аналітики забезпечує формування

більш прозорої, контрольованої та результативної моделі зеленого кредитування, адаптованої до умов функціонування українських банків.

3.3 Напрями розвитку та механізми масштабування банківського кредитування зелених проєктів в Україні

Сучасний розвиток зеленого фінансування в Україні засвідчує, що основним викликом є не створення окремих кредитних продуктів для екологічних проєктів, а забезпечення їх масштабування. Попри наявність успішних практик фінансування енергоефективних та відновлюваних енергетичних проєктів, поширення зеленого кредитування залишається обмеженим через воєнні ризики, нестачу довгострокових ресурсів, недосконалість регуляторного середовища та інформаційну асиметрію між учасниками ринку [213; 214] (табл. 3.12).

Розвиток зеленого кредитування не може забезпечуватись виключно зусиллями окремих банків. Обмеженість ресурсної бази, високий рівень ризику довгострокових інвестицій, недостатня платоспроможність частини позичальників та відсутність єдиних критеріїв оцінювання зелених проєктів обумовлюють необхідність системного підходу до масштабування. В науковій літературі (N. Robins [215], S. Dikau, U. Volz [159], Patrick Bolton [149], О. Петрик [216], С. Ніколайчук [217]) зазначається, що розвиток зеленого фінансування є результатом взаємодії регуляторних, фінансових та інвестиційних механізмів, які формують цілісну систему сталого фінансування.

Для України дана проблема має особливе значення в умовах повномасштабної війни та майбутнього післявоєнного відновлення. З одного боку, воєнні ризики стримують інвестиційну активність та обмежують можливості банків щодо довгострокового кредитування. З іншого боку, потреба у відновленні енергетичної інфраструктури, модернізації житлово-

комунального господарства та підвищенні енергоефективності формує значний попит на фінансування зелених проєктів.

Таблиця 3.12

Бар'єри та стимули розвитку банківського кредитування зелених проєктів в Україні

Чинники	Зміст прояву	Вплив на розвиток банківського кредитування
Бар'єри		
Високий рівень воєнних і макроекономічних ризиків	Нестабільність економічного середовища, невизначеність доходів	Стимує довгострокове кредитування
Недостатня капіталізація позичальників	Обмежені власні ресурси	Знижує доступність кредиту
Відсутність уніфікованих критеріїв	Різні підходи до класифікації	Ускладнює стандартизацію продуктів
Недостатній рівень ESG-розкриття	Брак якісних даних	Підвищує інформаційну асиметрію
Обмежена ресурсна база банків	Дефіцит довгих ресурсів	Обмежує фінансування
Висока вартість технологій	Значні первинні інвестиції	Зменшує коло позичальників
Стимули		
Зростання попиту на енергоефективність	Прагнення знизити витрати	Формує попит на кредити
Швидка окупність	Прийнятні строки повернення	Підвищує привабливість
Державні та міжнародні програми	Гарантії та компенсації	Знижує ризики банків
ESG-підходи	Інтеграція екологічних факторів	Сприяє новим продуктам
Євроінтеграція стандартів	Наближення до ЄС	Уніфікує підходи
Інвестиційна активність бізнесу	Модернізація	Розширює клієнтську базу

Джерело: сформовано автором

Узагальнення основних структурних обмежень та перспектив їх подолання дозволяє визначити ключові напрями розширення банківського кредитування

зелених проєктів в Україні (табл.3.13). Післявоєнне відновлення створює можливість інтегрувати принципи сталого розвитку в процес модернізації економіки.

Таблиця 3.13.

**Структурні обмеження та перспективні напрями розширення
банківського кредитування зелених проєктів в Україні**

Структурні обмеження	Логіка переходу до масштабування	Напрями розширення
Воєнні та кредитні ризики: високий рівень невизначеності, підвищена премія за ризик, обмеженість довгострокового фінансування.	Зниження ризиковості кредитування є передумовою переходу від поодиноких кредитних рішень до масштабнішого фінансування зелених проєктів	Гарантійні механізми та розподіл ризиків: розширення практики розподілу ризику між банками, державою та міжнародними партнерами.
Неповна інституційна визначеність: незавершене формування зеленої таксономії, різномірність ESG-критеріїв, нестача стандартизованих підходів до оцінювання.	Інституційна визначеність створює підґрунтя для уніфікації підходів до відбору та фінансування зелених проєктів.	Стандартизація та розвиток зеленої таксономії: узгодження критеріїв віднесення проєктів до зелених, підвищення регуляторної визначеності та методичної узгодженості.
Дефіцит якісно підготовлених проєктів: обмежена кількість банківсько придатних ініціатив, недостатній рівень техніко-економічної підготовки.	Масштабування кредитування потребує формування стабільного потоку проєктів, що відповідають вимогам банківського фінансування.	Формування портфеля якісно підготовлених проєктів: розроблення типових рішень, техніко-економічних обґрунтувань і стандартизованих пакетів документів для подання до банків.
Секторальні та сегментні дисбаланси: домінування корпоративного та енергетичного сегментів, недостатній розвиток роздрібного, муніципального, водоекологічного й інфраструктурного фінансування.	Розширення сегмента можливе за умови переходу від вузької секторальної концентрації до більш диверсифікованої моделі кредитування.	Диверсифікація напрямів кредитування: розвиток роздрібного, муніципального, водоекологічного та інфраструктурного сегментів зеленого фінансування.

Джерело: сформовано автором

Особливого значення набувають проєкти у сферах відновлюваної енергетики, енергоефективності, транспорту та комунальної інфраструктури. Додатковим стимулом виступає євроінтеграційний курс України, який передбачає адаптацію національного фінансового законодавства до європейських стандартів сталого фінансування, включаючи вимоги щодо ESG-розкриття, управління кліматичними ризиками та використання зеленої

таксономії. Економічна привабливість зелених проєктів визначається не лише екологічним ефектом, а й здатністю генерувати стабільні фінансові результати до позичальників. Скорочення витрат на енергоресурси, підвищення енергоефективності та енергетичної автономності сприяють зміцненню фінансової стійкості підприємств і водночас знижують кредитний ризик для банків (табл.3.14).

Таблиця 3.14

Вплив економічного ефекту зелених проєктів на розвиток банківського кредитування

Економічний ефект зелених проєктів	Прояв для позичальника	Вплив на банківське кредитування
Скорочення витрат на енергоресурси	Зниження операційних витрат	Підвищення платоспроможності та зниження кредитного ризику
Короткий строк окупності	Швидке повернення інвестицій	Підвищення привабливості для кредитування
Стабілізація витрат	Менша залежність від цін	Прогнозовані грошові потоки
Зростання енергоефективності	Підвищення фінансової стійкості	Розширення кредитування МСБ
Зменшення викидів	Поліпшення ESG-профілю	Доступ до цільових програм
Масштабованість проєктів	Тиражування рішень	Стандартизація кредитних продуктів
Зростання інвестицій	Попит на фінансування	Розширення кредитного сегмента
Енергетична автономність	Стійкість до криз	Підвищення надійності проєктів

Джерело: узагальнено автором

Таким чином, масштабування банківського кредитування зелених проєктів доцільно розглядати як складову системної трансформації фінансового сектору. Його ефективність залежить не лише від наявності окремих кредитних продуктів, а й від формування сприятливого інституційного середовища, розвитку механізмів розподілу ризиків, доступу до довгострокового капіталу та впровадження сучасних інструментів оцінювання результативності проєктів.

Масштабування банківського кредитування зелених проєктів в Україні потребує формування цілісної інституційної моделі, яка забезпечує координацію дій усіх учасників ринку та створює умови для мобілізації фінансових ресурсів у пріоритетні напрями сталого розвитку. На відміну від традиційного кредитування, ефективність зеленого фінансування визначається не лише діяльністю банків, а й якістю взаємодії між державою, регулятором, міжнародними фінансовими організаціями, інвесторами, донорами, незалежними верифікаторами та цифровими платформами. Саме така взаємодія формує інституційну основу для зниження ризиків, стандартизації процедур та забезпечення довгострокової стійкості фінансових потоків (додаток В, рис.В.1).

Центральне місце в зазначеній моделі належить Національному банку України [218], який виконує регуляторно-методологічну функцію. Його роль полягає в формуванні нормативних вимог щодо управління ESG-ризиками, інтеграції кліматичних факторів в банківський нагляд та розвитку підходів до розкриття нефінансової інформації. Через встановлення єдиних правил оцінювання ризиків і стандартів звітності НБУ створює передумови для переходу від фрагментарного використання зелених фінансових інструментів до системного впровадження принципів сталого фінансування діяльності банків.

Важливу роль у механізмі масштабування відіграє держава, яка виконує стимулюючу, гарантійну та координуючу функції. Через програми компенсації процентних ставок, державні гарантії, податкові стимули та підтримку стратегічних напрямів відновлення економіки держава знижує вартість кредитних ресурсів і частково компенсує ризики, які не можуть бути прийняті приватним фінансовим сектором. Такий підхід особливо важливий в умовах воєнної та післявоєнної трансформації економіки, коли рівень невизначеності суттєво обмежує можливості ринкового фінансування.

Безпосереднім оператором процесу кредитування виступають банки, які виконують функції фінансового посередника, кредитного аналітика та суб'єкта ініціювання проєктів. Банки забезпечують трансформацію стратегічних цілей зеленої модифікації в конкретні кредитні рішення шляхом аналізу фінансового

стану позичальників, оцінювання ризиків, визначення строків окупності інвестицій та прогнозування екологічного ефекту проєктів. Отже саме банки формують попит на стандартизовані інструменти оцінювання, механізми зниження ризиків та цифрові рішення, необхідні для масштабування кредитування.

Суттєве значення для розвитку зеленого фінансування мають міжнародні фінансові організації, які виконують ресурсну, гарантійну та методологічну функції. Вони забезпечують доступ до довгострокового капіталу, інструментів розподілу ризиків, портфельних гарантій та технічної допомоги. Участь міжнародних партнерів дозволяє компенсувати дефіцит внутрішніх фінансових ресурсів і водночас сприяє впровадженню міжнародних стандартів оцінювання та моніторингу зелених проєктів.

Окреме місце в інституційній моделі займають незалежні верифікатори, діяльність яких спрямована на підтвердження відповідності проєктів екологічним критеріям та запобігання практикам грінвошінгу. Верифікація забезпечує достовірність інформації про екологічний ефект проєкту, підвищує довіру інвесторів і сприяє зменшенню інформаційної асиметрії між учасниками ринку.

Важливим елементом сучасної інституційної архітектури є цифрові платформи та інформаційні системи, які забезпечують збір, обробку та обмін ESG-даними. Використання цифрових інструментів дозволяє автоматизувати оцінювання проєктів, здійснювати моніторинг досягнення екологічних показників та формувати стандартизовану звітність для банків, регуляторів та інвесторів. В результаті суттєво знижуються трансакційні витрати та прискорюються процедури прийнятих кредитних рішень.

Функцію джерела довгострокового капіталу виконують інвестори, які братимуть участь у фінансуванні зелених проєктів через зелені облігації, спеціалізовані інвестиційні фонди, інфраструктурні проєкти та механізми змішаного фінансування. Активність приватного капіталу безпосередньо залежить від рівня інституційної визначеності, прозорості правил ринку та

наявності ефективних механізмів оцінювання і контролю екологічних результатів.

Каталітичну роль розвитку зеленого кредитування виконують донори, які забезпечують грантову підтримку, фінансування підготовки проєктів, консультаційний супровід та компенсацію частини витрат. Особливого значення така підтримка набуває для проєктів із високим суспільним або екологічним ефектом, фінансова привабливість яких недостатня для повністю комерційного кредитування.

Таким чином, інституційна модель масштабування банківського кредитування зелених проєктів ґрунтується на функціональному розподілі ролей між основними учасниками ринку. НБУ забезпечує нормативно-методологічну основу, банки здійснюють вибір та фінансування проєктів, міжнародні фінансові організації надають ресурси та інструменти розподілу ризиків, верифікатори підтверджують екологічну відповідність, цифрові платформи забезпечують інформаційну підтримку, інвестори мобілізують капітал, а донори створюють додаткові стимули для розвитку ринку. Взаємодія зазначених суб'єктів формує цілісний механізм, здатний забезпечити перехід від поодиноких кредитних операцій до системного фінансування зеленого відновлення та модернізації України.

Ефективність інституційної моделі зеленого кредитування значною мірою залежить від наявності практичних інструментів, здатних забезпечити зниження ризиків, стандартизацію процедур, підвищення прозорості та мобілізацію фінансових ресурсів. в умовах воєнної та післявоєнної трансформації економіки України масштабування зеленого кредитування потребує застосування комплексу взаємопов'язаних механізмів, які формують основу для переходу від поодиноких кредитних рішень до системного фінансування зелених проєктів. До ключових інструментів належать адаптована зелена таксономія, механізми державних гарантій і розподілу ризиків, моделі змішаного фінансування, стандартизовані ESG-KPI, пропорційна верифікація, цифрові ESG-реєстри та система типових ковенантів.

Базовою передумовою розвитку ринку зеленого фінансування національної таксономії зелених проєктів. Її призначення полягає у встановленні єдиних критеріїв віднесення проєктів до категорії зелених та уніфікації підходів до їх оцінювання. На відміну від універсальної Таксономії ЄС, українська модель має враховувати специфіку післявоєнного відновлення, де інвестиційні проєкти поєднують завдання відбудови інфраструктури, підвищення енергоефективності та декарбонізації економіки.

Інтеграція таксономії в кредитну політику банків забезпечує стандартизацію процедур відбору проєктів, підвищує прозорість прийняття кредитних рішень та знижує інформаційну асиметрію між учасниками ринку. При цьому прив'язка державної підтримки до критеріїв таксономії створює додаткові стимули для розвитку зелених інвестицій та сприяє концентрації фінансових ресурсів в пріоритетних напрямках сталого розвитку.

Однією з головних перешкод розвитку зеленого кредитування залишаються високі воєнні та макрофінансові ризики. За таких умов важливого значення набувають інструменти часткового покриття ризиків, які дозволяють знизити навантаження на банки та розширити доступ позичальників до фінансування.

Механізми розподілу ризиків передбачають участь держави та міжнародних фінансових організацій у покритті частини потенційних втрат за кредитами. практична реалізація такого підходу може здійснюватися через державні гарантії, портфельні програми перерозподілу ризиків, співфінансування проєктів та страхування воєнних ризиків. Використання зазначених інструментів сприяє зниженню вартості кредитних ресурсів, пом'якшенню вимог до забезпечення та розширенню фінансування малого і середнього бізнесу.

В стратегічному вимірі механізми гарантування створюють передумови для переходу від індивідуального кредитування до формування стандартизованих кредитних портфелів, що є необхідною умовою масштабування зеленого фінансування.

Важливим інструментом подолання ресурсних обмежень виступають моделі змішаного фінансування, які передбачають поєднання банківських кредитів, грантових коштів, ресурсів міжнародних фінансових організацій та інвестиційного капіталу в межах єдиної фінансової структури проєкту.

Переваги такого підходу полягає в можливості оптимізації структури фінансування та перерозподілу ризиків між учасниками. Грантові кошти дозволяють зменшити початкові інвестиційні витрати, пільгове фінансування міжнародних партнерів забезпечує доступ до довгострокових ресурсів, а банківський кредит формує основу фінансової конструкції проєкту.

В результаті проєкти, які за стандартних умов не відповідають критеріям банківської кредитоспроможності, можуть стати привабливими для фінансування. Саме тому змішане фінансування розглядається як один із найбільш ефективних механізмів мобілізації приватного капіталу в сферу зелених інвестицій.

Подальший розвиток зеленого кредитування неможливий без створення системи вимірювання екологічних результатів проєктів. Таку функцію виконують стандартизовані ESG-KPI, які забезпечують кількісне оцінювання екологічного та соціального ефекту інвестицій.

До найбільш поширених показників належать скорочення викидів парникових газів, підвищення енергоефективності, зменшення споживання ресурсів та обсягів утворення відходів. Включення ESG-KPI до умов кредитних договорів дозволяє інтегрувати екологічні результати в систему фінансових стимулів.

Особливого значення набуває використання механізмів кредитування, прив'язаних до досягнення сталого розвитку (кредити, пов'язані зі стійкістю). В таких моделях фінансові параметри кредиту залежать від виконання визначених ESG-KPI, що стимулює позичальників до досягнення зелених екологічних результатів.

Стандартизація ESG-KPI сприяє підвищенню прозорості ринку, покращує якість моніторингу та формує додаткову довіру з боку інвесторів і міжнародних фінансових організацій.

Однією з передумов розширення фінансування малого та середнього бізнесу є адаптація процедур оцінювання до масштабу проєкту. Традиційні процедури належної обачності часто супроводжується високими адміністративними витратами, що робить фінансування невеликих проєктів економічно недоцільним.

Пропорційна верифікація передбачає використання спрощених процедур оцінювання для типових зелених проєктів, зокрема сонячних електростанцій малої потужності, енергоефективного обладнання або системи енергозбереження. Використання стандартизованих шаблонів, довідкових коефіцієнтів та типових технічних рішень дозволяє скоротити витрати на підготовку документації та прискорити ухвалення кредитних рішень.

Запровадження такого підходу створює умови для розширення роздрібного сегмента зеленого кредитування та залучення ширшого кола позичальників до процесів зеленої трансформації економіки.

Важливою складовою сучасної системи зеленого фінансування є цифрова інфраструктура даних. Її основу становлять ESG-реєстри, які акумулюють стандартизовану інформацію щодо характеристик проєктів, їх екологічного ефекту та відповідності вимогам зеленої таксономії.

Використання цифрових платформ забезпечує автоматизований обмін даними між банками, державними органами, міжнародними фінансовими організаціями та незалежними верифікаторами. Це сприяє зниженню інформаційної асиметрії, підвищенню достовірності даних та скороченню витрат на проведення належної обачності.

Крім того, накопичення історичних даних щодо реалізованих проєктів створює основу для розвитку аналітичних моделей оцінювання ризиків і переходу до портфельних підходів у кредитуванні.

Завершальним елементом системи масштабування виступають стандартизовані ESG-ковенанти, які інтегрують екологічні критерії безпосередньо в кредитні договори. Вони визначають зобов'язання позичальника щодо досягнення встановлених екологічних показників, порядок звітування та механізми контролю виконання взятих зобов'язань.

Уніфікація ковенантів дозволяє скоротити час підготовки кредитної документації, підвищити передбачуваність умов фінансування та створити основу для формування однорідних кредитних портфелів. Це має особливе значення для залучення інституційних інвесторів та подальшому розвитку механізмів сек'ютизації зелених активів.

Отже, інструменти масштабування банківського кредитування зелених проєктів формують взаємопов'язану систему, в якій стандартизація, цифровізація, розподіл ризиків та розвиток інституційної інфраструктури виступають ключовими умовами переходу від фрагментарного фінансування до повноцінного ринку зеленого кредитування. Їх комплексне впровадження створює передумови для підвищення інвестиційної активності, залучення приватного капіталу та підтримки сталого відновлення економіки України.

Визначення галузевих пріоритетів є важливою складовою механізму масштабування банківського кредитування зелених проєктів, оскільки дозволяє спрямовувати фінансові ресурси в сегменти економіки, де екологічний ефект поєднується з достатнім рівнем фінансової ефективності та прийнятним кредитним ризиком. В умовах обмеженості ресурсів і високої невизначеності пріоритетність повинна надаватись проєктам, які забезпечують швидку окупність інвестицій, прогнозовані грошові потоки та вимірюваний результат в сфері енергоефективності або скорочення викидів парникових газів.

Аналіз сучасних тенденцій розвитку зеленого фінансування свідчить, що найбільший потенціал для масштабування кредитування в Україні мають проєкти у сфері децентралізованої енергетики, систем накопичення енергії, енергоефективності промисловості та модернізації житлово-комунального

господарства. Саме ці напрями поєднують значний екологічний ефект із можливістю формування стабільних джерел повернення кредитних ресурсів.

Одним з найбільш перспективних напрямів виступає фінансування проєктів децентралізованої генерації, насамперед сонячних електростанцій для підприємств, громад та об'єктів критичної інфраструктури. В умовах воєнних ризиків та пошкодження енергетичної інфраструктури такі проєкти забезпечують не лише скорочення витрат на електроенергію, а й підвищення енергетичної незалежності суб'єктів господарювання.

Для банківського сектору цей сегмент є привабливим завдяки відносно коротким строкам окупності, високому рівню прогнозованості грошових потоків та можливості стандартизації кредитних продуктів. Крім економічного ефекту, розвиток децентралізованої генерації сприяє підвищенню стійкості енергетичної системи держави та зниженню залежності від викопних джерел енергії.

Важливим напрямом зеленого фінансування стають системи накопичення електроенергії (BESS), які забезпечують стабільність енергопостачання та підвищують ефективність використання відновлюваних джерел енергії. Їх значення особливо зростає в умовах нестабільності енергосистеми та необхідності забезпечення безперервності виробничих процесів.

Хоча такі проєкти потребують значних початкових інвестицій, вони передбачають можливість оптимізації енергоспоживання, зменшення витрат на електроенергію та підвищення надійності функціонування підприємств. Для банків це створює перспективний сегмент фінансування, особливо у випадках поєднання систем накопичення енергії з проєктами відновлюваної генерації.

Одним з найбільших економічно ефективних напрямів зеленого кредитування є модернізація виробничих процесів та впровадження енергоефективних технологій у промисловості. Такі проєкти безпосередньо впливають на скорочення виробничих витрат, що створює стабільне джерело економії та підвищує здатність позичальника обслуговувати кредитні зобов'язання.

Перевагою цього сегмента є відносно низький рівень ризику порівняно з проєктами нового будівництва, оскільки модернізація здійснюється в межах уже функціонуючих підприємств. Крім того, підвищення ефективності сприяє зміцненню конкурентоспроможності української промисловості та її адаптації до європейських екологічних стандартів.

Суттєвий потенціал для масштабування зеленого кредитування має житлово-комунальний сектор який характеризується значним рівнем споживання енергетичних ресурсів та потребує масштабної модернізації. До пріоритетних напрямів належать реконструкція систем теплопостачання, модернізація водопровідно-каналізаційної інфраструктури, впровадження енергоефективних технологій в житловому фонді та підвищення енергоефективності громадських будівель.

Особливістю таких проєктів є їх значний соціальний ефект та довгостроковий характер. Разом з тим вони часто потребують поєднання банківського фінансування з державною підтримкою, гарантійними механізмами та ресурсами міжнародних фінансових організацій. Саме тому розвиток даного сегмента значною мірою залежить від ефективності інструментів розподілу ризиків та моделей змішаного фінансування.

Окрему групу галузевих пріоритетів формують проєкти, пов'язані з післявоєнною відбудовою України. Йдеться про відновлення транспортної інфраструктури, модернізацію громадських будівель, розвиток систем водопостачання та поводження з відходами, а також реконструкцію об'єктів енергетики на принципах енергоефективності та низьковуглецевого розвитку.

Ключовою рисою даних проєктів є поєднання відновлювальної та трансформаційної функцій. Вони не лише компенсують втрати, спричинені війною, а й створюють передумови для формування сучасної економіки, орієнтованої на принципи сталого розвитку та інтеграцію для європейського економічного простору.

Таким чином, галузеві пріоритети масштабування зеленого кредитування формуються на основі поєднання трьох ключових критеріїв: економічної

ефективності, екологічного результату та прийняттого рівня кредитного ризику. Найбільш перспективними напрямками є децентралізована енергетика, системи накопичення енергії, енергоефективність промисловості, модернізація житлово-комунального господарства та проєкти зеленого післявоєнного відновлення. Концентрація фінансових ресурсів у зазначених сегментах створює передумови для формування масштабованого ринку зеленого кредитування та забезпечує синергію між цілями економічного розвитку, енергетичної безпеки та екологічної модернізації України.

Масштабування банківського кредитування зелених проєктів в Україні раціонально реалізовувати поетапно, що дозволить забезпечити послідовний розвиток інституційної інфраструктури, стандартизацію процедур та поступове впровадження сучасних механізмів сталого фінансування. Такий підхід мінімізує ризики фрагментарного впровадження ESG-інструментів і створює умови для формування повноцінного ринку зеленого кредитування. Запропонована модель передбачає три взаємопов'язаних етапи розвитку, кожен з яких характеризується власним набором інструментів, інституційних рішень та очікуваних результатів (додаток Г, рис. Г1).

Перший етап орієнтований на створення мінімально необхідної нормативної та методичної бази для розвитку зеленого кредитування. Його основною метою є формування єдиного підходу до ідентифікації зелених проєктів та впровадження базових процедур їх оцінювання.

На даному етапі доречним є запровадження адаптованої національної таксономії зелених проєктів, яка визначатиме критерії віднесення інвестицій до категорії зелених та забезпечуватиме уніфікацію підходів до оцінювання екологічного ефекту. Одночасно банки повинні запровадити стандартизовані анкети для позичальників та базовий ESG-скринінг, що забезпечить можливість здійснювати первинний відбір проєктів і мінімізувати ризики грінвошінгу.

Важливою складовою першого етапу є також формування мінімальних вимог до звітності щодо використання кредитних коштів і досягнення заявлених екологічних результатів. Основне завдання полягає не в поглибленому

оцінюванні кожного проєкту, а у створенні єдиної системи критеріїв, зрозумілої для банків, позичальників та регуляторних органів.

Результатом реалізації першого етапу доцільно запровадити формування спільного інституційного середовища для розвитку зеленого кредитування, зниження інформаційної асиметрії та підвищення прозорості кредитних процесів.

На другому етапі відбувається перехід від базових процедур до формування повноцінної системи управління зеленим кредитуванням. Центральне місце на даному етапі займає впровадження ESG-скорингу, який надає можливість оцінювати не лише відповідність проєкту екологічним критеріям, а й рівень ESG-ризиків позичальника. Поряд з цим обґрунтованим є впровадження стандартизованих ESG-KPI, інтегрованих в кредитні договори, а також використання типових ESG-ковенантів, що визначають порядок моніторингу та контролю досягнення екологічних результатів. Це створює передумови для переходу від декларативного до результативного підходу в зеленому фінансуванні.

Важливого значення набуває розвиток механізмів державної підтримки та розподілу ризиків. На цьому етапі державні, програми компенсації процентних ставок і портфельні механізми розподілу ризиків повинні бути інтегровані в систему підтримки пріоритетних зелених проєктів. Одночасно формується практика залучення міжнародних фінансових організацій до співфінансування та гарантування кредитних операцій. Для забезпечення ефективного моніторингу доречним є використання портфельних дишбордів, які забезпечують можливість відстежувати структуру зеленого кредитного портфеля, рівень ризиків, досягнення ESG-показників та ефективність державної підтримки. В результаті другого етапу формується інституційно завершена система зеленого кредитування, здатна забезпечувати стабільне розширення обсягів фінансування та залучення нових категорій позичальників.

Третій етап передбачає перехід до зрілої моделі зеленого кредитування, яка базується на широкому використанні цифрових технологій, автоматизованому

моніторингу та інтеграції українського ринку до міжнародної системи сталого фінансування. Ключовим елементом цього етапу є впровадження адаптивного ціноутворення, за якого умови кредитування залежать від фактичного досягнення встановлених ESG-KPI. Такий підхід забезпечує узгодження фінансових стимулів з результатами реалізації проєкту та підвищує зацікавленість позичальників в досягненні екологічного ефекту. Подальший розвиток отримують цифрові ESG-реєстри та платформи обміну даними, які забезпечують автоматизовану верифікацію проєктів, накопичення історичних даних та інтеграцію інформації між банками, державними органами, міжнародними фінансовими організаціями й незалежними верифікаторами. В перспективі це створює передумови для використання цифрових двійників проєктів та переходу до моделей оцінювання ризиків на основі великих масивів даних.

Важливим компонентом третього етапу є розвиток незалежної верифікації та забезпечення високого рівня інвесторської прозорості. Систематичне розкриття інформації про структуру зелених кредитних портфелів, рівень досягнення ESG-KPI та результати екологічного моніторингу сприяє залученню інституційних інвесторів і розвитку ринку зелених фінансових інструментів. В результаті формується повноцінна екосистема зеленого фінансування, в межах якої банки працюють не з окремими проєктами, а з масштабними портфелями стандартизованих зелених активів. Це відкриває можливості для сек'ютиризації кредитних портфелів, розвитку ринку зелених облігацій та залучення довгострокового капіталу. Запропонована поетапна модель відображає логіку переходу від початкового формування нормативно-методичної бази до створення зрілої системи зеленого кредитування, інтегрованої в міжнародний простір сталого фінансування. Її ключова перевага полягає в поєднанні інституційних, фінансових та цифрових інструментів, що забезпечують поступове нарощування масштабів кредитування без втрати якості управління ризиками. Таким чином, масштабування банківського кредитування зелених проєктів, доречно розглядати не лише як процес збільшення обсягів

фінансування, а як комплексну інституційну трансформацію, що охоплює стандартизацію процедур, розвиток механізмів верифікації, цифровізацію кредитних процесів та інтеграцію екологічних критеріїв в систему прийняття фінансових рішень. Практична реалізація запропонованої моделі створює передумови для формування стійкого ринку зеленого фінансування та підвищення ролі банківського сектору в забезпеченні повоєнного відновлення і сталого розвитку економіки України (додаток, табл.В1).

Авторська позиція полягає в тому, що масштабування банківського кредитування зелених проєктів в Україні раціонально розглядати не як кількісне нарощування обсягів фінансування, а як процес формування інтегрованої інституційної екосистеми сталого фінансування. На відміну від існуючих підходів, що переважно акцентують увагу на окремих фінансових інструментах або регуляторних механізмах, в дослідженні обґрунтовано концепцію багаторівневого механізму масштабування, який поєднує адаптовану зелену таксономію, інструменти де-ризикуювання, моделі змішаного фінансування, стандартизовані ESG-KPI, пропорційну верифікацію та цифрову ESG-інфраструктуру. Згадана концепція надала можливість сформувати цілісну модель переходу від фрагментарного фінансування окремих проєктів до системного банківського забезпечення зеленого та повоєнного відновлення економіки України, що становить розвиток теоретично-методичних засад масштабування зеленого кредитування в умовах підвищених воєнних і трансформаційних ризиків.

Висновки до розділу 3

За результатами проведеного дослідження, в розділі було зроблено наступні висновки:

1. Обґрунтовано, що сучасне зелене кредитування не може ототожнюватись лише з фінансуванням енергоефективності, відновлюваної енергетики або екологічної модернізації. Його зміст є ширшим, оскільки

передбачає оцінку сталості бізнес-моделі позичальника, якості корпоративного управління, соціального впливу, прозорості даних, здатності клієнта адаптуватись до кліматичних, регуляторних, енергетичних і воєнно-екологічних ризиків. Відповідно, ESG-фактори мають трактуватися не як зовнішні щодо кредитного процесу, а як детермінанти кредитного ризику, вартості забезпечення, репутаційної стійкості банку та якості зеленого кредитного портфеля.

2. Показано, що регуляторною основою переходу до системної ESG-інтеграції в Україні є Біла книга НБУ щодо управління ESG-ризиками у фінансовому секторі. Її значення полягає у переведенні ESG-проблематики з площини добровільних ініціатив у площину корпоративного управління, ризик-менеджменту, внутрішнього контролю, збору клієнтських даних, розкриття інформації та майбутньої наглядової оцінки банків. У даному контексті для зеленого кредитування особливо важливими є положення щодо оцінки ESG-профілю клієнтів, індикаторів раннього реагування, інтеграції ESG-ризиків у ризик-апетит, ліміти, ICAAP/ILAAP, а також запобігання грінвошінгу.

3. Встановлено, що практична реалізація ESG-принципів у зеленому кредитуванні українських банків стримується низкою проблемних розривів. Нормативний розрив проявляється у незавершеності деталізованих вимог до класифікації зелених кредитів і звітності. Методичний пов'язаний із недостатністю уніфікованих моделей ESG-скорингу, екологічного скринінгу та оцінки зеленого ефекту. Інформаційний зумовлений нестачею достовірних ESG-даних позичальників, особливо у сегменті малого і середнього бізнесу. Продуктовий полягає у вузькості зелених кредитних продуктів, які часто обмежуються енергоефективністю, альтернативною енергетикою або програмами міжнародних фінансових організацій. Управлінський виявляється у недостатньому впливі ESG-оцінки на ставку, ліміти, ковенанти, моніторинг, внутрішній контроль і портфельне управління.

4. Запропоновано функціональну систематизацію інструментів ESG-інтеграції у зелене кредитування банку. До стратегічних інструментів віднесено

ESG-стратегію, політику сталого фінансування, ESG-кредитну політику, ризик-апетит і перелік виключених видів діяльності. Ідентифікаційно-оціночні інструменти охоплюють ESG-анкету, екологічний і соціальний скринінг, ESG-скоринг, галузеві карти ризику та таксономію зелених кредитів. Договірні-фінансові інструменти включають ESG-ковенанти, диференційоване ціноутворення, ESG-орієнтований процентний коридор і адаптивну кредитну маржу. Контрольно-моніторингові пов'язані з посткредитним ESG-моніторингом, аудитом, верифікацією, цифровим кабінетом позичальника та системою раннього реагування. Звітно-портфельні забезпечують ESG-звітність, розрахунок портфельних показників, управління концентрацією та підготовку банку до регуляторного розкриття інформації.

5. Окремо обґрунтовано, що цифрові інновації є базовим інфраструктурним механізмом ESG-інтеграції у зелене кредитування. Їхнє значення полягає у забезпеченні безперервного руху ESG-даних від позичальника до кредитного рішення, а надалі – до системи моніторингу, портфельної аналітики та звітності. До ключових цифрових рішень віднесено адаптивну ESG-анкету, API-верифікацію даних, автоматизований ESG-скоринг, внутрішню ESG-лабораторію стрес-тестування, ESG-чуйний коридор інтересів, модель динамічного встановлення лімітів, цифровий двійник зеленого кредиту, раннє попередження ESG-системи та ESG-довіри даних. Їх поєднання створює передумови для переходу від ручної та фрагментарної ESG-оцінки до доказового, контрольованого і масштабованого зеленого кредитування.

6. Розвинено авторський підхід до формування адаптивної архітектури зеленого кредиту як практичного механізму інтеграції ESG-принципів в кредитний продукт банку. Сутність згаданої архітектури полягає в тому, що умови зеленого кредиту не залишаються незмінними протягом усього строку фінансування, а можуть коригуватись залежно від виконання позичальником ESG-KPI, якості поданої звітності, результатів цифрового моніторингу та зміни ESG-ризик-профілю. На відміну від традиційного зеленого кредиту, що переважно базується на цільовому призначенні коштів, адаптивна модель

пов'язує ESG-результат із процентною ставкою, маржею, ковенантами, вимогами до забезпечення, графіком платежів і портфельною аналітикою.

7. Запропоновано структуру адаптивної архітектури зеленого кредиту, яка включає сім модулів: ESG-ідентифікацію позичальника, визначення зелених KPI, ESG-скоринг, договірне закріплення ESG-зобов'язань, цифровий моніторинг, адаптивне ціноутворення та портфельну ESG-аналітику. Методичне значення даної моделі полягає у переході від “зеленого наміру” до “зеленого результату”, тобто від оцінки цільового призначення кредиту до контролю фактичного досягнення екологічного або енергетичного ефекту. Практична цінність полягає у зниженні ризику грінвошінгу, підвищенні якості кредитного моніторингу, формуванні економічного стимулу для позичальника та створенні доказової бази для ESG-звітності банку.

8. Запропоновано систему ESG-KPI, яка включає встановлену потужність, частку власного споживання виробленої електроенергії, зниження витрат на електроенергію, подання цифрової ESG-звітності та підтвердження цільового використання коштів. Обґрунтовано механізм ESG-коридору процентної ставки, за якого виконання KPI знижує вартість кредиту, а їх невиконання або неподання підтвердних даних призводить до підвищення ставки, посиленого моніторингу або втрати кредитом зеленого статусу.

9. Визначено, що масштабування ESG-інтеграції у зеленому кредитуванні потребує не лише внутрішньобанківських інструментів, а й належної інституційної екосистеми. До її ключових учасників належать Національний банк України, банки, держава, міжнародні фінансові організації, позичальники, незалежні верифікатори, цифрові платформи, інвестори та донори. Їх взаємодія має забезпечувати регуляторну визначеність, розвиток адаптованої таксономії зеленого фінансування, державні гарантії, доступ до довгострокового ресурсу, зовнішню верифікацію, стандартизацію ESG-даних і прозорість зелених кредитних портфелів.

10. Особливе значення для України має адаптація ESG-інструментів до умов воєнного та повоєнного відновлення. У цьому контексті доцільним є

розвиток таксономії зеленого повоєнного відновлення, яка дозволить ідентифікувати проекти критичної відбудови з одночасним екологічним, енергетичним, соціальним і адаптаційним ефектом. Такий підхід сприятиме спрямуванню банківських ресурсів не лише на відновлення зруйнованої інфраструктури, а й на її модернізацію відповідно до принципів енергоефективності, ресурсозбереження, декарбонізації та стійкості.

11. Обґрунтовано, що ефективна інтеграція ESG-принципів у зелене кредитування українських банків має здійснюватися як поетапний процес, що поєднує регуляторні орієнтири, внутрішньобанківські інструменти, цифрові рішення, адаптивні кредитні продукти та інституційну інфраструктуру сталого фінансування. На першому етапі банки мають сформувати базові ESG-політики, анкети, скринінг і ковенанти. На другому – запровадити ESG-скоринг, цифровий моніторинг і портфельні дашборди. На третьому – перейти до адаптивного ціноутворення, цифрових двійників зелених кредитів, ESG-стрес-тестувань та галузевих платформ ESG-даних. Саме така послідовність забезпечить перехід від формального зеленого кредитування до доказової, прозорої та регуляторно сумісної моделі фінансування сталого розвитку.

12. Узагальнюючи, можна стверджувати, що запропоновані інструменти ESG-інтеграції формують методичне підґрунтя для підвищення ефективності банківського кредитування зелених проєктів в Україні. Їх застосування дозволить банкам не лише розширити продуктовий ряд зеленого фінансування, а й підвищити якість кредитного аналізу, зменшити інформаційну асиметрію, посилити управління ризиками, сформувати прозору ESG-звітність і забезпечити відповідність майбутнім регуляторним вимогам. У стратегічному вимірі дані пропозиції сприятимуть перетворенню банківського сектору на активного фінансового посередника зеленого та повоєнного відновлення України.

Основні положення розділу 3 опубліковані автором в роботах [209; 213; 214].

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дозволили комплексно розкрити теоретико-методичні засади, проаналізувати сучасні тенденції та розробити практичні рекомендації щодо активізації банківського кредитування зелених проєктів, а також окреслити перспективи розвитку банківського фінансування екологічно орієнтованих ініціатив в Україні.

1. Проведене дослідження засвідчило, що банківське кредитування зелених проєктів поступово трансформується із вузькоспеціалізованого напрямку фінансування екологічних ініціатив у важливий інструмент реалізації цілей сталого розвитку та забезпечення структурної модернізації економіки. Встановлено, що сучасна концепція зеленого кредитування виходить за межі традиційного підходу до фінансування природоохоронних заходів і передбачає інтеграцію екологічних, соціальних та управлінських критеріїв у процес прийняття кредитних рішень. Це дозволяє розглядати зелене кредитування як комплексний механізм підтримки екологічної трансформації економіки, підвищення її конкурентоспроможності та зміцнення фінансової стійкості банківського сектору.

2. За результатами дослідження встановлено, що розвиток зеленого банкінгу є закономірним результатом еволюції концепції зеленої економіки та сталого фінансування. Доведено, що банки виконують роль ключового фінансового посередника між екологічною політикою держави та реальним сектором економіки, забезпечуючи мобілізацію фінансових ресурсів для реалізації проєктів у сфері енергоефективності, відновлюваної енергетики, декарбонізації виробництва та екологічної модернізації підприємств. Визначено, що ефективність функціонування системи зеленого кредитування значною мірою залежить від рівня розвитку інституційного середовища, державної підтримки та доступності фінансових інструментів стимулювання.

3. Аналіз міжнародного досвіду показав, що найбільш успішні моделі зеленого кредитування базуються на поєднанні ринкових механізмів

фінансування, державних стимулів, механізмів розподілу ризиків та уніфікованих стандартів оцінки екологічного ефекту проєктів. Обґрунтовано, що адаптація таких підходів до українських умов має здійснюватися з урахуванням специфіки воєнного стану, обмеженості внутрішніх інвестиційних ресурсів, необхідності післявоєнної відбудови та євроінтеграційних зобов'язань України. Встановлено, що гармонізація національної практики з підходами Європейського Союзу сприятиме підвищенню прозорості ринку зеленого фінансування та розширенню доступу українських банків до міжнародних джерел капіталу.

4. Дослідження сучасного стану банківського кредитування зелених проєктів в Україні показало наявність позитивних тенденцій розвитку даного сегмента, однак масштаби його поширення залишаються недостатніми для забезпечення потреб екологічної модернізації економіки. Встановлено, що основними стримувальними чинниками є обмеженість довгострокових фінансових ресурсів, недостатня стандартизація критеріїв оцінки зелених проєктів, високий рівень ризиків, слабкість механізмів державної підтримки та нерозвиненість системи підтвердження екологічного ефекту фінансованих заходів. За цих умов розвиток зеленого кредитування потребує системних змін як на рівні банківських установ, так і на рівні державної політики.

5. Обґрунтовано, що важливою передумовою підвищення ефективності зеленого кредитування є інтеграція ESG-принципів у всі етапи кредитного процесу. Доведено, що ESG-фактори мають враховуватися не лише під час первинної оцінки позичальника, а й при формуванні кредитної політики банку, визначенні ризик-апетиту, структуруванні кредитних продуктів, встановленні договірних умов, здійсненні моніторингу та формуванні управлінської звітності. Такий підхід забезпечує перехід від формального врахування нефінансових чинників до системної трансформації кредитної діяльності банків відповідно до принципів сталого розвитку.

6. Встановлено, що ключовими бар'єрами впровадження ESG-підходів у практику українських банків є нормативний, методичний, інформаційний,

продуктовий та управлінський розриви. Їх існування обмежує можливості повноцінної інтеграції ESG-ризиків у процес кредитування та знижує ефективність функціонування системи зеленого фінансування. Доведено, що подолання зазначених розривів потребує впровадження єдиних підходів до класифікації зелених проєктів, розвитку ESG-скорингу, удосконалення цифрових систем збору й верифікації даних, розширення лінійки зелених фінансових продуктів та посилення ролі ESG-факторів у внутрішніх процедурах управління ризиками банків.

7. В роботі доведено доцільність використання цифрових технологій як інфраструктурної основи сучасного зеленого кредитування. Обґрунтовано, що цифровий контур ESG-інтеграції повинен охоплювати автоматизований збір даних, ESG-скоринг, цифрову верифікацію показників сталості, ESG-стрес-тестування, моніторинг виконання ESG-KPI та формування аналітичної звітності. Використання цифрових платформ дозволяє підвищити якість кредитних рішень, зменшити інформаційну асиметрію між банком і позичальником, мінімізувати ризики грінвошингу та забезпечити прозорість використання кредитних ресурсів.

8. Результати дослідження підтвердили необхідність формування комплексної інституційної архітектури розвитку зеленого кредитування в Україні. Встановлено, що ефективне масштабування фінансування екологічних проєктів можливе лише за умови скоординованої взаємодії держави, банківського сектору, міжнародних фінансових організацій, інвесторів, місцевих громад та цифрових платформ. Особливого значення в умовах післявоєнного відновлення набувають механізми державного стимулювання, гарантування ризиків, компенсації процентних ставок та залучення міжнародних фінансових ресурсів для реалізації проєктів енергетичної стійкості, декарбонізації та екологічної модернізації інфраструктури.

9. Узагальнення результатів дослідження дало підстави сформулювати висновок, що перспективна модель розвитку банківського кредитування зелених проєктів в Україні повинна базуватися на поєднанні принципів сталого

фінансування, ESG-орієнтованого ризик-менеджменту, цифровізації кредитних процесів та інституційної підтримки з боку держави й міжнародних партнерів. Реалізація запропонованих у роботі рекомендацій сприятиме підвищенню доступності зеленого фінансування, зміцненню фінансової стійкості банківської системи, прискоренню післявоєнної відбудови та формуванню конкурентоспроможної низьковуглецевої економіки, інтегрованої до європейського простору сталого розвитку.

10. Масштабування банківського кредитування зелених проєктів в Україні доцільно розглядати не як кількісне нарощування обсягів фінансування, а як процес формування інтегрованої інституційної екосистеми сталого фінансування. На відміну від існуючих підходів, що переважно акцентують увагу на окремих фінансових інструментах або регуляторних механізмах, у дослідженні обґрунтовано концепцію багаторівневого механізму масштабування, який поєднує адаптовану зелену таксономію, інструменти деризикування, моделі змішаного фінансування, стандартизовані ESG-KPI, пропорційну верифікацію та цифрову ESG-інфраструктуру. Це дозволило сформувати цілісну модель переходу від фрагментарного фінансування окремих проєктів до системного банківського забезпечення зеленого та повоєнного відновлення економіки України, що становить розвиток теоретико-методичних засад масштабування зеленого кредитування в умовах підвищених воєнних і трансформаційних ризиків.

В цілому результати дисертаційного дослідження засвідчили, що банківське кредитування зелених проєктів виступає комплексним механізмом реалізації принципів сталого розвитку, який поєднує фінансові, екологічні та соціальні цілі. Його ефективне впровадження сприяє підвищенню стійкості банківської системи, удосконаленню управління ESG-ризиками та забезпеченню довгострокового економічного зростання в умовах післявоєнного відновлення України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зелена економіка – порятунку людства. URL: <http://www.dossier.org.ua/zelena-ekonomika-poryatunok-lyudstva> (дата звернення 25. 10. 2021)
2. Pearce D. *Blueprint for a green economy*. London: Earthscan Publications ltd, 1989. 193 p.
3. Організація Об'єднаних Націй (ООН): веб-сайт. URL: <https://ukraine.un.org/uk> (дата звернення 28. 10. 2022)
4. Moroz V. *Ecological modernisation of the Ukrainian economy as a prerequisite for green growth / Modernization of socio-economic development of Ukraine: challenges and prospects: collective monograph*. Lviv-Torun: Liha-Pres, 2019. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/25/275/611-1> (дата звернення 28. 10. 2021)
5. UNEP. *Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication*. Nairobi: United Nations Environment Programme, 2011. 624 p. URL: https://digitallibrary.un.org/record/717189?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 18. 10. 2021)
6. Green economy. UNEP. URL: <https://www.unep.org/pt-br/node/23750> (дата звернення 23. 10. 2022)
7. UNCTAD. *The Road to Rio+20: For a Development-Led Green Economy*. United Nations Conference on Trade and Development, 2011. Geneva: United Nations.(UN Trade and Development (UNCTAD)). 2011, 89 p. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/ditcted20108_en.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 28. 10. 2021)
8. International Chamber of Commerce. *Green Economy Roadmap: A Guide for Business, Policymakers and Society*. Paris: ICC, 2012. 56 p.([ICC - International Chamber of Commerce](https://www.icc-icc.org/)) URL: https://uscib.org/docs/10%20Conditions%20Green%20Economy_FINAL.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 28. 07. 2022)
9. United Nations. *The Future We Want: Outcome Document of the United Nations Conference on Sustainable Development (Rio+20), Rio de Janeiro, Brazil, 20–22 June 2012*. New York: United Nations, 2012. 53 p. URL: https://digitallibrary.un.org/record/717189?utm_source=chatgpt.com

[un.org/record/ 3826773 ?utm_source =chatgpt.com&v=pdf](https://un.org/record/3826773?utm_source=chatgpt.com&v=pdf) (дата звернення 25. 07. 2022)

10. Cato M. Green Economics: An Introduction to Theory, Policy and Practice. London: Earthscan, 2009. 224 p.
11. Common M. Ecological Economics: An Introduction. New York: Cambridge University Press, 2005. 552 p.
12. Hahnel R. Green Economics: Confronting the Ecological Crisis. New York: M E Sharpe Inc., 2010. 280 p.
13. Kennet M. Editorial : Progress in Green Economics: ontology, concepts, and philosophy. Civilisation and the lost factor of reality in social and environmental justice / M. Kennet // International Journal of Green Economics. 2007. Vol 1. Issue 3 / 4.
14. Ropke I. Trends in the development of ecological economics from the late 1980s to the early 2000s. / I. Rø pke // Ecological Economics. 2005. № 55 (2). P. 262 – 290.
15. Isaak R. Green Logic: Ecopreneurship, Theory and Ethics. Sheffield: Greenleaf, 1998. 144 p.
16. Jacobson M. Z. 100% Clean and Renewable Wind, Water, and Sunlight (WWS). All Sector Energy Roadmaps for 139 Countries of the World. URL: <http://web.stanford.edu/group/efmh/jacobson/Articles/I/CountriesWWS.pdf> (дата звернення 28. 10. 2021)
17. Allen C. A guidebook to the Green Economy. Issue 1: Green Economy, Green Growth and Low-Carbon Development – history, definitions and a guide to recent publications Division for Sustainable Development. New York: UNDESA, Division for Sustainable Development. 2012. 65 p.
18. Peszko Gr. Environmental financing in European economies in transition. *Environmental and resource economics*. 1998. № 11. P. 521–538
19. Elkington J. Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business. Oxford : Capstone Publishing, 1997. 402 p.
20. Daly H. E. *Beyond Growth: The Economics of Sustainable Development*. Boston : Beacon Press, 1996. 253 p.

21. Примостка Л.О., Слесар В.М. Розвиток ринку зелених облігацій. *Вісник економіки* Західноукраїнського національного університету 2023 р. (№3). С. 55-67 URL: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.055> (дата звернення 18. 11. 2023)
22. Краснова І.В. Роль та місце банківської системи в забезпеченні економічного зростання в умовах фінансової інтеграції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. №21. С. 63-69.
23. Циганова Н. В., Суляєв В. В. Використання штучного інтелекту для оцінки ESG-ризиків та підтримки ухвалення рішень у сфері сталого фінансування. *Інтернаука. Сер.: Економічні науки*. 2025. № 3. URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/economic2025/3/10844> (дата звернення 20. 05. 2025)
24. Краснова, І., & Циганова, Н. (2025). Розвиток банківського бізнесу на екологічних засадах. *Modeling the development of the economic systems*, (1), 411–421. URL: <https://mdes.khmnpu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/562> (дата звернення 18. 05. 2025)
25. Краснова І.В., Примостка Л.О., Лавренюк В.В Кліматичні ризики у фінансовому бізнесі. *Проблеми економіки*. 2021. №3(49). С. 140–146. URL: https://www.problecon.com/article/?year=2021&abstract=2021_3_0_140_146 (дата звернення 18. 05. 2022)
26. Луців Б., Дзюблюк О., Чайковський Я., Луців П., Чайковський Є. Роль зеленого банкінгу в забезпеченні цілей сталого економічного розвитку. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2024. №1(54). С. 23–36. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/4250> (дата звернення 30. 10. 2024)
27. Вовченко, О. (2023). ESG-стратегія як основа управління ризиками сталого розвитку в банках. *Економіка та суспільство*, (50). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-85> (дата звернення 18. 05. 2024)
28. Юхименко П.І., Батажок С.Г., Янович Н.В. Перехід до «зеленої» економіки: світовий досвід та українські реалії. *Економіка та управління АПК: Збірник наукових праць*. № 2. 2023. Біла Церква: БНАУ, 2023. С. 29-44. URL: <http://rep.btsau.edu.ua/handle/BNAU/9808> (дата звернення 30. 10. 2024)

29. Khudolii Y. Green economy and social security: opportunities for post-war recovery in Ukraine/Y. Khudolii//Основні напрями забезпечення соціальної безпеки людини в умовах війни та повоєнного відновлення: матеріали круглого столу 2–3 лип. 2024 р., м. Одеса. К.: Знання України, 2024. С. 88-89.

30. Мартинюк А., Огаренко Ю. Перспективи розвитку «зеленої» економіки. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/09108.pdf> (дата звернення 30. 10. 2021)

31. «Зелена» економіка крізь призму трансформаційних зрушень в Україні: монографія / Б. В. Буркинський, Т. П. Галушкіна, В. Є. Реутов; НАН України, Ін-т проблем ринку та екон.-екол. дослідж. О.: Підприємство Фенікс, 2011. 348 с.

32. «Зелені» інвестиції у сталому розвитку: світовий досвід та український контекст / Видання серії «Бібліотека Центру Разумкова». URL: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_Zelen_Invest.pdf (дата звернення 30. 01. 2022)

33. Чмир О.С., Захаркевич Н.П. «Зелена» економіка: сутність, цілі та базові принципи. *Еконо Економічний вісник Донбасу*. 2013. №3. С. 54-62

34. Бистряков І. К. Становлення зеленої економіки в Україні: методологічні аспекти. *Механізм регулювання економіки*. 2011. № 4. С. 50–57.

35. Гончаренко М. Ф., Пархоменко Н. М., Лучин О. М. «Зелена» економіка як напрям досягнення стійкого еколого-економічного розвитку регіону. *Актуальні проблеми економіки*. 2020. № 6(228). С. 6–15.

36. Шабранська Н. І. Моделювання розвитку «зеленої» економіки. *Економіка та управління національним господарством*. 2015. Вип. 6. С. 143–147.

37. Марчук Л. П. «Зелена» економіка: суперечності та перспективи розвитку. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2014. Вип. 1. С. 34–41

38. Основні засади впровадження моделі «зеленої» економіки в Україні: навч. посіб. / Т.П. Галушкіна, Л.А. Мусіна, В.Г. Потапенко та ін. ; за наук. ред. Т.П. Галушкіної. К. : Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 154 с.

39. Маковоз О., Передерій Т. Зелена економіка як запорука сталого розвитку. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/>

4372/ Zelena% 20ekonomika%20yak%20zaporuka%20staloho% 20rozvytku_Makovoz _ Perederii_ 2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення 30. 01. 2022)

40. Горбач, Л., Рубан, О., & Гуменюк, Я. (2024). Зелена економіка та стале виробництво в умовах глобалізації. *Економіка та суспільство*, (59). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-8> (дата звернення 30. 01. 2025)

41. Потапенко В. Г. Державна політика сталого розвитку на засадах "зеленої" економіки *Стратегічні пріоритети*. 2013. № 3. С. 16-22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spa_2013_3_4 (дата звернення 30. 11. 2021)

42. Цілі сталого розвитку. Організація Об'єднаних Націй в Україні (un.org) URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs> (дата звернення 30. 11. 2024)

43. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» Указ Президента України 392/2020, в редакції № 16/2025 від 07.01.2025

44. Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року. Розпорядження КМУ від 20 жовтня 2021 р. № 1363-р (дата звернення 30. 02. 2022)

45. Про затвердження операційного плану заходів з реалізації у 2025-2027 роках Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року. Розпорядження КМУ № 96-2025 р від 07.02.2025 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96-2025-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.05.2025).

46. Біла книга з управління екологічними, соціальними та управлінськими (ESG) ризиками у фінансовому секторі. Національний банк України. Київ: НБУ, 2025. 67 с. URL: [Національний банк України](#) (дата звернення: 10.03.2026).

47. Потапенко В. Г. Стратегічні пріоритети безпечного розвитку України на засадах «зеленої економіки»: монографія /за наук. ред. д.е.н., проф. Є. В. Хлобистова. К.: НІСД, 2012. 360 с.

48. Miah M.D., Rahman S.M., Mamoon M. Green banking: the case of commercial banking sector in Oman. *Environment, Development and Sustainability*.

2021. Vol. 23. pp. 2681-2697. URL: <https://doi.org/10.1007/s10668-020-00695-0>.
(дата звернення 30. 09. 2022)

49. Kapoor, N. et al. (2016). Green banking: a step towards sustainable development. *International Journal of Research in Management, Economics and Commerce*, Vol. 7, 69–72.

50. Tara, K. Green banking for environmental management: a paradigm shift Current World Environment. 2015. Vol. 10 (3). URL: <http://www.cwejournal.org/vol10no3/green-banking-for-environmentalmanagement-a-paradigm-shift/>. (Дата звернення: 11.12.2021)

51. Веклич О. «Зелений» банкінг: сутність, механізм та інструменти реалізації. URL: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_Zelen_Invest.pdf (дата звернення 30. 11. 2022)

52. Краснова, І., Дворник, І., Лавренюк, В. (2025). Імплементация основних засад зеленого банкінгу в корпоративне управління. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 342(3(1), 267-278. URL: <https://heraldes.khmnu.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/1929> (дата звернення 20. 05. 2025)

53. Кучер Л.Ю., Кучер А.В., Тріпільць О.В. Зелений банкінг у системі екологічного менеджменту й ефективного фінансування екопроектів. *Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки*. 2020. № 2. С. 309-324.

54. Салюк С.В. Баришевська І.В. Зелений банкінг в умовах діджиталізації. *Гроші, фінанси і кредит - інфраструктура ринку*. Випуск 60. 2021.С. 193-198.

55. Biswas, N. (2011). Sustainable green banking approach: the need of the hour. *Business Spectrum*, Vol. 1, Issue 1, 32–38.

56. Prasetyo M.H. Green banking concept as a positioning strategy to gain brand image First International Conference on Economics and Banking / Edited by H.A. Buchory, M.F. Cahyandito. Atlantis Press, 2015. P. 13–17.

57. San-Jose L., Retolaza J.L., Gutierrez-Goiria J. Are ethical banks different? A comparative analysis using the radical affinity index. *Journal of Business Ethics*. 2011. Vol. 100, Issue 1. P. 151–173

58. Paulet E., Parnaudeau M., Relano F. Banking with ethics: strategic moves and structural changes of the banking industry in the aftermath of the subprime mortgage crisis. *Journal of Business Ethics*. 2015. Vol. 131, Issue 1. P. 199–207.

59. Chew B.C., Tan L.H., Hamid S.R. Ethical banking in practice: a closer look at the Co-operative Bank UK PLC. *Qualitative Research in Financial Markets*. 2016. Vol. 8, Issue 1. P. 70–91

60. Butzbach O., Mettenheim K. Alternative banking and theory Accounting, Economics, and Law: A Convivium. 2015. Vol. 5, Issue 2. P. 105–171

61. Lalon, R.M. (2015). Green banking: going green. *International Journal of Economics, Finance and Management Sciences*, Vol. 3, Issue 1, 34–42.

62. Bahl, S. (2012). Green banking – the new strategic imperative. *Asian Journal of Research in Business, Economics and Management*, Vol. 2, Issue 2, 767–775.

63. Singh, H., Singh, B.P. (2013). An effective & resourceful contribution of green banking towards sustainability. *International Journal of Advances in Engineering Science and Technology*, Vol. 1, Issue 2, 41–45.

64. Bhardwaj, B.R., Malhotra, A. (2013). Green banking strategies: sustainability through corporate entrepreneurship. *Greener Journal of Business and Management Studies*, Vol. 3, Issue 4, 180–193.

65. Dotzour, M.G., Manning, S. (2002). Environmental banking. A reprint from *Tierra Grande, the Real Estate Center Journal*

66. Saigal, P. *Green banking: a drive towards sustainability* / P. Saigal, Tr. Rajeswari // Sdmimd Conference, November 2016. URL: https://www.researchgate.net/publication/343134880_Green_Banking_a_Drive_Towards_Sustainability. (Дата звернення: 21.12.2023)

67. The financial system we need: from momentum to transformation. Inquiry Report. 2016. URL: <http://unepinquiry.org/publication/the-financial-system-we-need-from-momentum-to-transformation> (Дата звернення: 21.12.2023)

68. Глобальний ринок зелених облігацій. URL: https://www.ukrgasbank.com/eco/global_2018. (Дата звернення: 21.12.2023)

69. Латишева О.В. Екологічні інвестиції: сучасний стан та перспективи їх впровадження в Україні для забезпечення сталого розвитку держави. *Економічний вісник*. 2018. №1 С. 59– 65.

70. Слесар В.М. Зелений банкінг у системі екологічного менеджменту. Економіка, фінанси, банківська справа та освіта: актуальні питання розвитку, досягнення та інновації: матеріали IX Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Одеса, 4–5 квітня 2024 р.)/ за ред. д-ра екон. наук, проф. Д.В. Завадської. Одеса: ОНЕУ, 2024. 410 с. (С. 227-229) URL: https://www.researchgate.net/publication/382086754_Ekonomika_finansi_bankivska_sprava_ta_osvita_aktualni_pitanna_rozvitku_dosagnenna_ta_innovacii_Odesa_4-5_kvitna_2024_r (Дата звернення: 21.12.2024)

71. Слесар В.М. Перехід до «зеленого» банкінгу: роль фінансових регуляторів в збірнику наукових статей та фінансових установ. XV Міжнародна науково-практична дистанційна конференція *Science innovations: problems and prospects. Proceedings of the 15th International scientific and practical conference*. CPN Publishing Group. Tokyo, Japan. 2022. Pp. 336-342. (21-23.09.2022 р.) URL: <https://sci-conf.com.ua/xv-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-science-innovations-and-education-problems-and-prospects-21-23-09-2022-tokio-yaponiya-arhiv/>. (Дата звернення: 21.12.2023)

72. Слесар В.М. Розвиток «зеленого» банкінгу. Сучасні гроші, банківські послуги та фінансові інновації в умовах інтеграції України в ЄС. Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції студентів, аспірантів, молодих вчених і провідних фахівців. Київ, 16 квітня 2024 р.: Дніпро: Середняк Т. К., 2024, С. 287-288. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3ea36db1-d0fe-4288-8552-9c10ca88086c/content> (Дата звернення: 17.12.2024)

73. Слесар В.М. Зелений банкінг – стратегічний імператив. Актуальні проблеми обліково-аналітичного процесу в управлінні підприємницькою діяльністю: Матеріали XII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 24 жовтня 2024 р., м. Мукачеве. 394 с. URL: <https://msu.edu.ua/wp->

[content/uploads/2024/11/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8.pdf](#) (Дата звернення: 27.12.2024)

74. Слесар В.М. Потенціал цифрового банкінгу у прискоренні повоєнної реконструкції економіки України (Київ 25 листопада 2025 р.) Сучасні гроші, банківські послуги та фінансові інновації в умовах інтеграції України в ЄС: матеріали VII всеук. наук-практ. интерн. конф. студ. аспір., молод. вчених і пров. фах-ів. Київ, КНЕУ. 2025. 348 с. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/53489> (Дата звернення: 27.12.2025)

75. Schmidt–Traub G., Sachs J.D. Financing Sustainable development: Implementing the SDGs through Effective Investment Strategies and Partnerships. 2015. P.156

76. Добровольська О. В. «Зелені фінанси» як складова парадигми сталого розвитку. *Бізнес Інформ*. 2018. № 5. С. 287–294.

77. Who's Going Green and Why? Trends and Determinants of Green Investment (IMF Working Paper WP/11/296), 2011 URL: https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2011/wp11296.pdf?utm_source=chatgpt.com (Дата звернення: 21. 12. 2023)

78. Нестеренко А. С. Фінансова система України: правова характеристика та законодавче регулювання, Одеса. 2014. 40 с

79. The Equator principles. Equator principles. URL: <https://equator-principles.com/about/>. (Дата звернення: 21.12.2023)

80. Understanding the Commitment to Net-Zero. URL: <https://cba.ca/article/banks-in-canada-committed-to-a-net-zero-economy-by-2050> (Дата звернення: 21.12.2023)

81. Green Investment Banks: Innovative Public Financial Institutions Scaling up Private, Lowcarbon Investment. OECD, January 2017. URL: http://www.keepeek.com/Digital-AssetManagement/oecd/financeandinvestment/green-investment-banks_9789264245129-en#.WIOS4lWnGCg (Дата звернення: 21.12.2021)

82. Мороз В.В., Шепетько Р.І. Інституційне середовище неоіндустріалізації економіки України в світлі глобальних комплексних індексів. *«Економічний часопис ХХІ»*. 2015. № 7–8 (2) С. 12–14.

83. Редька С.І. Клієнто-орієнтованість як головна складова сучасної інноваційної стратегії комерційного банку на ринку банківських послуг України. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2013. № 1(56). С. 313–317

84. Гроші та кредит: підручник / М. І. Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко та ін. ; за наук. ред. М. І. Савлука. К.: КНЕУ, 2011. 589 с.

85. Крупка М. І., Дропа Я. Б., Котур А. Б. Формування стратегій управління кредитним портфелем банку в умовах трансформацій фінансово-кредитного середовища. *Наукові записки НаУ «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2025. № 37(65). С. 58–63. URL: [https://doi.org/10.25264/2311-5149-2025-37\(65\)-58-63](https://doi.org/10.25264/2311-5149-2025-37(65)-58-63) (Дата звернення: 23.12.2025)

86. Примостка Л. О. Роль банків у реалізації стратегії зеленого переходу. Сучасні гроші, банківські послуги та фінансові інновації в умовах інтеграції України в ЄС: матеріали VII Всеукр. наук-практ. Інтернет-конф. студентів, аспірантів, молодих вчених і провідних фахівців, Київ, 25 листоп. 2025 р. / М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана, Ф-т фінансів, Каф. банк. справи та страхування; [наук. ред.: І. Б. Охрименко, О. А. Брегеда]. Київ: КНЕУ, 2025. С. 238–241. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/53489> (Дата звернення: 15.12.2025)

87. Стрільчук Ю.І., Лавренюк В.В., Ковбаса В.А. Трансформація системи фінансового обліку та звітності в банках України на засадах сталого розвитку. *Збірник наукових праць «Вчені записки»*. 2025. № 41(4). С.340–351. URL: http://doi.org/10.33111/vz_kneu.41.25.04.23.161.167

88. Чайковський Я. І. Сучасний стан та напрями розвитку банківського кредитування малого і середнього бізнесу в Україні. *Світ фінансів*. 2021. Випуск 3 (68). С. 80-90. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1461/1467> (Дата звернення: 21.12.2023)

89. Вовченко О.С. Управління ESG-комунікацією в банківському секторі: виклики та переваги / О.С. Вовченко, Є.А. Карпенко. Проблеми сучасних трансформацій. Сер.: Економіка та управління. 2025. № 20. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-20-08-03>. (Дата звернення: 16.11.2025)

90. Батажок С.Г., Аврамчук Л.А. Банківське еко-кредитування як інструмент фінансування сталого розвитку. *Modeling the development of the economic systems*. 2025. №1. С. 343-348. URL: <https://mdes.khmnpu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/548> (Дата звернення: 16.09. 2025)

91. Майорова Т. В. Банківське кредитування інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр. Харків. ін-т банк. справи Ун-ту банк. справи Нац. банку України (м. Київ) ; редкол.: О. В. Васюренко (відпов. ред.) та ін. Харків : ХІБС УБС НБУ, 2015. Т. 2, № 19. С. 10–16

92. Поляк А. Зелені облігації: перевіряємо готовність України на фактах. *Екополітика*. 2021. 1 жовтня. URL: <https://ecopolitic.com.ua/ua/news/zeleni-obligacii-pereviryaemo-gotovnist-ukraini-na-faktah/>. (Дата звернення: 21.12.2023)

93. Фролов А. (2025). Стратегія емісії зелених облігацій для фінансування повоєнного сталого розвитку. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, 1(8), 477–494. URL: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-8-477-494> (Дата звернення: 26.11.2025)

94. Energy Efficient Mortgages Initiative [Electronic resource]. URL: <https://energyefficientmortgages.eu/>. (Дата звернення: 21.12.2024)

95. Лангнан Чен Підтримка розвитку ринку зелених облігацій. Звіт в рамках проекту «Підтримка зеленого відновлення в Україні» представництва Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) в Україні, жовтень 2022, 116 с.

96. Мацієвич М. Моніторинг кредитування і страхування природоохоронних заходів. *Світ фінансів*. 2017. №1(50). С. 115-125.

97. НБУ стримує кредитування «зеленої» енергетики. URL: <http://finbalance.com.ua/news/NBU-strimu-kredituvannya-zeleno-enerhetiki---bankiri>. (Дата звернення: 21.11.2022)
98. Екологічні стандарти АТ «ПроКредит Банк». URL: <https://www.procreditbank.com.ua/eco/eco-standards/>. (Дата звернення: 21.12.2024)
99. Мартиненко В.О. Шляхи активізації банківського кредитування природоохоронних заходів. Економіка, управління, фінанси: теорія і практика: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Хмельницький, 2012. С.51-53
100. Астапова Г.В. Удосконалення процентної політики банків в процесі екологічного кредитування клієнтів. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=22599450> (Дата звернення: 11.10.2024)
101. Рижкова Г.В. Банківське кредитування як джерело фінансування проектів підвищення енергоефективності підприємств. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. №1(13). С. 214-222.
102. Коробчук Т.І. Роль банківського кредитування у вирішенні екологічних завдань / Т.І. Коробчук, Л.І. Коробчук, Н.А. Мостовенко. *Економічні науки*. Серія: Облік і фінанси. 2016. Вип. 13(2). С. 147-153. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2016_13\(2\)_18](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2016_13(2)_18). (Дата звернення: 19.11.2022)
103. Кредит на електромобілі від АТ «Ощадбанк» URL: <https://www.oschadbank.ua/ua/private/loans/na-elektromob-l>. (Дата звернення: 15.12.2023)
104. Петренко І.П., Никитенко У.А. Структуризація методів фінансування проектів у сфері енергозбереження: український вимір. Енергоефективність та енергозбереження: економічний, техніко-технологічний та екологічний аспекти. Колективна монографія, м. Полтава, 2019. 604 с.
105. Кавун С.В., Мацієвич Т.О. Розвиток ринку банківських платіжних карток на прикладі кредитування проектів для екологічного підприємництва. *Вісник Черкаського університету*. 2015. № 33 (366). С. 77-86

106. Мостепан С.Д. «Зелене кредитування» як важливий інструмент на світовому ринку кредитних послуг. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Вип. 23. С. 34-38.

107. Green lending. Unlocking the opportunity in developing economies: a practitioners' survey // ResponsAbility investments AG, Public Paper, 2017. URL:[https:// www. gcpf. lu/files/assets/images/reporting_news/insights/2017/2017-12- Green-Lending/ Topic Case Green Lending.pdf](https://www.gcpf.lu/files/assets/images/reporting_news/insights/2017/2017-12-Green-Lending/Topic_Case_Green_Lending.pdf). (Дата звернення: 19.10.2024)

108. Чайка Т.О. Ефективність органічного сільського господарства в Україні. Вісник Полтавської державної аграрної академії. 2011. № 4. С. 160-164

109. Москаленко В.П., Шипунова О.В. Розвиток фінансово-економічного механізму на підприємстві: курс лекцій. Суми: Мрія-1 ЛТД, УАБС, 2003. 106 с.

110. IRENA: Renewable energy highlights (July 2025) та Statistical Profiles for China, United States of America, India. URL:https://www.reportlinker.com/market-report/Energy/6349/Energy?term=energy%20statistics&matchtype=p&loc_interest=&loc_phys (Дата звернення: 9.10.2025)

111. Green Growth Index 2024: Measuring performance in achieving SDG targets <https://ggindex-simtoolgggiorg/2024> URL: [https://ggindex-simtool. gggi. org/](https://ggindex-simtool.gggi.org/) (Дата звернення: 9.01.2025)

112. Кремень В. М., Кремень О. І., Гуляєва Л. П. Роль банківського кредитування у розвитку економіки України. *Проблеми економіки*. 2020. № 3. С. 176-183. URL: [http://jnas. nbuv. gov. ua/ article/UJRN-0001176643](http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001176643)(Дата звернення: 9.01.2025)

113. Maksym Dubyna, Olha Popelo, Artur Zhavoronok, Inna Lopashchuk and Maiia Fedyshyn (2023). Development of the credit market of Ukraine under macroeconomic instability. Public and Municipal Finance, 12(1), 33-47. DOI:10.21511/pmf.12(1).2023.04(Дата звернення: 7.02.2025)

114. Світовий банк. GDP (current US\$) – Ukraine. URL: [data.worldbank.org/indicator/ NY.GDP.MKTP.CD?locations=UA](https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=UA) (Дата звернення: 5.12.2025)

115. Національний банк України. Кредити, надані депозитними корпораціями (крім Національного банку України) [Електронний ресурс]. URL: bank.gov.ua/files/3.3-Loans.xlsx (Дата звернення: 5.12.2025)

116. Україна швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4) лютий 2022 – грудень 2024. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099052925103531065/pdf/P180174-93c8e8c1-83a2-487d-aaec-a8435f9db418.pdf> (Дата звернення: 5.01.2026)

117. Ukraine - Fifth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA5): February 2022 - December 2025 / World Bank Group, Government of Ukraine, European Commission, United Nations. Washington, D.C. : World Bank, 2026. URL: [World Bank RDNA5 Report](#) (дата звернення: 11.01.2026).

118. VoxUkraine Green reconstruction: how businesses are investing in energy independence [Internet] Kyiv: VoxUkraine; 2025 [cited 2026 Mar 24] Available from: <https://voxukraine.org> (Дата звернення: 15.04.2026)

119. NV Бізнес з посиланням на НЕК «Укренерго» <https://biz.nv.ua/ukr/sviy-biznes/energy-storage-novi-mozhливosti-dlya-biznesu-ta-gnuchkist-energosislemi-ukrajini-50536873.html> (Дата звернення: 7.11.2025)

120. Нові енергетичні центри: як громади та бізнес створюють основу енергонезалежності України// VoxUkraine: вебсайт. 2025. 7 жовт. URL: <https://voxukraine.org/novi-energetychni-tsentry-yak-gromady-ta-biznes-stvoryuyut-osnovu-energonezalezhnosti-ukrayiny> (дата звернення: 13.01.2026).

121. Нові енергетичні центри: як громади та бізнес створюють основу енергонезалежності України / А. Калінов, В. Литвиненко // VoxUkraine: вебсайт. 2025. 7 жовт. URL: <https://voxukraine.org/novi-energetychni-tsentry-yak-gromady-ta-biznes-stvoryuyut-osnovu-energonezalezhnosti-ukrayiny>. (Дата звернення: 17.11.2025)

122. Муніципальний енергетичний план Рівненської міської територіальної громади. Частина 1 [Електронний ресурс]. Рівне, 2025. URL: <https://economy.rivnerada.gov.ua/wp-content/uploads/2025/11/mun-energ-plan-ch-1-szhat%D1%8Bj.pdf>. (дата звернення: 12.01.2026).

123. OKKO Group *OKKO gains \$173m international finance package for Ukrainian wind* [Internet] GlobalData Power Technology; 2025 Apr 3 [cited 2026 Mar 24] Available from URL: <https://www.senergybusiness.com/news/ukraine-private-wind-power-development/> (дата звернення: 12.04.2026).

124. European Bank for Reconstruction and Development. RLF – UHE Hydro Power Plants Restoration [Electronic resource]. – Available at: [URL: https://www.ebrd.com/home/work-with-us/projects/psd/56257.html](https://www.ebrd.com/home/work-with-us/projects/psd/56257.html) (Дата звернення: 17.01.2025)

125. Cabinet of Ministers of Ukraine *Ukraine secures over 200 international agreements worth more than EUR 13 billion at Rome conference: Denys Shmyhal* [Internet] Kyiv: Government of Ukraine; 2025 Jul 14 [cited 2026 Mar 24] Available from URL: <https://www.kmugovua/en/news/ukraina-uklala-ponad-200-mizhnarodnykh-uhod-na-ponad-13-mlrd-ievro-za-pidsumkamy-konferentsii-v-rymi-denys-shmyhal> (дата звернення: 10.01.2026).

126. International Finance Corporation (IFC) *IFC about financing Ukrainian energy projects* [Internet] Washington, DC: IFC; 2025 Sep 10 [cited 2026 Mar 24] Available from: URL: <https://exprocomua/en/tidings/ifc-about-financing-ukrainian-energy-projects> (дата звернення: 10.04.2026).

127. United Nations Industrial Development Organization (UNIDO) *UNIDO and Ukraine strengthen green recovery through municipality-based development* [Internet] Vienna: UNIDO; 2025 Jul 11 [cited 2026 Mar 24] Available from URL: <https://www.unido.org/news/unido-and-ukraine-strengthen-green-recovery-through-municipality-based-development> (Дата звернення: 17.09.2025)

128. Матеріал VoxUkraine / Energy Club про нові енергетичні центри та енергонезалежність бізнесу. URL: https://voxukraine.org/en/new-energy-centers-how-communities-and-businesses-are-building-the-foundation-of-ukraine-s-energy-independence?utm_source=chatgpt.com (Дата звернення: 14.09.2025)

129. Матеріал KSE про інвестиції в сонячну генерацію. Kyiv School of Economics [URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/09/](https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/09/) [Oleksandr](#)

[Honcharov_EVALUATING-THE-IMPACT-OF-SOLAR-GENERATION-INVESTMENTS.pdf?utm_source=chatgpt.com](#) (Дата звернення:14.12.2025)

130. International Finance Corporation. 157 million finance package for private Ukraine wind farms [Електронний ресурс]. URL: <https://www.ifc.org/en/pressroom/2025/157-million-finance-package-for-private-ukraine-wind-farms> (Дата звернення:24.12.2025)

131. OKKO Presents Wind Energy Projects at Ukraine Recovery Conference 2025 in Rome. OKKO Presents Wind Energy Projects at Ukraine Recovery Conference 2025 in Rome. URL: https://100re.org.ua/en/okko-vitrovi-proekty-urc2025/?utm_source=chatgpt.com (Дата звернення:27.12.2025)

132. International Finance Corporation. Private Sector Opportunities for a Green and Resilient Reconstruction in Ukraine [Електронний ресурс]. Washington, DC: IFC, 2023. URL: <https://www.ifc.org/content/dam/ifc/doc/2023/synthesis-report-private-sector-opportunities-for-a-green-resilient-reconstruction-ukraine.pdf> (Дата звернення:20.12.2025)

133. International Energy Agency (IEA) *Rebuilding better and faster – why energy efficiency is key for Ukraine* [Internet] Paris: IEA; 2025 Oct 8 [cited 2026 Mar 24] Available from. URL: <https://www.iea.org/commentaries/rebuilding-better-and-faster-why-energy-efficiency-is-key-for-ukraine> (Дата звернення:28.12.2025)

134. Ukraine Fifth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA5): February 2022 – December 2025. Washington, DC : World Bank Group, 2026. 368 p. URL: [World Bank RDNA5 Report](#) (дата звернення: 11.04.2026).

135. National Bank of Ukraine. Sustainable Finance Development Policy 2025. Kyiv : National Bank of Ukraine, 2021. 24 p. URL: [Sustainable Finance Development Policy 2025](#) (дата звернення: 11.01.2026).

136. National Bank of Ukraine. White Paper on Managing Environmental, Social and Governance (ESG) Risks in the Financial Sector. Kyiv : National Bank of Ukraine, 2025. 67 p. URL: [White Paper on ESG Risks in the Financial Sector](#) (дата звернення: 11.01.2026).

137. International Finance Corporation. Country Partnership Framework: Ukraine. Washington, DC : IFC, 2025. URL: [IFC Ukraine Programs and Investments](#) (дата звернення: 10.01.2026).

138. European Bank for Reconstruction and Development. EU4Business-EBRD Credit Line in Ukraine. London : EBRD, 2025. URL: [EU4Business-EBRD Credit Line Ukraine](#) (дата звернення: 05.02.2026).139.

139. National Bank of Ukraine. Sustainable Development of the Financial Sector. Kyiv : National Bank of Ukraine, 2026. URL: [NBU Sustainable Development and ESG Page](#) (дата звернення: 11.04.2026).

140. Національний банк України. Річний звіт Національного банку України за 2024 рік. Київ: НБУ, 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-za-2024-rik-stiykist-yak-fundament-dlya-vidnovlennya-ekonomiki> (дата звернення: 11.08.2025).

141. Національний банк України. Огляд банківського сектору. Лютий 2025 року. Київ : НБУ, 2025. URL: [Національний банк України](#) (дата звернення: 11.06.2025).

142. Campiglio E., Dafermos Y., Monnin P., Ryan-Collins J., Schotten G., Tanaka M. Climate change challenges for central banks and financial regulators // Nature Climate Change. 2018. Vol. 8. P. 462–468.

143. Sachs J., Woo W.T., Yoshino N., Taghizadeh-Hesary F. Importance of green finance for achieving sustainable development goals and energy security // Energy Policy. 2019. Vol. 132. P. 130–138.

144. Mazzucato M. The Entrepreneurial State: Debunking Public vs. Private Sector Myths. London: Anthem Press, 2018. 296 p. URL: DOI: 10.1093/icc/dty034 ((дата звернення: 25.06.2025).)

145. Griffith-Jones S., Ocampo J.A., Volz U. Financing Global Development: The Role of Multilateral Development Banks. Oxford: Oxford University Press, 2020. 352 p.

146. World Bank. Scaling Up Climate Finance in Emerging Markets. – Washington, DC: World Bank, 2022.

147. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). Transition Report 2023–2024: Energy Security and Green Transition. London: EBRD, 2024.
148. European Investment Bank (EIB). EIB Climate Bank Roadmap 2021–2025. Luxembourg: EIB, 2021.
149. Bolton P., Kleinnijenhuis A., Zettelmeyer J. The economic case for climate finance at scale // CEPR Discussion Paper. 2021. No. 16052.
150. Національний банк України. Упровадження управління ESG-ризиками. 26.05.2026 року. Презентація. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/6_ESG_mgt_BH3_may_26.pdf?v=17
151. Antoniuk L., Strilchuk Yu., Lavreniuk V., Kornyliuk R., Sandul M., Bielinskyi A. ESG practices maturity in Ukraine's largest banks: Evaluation framework and insight. *Limited Liability Company «Consulting Publishing Company» Business Perspectives*. Volume 23 2025, Issue 3, pp. 614-630
152. EU taxonomy for sustainable activities. European Commission. 17 March 2026. URL: https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en?utm_source=chatgpt.com%20%22EU%20taxonomy%20for%20sustainable%20activities%20-%20Finance%22 (дата звернення: 11.04.2026).
153. Звіт зелена таксономія в Україні. Програма Розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) в Україні. Київ, 2022, 114с.
154. Політика щодо розвитку сталого фінансування на період до 2025 року. НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Policy_rozvytok-stalogo-finansuvannja_2025. (дата звернення: 11.01.2026).
155. Оновлена Стратегія розвитку фінансового сектору України: збереження стабільності, залучення інвестицій та євроінтеграція. Національний банк України. 11.08. 2025. URL: https://bank.gov.ua/ua/news_/all/onovlena-strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-zberejennya-stabilnosti-zaluchennya-investitsiy-ta-yevrointegratsiya (дата звернення: 11.09.2025).

156. Про надання фінансової державної підтримки. Постанова КМУ № 28 від 24 січня 2020р., в ред. від 22.05.2026 підстава - 635-2026-п. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/28-2020>(дата звернення: 11.09.2026).

157. ПРОГРАМА «ДОСТУПНІ КРЕДИТИ 5-7-9 %» Наказ Міністерства фінансів України «31» жовтня 2024 року № 543. URL: <https://bdf.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/Prohrama-Dostupni-kredyty-5-7-9-31-10-24.pdf?> (дата звернення: 11.09.2025).

158. Kartika, R., Herlina, E., & Villanueva, M. M. (2023). The Development of Green Banking Theory. *Interdisciplinary International Journal of Conservation and Culture*, 1(2), 52–60. URL: <https://doi.org/10.25157/ijcc.v1i2.3513>(дата звернення: 11.08.2025)

159. Dikau S., Volz U. Central bank mandates, sustainability objectives and the promotion of green finance // *Ecological Economics*. 2021. Vol. 184. Article 107022. URL: <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2021.107022> (дата звернення: 12.06.2025).

160. Griffith-Jones S., Attridge S., Gouett M. *Securing Climate Finance through National Development Banks*. London : Overseas Development Institute (ODI), 2020. 40 p. URL: <https://odi.org/documents/8687/National-Development-Banks-building-markets-for-a-net-zero-world-2607.pdf> (дата звернення: 12.06.2025).

161. Rhodes R. A. W. *Understanding Governance: Policy Networks, Governance, Reflexivity and Accountability*. Buckingham : Open University Press, 1997. 235 p.

162. OECD. *OECD Business and Finance Outlook 2020: Sustainable and Resilient Finance*. Paris : OECD Publishing, 2020. 188 p. URL: DOI: 10.1787/eb61fd29-en. (дата звернення: 12.03.2025).

163. European Commission. Commission Recommendation (EU) 2023/1425 of 27 June 2023 on facilitating finance for the transition to a sustainable economy. *Official Journal of the European Union*. 2023. L 174. P. 19–46. URL: [EUR-Lex](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/rec/2023/1425/oj) (дата звернення: 12.06.2025).

164. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). Sustainability Report 2022. London: EBRD, 2023. 112 p. URL: [EBRD Sustainability Report 2022](#) (дата звернення: 12.06.2024).

165. International Monetary Fund. IMF Strategy for Mainstreaming Climate Change to Help Address Macro-Critical Climate Challenges: Progress Report. Washington, DC : IMF, 2023. 45 p.

166. DFI Working Group on Blended Concessional Finance for Private Sector Projects. Joint Report 2022. Washington, DC : International Finance Corporation, 2022. 66 p.

167. Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA). MIGA Annual Report 2023. Washington, DC : World Bank Group, 2023. 92 p. URL: <https://www.miga.org/annual-report/2023-annual-report> (дата звернення: 14.06.2025)

168. United Nations Environment Programme Finance Initiative (UNEP FI). 2022: *A Year of Milestones on the Road to Implementing Sustainable Finance*. 2022. URL: <https://www.unepfi.org/industries/banking/2022-a-year-of-milestones-on-the-road-to-implementing-sustainable-finance/> (дата звернення: 11.04.2024).

169. Європейська комісія визначає Таксономію ЄС як систему класифікації, що встановлює критерії екологічно сталих видів діяльності та сприяє спрямуванню капіталу в «зелені» інвестиції URL:https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 10.01.2024).

170. Green Finance in Ukraine: From Concepts to Implementation // DiXi Group. 2026. 02 March. URL: <https://dixigroup.org/en/green-finance-in-ukraine-from-concepts-to-implementation/> (дата звернення: 16.04.2026).

171. Національний банк України. National Bank of Ukraine presents Sustainable Finance Development Policy 2025 [Електронний ресурс]. 25.11.2021. URL: [Новина НБУ про презентацію політики](#) (дата звернення: 13.06.2026).

172. European Bank for Reconstruction and Development. EBRD guarantees to Ukrainian banks to unlock €900 million of new finance [Електронний ресурс]. 11 July 2025. URL: https://www.ebrd.com/home/news-and-events/news/2025/ebrd-guarantees-to-ukrainian-banks-to-unlock--900-million-of-new.html?utm_source=chatgpt.com "EBRD guarantees to Ukrainian banks to unlock €900 ..." (дата звернення: 12.03.2026)

173. OECD. Stronger Financial Markets and Institutions for Ukraine's Recovery. Ukraine's Financial System Framework [Електронний ресурс]. Paris : Organisation for Economic Co-operation and Development, 2026. URL: [OECD Ukraine's Financial System Framework](#) (дата звернення: 15.02.2026).

174. North, D. C. *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge : Cambridge University Press, 1990. 152 p.

175. Rodrik, D. Second-Best Institutions // *American Economic Review*. 2008. Vol. 98. No. 2. P. 100-104. DOI: 10.1257/aer.98.2.100. (дата звернення: 11.03.2025).

176. Mazzucato M. *The Entrepreneurial State: Debunking Public vs. Private Sector Myths*. London : Anthem Press, 2013. 261 p.

177. Aghion, P., Dechezleprêtre, A., Hémous, D., Martin, R., & Van Reenen, J. (2016). *Carbon Taxes, Path Dependency, and Directed Technical Change: Evidence from the Auto Industry*. *Journal of Political Economy*, 124(1), 1-51.

178. European Parliament and Council. Regulation (EU) 2020/852 of 18 June 2020 on the establishment of a framework to facilitate sustainable investment, and amending Regulation (EU) 2019/2088 // *Official Journal of the European Union*. 2020. L 198. P. 13-43. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32020R0852> (дата звернення: 13.01.2025).

179. Шенмейкер і Шрамейд (2019) Schoenmaker D., Schramade W. *Principles of Sustainable Finance* Oxford : Oxford University Press, 2019. 394 p.

180. Eccles R. G., Ioannou I., Serafeim G. The Impact of Corporate Sustainability on Organizational Processes and Performance // *Management Science*. 2014. Vol. 60, No. 11. P. 2835–2857. DOI: 10.1287/mnsc.2014.1984. (дата звернення: 16.01.2025).

181. World Bank. *Project Preparation Facility: Increase in Commitment Authority and Enhanced Scope*. Washington, DC : World Bank, 2017. 5 p.
182. Flyvbjerg B. Survival of the Unfittest: Why the Worst Infrastructure Gets Built and What We Can Do About It // *Oxford Review of Economic Policy*. 2009. Vol. 25, No. 3. P. 344–367. DOI: 10.1093/oxrep/grp024. (дата звернення: 18.02.2025).
183. Слесар В.М. Класифікація та інструменти управління ризиками еко-кредитування. *Актуальні питання економічних наук*. 2024. №5. URL: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/77> (дата звернення: 15.03.2025).
184. Griffith-Jones S., Ocampo J. A. (eds.). *The Future of National Development Banks*. Oxford : Oxford University Press, 2018. 816 p.
185. Humphrey, C. (2015). Developmental revolution or Bretton Woods revisited? The prospects of the BRICS New Development Bank and the Asian Infrastructure Investment Bank. ODI Working Paper 418.
186. United Nations Development Programme (UNDP). (2021). *Engaging the Private Sector in the Context of Climate Change Adaptation*. New York: UNDP. URL: https://www.adaptation-undp.org/sites/default/files/resources/cca_pse_strategy-sept_14_2021-designed.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 18.02.2025).
187. Doerr S., Gambacorta L., Serena J. M. *Big Data and Machine Learning in Central Banking*. BIS Working Papers No. 930. Basel : Bank for International Settlements, 2021. 43 p. URL: https://www.imf.org/-/media/files/publications/dp/2021/english/pdeoraifea.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 18.02.2024)
188. Broby, D. (2021). Financial technology and the future of banking. *Financial Innovation*, 7(47). DOI: 10.1186/s40854-021-00264-y (дата звернення: 15.03.2024)
189. Nicoletti, B. (2017). *The Future of FinTech: Integrating Finance and Technology in Financial Services*. Cham: Springer (Palgrave Macmillan). DOI: 10.1007/978-3-319-51415-4 (дата звернення: 17.04.2024)

200. OECD Corporate Governance Factbook 2021. Paris: OECD Publishing, 2021. 232 p. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 15.03.2024)

201. Слесар В.М. Розвиток зеленого кредитування. Scientific research in the modern world. Proceedings of the 12th International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Toronto, Canada. 21-23.09.2023 p. Pp. 424-428 URL: <https://sci-conf.com.ua/xii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-scientific-research-in-the-modern-world-21-23-09-2023-toronto-kanada-arhiv/>. (дата звернення: 17.06.2024)

202. Еко-кредитування вітчизняними банками. Фінансові інструменти сталого розвитку економіки: матер. 6-ої міжнар. наук.-практ. конференції (Чернівці, 18 квітня 2024 р.). Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. С.243-245; URL: https://www.researchgate.net/publication/380513338_2024_Conference_CHERNIVTSI (дата звернення: 12.06.2025)

3й розділ

203. Івасів І.Б. ESG-ризики у діяльності банку // Сталий розвиток економіки, суспільства та підприємництва: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Івано-Франківськ, 2023. С. 160–162.

204. Івасів І.Б. Роль ESG у сучасному банкінгу // Сталий розвиток економіки, підприємств та суспільства: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. Івано-Франківськ, 2025. С. 979–982.

205. Краснова І.В., Лещенко Р.І. Управління ESG-ризиками у процесі корпоративного кредитування // Modeling the Development of the Economic Systems. 2025. №3. С. 208–217.

206. Basel Committee on Banking Supervision. *Principles for the Effective Management and Supervision of Climate-related Financial Risks*. Basel : Bank for International Settlements, 2022. 15 p.

207. European Banking Authority. *EBA Report on Management and Supervision of ESG Risks for Credit Institutions and Investment Firms (EBA/REP/2021/18)*. Paris: European Banking Authority, 2021. 188 p.

208. Network for Greening the Financial System (NGFS). Guide for Supervisors: Integrating Climate-related and Environmental Risks into Prudential Supervision. Paris: NGFS, 2020. 54 p. URL: [https://www.ngfs.net/en/publications-and-statistics/publications/guide-supervisors-integrating-climate-related-and-environmental-risks-prudential-supervision?utm_source=](https://www.ngfs.net/en/publications-and-statistics/publications/guide-supervisors-integrating-climate-related-and-environmental-risks-prudential-supervision?utm_source=chatgpt.com) chatgpt.com (дата звернення: 17.02.2024)

209. Слесар В.М. Особливості еко-кредитування вітчизняними банками. «Успіхи і досягнення у науці (Серія «Соціальні та поведінкові науки»)»: журнал. 2025. № 2(12) 2025. С. 1112-1127 URL: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-2\(12\)-1112-1126](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-2(12)-1112-1126) (дата звернення: 17.01.2026)

210. Національний банк України. Упровадження управління ESG-ризиками у фінансовому секторі України. 2026. 17 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/6_ESG_mgt_%D0%92%D0%9D%D0%97_may_26.pdf?v=17&utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 17.06.2026)

211. European Banking Authority. *Discussion Paper on Management and Supervision of ESG Risks for Credit Institutions and Investment Firms*. Paris : EBA, 2020. 99 p. URL: <https://www.eba.europa.eu/publications-and-media/events/discussion-paper-management-and-supervision-esg-risks-credit-institutions-and-investment-firms> (дата звернення: 12.06.2024)

212. Basel Committee on Banking Supervision. *Principles for the Effective Management and Supervision of Climate-related Financial Risks*. Basel : Bank for International Settlements, 2022. 44 p. URL: https://www.bis.org/bcbs/publ/d532.htm?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 12.07.2023)

213. Слесар В.М. «Міжнародний досвід адаптації до кліматичних змін та можливості імплементації в Україні» Ефективна економіка №11 2024. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.11> (дата звернення: 12.01.2025)

214. Слесар В.М. Інституційні засади взаємодії податкової та банківської політики у фінансуванні «зелених» проєктів (Харків 14 листопада 2025 р.),

«Трансформація обліку та бізнес-консалтингу в умовах невизначеності: сучасні тренди, виклики, міжнародний досвід» матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14 листопада 2025 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. Харків, 2025. 506 с. URL: <http://btu.kharkov.ua/nauka/konferentsiyi/> (дата звернення: 17.12.2025)

215. Financing Just Transitions: Priorities Emerging from the SCF Forum / Nick Robins. United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), 2023. URL: https://unfccc.int/sites/default/files/resource/LSE_SCFForum2023_JTprioritiesemerging_NR.pdf (дата звернення: 11.12.2023)

216. Петрик, О. (2022). Політика національного банку України під час війни. *Socio-Economic Relations in the Digital Society*, 4(46), 15-23. URL: <https://doi.org/10.55643/ser.4.46.2022.474> (дата звернення: 11.01.2023)

217. Макроекономічний та монетарний огляд НБУ: перспективи та виклики, С. Ніколайчук URL: [https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/macroeconomic-monetary-review-nbu-prospects-challenges_Nikolaychuk_2025 .pdf?v=17](https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/macroeconomic-monetary-review-nbu-prospects-challenges_Nikolaychuk_2025.pdf?v=17) (дата звернення: 18.12.2025)

218. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. Червень 2025 року. Київ : НБУ, 2025. URL: Звіт про фінансову стабільність НБУ (дата звернення: 29.10.2025).

219. Цао, Ф.; Лю, Л.; Сонг, В. Зменшення ризиків сталого ланцюга поставок: система управління ризиками на основі цифрових технологій для закупівель інженерних послуг, орієнтованих на ESG. *Комплексна інженерна система*. 2025 , 5 , 10. URL: <https://dx.doi.org/10.20517/ces.2025.35> (дата звернення: 19.11.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Суб'єкти інституційної архітектури зеленого кредитування та їх

функції

Суб'єкт	Основні функції	Інструменти впливу	Вплив на масштабування зеленого кредитування
1	2	3	4
Національний банк України	Формування регуляторних засад сталого фінансування; інтеграція ESG-ризиків у банківський нагляд; встановлення вимог до систем управління ризиками	Нормативно-правові акти; рекомендації щодо управління ESG-ризиками; вимоги до розкриття інформації; інструменти монетарної політики	Забезпечує передбачуваність регуляторного середовища та зниження системних ризиків, що створює умови для розширення зеленого кредитування
Держава (Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України, Міністерство економіки України)	Формування державної політики у сфері сталого фінансування; стимулювання інвестиційної активності; координація програм підтримки	Державні програми (зокрема «Доступні кредити 5–7–9 %»); компенсація процентних ставок; державні гарантії; податкові стимули	Знижує вартість кредитних ресурсів та частково компенсує ризики, що сприяє активізації попиту і розширенню фінансування
Банківські установи	Оцінка кредитоспроможності позичальників; фінансування зелених проєктів; інтеграція ESG-факторів у кредитні процеси	Кредитні продукти; внутрішні моделі оцінки ризиків; ESG-скоринг; процентна політика	Забезпечують трансформацію фінансових ресурсів у інвестиції, визначаючи обсяг, структуру та селективність зеленого кредитування
Міжнародні фінансові організації (EBRD, EIB, IFC)	Надання довгострокових ресурсів; зниження кредитних ризиків; технічна та консультаційна підтримка	Кредитні лінії; гарантійні механізми; гранти; інструменти розподілу ризиків; технічна допомога	Підвищують доступність фінансування та довіру до ринку, забезпечуючи мультиплікативний ефект залучення приватного капіталу
Інститути розвитку (фонди, потенційні «зелені банки»)	Акумуляування довгострокових фінансових ресурсів; фінансування стратегічних проєктів; координація інвестиційних потоків	Цільові фонди; інструменти змішаного фінансування; співфінансування	Сприяють формуванню системної моделі фінансування та зменшенню залежності від зовнішніх джерел

Продовження додатку А

1	2	3	4
Незалежні верифікатори та рейтингові агенції	Підтвердження екологічної відповідності проєктів; оцінка ESG-показників; зниження інформаційної асиметрії	Сертифікація; ESG-рейтингування; аудит; стандарти звітності	Підвищують прозорість та довіру до ринку, що є передумовою масштабування фінансування
Цифрові платформи та ESG-реєстри	Агрегація, обробка та зберігання даних щодо зелених проєктів; підтримка процесів оцінки та моніторингу	Єдині бази даних; цифрові реєстри; аналітичні системи; інтеграція з державними реєстрами	Знижують трансакційні витрати, підвищують швидкість і якість прийняття кредитних рішень
Позичальники (підприємства, МСП, домогосподарства)	Ініціювання та реалізація зелених інвестиційних проєктів; формування попиту на фінансування	Інвестиційні проєкти; техніко-економічні обґрунтування; ESG-звітність; фінансові моделі	Визначають обсяг ринку; рівень підготовки проєктів впливає на можливості їх фінансування
Інвестори та донори	Забезпечення додаткових фінансових ресурсів; підтримка інноваційних та ризикових проєктів	Гранти; прямі інвестиції; співфінансування; донорські програми	Розширюють ресурсну базу та дозволяють фінансувати проєкти з підвищеним рівнем ризику

Джерело: сформовано автором

Додаток Б

Таблиця Б.1

Рівні інституційної системи зеленого кредитування

Рівень	Ключові інституції	Основні процеси	Проблеми
Мікрорівень (рівень банку та позичальника)	Банки; позичальники (бізнес, домогосподарства); внутрішні ESG-підрозділи банків	– Оцінка кредитоспроможності та ESG-параметрів проєктів – Структурування кредитних продуктів – Моніторинг виконання зобов'язань – Збір та аналіз первинних даних	– Високі транзакційні витрати – Нестача стандартизованих підходів – Обмежена якість ESG-даних – Схильність до індивідуальних («ручних») рішень
Мезорівень (секторальний та інфраструктурний)	Національний банк України; профільні міністерства; міжнародні фінансові організації; гарантійні установи; незалежні верифікатори; цифрові платформи	– Формування галузевих стандартів – Розробка програм підтримки та механізм розподілу ризиків – Верифікація зелених проєктів – Агрегація та обмін ESG-даними	– Фрагментарність інституційної взаємодії – Відсутність єдиної системи стандартів – Обмежена інтеграція цифрових рішень – Недостатній розвиток ринку верифікації
Макрорівень (державна та регуляторна система)	Кабінет Міністрів України; Верховна Рада України; Національний банк України; державні агенції та фонди розвитку	– Формування нормативно-правової бази – Розробка національної зеленої таксономії – Впровадження державних гарантій та стимулів – Інтеграція з міжнародними стандартами (EU таксономія, ESG каркаси)	– Невизначеність регуляторного середовища – Повільність інституційних реформ – Обмеженість бюджетних ресурсів – Ризики політичної нестабільності
Мета-рівень (наднаціональний та інвестиційний)	Європейський Союз; міжнародні фінансові організації (EBRD, EIB, World Bank); інституційні інвестори; донори	– Фінансування та гарантування проєктів – Передача стандартів і найкращі практики – Інтеграція у глобальні ринки капіталу – Оцінка відповідності міжнародним ESG-вимогам	– Залежність від зовнішнього фінансування – Високі вимоги до прозорості та звітності – Асиметрія доступу до ресурсів – Ризик невідповідності локальних практик міжнародним стандартам

Джерело: сформовано автором

Додаток В

Таблиця В.1

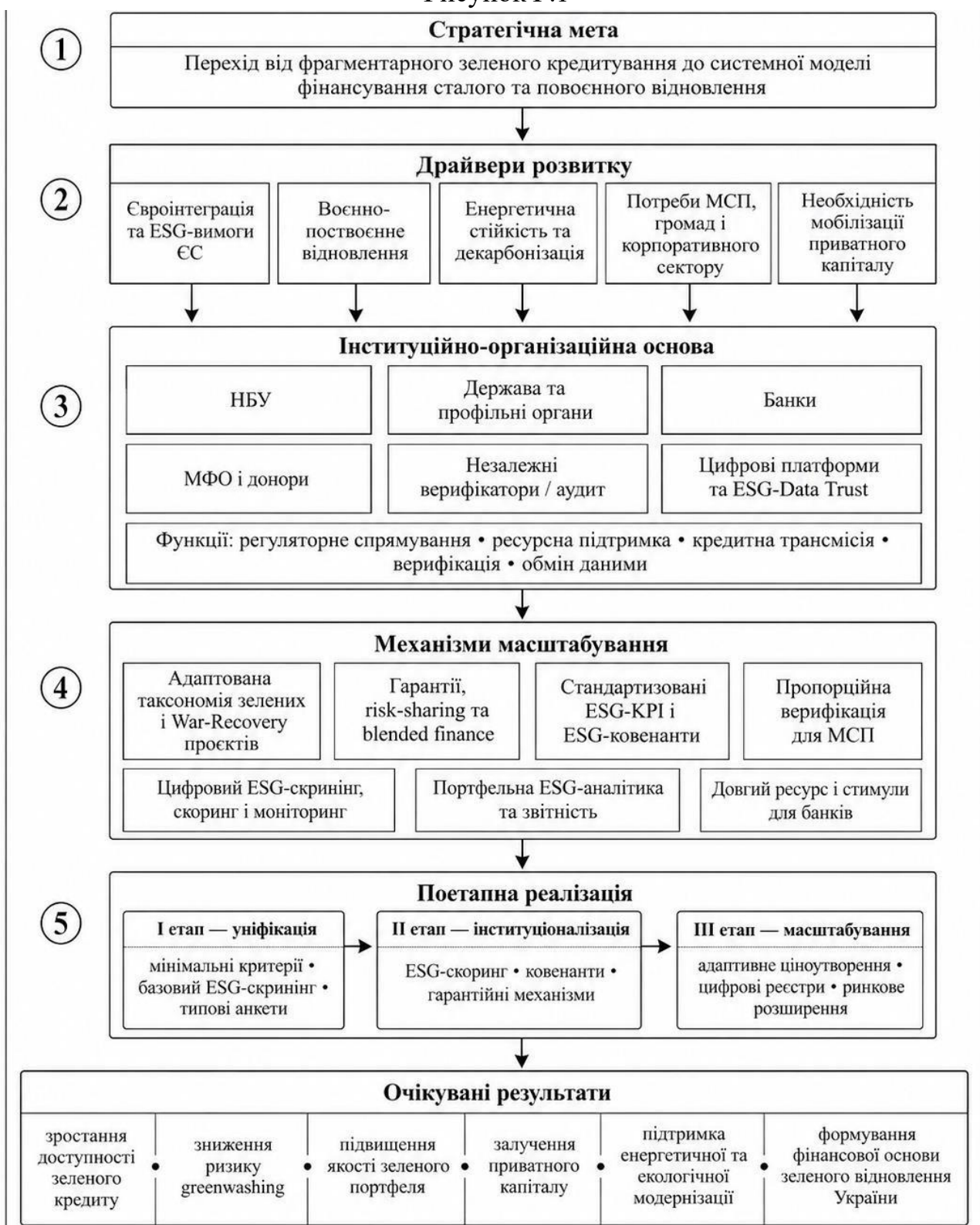
Поетапна модель масштабування банківського кредитування зелених проєктів

Етап	Ключові компоненти	Інструменти реалізації	Функціональне призначення	Очікуваний результат
I етап – базова уніфікація	• Критерії зеленого кредиту • Типові анкети • Базовий ESG-скринінг • Мінімальні вимоги до звітності	• Уніфіковані визначення зелених проєктів • Стандартизовані форми збору даних • Первинні ESG-чек-листи • Базові шаблони звітності	• Формування єдиного підходу до ідентифікації зелених проєктів • Зниження інформаційної асиметрії • Відсів неякісних заявок	• Підвищення прозорості • Скорочення транзакційних витрат • Стандартизація початкового відбору
II етап – інституціоналізація	• ESG-скоринг • Портфельні дашборди • Типові ковенанти • Державні гарантії • Галузеві критерії	• Моделі ESG-оцінки позичальників і проєктів • Системи моніторингу портфелів • Уніфіковані умови кредитних договорів • Портфельні гарантійні механізми • Секторальні стандарти	• Перехід від індивідуальних рішень до системного управління портфелем • Зниження кредитного ризику • Інституційне закріплення зеленого кредитування	• Зростання обсягів кредитування • Підвищення передбачуваності рішень • Активізація участі держави та МФО
III етап – масштабування	• Адаптивне ціноутворення • Цифрові двійники • Галузеві реєстри ESG-даних • Незалежна верифікація • Інвесторська прозорість	• Sustainability-linked кредити • Цифрові моделі проєктів • ESG Data Trust / реєстри • Залучення незалежних верифікаторів • Розширене розкриття інформації	• Масштабування портфельного фінансування • Зниження витрат на оцінку ризиків • Підвищення довіри інвесторів	• Формування повноцінного ринку зеленого кредитування • Залучення приватного та міжнародного капіталу • Інтеграція у глобальні ESG-фінансові ринки

Джерело: сформовано автором

Додаток Г

Рисунок Г.1

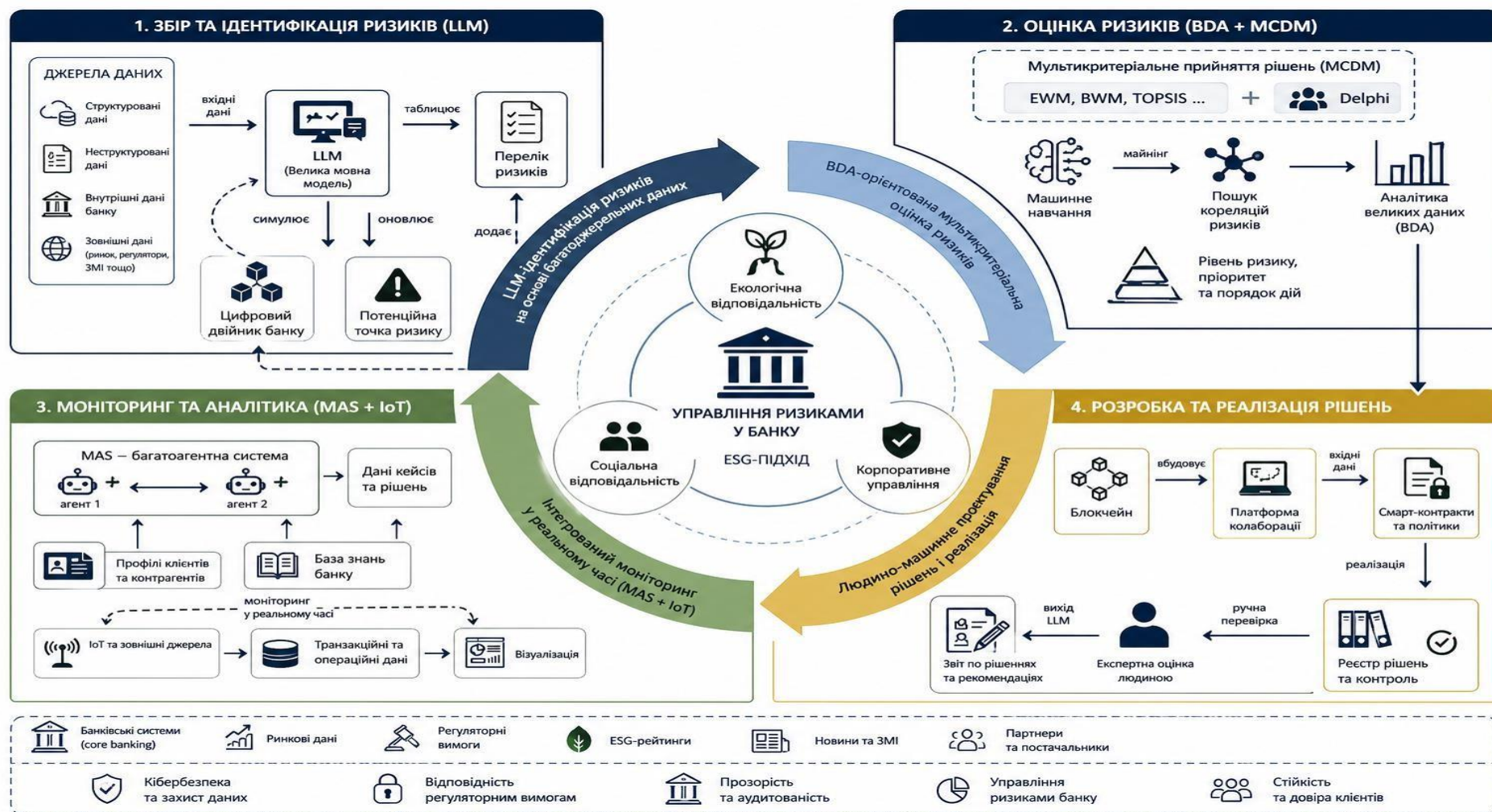

Концептуальна схема масштабування банківського кредитування зелених проєктів в Україні

Джерело: побудовано автором

Додаток Д.

Рисунок Д1

Джерело: Побудовано на основі [219]

Додаток Ж

Рисунок Ж1

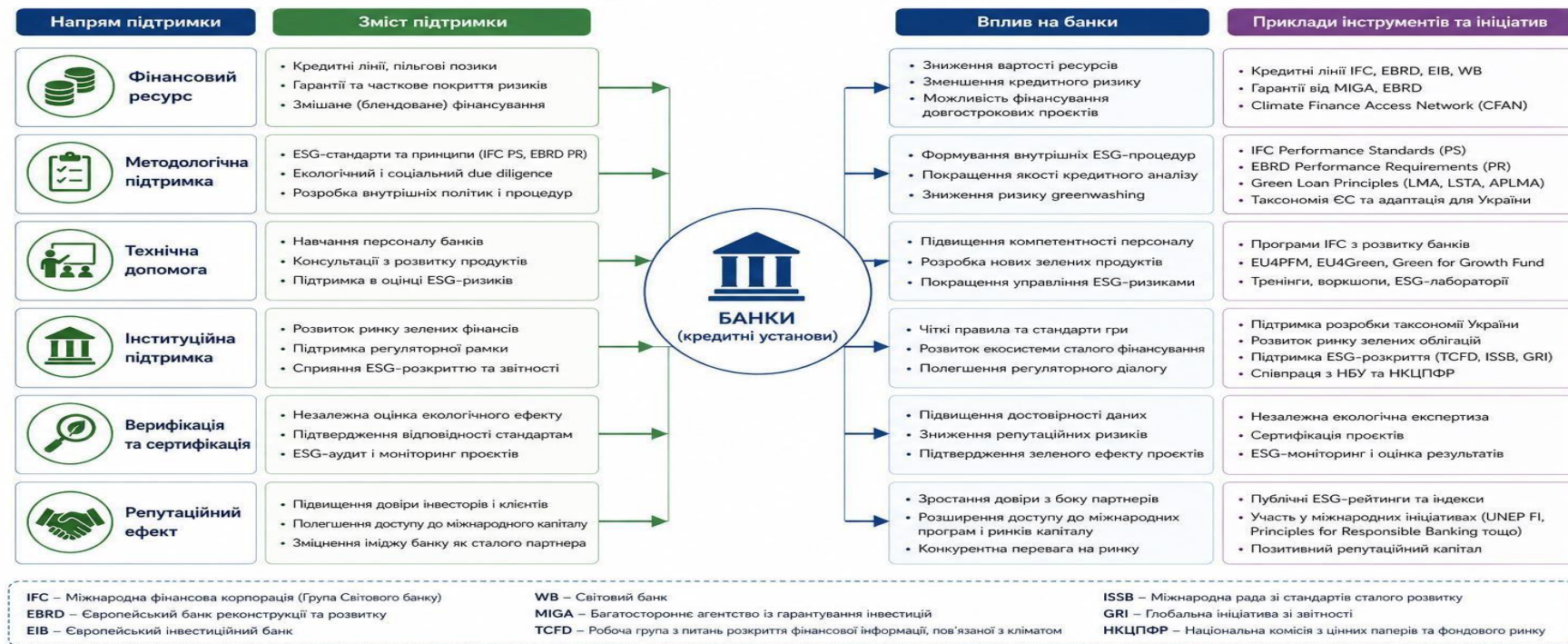

Рис. Ж.1. Роль міжнародних фінансових організацій у розвитку ESG-інтеграції зеленого кредитування в Україні

Джерело: побудовано автором

Додаток К

Рисунок К.1

Джерело: складено автором на основі Білої книги НБУ щодо управління ESG-ризиками.

Рис. К.1 Комплекс цифрових інновацій для ESG-інтеграції у зелене кредитування банку

Джерело: побудовано автором

Додаток Л

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

В наукових фахових виданнях України:

1. Примостка Л.О., Слесар В.М. Розвиток ринку зелених облігацій. *Вісник економіки Західноукраїнського національного університету* 2023 р. (№3). URL: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.055>
2. Слесар В.М. «Міжнародний досвід адаптації до кліматичних змін та можливості імплементації в Україні» *Ефективна економіка* №11 2024. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.11>
3. Слесар В.М. Класифікація та інструменти управління ризиками еко-кредитування. *Актуальні питання економічних наук.* (5) 2024. doi.org/10.5281/zenodo.14293533 URL: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/77>
4. Слесар В.М. Особливості еко-кредитування вітчизняними банками. «Успіхи і досягнення у науці (Серія «Соціальні та поведінкові науки»)»: журнал. 2025. № 2(12) 2025. С. 1112-1127 URL: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-2\(12\)-1112-1126](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-2(12)-1112-1126)

В інших виданнях:

1. Перехід до «зеленого» банкінгу: роль фінансових регуляторів в збірнику наукових статей та фінансових установ. XV Міжнародна науково-практична дистанційна конференція *Science innovations: problems and prospects. Proceedings of the 15th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Tokyo, Japan. 2022. Pp. 336-342. (21-23.09.2022 р.)* (заочна участь) URL: <https://sci-conf.com.ua/xv-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-science-innovations-and-education-problems-and-prospects-21-23-09-2022-tokio-yaponiya-arhiv/>.

2. Розвиток зеленого кредитування. Scientific research in the modern world. Proceedings of the 12th International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Toronto, Canada. 21-23.09.2023 р. Рр. 424-428 (заочна участь) URL: <https://sci-conf.com.ua/xii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-scientific-research-in-the-modern-world-21-23-09-2023-toronto-kanada-arhiv/>.

3. Зелений банкінг у системі екологічного менеджменту. Економіка, фінанси, банківська справа та освіта: актуальні питання розвитку, досягнення та інновації: Матеріали IX Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Одеса, 4 - 5 квітня 2024 року)/ за ред. д-ра екон. наук проф. Д.В. Завадської. Одеса: ОНЕУ, 2024. С.227-229; (заочна участь) URL: https://www.researchgate.net/publication/382086754_Ekonomika_finansi_bankivska_sprava_ta_osvita_aktualni_pitanna_rozvitku_dosagnenna_ta_innovacii_Odesa_4-5_kvitna_2024_r

4. Розвиток «зеленого» банкінгу. Сучасні гроші, банківські послуги та фінансові інновації в умовах інтеграції України в ЄС. Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції студентів, аспірантів, молодих вчених і провідних фахівців. Київ, 16 квітня 2024 р.: Дніпро: Середняк Т. К., 2024, С. 287-288. (заочна участь) URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3ea36db1-d0fe-4288-8552-9c10ca88086c/content>

5. Еко-кредитування вітчизняними банками. Фінансові інструменти сталого розвитку економіки: матер. 6-ої міжнар. наук.-практ. конференції (Чернівці, 18 квітня 2024 р.). Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. С.243-245; (заочна участь) URL: https://www.researchgate.net/publication/380513338_2024_Conference_CHERNIVTSI

6. Зелений» банкінг – стратегічний імператив. Актуальні проблеми обліково-аналітичного процесу в управлінні підприємницькою діяльністю: Матеріали XII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 24 жовтня 2024 р., м. Мукачеве. 394 с. (заочна участь) URL: <https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/11/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8.pdf>

7. Інституційні засади взаємодії податкової та банківської політики у фінансуванні «зелених» проєктів (Харків 14 листопада 2025 р.), «Трансформація обліку та бізнес-консалтингу в умовах невизначеності: сучасні тренди, виклики, міжнародний досвід» матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14 листопада 2025 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. Харків, 2025. 506 с. (заочна участь) URL: <http://btu.kharkov.ua/nauka/konferentsiyi/>

8. Потенціал цифрового банкінгу у прискоренні повоєнної реконструкції економіки України (Київ 25 листопада 2025 р.) Сучасні гроші, банківські послуги та фінансові інновації в умовах інтеграції України в ЄС: матеріали VII всеук. наук-практ. інтерн. конф. студ. аспір., молод. вчених і пров. фах-ів. Київ, КНЕУ. 2025. 348 с. (заочна участь) URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/53489>

Додаток М

Довідка
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Слесар Вячеслава Миколайовича
на тему: «Банківське кредитування зелених проєктів»
на здобуття наукового ступеня доктор філософії
за спеціальністю 072
«Фінанси, банківська справа та страхування»

Результати дисертаційного дослідження Слесаря В.М. на тему «Банківське кредитування зелених проєктів» виконане на кафедрі банківської справи та страхування Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, розглянуто фахівцями АТ «ПРАВЕКС БАНК» для можливого впровадження з метою підвищення ефективності реалізації екологічних ініціатив, оптимізації кредитних програм для зелених проєктів та вдосконалення політики сталого розвитку.

Практичну цінність представляють наступні пропозиції автора:

- розроблений спеціалізований кредитний продукт для фінансування проєктів із впровадження екологічно чистих технологій, енергоефективності, відновлюваної енергетики та зменшення вуглецевого сліду;
- пропозиції щодо інтеграція аналізу екологічних, соціальних та управлінських ризиків (ESG) у процес оцінювання позичальників;
- рекомендації проведення тренінгів для співробітників банку з питань особливостей роботи із зеленими проєктами, оцінки їхньої ефективності та ризиків.

Реалізація запропонованих дослідником рекомендацій у практичній діяльності АТ «ПРАВЕКС БАНК» сприятимуть оптимізації процедури оцінки проєктів, мінімізації ризиків та матиме позитивний вплив на імідж банку як фінансової установи, що підтримує екологічно відповідальне підприємництво

Головний ризик-менеджер –
директор департаменту
управління ризиками

Настін С. О.

№ 343

big 15.04.2025

Додаток Н

**ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ
КОРОСТЕНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

вул.Грушевського,22, м.Коростень, 11500, тел./факс: (04142) 5-00-00 Web: [http:// korosten-rada.gov.ua/](http://korosten-rada.gov.ua/), e-mail: general_department@korosten-rada.gov.ua, Код ЄДРПОУ 04053507

12.06.2025 № 02-16-01/848

на № _____ від _____

Довідка
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Слесаря Вячеслава Миколайовича
на тему: «Банківське кредитування зелених проектів»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 072
«Фінанси, банківська справа та страхування»

Результати дисертаційного дослідження Слесаря В.М. на тему «Банківське кредитування зелених проектів», виконаного на кафедрі банківської справи та страхування Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, були розглянуті фахівцями відділу енергоменеджменту управління житлово-комунального господарства і відділу проектного та інвестиційного менеджменту виконавчого комітету Коростенської міської ради щодо можливості їх практичного впровадження. Коростенська міська територіальна громада з 2010 року є підписантом Угоди мерів – Схід - найбільшої амбітної ініціативи Європейського Союзу щодо розвитку екологічноорієнтованої економіки та підвищення якості життя; зареєстрована в цифровій екосистемі DREAM; є затверджений ПДСЕРК, тому дана тема важлива та актуальна.

Основна увага приділялась забезпеченню населення доступними фінансовими інструментами для підвищення енергоефективності житлового фонду шляхом часткового відшкодування суми кредиту на придбання енергоефективного обладнання та/або матеріалів.

Продовження додатка Н

Практичну цінність представляють пропозиції автора щодо Програми «Еко-оселя» впроваджуваної на підставі ініціативи Державного агентства енергоефективності та енергозбереження України: розширення категорій компенсацій (додати до переліку енергоефективних заходів системи рекуперації повітря, теплові насоси, модульні сонячні батареї); пріоритет для вразливих верств (передбачити підвищений рівень компенсації (до 50%) для малозабезпечених домогосподарств, внутрішньо переміщених осіб та ветеранів). Інтеграція з програмами місцевих бюджетів (сприяти співфінансуванню з боку органів місцевого самоврядування для підвищення загальної ефективності використання коштів).

Реалізація запропонованих дослідником рекомендацій в практичній діяльності виконавчого комітету Коростенської міської ради Програми «Еко-оселя» забезпечить високий потенціал соціально-економічного та екологічного ефекту, зниження споживання енергії в побуті, скорочення викидів CO₂.

Заступник міського голови

Олександр СИНИЦЬКИЙ

Додаток П

«Затверджую»

Проректор з наукової роботи
Київського національного
економічного університету
імені Вадима Гетьмана
д.е.н., професор Л.М. Антонюк

«23» березня 2026р.

«Затверджую»

Проректор з науково-педагогічної роботи
Київського національного
економічного університету
імені Вадима Гетьмана
д.е.н., професор А.М. Колот

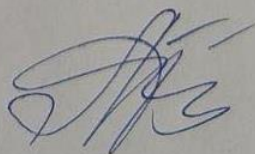
«23» березня 2026р.

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Слесаря Вячеслава Миколайовича
на тему «Банківське кредитування зелених проєктів»

Теоретичні та методологічні положення, наукові пропозиції та матеріали дисертаційної роботи Слесаря Вячеслава Миколайовича на тему «Банківське кредитування зелених проєктів», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії, використано у навчальному процесі Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана при викладанні дисциплін бакалаврського та магістерського рівнів «Операції та технології банківського бізнесу», «Кредитний менеджмент у банку», «Фінансовий менеджмент у банку» за програмами підготовки бакалаврів за спеціальністю 072 – «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» та магістрів за спеціальністю D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» відповідного фахового спрямування. В навчальному процесі використано теоретико-концептуальні положення дисертації та розробки автора, зокрема: 1) систематизація сформованих теоретичних підходів до визначення сутності та ролі банківського кредитування у фінансуванні зелених проєктів; 2) класифікація банківських кредитів для фінансування зелених проєктів; 3) функціональна систематизація інструментів ESG-інтеграції у зелене кредитування банку, на стратегічні, ідентифікаційно-оціночні, договірно-фінансові, контрольно-моніторингові та звітно-портфельні інструменти. Зазначені положення використовуються при вивченні механізмів оцінювання позичальників, управління кредитними ризиками, моніторингу цільового використання коштів і формування зеленого кредитного портфеля.

Завідувач кафедри
банківської справи та страхування
КНЕУ імені Вадима Гетьмана
д.е.н., професор

Людмила ПРИМОСТКА